

§ 1 Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Anne-Li Sjölund* (C) avsagt sig uppdraget som suppleant i utbildningsutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 2 Anmälan om efterträdare

Tredje vice talmannen meddelade att Centerpartiets partigrupp anmält Madeleine Atlas som suppleant i utbildningsutskottet.

Tredje vice talmannen förklarade vald till

suppleant i utbildningsutskottet
Madeleine Atlas (C)

§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2025/26:213

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:213 Rätten till inkomst för personer med funktionsnedsättning
av Nadja Awad (V)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 13 januari 2026.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 12 december 2025

Socialdepartementet

Anna Tenje (M)

Enligt uppdrag

David Oredsson

Expeditionschef

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Trafikuskottets betänkande
2025/26:TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2025/26:MJU1 Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur

Näringsutskottets betänkanden
2025/26:NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv
2025/26:NU2 Utgiftsområde 19 Regional utveckling

Internationellt bistånd

§ 5 Internationellt bistånd

Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU2
Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (prop. 2025/26:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 1 YASMINE ERIKSSON (SD):

Fru talman! Internationellt bistånd är ett av de politikområden som väcker starka känslor, och det är kanske inte så konstigt. Det handlar om människor i extrem utsatthet och människor som lever i länder som i ärlighetens namn inte fungerar särskilt väl. Och det handlar om mycket pengar. Sveriges bistånd för 2026 uppgår till 53 miljarder, varav drygt 43 miljarder fördelas inom ramen för det utgiftsområde vi behandlar i dag.

Fru talman! Ett fungerande bistånd räddar liv, ger barn en framtid och skapar stabilitet där kaos annars riskerar att breda ut sig. Men när biståndet inte fungerar, när pengarna inte når fram, när insatserna saknar tydliga mål eller uppföljning, skadas inte bara resultaten utan också förtroendet för biståndet. Ett skadat förtroende är just vad många svenska väljare har fått för biståndet. Därför har det varit viktigt för Sverigedemokraterna och regeringen att reformera det svenska biståndet. Vi har lagt grunderna, och förändringsarbetet pågår fortfarande.

Fru talman! För att biståndet ska kunna försvaras politiskt, moraliskt och ekonomiskt krävs ordning och reda. Varje biståndskrona ska vara motiverad, varje insats ska ha tydliga mål och varje samarbetspartner ska granskas. Vi ska ha fokus på resultat, effektivitet och transparens.

Fru talman! I situationer som när krig bryter ut, när naturkatastrofer slår till och när sjukdomar, hunger och vattenbrist hotar människors överlevnad är det humanitära biståndet extra viktigt. Men bistånd kan inte, och ska inte, stanna vid att bara släcka bränder. Om vi menar allvar med fattigdomsbekämpning måste biståndet också bygga samhällen, stärka institutioner och skapa förutsättningar för egen försörjning. Här är till exempel handel och utbildning centralt.

Ja, det är sant, handel är en stor del av Sveriges biståndsprioriteringar. Detta kritiseras ofta av oppositionen. Men vi vet att svenska företag har stor kompetens, och just handelssamarbeten efterfrågas av många länder.

Utbildning är viktigt för barn men även för vuxna, för att skapa förutsättningar för ekonomisk trygghet. När barnen får gå i skolan ökar inte bara deras framtidsutsikter, utan hela samhällen förändras. Många barn växer upp i konflikter som de inte har valt, i fattigdom som de inte kan påverka och i samhällen där de saknar både skydd och chans att forma sin egen framtid.

När svenskt bistånd når barn gör det därför en oerhört stor skillnad. Vaccinationer räddar liv, och näringsprogram hindrar att undernäring blir permanent. Trygga skolmiljöer innebär att flickor och pojkar får lära sig, utvecklas och våga drömma, och de minskar risken för tonårsgraviditeter eller bortgift.

Det här är inte bara fråga om sociala insatser, utan det är fråga om säkerhetspolitiska investeringar. Barn som får utbildning står mindre risk att rekryteras av extremistgrupper. Barn som får trygghet och stabilitet växer upp till vuxna som kan bidra till fred, demokrati och fungerande samhällen.

Fru talman! Det internationella biståndet måste också förstås i ett större sammanhang. Världen är i dag mer osäker än på länge. Konflikter, geopolitisk rivalitet och instabilitet påverkar oss alla. Bistånd som bidrar till stabilitet är därför inte bara fråga om solidaritet, utan det är fråga om förebyggande politik. Stabila samhällen minskar risken för väpnade konflikter, minskar utrymmet för extremistiska rörelser och minskar trycket på irreguljär migration.

Fru talman! Jag vill också nämna Ukraina, som just nu är vår främsta utrikespolitiska prioritering och vår största mottagare av svenskt bistånd. Stöd till Ukraina är inte bara en fråga om humanitär hjälp, utan det handlar också om återuppbyggnad, minröjning, fungerande energisystem och institutioner som klarar att bära landet efter kriget.

Sveriges bistånd till Ukraina och vårt närområde är därför en del av vår säkerhetspolitiska helhet. Att investera i stabilitet där är att investera i trygghet här.

Fru talman! Sverige kan inte göra allt överallt. Målen inom svenskt bistånd har varit alldeles för spretiga. Sida hade över 400 mål att arbeta efter. Bistånd som redan är komplext tjänar inte på att ha så många mål. Detta är något vi måste minska. Ett starkt bistånd kräver prioriteringar: geografiskt, tematiskt och i valet av samarbetspartner. Vi måste uppnå effektivitet och korta leden eftersom det vid varje mellanhand försvinner resurser som skulle komma mottagaren till gagn.

Anf. 2 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för anförandet.

Yasmine Eriksson säger att det ska vara ordning och reda i biståndet och att biståndet ska granskas noga. Då blir det märkligt när vi ser hur regeringen har gjort sitt bästa för att mörka biståndsavtalet mellan Somalia och Sverige. Regeringen har varit oerhört tydlig med att inga biståndsmedel får gå till någon organisation som har minsta samröre med Hamas eller andra islamistiska organisationer. Regeringen frös till och med biståndet till Palestina och krävde att Sida genomförde två separata utredningar för att försäkra sig om att inte en enda svensk krona gick till någon organisation som hade något som helst samröre med Hamas.

Däremot verkar det inte vara några som helst problem med att skicka bistånd till Somalias premiärminister Hamza Abdi Barre, trots att han har uppmärksamats för att ha gjort grova antisemitiska uttalanden och hyllat terrororganisationen Hamas. Det är mot den bakgrunden minst sagt anmärkningsvärt. Ska svenska biståndsmedel gå till en korrupt premiärminister som har gjort antisemitiska uttalanden och hyllat terrororganisationen Hamas? Hur kan det vara förenligt med Sveriges policy om att inte stödja några organisationer som har samröre med islamistiska organisationer, och hur främjar det arbetet mot korruption som biståndsministern har varit så tydlig med att han vill intensifiera? Står verkligen Sverigedemokraterna bakom detta?

Anf. 3 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag vill poängtera att jag inte känner till att någon minister har mörkat något biståndsavtal över huvud taget. Vad gäller bistånd som kan ha kommit Hamas till gagn håller jag helt med ledamoten, nämligen att det är fruktansvärt och att det absolut inte ska ske. Därför är det så viktigt för oss att vi lägger resurser på att granska biståndet. Det är viktigt med transparens och synlighet så att vi kan upprätthålla ett förtroende för biståndet. Det är precis i linje med hur vi arbetar, och det är *djupt* beklagligt att bistånd kan ha kommit extremistiska grupper till del.

Vad gäller Somalia tycker Sverigedemokraterna att det är oerhört bra att vi hade en överenskommelse med Somalia om att de skulle följa folk-rätten. Det är vad diskussionerna verkar ha berört. Vi välkomnar att de har börjat öppna upp för att ta tillbaka sina egna medborgare. Sedan får vi se hur det blir framöver, men vi hoppas att det fortfarande kommer att ske.

Anf. 4 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Att regeringen har försökt mörka avtalet är oerhört uppenbart. Det var först efter *Dagens Ekos* och Dagens Nyheters noggranna granskningar som detta blev uppenbart och tydligt. Dagens Nyheter visade det bland annat genom en mejlkonversation med den före detta svenska ambassadören i Somalia som man fått fram. I mejlet skriver ambassadören tydligt att det avtal som kommit på plats bör hållas hemligt, så det är uppenbart något som man skäms över.

Jag tycker inte att jag får tillräckligt bra svar på min fråga. Ska vi verkligen ge bistånd till en premiärminister som är tydlig antisemit och som hyllar Hamas? Är inte det att gå emot Sveriges principer om att vi inte ska ge någon form av stöd till organisationer som har något som helst samröre med islamistiska organisationer?

Jag tycker att det är högst anmärkningsvärt att man gör på detta sätt. Jag skulle gärna vilja ha svar på den frågan.

Anf. 5 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Fru talman! Det var med UNDP och Världsbanken som Sverige tecknade avtal, och jag förutsätter att det är fullständigt transparent, korrekt och offentligt.

Vad gäller Somalia får det bli en retorisk fråga eftersom ledamoten inte kan svara, men jag undrar om ledamoten inte vill att vi ska ha något bistånd

till Somalia eller att Somalia inte ska utvecklas. Det låter nästan så på ledamoten.

Prot. 2025/26:52
15 december

Internationellt bistånd

Anf. 6 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Tack så mycket, ledamoten Yasmine Eriksson, för ditt anförande!

Jag uppfattar att Sverigedemokraterna är väldigt tydliga i kampen mot islamism och kampen för att kvinnors och flickors rättigheter inte ska bli kränkta. Jag undrar därför varför Sverigedemokraterna inte vill att stöd ska gå till Afghanistan. Jag tänker på det långsiktiga stödet till framför allt flickors och kvinnors utbildning och även stödet till delar av Afrika, där vi vet att islamismen växer sig stark. Utbildning för flickor och kvinnor är ett av de absolut främsta verktygen för att komma till rätta med detta, vilket ledamoten också lyfte upp i sitt anförande.

Anf. 7 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag antar att Anna Lasses fråga handlar om avslutade landstrategier. Det stämmer, som ledamoten säger, att vi är emot islamism och att vi inte vill se det växa fram. Vi vill också stötta kvinnor och flickor.

Även om vi avbryter en landstrategi eller inte gör en ny landstrategi när en strategi går ut kan fortfarande de tematiska strategierna verka globalt, även i länder där vi avslutar en landstrategi. Det rör till exempel de tematiska strategierna för mänskliga rättigheter, demokrati och sexuell och reproduktiv hälsa.

Att man avslutar en landstrategi betyder inte att inget bistånd kommer att nå fram, utan vi har, som ledamoten vet, olika typer av strategier.

Anf. 8 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Samtidigt vet vi att stora delar av de projekt som jobbar med just flickors och kvinnors utbildning och rättigheter i exempelvis Afghanistan har avslutats, och vi kan väl också vänta oss detsamma i stora delar av Afrika när det gäller Sveriges bistånd till dessa länder.

Sedan kan det vara så att vi har kärnstöd som eventuellt också träffar dessa områden, men då är det inte en medveten strategi från Sverige. Därför återstår min fråga: Varför vill man inte bygga på plats – något som Sverigedemokraterna ofta framhäver – när det gäller flickors och kvinnors utbildning i dessa länder, som har dessa problem?

Anf. 9 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Fru talman! När det gäller större organisationer som Sverige har som partner är det en medveten handling, där vi ser i förväg hur de jobbar och med vilka de jobbar. En förutsättning är också att vi accepterar och tror på deras kompetens och att de vet var behoven är störst och kan rikta medlen dit. Därför fungerar kärnstödet väl inom ramen för de strategierna.

Anf. 10 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Yasmine Eriksson för hennes anförande. Det var många vackra ord och engagemang för barn och flickor i världen. Det berömmar jag – synd bara att Yasmine Erikssons ord har väldigt svag koppling till hennes partis de facto-politik.

Sverigedemokraterna är det parti som går i bräsch för att nedmontera det svenska biståndet och som har allra lägst ambitioner för hur stor andel av vår bruttonationalinkomst som ska gå till bistånd. Sverigedemokraterna visar i handling något helt annat än de ord som Yasmine Eriksson anförde.

Jag vill i den här repliken också uppehålla mig vid det uppenbara hyckleri som finns när det gäller kampen mot islamism och nolltolerans mot bistånd till terrororganisationen Hamas. Det hänger inte ihop. Sverigedemokraterna vill med frenesi stoppa allt stöd som ens kan misstänkas komma i närheten av Hamas, men samtidigt är man väldigt stolt över överenskommelsen med Somalia, som visade sig vara skriftlig trots allt.

En Hamaskramande premiärministers kansli har fått en bankomat installerad av Sverige dit över 100 miljoner kronor har gått enligt en deal mellan Sverige och Somalia. Hur hänger nolltoleransen ihop med den totala tolerans för korruption som man har gentemot Somalia?

Anf. 11 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är beklagligt att Socialdemokraterna får det att låta som att Sverigedemokraterna och regeringen gör något fruktansvärt när vi ger bistånd. Sverige är världens fjärde största givare av bistånd. Det är inte lite. Vi tar ett enormt globalt ansvar. Att vi skulle behöva skämmas för den andel vi lägger på bistånd håller jag inte med om.

Vad gäller Somalia undrar jag: Menar ledamoten att han inte litar på UNDP eller på Världsbankens insatser? Bör vi avbryta våra samarbeten med Världsbanken och UNDP, om ledamoten anser att de inte kan förmedla bistånd på ett sätt som är transparent och korrekt?

Anf. 12 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! UNDP och Världsbanken är viktiga organisationer i den internationella infrastrukturen för utveckling och bistånd. Dem ska vi givetvis samarbeta med, men inte om vad som helst, var som helst och överallt. Vi ska utgå från projekt som gör största möjliga nytta för de skattepengar som vi skickar iväg via till exempel Världsbanken och UNDP.

Projekten i Somalia har expertmyndigheten avrått från. Det är Sida som är expertmyndighet och som gör bedömningar av vilka projekt som är bärkraftiga, vilka som har för stor risk för korruption och vilka som är värda att satsa på. Sida avrådde från projekten. Den expert från Sida som var stationerad på ambassaden i Somalia blev förklarad persona non grata när hon viftade med varningsflaggan alltför intensivt för Somalias smak. Hon utvisades därifrån.

Självklart ska vi samarbeta med de stora internationella organisationerna, men det betyder inte att alla projekt som någonsin kanaliseras via de organisationerna är okej. De här projekten är inte okej. Världsbanken skulle från början administrera hela den här summan på 100 miljoner, men de hoppade av när de fick reda på att det inte handlade om ett utvecklingsprojekt utan om en deal under bordet med Somalia om att återta utvisningsdömda somalier ”tit för tat”. Det ville inte Världsbanken vara med på, så de lämnade det. Men ni i utrikesutskottets majoritet vägrar att låta Världsbanken och UNDP komma och göra dragningar om varför det blev som det blev.

Anf. 13 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Fru talman! Angående Världsbanken har jag en helt annan bild än vad Olle Thorell har. Det jag har fått till mig är inte att Världsbanken på något sätt drog sig ur utan snarare att fonden var fulltecknad och att det därför inte var möjligt för Sverige att fylla på ytterligare i den befintliga fonden.

Ledamoten menar på att vi inte ska stötta alla UNDP:s projekt, att vissa inte är bra och att de har många projekt som man kanske inte vill stötta. Då antar jag att ledamoten också menar att han inte vill ge något kärnstöd till UNDP.

Anf. 14 OLLE THORELL (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater har inga reservationer i betänkandet. Som brukligt är i budgetdebatterna hänvisar vi i stället till vårt särskilda yttrande i betänkandet och våra ställningstaganden i den kommittémotion vi har för utgiftsområde 7. Det är där vi har våra alternativa prioriteringar och vår allmänna inriktning, och där finns våra förslag samlade. Det här anförandet kommer jag därför att hålla på ett mer generellt plan.

Låt mig inleda med att beskriva den verklighet vi nu står inför. När man läser regeringens budget för internationellt bistånd för 2026 står en sak klar: Det här är inte reformering, effektivisering och omprioritering. Det här är en regelrätt reträtt och en nedmontering av svensk bistands- och utvecklingspolitik. Det är ett skifte. Sverige överger det som har gjort oss respekterade i världen: långsiktighet, solidaritet och ett orubbligt fokus på att bekämpa fattigdom, främja mänskliga rättigheter och bekämpa förtryck.

Låt mig vara tydlig från första början: Vi socialdemokrater står helhjärtat bakom ett starkt, långsiktigt och omfattande stöd till Ukraina – militärt, civilt, humanitärt och förstås politiskt. Ukraina kämpar för sin och Europas frihet och måste få allt det stöd som behövs.

Men, fru talman, det är något helt annat att säga att stödet till Ukraina nu ska finansieras genom att Sverige vänder de allra fattigaste länderna ryggen. Snart går över 20 procent av hela den svenska biståndsbudgeten till ett enda land. Ukraina får mer svenskt bistånd än hela Afrika sammanlagt. Det är förstås inte Ukrainas fel. Det är regeringens val och prioritering att priset ska bäras av världens mest utsatta människor.

Fru talman! Regeringen har nu avslutat allt långsiktigt utvecklingssamarbete med länder som till exempel Liberia, Moçambique, Zimbabwe, Tanzania, Burkina Faso, Mali, Afghanistan, Myanmar, Kambodja och Bolivia. Det är länder där Sverige har varit närvarande i decennier och där svenska insatser har gjort stor nytta för att minska mödradödligheten, stärka flickors utbildning, hålla demokratirörelser vid liv och bygga civilsamhällen som kunnat stå emot auktoritära krafter.

Det som nu sker är inte en ansvarsfull utfasning utan ett hastigt avhopp som får enorma konsekvenser. Regeringen kallar det fokusering. Fokusering behöver inte vara fel – Sverige måste inte vara i alla länder samtidigt. Men om en fokusering ska vara seriös måste den vila på rimliga kriterier. Det måste ha gjorts konsekvensanalyser. Den måste bygga på vilka behov som finns och på det riksdagsbundna målet att bekämpa fattigdom och förtryck.

Detta är inte vad som sker här. 10 av de 13 länder som Sverige fasar ut är nämligen så kallade MUL-länder – de minst utvecklade länderna i värl-

den, de allra fattigaste. 7 av dem ligger i Afrika söder om Sahara, där 75 procent av världens fattigaste barn lever. Samtidigt har regeringen inte rört de mer välmående programländerna. Av 14 länder i kategorin medelinkomstländer har bara ett fasats ut. Det här är inte behovsstyrt. Det är inte logiskt. Det är inte ansvarsfullt. Det är ett systematiskt skifte bort från de allra fattigaste länderna.

Fru talman! Det här är ett fundamentalt brott mot den tradition som har gjort Sverige respekterat i världen. Det är geopolitiskt oklokt och säkerhetspolitiskt ogenomtänkt. När Sverige vänder dessa länder ryggen finns det ju andra som kliver fram för att fylla tomrummet: Kina, Ryssland och Gulfstaterna får allt större inflytande där. Det är det sista Sverige och en instabil värld behöver när den regelbaserade världsordningen är i gungning och demokratin är på tillbakagång.

Jag vill gå från det generella planet till att bli väldigt konkret med vad det här innebär i verkligheten för verkliga barn nu. Rädda Barnen driver ett omfattande program i sex provinser i Afghanistan. Programmet tar barn ur barnarbete och in i trygg verksamhet. Man erbjuder psykosocialt stöd och "catch-up-undervisning" för att barnen ska komma i fatt i skolarbetet. Man registrerar barn i formell skolgång, hjälper föräldrar att få inkomster genom att starta småföretag, bygger barnskyddsnätverk och hanterar skyddsfall där barn är särskilt utsatta. Man stöder internflyktingar och återvändande barn. Det är fråga om livsförändrande insatser i svåraste tänkbara miljö: talibanernas Afghanistan. De gör verklig nytta.

Men nu avslutas detta hastigt och väldigt sorgligt. Avtalet med Sida gällde till juni 2026. Alla pengar var redan utbetalda i maj 2025. Det fanns inga skäl att avbryta programmet. Regeringen valde ändå genom en regleringsbrevsändring att tvinga Sida att stoppa programmet redan den 31 december 2025, ett halvår i förtid.

Konsekvenserna är brutala. Barn som tagits ur barnarbete får inte slutföra sin utbildning. De hinner inte registreras i skolan; registreringen börjar först i mars. Småföretagare, mammor och pappor lämnas utan hjälp och finansiering. Barnskyddsärenden avbryts innan barnen fått hjälp. Lokala nätverk bryts sönder. 2,3 miljoner människor har återvänt till Afghanistan från Iran och Pakistan bara i år, och Sverige avbryter stödet just när behoven exploderar. Det här, fru talman, är vad en ansvarslös utfasning innebär. Det är inte värdigt Sverige.

Allt det här sker samtidigt som regeringen skiftar biståndets syfte från att utgå från behov och rättigheter för människor i fattigdom och förtryck till att utgå mer från snäva svenska egenintressen: att stoppa migration, att främja export och att använda biståndspolitik som utpressningsmedel, vilket man gör i till exempel Somalia. Det här är inte modernt och reformvilligt. Det är gammaldags, ineffektivt och kortsiktigt. Det kommer inte att göra världen eller Sverige säkrare.

Jag måste nämna den här Somaliaaffären i det här anförandet, för det är en så anmärkningsvärd händelse. Regeringen och ministern har inför utrikesutskottet återkommande försäkrat att det inte finns någon skriftlig överenskommelse mellan Sverige och Somalia. Men vad hände i fredags? Jo, DN publicerade det här dokumentet – en sjupunktsöverenskommelse, svart på vitt – med skrivningar om hur ungefär 100 miljoner kronor ska användas, hur IOM ska involveras, hur somaliska myndigheter ska ta emot utvisade personer och hur biståndspengarna ska kanaliseras. Dokumentet

är inte undertecknat, men det är alldeles uppenbart att det har använts som styrdokument. Sveriges ambassadör i Mogadishu bad Regeringskansliet att hålla det hemligt eftersom det var känsligt.

Det här väcker viktiga frågor. Varför hemlighöll regeringen dokumentet för bland annat riksdagen? På vilken rättslig grund fattades beslut om biståndsmedel baserat på ett icke undertecknat dokument? Transparens och spårbarhet är inte bara teknikaliteter, utan det är grunden för all seriös utrikes- och utvecklingspolitik.

Fru talman! Biståndspolitikerna är inte bara ett utgiftsområde i statsbudgeten, utan det handlar också om Sveriges identitet. Vad är det för land vi vill vara, egentligen? Vill vi vara ett land som tar ansvar för de globala utmaningarna, som fattigdom, hunger, pandemier, krig, klimatkris och brist på mänskliga rättigheter? Vill vi vara ett land som präglas av internationell solidaritet och som tar sitt ansvar för att skapa en rättvisare och stabilare värld? Vill vi vara en ledare och en föregångare bland världens länder? Eller ska vi vara ett land bland andra som hukar och bara ser till snäva nationella intressen, som skär ned och drar sig tillbaka och som ägnar sig åt ett bistånd på en nivå där vi inte sticker ut, där vi inte leder och där vi inte inspirerar och motiverar någon annan? Ska Sverige välja att vara ett land som följer med på det internationella sluttande planet, med lägre bistånd, mindre ansvar och lägre ambitioner, eller ska vi vara ett land som vill något mer?

Vi socialdemokrater menar att Sverige inte är ödesbestämt att hänga på det internationella sluttande planet. Vi kan välja en annan väg. Vi kan vara ett land som väljer att vara en förebild, som tar tag i taktpinnen, som mobiliserar och inspirerar andra och som visar att internationellt ansvar och solidaritet faktiskt betyder något. Vi kan välja att vara ett land som står upp och slåss för en världsordning byggd på mänskliga rättigheter och rättsstatens principer – ett land som bekämpar fattigdom och ojämlikhet på global skala därför att vi vet att det gör världen och Sverige säkrare och stabilare. Vi kan vara ett land som förstår att bistånd inte är pengar man kastar bort på att tycka synd om människor långt bort utan en investering i en gemensam rättvisare, fredligare och säkrare värld och att detta i allra högsta grad gynnar Sverige.

Fru talman! Vi socialdemokrater vill stegvis återgå till enprocentsmålet, inte av nostalgiska skäl utan därför att världen behöver ett Sverige som tar ansvar, inte ett Sverige som hukar och backar. Det är den grundläggande skiljelinjen i den här debatten: ett Sverige som drar sig undan eller ett Sverige som vill fortsätta ha höga ambitioner och göra större skillnad. Vi väljer det senare, för det är så vi bygger både global stabilitet och vår egen säkerhet.

Anf. 15 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna ska alltså stegvis återgå till 1 procent. Finns det någon tidsplan för detta? Det är min första fråga.

Den andra fråga jag har handlar om Ukraina. Vi är alla eniga om att Ukraina ska få det stöd som Ukraina behöver. Det är fullständigt nödvändigt för hela Europas demokrati. Men frågan är hur man ska lösa detta med stödet till Ukraina.

För Centerpartiets del har vi föreslagit att man ska ha en extern fond som ligger utanför budgeten och är lånefinansierad, vilket vi gott och väl

har råd med eftersom vi har en stabil ekonomi i Sverige som det ser ut just nu. Den skulle motsvara ungefär 1 procent av bni, och ungefär en tredjedel av stödet skulle vara civilt och innefatta bland annat biståndsmedel. Är detta något som Socialdemokraterna skulle kunna tänka sig för att garantera Ukraina ett långsiktigt stöd så länge som Ukraina behöver det?

Anf. 16 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Tack, Anna Lasses, för relevanta och viktiga frågor!

När det gäller enprocentsmålet hade vi kongress i våras, där vi också hade den här debatten. Det finns de som har tyckt att vi ska ha en mycket hastig plan för att återgå till enprocentsnivån medan andra har sagt att detta ska göras stegvis. Vi landade i ett beslut om att göra det stegvis, och vi har inte uttalat exakt hur lång tid det ska ta.

Som exempel kan vi titta på hur det gick till förra gången. På 90-talet sänkte vi biståndet – med mycket stor vända frångick vi enprocentsmålet när vi sanerade statsfinanserna efter 90-talskrisen. Vi sänkte pensioner, och vi sänkte barnbidrag. Vi gick fram med motorsåg i välfärdssamhället, och även biståndet sänktes. Det återställdes sedan efter 90-talskrisen. År 2005, om jag inte minns fel, var vi tillbaka på enprocentsnivån. Då tog det alltså sex sju år. Det kanske kan ge en fingervisning. Jag är ingen siare – jag har ingen kristallkula som fungerar. Men man kan lära sig av historien, och man kan lita på att vi socialdemokrater kommer att göra det vi säger, nämligen återställa biståndet stegvis.

Vad gäller Ukrainastödet är vi kritiska mot att världens allra fattigaste länder är de som får betala för det ökade Ukrainastödet. Det behövs en långsiktig strategi för hur Ukraina ska återuppbyggas. Det gäller inte bara det humanitära, akuta stödet med filter, matpaket och skyddsutrustning. Det gäller också att öppna upp marknader och se till att det byggs ett stabilt näringsliv så att de kan försörja sig själva. Där är vi öppna för förslag. När vi har vunnit valet den 13 september kan vi sätta oss ned och prata om hur vi ska kunna både ha globala ambitioner och stärka Ukraina.

Anf. 17 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Olle Thorell, för de svaren!

Hur det går i valet får vi väl se, och hur de förhandlingarna kommer att se ut får vi också se. Men jag hoppas ändå att just idén om Ukrainafonden, oavsett regeringsbildning framöver, är något som Socialdemokraterna men även andra partier tar till sig.

Anf. 18 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Vi är överens om att vi behöver göra båda sakerna. Vi behöver ta ett större globalt ansvar. Vi ska inte vända ryggen åt de fattigaste länderna i världen, och vi ska göra allt vi kan för att göra vår del när det gäller att bygga upp Ukraina efter kriget. Med den utgångspunkten tror jag att vi kommer att kunna hitta en bra lösning som präglas av båda dessa saker. Det är inte antingen det ena eller det andra, som för den här regeringen, utan det går att göra både och.

Eftersom jag glömde att göra det i mitt anförande vill jag passa på att önska Anna Lasses, talmannen, presidiet och mina övriga meddebattörer en god jul och ett gott nytt år.

Anf. 19 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag reagerade på en formulering som Olle Thorell hade i sitt anförande när det handlade om att vi avslutar vissa landstrategier och ökar vårt stöd till Ukraina. Han sa: Det är inte Ukrainas fel. Det är Sveriges fel.

Jag menar att det är rätt av Sverige. Det är rätt av Sverige för att säkra vår och Ukrainas trygghet och säkerhet. Om det skulle vara någons fel är det inte Sveriges fel; i så fall är det Rysslands fel. Jag skulle bara vilja ställa denna kontrollfråga och få svar av Olle Thorell. Är det Sveriges fel, eller är det Rysslands fel?

Jag upplever inte att Socialdemokraterna är trovärdiga när det kommer till Ukrainastödet. Om man uttrycker sig så här – kan vi då verkligen lita på att Socialdemokraterna vill se ett fortsatt stöd till Ukraina? Kommer Socialdemokraterna att stötta Ukraina i landets anslutningsprocess till EU? Det låter inte så när man hör Olle Thorell.

Anf. 20 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Ja, man kan lita på Socialdemokraterna när det gäller stödet till Ukraina. Ja, man kan lita på att vi fortsatt kommer att finnas som en av Europas och världens starkaste förespråkare för det stöd som krävs till Ukraina.

Jag kan inte göra mycket åt att Yasmine Eriksson inte litar på det jag säger. Jag tror dock att de som tittar på sändningen av debatten förstår att vi socialdemokrater ställer upp för Ukraina. Vi var regeringsbärande när invasionen av Ukraina började 2022, där vi var blixtnabba att tillsammans med alla partier här i riksdagen ställa upp för Ukraina på det sätt som behövdes. Det råder ingen som helst tvekan om detta.

När det gäller frågan om vad som var vems fel får jag be om ursäkt om jag hade en otydlig och kanske dålig formulering i mitt anförande. Jag förstår att den kan uppfattas som ledamoten gjorde. Vad jag menar är att det är fel att ställa Ukrainas behov mot de allra fattigaste ländernas. Man behöver inte välja antingen det ena eller det andra, utan man kan välja både och.

Jag vill inte att man ställer dessa två grupper mot varandra och utesluter den ena för den andras skull. Vi kan vara solidariska med de allra fattigaste länderna i världen. Vi kan bibehålla och utveckla de relationer vi har och det viktiga arbete som har gjorts i de allra fattigaste länderna samtidigt som vi har ett starkt och stabilt stöd till Ukrainas återbyggnad.

Anf. 21 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Fru talman! Det jag hör från Olle Thorell är att vi kan göra allt, men det kan vi inte med begränsade resurser. Vi har 53 miljarder att fördela, och då måste vi göra prioriteringar. Även om vi vill hjälpa samtliga blir det omöjligt. Även om vi skulle använda hela Sveriges statsbudget utan att över huvud taget ta ansvar för Sverige skulle vi inte kunna hjälpa alla i världen som är i behov av hjälp.

Det jag hörde i Olle Thorells anförande var att han beklagade sig över att vi vill lägga 10 miljarder på Ukraina. Då måste jag ändå fråga mig: Menar han att Socialdemokraterna vill sänka biståndet till Ukraina, eller hur ska de annars göra? Ska de bibehålla detsamma och satsa på allt det andra när de endast ökar biståndsbudgeten med 1 miljard jämfört med vår?

Anf. 22 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman och Yasmine Eriksson! Nej, det är klart att man inte kan göra allt. Sverige kommer självklart aldrig att kunna täcka alla behov som finns i den mindre utvecklade delen av världen.

Det där är en falsk motsättning. Det är ingen som någonsin har sagt att Sverige ska lösa alla problem. Detta är en lika vulgär debatteknik som att säga att ”ni sossar och miljöpartister vill ju ta emot all världens flyktingar”. Det är klart att vi inte vill! Det är ingen som någonsin har velat det. Det där är överdrifter och en oseriös debattstrategi som jag inte tycker förtjänar så mycket uppmärksamhet.

För att hantera detta dilemma – att man inte kan göra allt och täcka alla behov här i världen – har vi under närmare 50 år varit överens. Ända till dess att Yasmine Erikssons parti kom in i riksdagen var vi överens om att vika en hundradel till att bekämpa fattigdom och förtryck i världen. Det var vi överens om, och på det sättet hanterade vi dilemmat att man inte kan göra allt man vill. Men man kan göra det man tycker är rimligt och anständigt.

Vi socialdemokrater tycker att det rimliga och anständiga är 1 procent av våra samlade intäkter, men det tycker inte Sverigedemokraterna och Moderaterna. Vackert så – det får ni stå för – men låtsas inte som att vi försöker lösa alla problem i hela världen! Vi socialdemokrater har en rimlig och bra politik för att hantera detta dilemma.

Anf. 23 KATARINA TOLGFORS (M):

Fru talman! Debatten om svenskt bistånd väcker känslor, och det är ett område där skillnaderna mellan moderat politik med en moderatledd regering och en socialdemokratisk biståndspolitik blir väldigt tydliga.

Fru talman! Vi lever i det mest allvarliga säkerhetsläget i Europa sedan andra världskriget. Just nu är vi inne i en avgörande fas när det gäller Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Ryssland fortsätter sin aggressiva krigföring mot Ukraina, mot civila mål, mot människor, mot bostäder och mot energiförsörjning. Vi går mot en kall vinter. Det är ansvarsfullt att göra som den svenska regeringen och prioritera svenskt bistånd till Ukraina i det läge landet befinner sig i.

Som har sagts i den här talarstolen många gånger sedan kriget bröt ut, också i dagens debatt, är ett stöd till Ukraina ett stöd för vår egen säkerhet och stabilitet och i förlängningen ett stöd för Europas säkerhet.

Regeringen tar ansvar genom att prioritera i en snabbt föränderlig omvärld, där gamla recept och gamla klyschor om bistånd inte räcker till. När världen förändras måste också biståndet och utrikes- och säkerhetspolitiken följa med.

Fru talman! Regeringen gör med reformagendan tuffa men nödvändiga prioriteringar. När man skär ned och minskar biståndet gör man det för att svenska intressen måste vara vägledande för svensk biståndspolitik. Kriget i Ukraina har orsakat enorma behov. Landets resurser går åt till att försvara friheten, och hålen i den civila statskassan uppgår till över 200 miljarder kronor. Det är alltså upp till oss som stöttar Ukraina att se till att skolorna kan fortsätta sin undervisning och att akutmottagningarna kan hålla öppet.

Förutom energisektorn, som är hårt drabbad, har de ryska attackerna skadat miljontals ukrainska bostäder, järnvägs- och vägnät, jordbruk, industri och handel. Hur länge till orkar Ukraina? De är beroende av omvärld-

dens fortsatta stöd. Sverige är en partner till Ukraina, och vi ger ett starkt stöd som vi kommer att fortsätta med så länge det är nödvändigt.

Fru talman! Låt mig vara tydlig. Den moderatledda regeringen och vi moderater värnar det bistånd som räddar liv, och Sverige förblir en av världens största givare av humanitärt bistånd. Sverige är med sin biståndsbudget på 53 miljarder kronor per år alltså fortsatt ett av världens största givarländer av internationellt bistånd. Det är ett bistånd som fortsätter att nå och hjälpa människor i världen som lever i fattigdom och under förtryck.

Många organisationer, i Sverige och i andra länder, bidrar till att fler människor kan börja resa sig från de mest akuta situationerna. Det finns dock också utredningar och rapporter som visar att utvecklingsbiståndet inte alltid ger resultat i det långa loppet.

Ledamoten Olle Thorell nämnde i sitt anförande Afghanistan. Jag och min kollega Stefan Olsson deltog i den parlamentariska kommitté som utredde Sveriges 20-åriga engagemang i Afghanistan. Där var alla medverkande partier överens om att det utvecklingsbistånd som Sverige gav, och som var det största biståndet under lång tid, tyvärr inte gav de långsiktiga strukturella effekter som man kan förvänta sig när vi satsar miljarder av svenska skattepengar.

Utredningen överlämnades till utrikesministern förra julen, och det är klart och tydligt att när man har med länder som Afghanistan att göra, med ett talibanstyre, förekommer korruption. Det förekommer också diskriminering av flickor och kvinnor, som har nämnts här. Det är en fruktansvärd situation. De får inte tala i det offentliga rummet, och återigen är det fler flickor som inte får gå i skolan.

Sverige fortsätter att stödja länder som Afghanistan; det finns ju fler strategier än just landstrategier. Jag är till exempel väldigt stolt över att den här regeringen satsar på flickors och kvinnors rättigheter. SRHR, sexuell och reproduktiv hälsa, är en klar och tydlig prioritering i biståndsbudgeten som den moderatledda regeringen lägger fram.

När USA drar sig tillbaka från viktiga insatser, särskilt inom SRHR, stärker Sverige sitt engagemang. Stödet för kvinnors och flickors rättigheter, inte minst i Afrika, är fortsatt prioriterat. Vi kan inte fylla alla luckor som andra lämnar efter sig, men vi kan försöka att hjälpa där behoven är som störst.

Fru talman! Det humanitära biståndet är en tung del i det svenska biståndet, i reformagendan. Att hindra död och lindra nöd förblir prioriterat. När katastrofer inträffar, när människor flyr från krig och förtryck och när barn svälter ska Sverige finnas där.

Men samtidigt som vi värnar det humanitära biståndet måste vi också erkänna bristerna i det traditionella utvecklingsbiståndet. Därför fortsätter vi genomförandet av reformagendan på ett ansvarsfullt sätt. Vi fasar ut bistånd steg för steg och ger organisationer och myndigheter möjlighet att hantera utfasningen.

Ett omfattande bistånd kräver en strategisk styrning med tydligt fokus på resultat, effektivitet, långsiktighet och transparens – just det som ledamoten Thorell efterlyser i andra sammanhang. Det borde väl vara något som Socialdemokraterna tycker är bra och riktigt när det gäller allt bistånd, inte bara ibland.

Regeringen arbetar för att biståndet i högre utsträckning ska nå fram till organisationer direkt i partnerländerna i stället för att finansiera en rad

olika organisationer, där pengarna ska vandra på flera nivåer innan de möjligen når fram till mottagaren och det som är slutmålet, nämligen människor och länder som vi ger bistånd till. Det är också rimligt att Sverige med svenska skattepengar ställer krav på de länder som vi ger bistånd till.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att vi gång på gång har pekat på att Ukraina är Sveriges viktigaste utrikespolitiska prioritering. Svenska intressen kommer givetvis först i svensk utrikespolitik. Vilken annan prioritering skulle Sverige ha?

Vi är i Sveriges riksdag överens om att Ukraina är inne i ett kritiskt skede. Ukraina ligger tre timmars flygresor från Sverige. Vi har en säkerhetspolitisk situation i vårt närområde som kräver prioriteringar och insatser för att Europa fortsättningsvis ska kunna vara en aktör i världen där vi har möjlighet att fortsatt stödja, samarbeta med och driva handel med andra.

Det är investeringar i en säkerhetsordning som i förlängningen skyddar oss själva, våra barn och kommande generationer. Det är ansvarsfullt, det är nödvändigt och det är rätt.

(Applåder)

Anf. 24 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack, Katarina Tolgfors, för anförandet!

Ledamoten säger att det är viktigt att prioritera. Då undrar jag hur man har prioriterat när man väljer att sluta ett hemligt avtal med den somaliska regimen.

Den 1 oktober avslöjade *Ekot*, Sveriges Radio, en hemlig uppgörelse mellan Sverige och den somaliska regeringen, där biståndsmedel har styrts om i utbyte mot att Somalia tar emot medborgare som nekats uppehållstillstånd i Sverige. Det avslöjades även att det finns ett skriftligt avtal men utan underskrifter eller bindande garantier. 100 miljoner av svenska biståndsmedel har överförts till projekt närstående den somaliska premiärministern Hamza Abdi Barre och kretsen närmast honom. Dessutom har skattemedel använts för att betala höga löner till tre personer närstående premiärministern.

Regeringen talar ofta om vikten av transparens i biståndet, men det här avtalet har man alltså försökt att hemlighålla. Det är helt uppenbart, och det kan jag förstå eftersom det här inte kan liknas vid något annat än en stor skandal. Men tack vare duktiga journalister har skandalen avslöjats.

Det här liknar korruption och måste kallas för vad det är: en muta. Anser ledamoten verkligen att vi ska använda biståndsmedel och skattemedel för att muta en korrupt premiärminister? Är det verkligen att göra rätt prioriteringar?

Jag beklagar att biståndsministern inte är här för att svara på mina frågor. Ledamoten som representerar Moderaterna får därför svara.

Anf. 25 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Om vi ska prata om korruption tror jag kanske att Vänsterpartiets företrädare och ledamot ska sopa framför egen dörr.

DFLP är en palestinsk organisation som har tagit emot bistånd från Vänsterpartiet. Det är en organisation som till exempel har gått ut och själva sagt att man deltog i massakern den 7 oktober. Vänsterpartiet har också

genom åren varit med och stött socialdemokratiska regeringar som har gett miljarder i bistånd till länder som är nedslusade med korruption.

När det gäller samarbetet med och biståndet till Somalia är det helt rimligt att man som givarland ställer krav på de länder som tar emot väldigt mycket av svenskt bistånd. Jag tänker inte spekulera här i kammaren utifrån medieuppgifter, utan jag utgår från fakta och från hur regeringen agerar helt inom ramarna för vad som är korrekt och möjligt.

Vi ställer krav på de länder som ska ta emot svenskt bistånd. Nu pratar vi om möjligheten till återvändande av grovt tungt kriminella somalier som befinner sig i Sverige, som begår mord och som begår våldtäkt på barn. Det här är någonting som borde ha gjorts för länge sedan.

Det är helt rimligt att länder som tar emot svenskt bistånd också tar emot sina egna medborgare. Det ligger faktiskt inom folkrätten och internationell rätt att man som land ska ta emot sina egna medborgare.

(Applåder)

Anf. 26 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Helt kort om den palestinska organisationen och det projekt som ledamoten hänvisar till: Det var ett projekt som pågick för flera år sedan och som gällde en ungdomsorganisation. Vi har gjort en egen utredning som helt tydligt visar att inga pengar har gått till någonting annat än vad de skulle gå till. Det har inte gått pengar till att stödja någon form av terrorism eller terrororganisationer på något sätt.

Om vi återgår till Somaliafrågan har Somalia självklart enligt folkrätten en skyldighet att ta emot personer som har begått grova brott och därmed utvisas. Men Somalia har alltså för att gynna den egna regimen kunnat ställa krav på att Sverige ska ställa om biståndet. För att tala klarspråk är det här inget annat än en muta. Biståndspengar ska inte användas som en muta. Självklart ska inte biståndspengar hamna i fickan på en korrupt premiärminister och hans närstående. Det borde vara en självklarhet.

Somalia ligger på näst sista plats i Transparency Internationals årliga globala korruptionsindex. Att regeringen har velat hålla överenskommelsen hemlig tyder på att de själva uppfattar den som tveksam.

Regeringen har varit tydlig med att inga biståndsmedel får gå till organisationer som har minsta samröre med Hamas eller någon annan islamistisk organisation – men att skicka biståndsmedel till Somalias premiärminister verkar inte vara något problem, trots att han uppmärksammats för att ha gjort grova antisemitiska uttalanden och hyllat terrororganisationen Hamas. Det är minst sagt anmärkningsvärt.

Ska verkligen svenska biståndsmedel gå till en korrupt premiärminister som gjort antisemitiska uttalanden och hyllat terrororganisationen Hamas? Hur kan det vara förenligt med Sveriges arbete mot korruption, som biståndsministern varit så tydlig med att han vill intensifiera?

Anf. 27 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Det stämmer att regeringen tar tag i frågor som gäller transparens, styrning, tydliga mål och tydlig uppföljning för att biståndsmedel från Sverige inte ska hamna i fel händer. Socialdemokratiska rödgröna regeringar har i årtionden öst ut bidragspengar till länder med mycket tvivelaktiga styren. Man kan aldrig garantera att varenda skattekrona hamnar rätt, men det är just det vi skärper upp nu.

Har ledamoten Johnsson Fornarve något emot Världsbanken och UNDP? Det är erkända organisationer som hanterar och kanaliserar biståndsmedel och har lång erfarenhet av det. Det är organisationer ledamoten själv lyfter fram i många andra sammanhang.

Självklart ska svenska skattemedel inte gå till korruption. Det är just det som den här regeringen nu tar tag i. Det är lika självklart som att länder ska ta emot sina medborgare när de utvisas – i det här fallet på grund av mycket grova och allvarliga brott.

Det går bra att gå in på Openaid, som nu är uppdaterad. Där kan man följa det svenska biståndet siffra för siffra.

(Applåder)

Anf. 28 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Det går inte att överskatta hur viktig frågan om Ukrainas säkerhet är. Det är vi fullständigt eniga om. Det handlar om hela Europas framtid och hela Europas säkerhet. En viktig del är biståndsstödet till Ukraina. Det är vi också helt eniga om.

Det är bra att vi tävlar om att vara mest aktiva i den här frågan. Det främjar Ukraina, och det främjar demokratin. Men med detta sagt kan vi inte ge allt biståndsmedel till Ukraina. Vi behöver också se resten av världen. I synnerhet nu när USA:s bistånd fullkomligt slaktats har det svenska biståndet en ännu viktigare roll i världen, inte minst ur säkerhetssynpunkt. Frågan är hur vi ska göra bägge sakerna samtidigt.

Centerpartiet har, som jag nämnt tidigare i debatten, ett strategiskt förslag till lösning. Det är att man skapar en Ukrainafond som motsvarar 1 procent av bni och där biståndet kan ingå. Nu undrar jag naturligtvis om det är en lösning som Moderaterna kan tänka sig att överväga för att få ett långsiktigt hållbart alternativ, där vi kan satsa på både Ukraina och resten av världen utan att Ukraina åter mer och mer av biståndet. Ukraina kommer ju att behöva mer och mer.

Anf. 29 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Det är bra att vi är överens om Ukraina och stödet till Ukraina. Läget blir ju allvarligare för varje dag som går. Det är bra att det finns stöd i Sveriges riksdag från samtliga partier närvarande i kammaren.

Sverige ger inte allt bistånd till Ukraina, även om vi prioriterar om på grund av att läget där gör att vi måste öka stödet dit. Jag tror att det är uppenbart för alla varför vi måste göra så. Sverige ger fortsatt ett stort bidrag till många andra länder, men bidrag och bistånd måste ges dit där det har mest möjlighet att göra nytta och när man kan koppla utvecklingsbistånd till ekonomisk utveckling och handel. Det är så man på sikt hjälper länder ur fattigdom.

Det här skulle kunna vara en inrikesdebatt om hur man enligt socialistisk modell ger bidrag till behövande i stället för att ha en politik och en styrning som gör att individer och länder själva kan resa sig ur fattigdomen och skapa ekonomisk egenmakt, trygghet och så vidare. Det är den politik som den moderatledda regeringen står för. Det betyder inte att vi drar undan mattan för andra länder.

Sverige är fortfarande en av de största bidragsgivarna i världen, men vi gör just nu tuffa prioriteringar. Det betyder inte att länder vi drar oss ur inte skulle kunna vara föremål för bistånd framöver.

När det gäller förslaget om fonden är jag inte rätt person att stänga någon dörr för en sådan diskussion. Det skulle vara mycket intressant att höra lite mer tekniskt hur den fonden skulle utformas och finansieras. Regeringen har lagt fram en budget och gjort ansvarsfulla prioriteringar inom ramen för biståndsbudgeten på 53 miljarder.

Prot. 2025/26:52
15 december

Internationellt bistånd

Anf. 30 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Vi måste absolut prioritera, men samtidigt är vi fortfarande en av världens största biståndsgivare. Vi är faktiskt ännu större nu när USA mer eller mindre har lämnat arenan. Det ger oss också ett ännu större ansvar.

Precis som ledamoten Tolgfors säger är det självklart att biståndet ska gå till projekt som är effektiva. Sedan måste vi också diskutera vad effektivitet innebär. I det här läget handlar det såklart mycket om att bygga resiliens. Det kan handla om demokrati. Det kan handla om barns utbildning, som på längre sikt leder till utveckling, säkerhet och allt det vi vill uppnå. Även företagande och egenmakt är förstås jätteviktigt. Jag vet att vi är överens.

Det är jätteviktigt att vi inte lämnar arenan så att Kina och Ryssland får en större bit av kakan. De står ju redo att hoppa in när de demokratiska givarna lämnar arenan. Den risken finns. Därför behöver vi verkligen vara kvar på bägge arenorna.

Jag är glad att höra att ledamoten inte avvisar ett resonemang kring fonden. Någon teknisk diskussion ska vi inte ha här, utan den får vila i framtiden, men jag hoppas att alla partier kan fundera över hur vi får en långsiktigt bra finansiering när det gäller stödet till Ukraina. Vi behöver göra både och – alltså även bygga resiliens utanför Europa för att inte lämna fältet fritt för auktoritära länder.

Anf. 31 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Sverige kan inte ensamt fylla den lucka USA lämnar efter sig. Sverige arbetar i internationella sammanhang, väldigt ofta inom EU. Vi kan få mer muskler och ge stöd genom att samarbeta med länder med liknande prioriteringar i de fall vi ser att det är nödvändigt av olika skäl. Det gäller biståndsfrågor, till exempel. Sydafrika erhöll ett stort bistånd när det gäller klimatfrågor förra året, tror jag. Man kan titta område för område.

Ett annat område som Sverige prioriterar i biståndsbudgeten är organisationer som arbetar för att stödja demokratiutveckling, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Det, tillsammans med SRHR, är två grundbultar i regeringens biståndssagenda. De bidrar till att lindra nöd via det humanitära biståndet men också till att stabilisera länder som fortfarande får utvecklingsbistånd och där det även behövs andra verktyg. Länder måste själva ha viljan och förmågan att samarbeta och utvecklas. Vill man inte ens ta emot sina egna medborgare har man en lång väg att gå.

Ledamoten ställde en fråga om en fond. Det är inte aktuellt i nuläget. Regeringen har en inriktning för sin biståndspolitik. När det gäller Ukraina vet ingen av oss vad som händer nästa vecka, om tre år eller om fem år. Insatsen som vi länder i Europa och flera andra måste bistå Ukraina med kommer att vara mångårig. Kanske måste nya verktyg hittas längre fram,

men just nu stöder Sveriges regering Ukraina klart och tydligt. Och det ligger i svenskt intresse att göra det.

Anf. 32 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Jag hade hoppats kunna ställa min fråga till Benjamin Dousa, men inte heller i år deltar han i biståndsdebatten. Det beklagar jag. Men Katarina Tolgfors representerar Moderaterna, ett regeringsparti, så jag ställer frågan till henne i stället.

Jag är ledsen, men jag vill återvända till Somaliaaffären. Det här handlar om något mer än ett enskilt projekt eller en överenskommelse.

Under lång tid har regeringen och biståndsministern försäkrat riksdagen om att det inte har funnits någon skriftlig överenskommelse mellan Sverige och Somalia. Det har sagts upprepade gånger. Jag tror att Katarina Tolgfors var med vid utrikesutskottets utfrågning när ministern på frågan om det finns något avtal svarade ”Nej, det finns inget avtal, men det finns en överenskommelse”.

Senare fick jag ett skriftligt svar på en interpellation. I det stod att det inte finns någon skriftlig överenskommelse med Somalia. Därefter hade jag en interpellationsdebatt med ministern. Då framkom det att det tydligen ändå fanns en överenskommelse men inget som var skriftligt och inget avtal.

Den senaste vändan av denna soppa framkommer i DN:s förtjänstfulla och envisa granskning. De visar att det finns ett dokument med en skriftlig överenskommelse som innehåller sju konkreta punkter. Där regleras hur svenska biståndsmedel ska användas och hur biståndet är kopplat till återvändande, till IOM och till tredje parts kanalisering.

Å ena sidan är regeringen mycket stolt över att ha kommit överens med Somalia, å andra sidan har regeringen gjort allt för att dölja att det finns en skriftlig överenskommelse. Varför, undrar jag. Om det här är en legitim och försvarbar överenskommelse, varför hemlighålla den? Varför förneka dess existens? Varför beskriva den som så känslig att den inte ska kommuniceras? Det här skulle jag vilja ha svar på.

Anf. 33 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Så himla hemligt kan det här inte vara eftersom ledamoten Thorell verkar veta otroligt mycket om hur avtalet, överenskommelsen eller styrdokumentet ser ut.

Vi har fått samma information i utskottet. Det finns inget hemlighetsmakeri här och ingenting att dölja. Regeringen avsätter pengar för att Somalia ska ta emot sina egna medborgare som har begått brott i Sverige och som ska utvisas härifrån. Exakt hur det tekniskt ser ut är inte vår uppgift att avgöra. Det kan vara ett samtal där man skakar hand, ett styrdokument eller ett avtal.

Jag brukar inte gå på medieuppgifter när jag debatterar i kammaren. Regeringen har redogjort för det här. Man kan gå in på Openaid och titta precis hur det hela går till. Eftersom regeringen prioriterar transparens kommer ledamoten Thorell att kunna följa detta.

Vad som är bra är att regeringen nu tar tag i frågor som är oerhört viktiga när det gäller länder som tar emot svenskt bistånd, nämligen att de ska ta emot sina egna medborgare när de måste återvända hem eller när de utvisats på grund av att de begått mycket allvarliga brott i Sverige.

Om vi gjorde en lista över de länder som Socialdemokraterna under sina långa regeringsinnehav har gett miljarder i bistånd skulle vi se korrupta regimer och socialistiska diktaturer. Jag skulle kunna stå här ända till i kväll och räkna upp dessa länder. Jag vill gärna höra hur ledamoten Thorell ser på detta, om vi nu ändå talar om att ge skattepengar till andra länder. (Applåder)

Prot. 2025/26:52
15 december

Internationellt bistånd

Anf. 34 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Av alla dåliga debattekniker tycker jag att whataboutism är den allra slöaste. Den är inte sjyst.

Till saken: Det är klart att alla länder ska ta emot sina medborgare. Det finns ingen åsiktsskillnad om det. Det nya är inte att ställa krav på Somalia för att de ska få del av biståndspengar. Vi har alltid ställt krav på alla länder att pengarna ska användas på rätt sätt. De ska inte gå till korruption, och de ska ge tydliga, mätbara resultat. De ska hållas borta från korrupta institutioner och i stället gå via andra organisationer. Det här har vi gjort i alla tider, även när det gäller Somalia.

Det nya är att Sverige har vikt sig för Somalias krav: Om vi ska ta emot våra utvisningsdömda medborgare vill vi ha cash. Och regeringen har naivt och blåögt vikt sig för detta och sagt: Här. Var så god! Nu har de fått sina pengar och har slutat ta emot sina utvisningsdömda medborgare. Man kan fråga sig vad planen nu är. Hur mycket mer pengar ska till för att de ska göra något som är ett folkrättsligt åtagande?

Avslutningsvis vill jag säga något om debatten. Jag anklagar inte Katarina Tolgfors specifikt, men allmänt i debatten om Somaliaaffären låter det som att alla som utvisas till Somalia är hemska brottslingar som har begått fruktansvärda brott. Så är det inte. Det finns brottslingar bland dessa, men det finns också vanliga människor som har sökt asyl i Sverige men som har funnits inte ha tillräcklig anknytning hit. De förtjänar inte att utmålas som brottslingar och farliga typer.

Anf. 35 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Nu blir det ännu tydligare, Olle Thorell, vad som skiljer socialdemokratisk utrikes-, säkerhets- och biståndspolitik från den moderatledda regeringens och Tidöpartiernas dito. Vi lägger om det svenska biståndet för att det ska bli mer transparent och mer pricksäkert och för att de pengar i bistånd – miljarder skattekoronor – som går till länder som behöver stöd ska träffa så rätt som möjligt och gå via så få mellanhänder som möjligt.

Beträffande Somalia upprepar jag det jag sa: Det finns ingen hemlig uppgörelse. Men det finns heller inget hemligt pengatråd för att människor ska få stanna i Sverige. Därför är det rimligt att utvisa personer som har begått allvarliga brott. Nej, alla som utvisas från Sverige har kanske inte begått allvarliga brott; det finns också människor som vill återvända hem.

Men i detta fall har vi tagit tag i en fråga som har legat stilla alldeles för länge under alla år när ni gett miljoner och miljarder till länder som Somalia, Zimbabwe, Tanzania, Liberia, Moçambique och Bolivia. Ofta har det handlat om socialistiskt styrda länder där socialismen har legat som en våt filt över människors möjligheter till utveckling, demokrati och ekonomiskt välstånd. Det har ni gjort utan den uppföljning som den här reger-

ingen nu inför genom olika kontrollmekanismer och en öppenhet i biståndet. Det är ansvarsfullt, det är rätt och riktigt och det är rättvist.
(Applåder)

Anf. 36 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag fastnade lite vid något som ledamoten Tolgfors sa här mot slutet. Det gäller landet Liberia. Hon nämnde det i ett sammanhang där hon anklagade länder för att ha ett socialistiskt styre.

Liberia är ett av världens absolut fattigaste länder. Sverige har varit väldigt aktivt där sedan slutet av 1950-talet. Det är ett land som har bidragit väldigt mycket till svenskt välstånd, bland annat genom världens största järngruva under 60- och 70-talet som delvis var svenskägd.

Sverige har haft ett långt arbete i landet. Landet har präglats av ett fruktansvärt inbördeskrig under 90-talet och början av 00-talet, men sedan 2003 råder det fred i landet.

Sedan 2003 har vi haft fyra olika regeringar i Liberia. Man har lyckats att genomföra demokratiska val trots de problem som finns med bland annat korruption och svaga institutioner. Landet har lyckats med en bedrift som få andra länder har lyckats med, bland annat på grund av svenskt stöd.

Folke Bernadotteakademin har varit där under lång tid och byggt upp fredsarbete. De har utbildat unga fredsarbetare i varenda provins i Liberia. Det är ett enormt viktigt arbete som har funnits där.

Olika andra svenska organisationer har jobbat med SRHR. Deras arbete kommer kanske nu att gå om intet. Ett stort SRHR-nätverk som är väldigt aktivt kommer kanske att läggas ned. Den kommande abortlagen, som skulle stärka rätten till abort, riskerar också att försvinna för att vi drar ned biståndet till Liberia.

Jag vill försöka förstå hur Moderaterna resonerar. De säger en sak när de talar vitt och brett om biståndet. Men när det kommer till hur de faktiskt agerar är det någonting helt annat.

Anf. 37 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Nu är representanten för Miljöpartiet uppe i talarstolen, och det märks. Tack för frågan!

Sverige har varit i många länder och stött till exempel SRHR och mänskliga rättigheter, och det fortsätter att vara så. Om man tar just de länder som jag räknade upp tidigare och tittar på var de länderna befinner sig i dag jämfört med någon gång i mitten av 70-talet och 80-talet, när svenskt bistånd började och sedan växte i de här länderna, är det tyvärr nedslående.

Man kan konstatera att de fortfarande är länder som inte har lyft sig från fattigdom. De har fortfarande stora problem med mänskliga rättigheter, situationen för flickor och kvinnor, jämställdhet, demokrati, rättsstat och så vidare.

Vi har ett krig i vårt närområde och en säkerhetspolitisk situation och en humanitär situation i vårt absoluta närområde som påverkar Sverige. Då måste man prioritera.

När jag läser Miljöpartiets skuggbudget ser jag att där står att biståndet ska ligga kvar på 1 procent av bni. Det är ungefär 72 miljarder för 2026. Det är fantastiskt. Det finns inte så mycket pengar till bistånd ens i Socialdemokraternas budget.

Länder som är i behov av hjälp, stöd och utveckling hänger inte enbart på Sverige. Sverige är fortsatt en stor givare i världen. Vi fortsätter viktiga insatser runt om i världen i olika länder och i de här länderna.

Vi ser nu till exempel i Latinamerika, där Sverige har varit inne i många av demokratiprocesserna och fredsprocesserna, att allt fler länder där nu går från socialism till någonting annat. Det är kanske en möjlighet för ekonomisk utveckling, mänskliga rättigheter och en rättsstat som är värd namnet.

Anf. 38 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Tack, Katarina Tolgfors, för berömmet för MP:s biståndsbudget från ledamoten i talarstolen!

Biståndet fungerar faktiskt. Sverige har varit aktivt i Liberia sedan 60-talet. Den konflikt som fanns var ett av världens absolut värsta inbördeskrig, som pågick fram till 2003. Titta på vad biståndet har gjort sedan dess! Vi har byggt upp välbefinnande, demokratiskt fungerande institutioner och ett fredsarbete.

Moderaterna hänvisar återigen till Ukraina och att mer stöd ska läggas på konflikten i vårt närområde. Vi ska absolut lägga det stöd som vi kan och som behövs för Ukraina. Men att dra undan det från ett sådant land som Liberia är bara kontraproduktivt.

I och med att man nu avbryter biståndet till Liberia lägger man även ned ambassaden i Liberia. Det är tätt sammankopplat. Då tittar vi på hur förhållandet ser ut i just Liberia.

Liberia är kanske det land i Afrika som stöttar Ukraina allra mest politiskt. I februari i år röstade det emot USA i FN:s generalförsamling och med EU:s stater för att fördöma Rysslands agerande i Ukraina. USA är ett land som man har haft en väldigt nära förbindelse med under väldigt lång tid.

Från och med den 1 januari 2026 sitter dessutom Liberia med i FN:s säkerhetsråd. Är det inte just den typen av allierade som vi vill ha bra kontakter med? I det läget väljer Sverige att avbryta allt bistånd och att lägga ned den svenska ambassaden. Det är för mig totalt obegripligt, särskilt om det handlar om att stötta Ukraina.

Anf. 39 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Det är alldeles utmärkt. Om Liberia kan göra allt detta är det tecken på att man kanske ska dra undan bistånd så att Liberia kan fortsätta på en väg där det gör alla de saker som du nu radar upp.

Man måste vara lite ödmjuk. Sverige är inte något frälsarland som kan åka ut och rädda hela världen. Det kanske är så att länder av egen kraft måste fortsätta att utvecklas.

Sverige har varit inne i länder som Liberia under en väldigt lång tid. Nu måste vi göra andra prioriteringar. Det betyder inte att det är helt stängt för att biståndsinsatser ska kunna göras i de länderna om det blir påkallat.

Du säger själv att Liberia stöder Ukraina och att det har utvecklats. Det är precis så det ska vara. Svenskt bistånd ska bara finnas där länder är i akut nöd. Men det ska också gå till utveckling i de länder där vi ser att det faktiskt kan få någon effekt.

Regeringen har inte den kassakista som Miljöpartiet har. Ni lever i en fantasivärld. Ni säger att ni har en budget på 70 miljarder. Det är inget

annat parti här som har den budgeten för bistånd i det läge som är i till exempel Ukraina. Det finns också många andra politiska områden som måste få pengar i budgeten.

Sverige arbetar med många verktyg för att se till att bistå med stabilitet, handel, utveckling och samarbeten. Men rent bistånd måste man prioritera. Vi har bara en portmonnä med ett begränsad mängd pengar i. Det gäller att ta ansvar för hur man använder skattemedlen.

Den här prioriteringen gör regeringen. Det är rätt och riktigt i den tid vi lever i nu med ett fruktansvärt krig i Ukraina som kommer att påverka Europa under väldigt lång tid framöver.

(Applåder)

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag påminner om tilltalet i kammaren. Vi använder inte ”du”, utan samtliga ledamöter talar via talmannen.)

Anf. 40 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Regeringens och Sverigedemokraternas stora nedskärning och omläggning av biståndet håller på att slå sönder ett väl fungerande bistånd. Att regeringen och Sverigedemokraterna redan tidigare övergett enprocentsmålet och sänkt biståndet i en tid när den extrema fattigdomen ökar och behoven är som allra störst är ett slag mot de människor som har det allra svårast.

Vänsterpartiet står upp för enprocentsmålet, men vi har i vår skuggbudget inte möjlighet att återställa hela den enorma summa som krävs. Vi lovar dock att vi kommer att göra allt för att stegvis återställa biståndet till 1 procent under kommande mandatperiod om vi får inflytande. Vi lägger dock 4 miljarder mer än regeringen redan i denna budget.

De enorma neddragningarna av det amerikanska humanitära biståndet innebär att 14 miljoner människor riskerar att dö fram till 2030, enligt en rapport från The Lancet. Av dem en tredjedel är barn. Även Globala fondens viktiga arbete med vaccinering är hotat.

I den här svåra situationen behöver ansvarsfulla länder samarbeta med civilsamhället och multilaterala organisationer och snarare öka än minska biståndet. Särskilt viktigt är det att öka stödet till jämställdhet och SRHR. Det är ett område som drabbats särskilt hårt av Trumpadministrationens neddragningar.

Regeringen lämnade den feministiska utrikespolitiken men betonar att jämställdhet är ett kärnvärde. Det är svårt att ta detta på allvar när vi ser hur biståndet till jämställdhet minskar.

I den nuvarande strategin sänks anslaget med 240 miljoner kronor jämfört med föregående strategiperiod. Även stödet till kvinnoorganisationer minskar. Att använda bistånd för att öka jämställdheten är oerhört klokt och framgångsrikt. Att investera i kvinnors möjlighet till egen försörjning och egenmakt är en nyckelfaktor för en gynnsam samhällsutveckling.

Tillgång till rent vatten och grundläggande sanitet är också en viktig jämställdhetsfråga. Årligen dör 1 miljon mödrar och nyfödda barn på grund av infektioner som är kopplade till brist på rent vatten, sanitet och hygien i samband med förlossning, visar en rapport från Wateraid.

Vänsterpartiet anser att genusperspektivet ska genomsyra all biståndsverksamhet, något som saknas i reformagendan, och att hälften av biståndet ska gå till kvinnor och flickor och att 10 procent ska öronmärkas för

SRHR, sexuell reproduktiv hälsa och rättigheter. Vi vill återinföra den feministiska utrikespolitiken, som gjorde skillnad på riktigt. I en tid när jämställdhet, hbtq-personers rättigheter och rätten till SRHR är under attack behöver Sverige steppa upp och agera motvikt. Tyvärr ser vi inte det.

Det är allvarligt att regeringen dessutom urholkar biståndet genom att använda biståndsmedel för sådant som inte får räknas som bistånd enligt OECD-Dacs regelverk. Det gäller exempelvis inhemska kostnader för integration och återvandring.

Särskilt allvarligt är att regeringen slutit ett hemligt avtal utan underskrifter eller bindande garantier om bistånd i utbyte mot att Somalia tar emot utvisade somalier. 100 miljoner i biståndsmedel har via mellanhänder gått till projekt som står nära den somaliska premiärministern, en premiärminister som leder det land som står näst högst på listan över de mest korrupta länderna i världen, som är uttalat antisemit och öppet hyllar Hamas. Bistånd ska inte användas som muta. Biståndet till Somalia är en ren skandal!

Vi är djupt oroade över att regeringen i reformagendan i alltför hög utsträckning betonar vikten av att biståndet ska gynna svenska intressen, handel och näringsliv. Det finns risk för att vi går mot ett mer bundet bistånd, något som för decennier sedan avskaffades som ett både dyrt och ineffektivt bistånd. Biståndet ska inte utgå från svenska intressen utan från fattigdomsbekämpning och mottagarens behov.

Vi ser även att regeringen vill överföra mer resurser till det humanitära biståndet, trots att vi vet att det är det långsiktiga utvecklingsbiståndet som är mest effektivt. Även kärnstödet till FN-organisationer skärs ned, trots att vi vet att kärnstödet är oerhört viktigt för FN-organisationernas flexibilitet och möjlighet att snabbt vara på plats vid kriser och konflikter.

Vi ser hur regeringen överger allt fler fattiga länder i världen, något som går helt emot målsättningen om att bistå de mest utsatta. Det drabbar arbetet för demokrati, mänskliga rättigheter, kvinnors rättigheter och klimatet hårt. Viktiga framsteg som uppnåtts riskeras att rullas tillbaka. Det går att lyfta fram många exempel på välfungerande projekt som nu tvingas avslutas, som stöd till fattiga bönder i Tanzania och Moçambique.

Ett annat exempel är utfasningen av stödet till Afghanistan, som drabbade Rädda Barnens framgångsrika projekt till stöd för utsatta barn och deras familjer. Extremt utsatta barn som är involverade i barnarbete kommer inte längre att ha tillgång till utlovad daglig verksamhet, psykosocialt stöd och utbildning som tar dem bort från barnarbete och in i en trygg verksamhet. Stödet till familjerna krävs under en längre period för att skapa en hållbar hushållsekonomi, så att de inte längre är i behov av barnarbete. Det minsta man kunde begära är att projektet hade fått avslutas under ordnade former, men nu avbryts det mitt i. Detta undergräver självklart förtroendet för svenskt bistånd.

I över 60 år har svenska civilsamhällesorganisationer och folkrörelser spelat en central roll i biståndsarbetet. Regeringen har utarbetat en strategi för civilsamhället – en strategi som föregicks av stor oro och oreda när Sida sa upp ett stort antal avtal som drabbade omkring 2 000 partner i 90 länder. Omläggningen hade kunnat skötas mycket bättre om ingångna avtal hade fått löpa tiden ut.

Den nya strategin innehåller en del tveksamma skrivningar som kan innebära att civilsamhällets oberoende är hotat. Vänsterpartiet vill se ett starkt oberoende civilsamhälle med ett starkt stöd.

I vårt närområde rasar kriget i Ukraina, och civilbefolkningen drabbas hårt. Självklart ska vi fortsätta att bistå det ukrainska folket på alla sätt politiskt, humanitärt och militärt. Återuppbyggnaden av Ukraina kommer att kosta enorma summor, och här måste omvärlden hitta andra lösningar än att enbart belasta biståndet.

Sudan är, med 11 miljoner människor på flykt undan krig, våldtäkt och svält, den kanske värsta humanitära katastrofen i världen just nu, enligt FN. I den här situationen måste omvärlden göra sitt yttersta för att bistå med mat, medicin och förnödenheter. Omvärlden måste även agera för att få slut på kriget, bland annat genom att se till att stoppa vapenleveranser till parterna. Sverige ska inte sälja vapen till länder som bidrar till konflikten.

Trots den bräckliga vapenvilan i Gaza kommer behovet av bistånd att vara enormt under lång tid, som ett resultat av Israels folkmord och totala ödeläggelse av Gaza. Vintern närmar sig, och tusentals palestinier lever i usla tält utan värme. En nyckelorganisation är FN-organet UNRWA, som sedan decennier har FN:s mandat att bistå palestinska flyktingar.

UNRWA är den organisation har bäst kapacitet att nå ut till de drabbade och har tusentals anställda på plats. Trots detta har Sveriges regering valt att dra in stödet till denna oundgängliga organisation. Vänsterpartiet öronmärker 1 miljard till UNRWA i sin skuggbudget.

Samtidigt ser vi hur våldet på Västbanken ökar. Palestinier dödas eller fördrivs med våld, och palestinska samhällen raseras. Enbart i oktober utförde aggressiva israeliska bosättare över 260 attacker. I den här svåra situationen väljer regeringen att vidta helt felaktiga åtgärder. Biståndet till Palestina måste öka, den särskilda strategin återinföras och stödet till det ekumeniska följeslagarprogrammet och organisationer som jobbar för fred, demokrati och mänskliga rättigheter måste återupptas, inklusive stödet till UNRWA.

Det måste kosta att begå krigsbrott. Därför måste Sverige fortsätta att trycka på om sanktioner mot Israel och börja med att frysa associationsavtalet mellan EU och Israel.

Jordens resurser är i dag extremt ojämlikt fördelade. Världens rika människor har orsakat klimatkrisen och har fortfarande störst negativ påverkan på klimatet. Men det är utvecklingsländerna som kommer att få bära 75–80 procent av klimatkrisens skador och kostnader. Det ser vi tydligt i dag. Siffrorna kommer från Världsbanken. De rika länderna måste därför öka stödet till de fattiga länderna. Det räcker dock inte med bistånd för att möta klimatutmaningen, utan här måste betydligt mer resurser avsättas.

Bistånd kan inte lösa alla världens utmaningar, men det kan bidra till en positiv utveckling. För en verklig och långsiktig förändring krävs att de ohållbara skuldbördorna hanteras och åtgärdas och att åtgärder vidtas för att få till ett rättvisare skattesystem och för att stoppa den globala kapital- och skatteflykten.

Varje år förlorar utvecklingsländer mer pengar på grund av företags skatteflykt än vad de får i bistånd – pengar som behövs för satsningar på exempelvis skolor och sjukvård.

Vänsterpartiets budget måste ses som en helhet. Vi avstår därför från ställningstaganden här utan redogör i stället för våra satsningar i ett särskilt yttrande.

Prot. 2025/26:52
15 december

Internationellt bistånd

Anf. 41 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Ledamoten Johnsson Fornarve är en av de ledamöter från Vänsterpartiet som jag har respekt för. Jag vet att hon har ett genuint engagemang för bistandsfrågor. Däremot har vi väldigt olika syn när det gäller hur man ska nå fram och stödja andra länder och vilken effekt man tror att det kan uppnå.

Nu kommer du, Lotta Johnsson Fornarve, att få klä skott för ditt eget parti, som du ju ändå representerar här i riksdagen. Vänsterpartiet pratar om antisemitism och Hamas i sammanhang som SRHR och hbtqi. Då undrar jag: Vilka förslag har Vänsterpartiet när det gäller att stärka flickors och kvinnors roll och situation i den typ av konflikter vi ser i Mellanöstern? Det är ju alltid de som är mest utsatta i krig och konflikter.

Er budget är faktiskt inte så mycket större. Jag tror att den ligger 4 miljarder över den budget som Tidöpartierna och regeringen har lagt fram. Hur skulle ni konkret arbeta för att stödja hbtqi-personer, flickor och kvinnor i de utsatta länderna i Mellanöstern? Där spelar kultur och religion roll för dessa personers möjligheter att leva fritt. Det spelar roll när det gäller att mänskliga rättigheter ska kunna stärkas och så vidare.

Anf. 42 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack, Katarina Tolgfors, för frågorna och för berömmet, får man väl ändå säga!

Jag vet att också Katarina Tolgfors har ett engagemang för jämställdhetsfrågorna, men tyvärr ser vi inte det i er budget. Vi ser i stället hur stödet till jämställdhet och SRHR faktiskt backar i er budget. Det är 240 miljoner mindre i strategin när det gäller jämställdhet än tidigare. Det beklagar jag verkligen. Om man nu anser att jämställdhet är ett kärnvärde måste det också synas i budgeten.

Jag menar att det absolut viktigaste för att stödja kvinnor och flickor är att tydligt i reformagendan visa att jämställdhet måste genomsyra alla olika områden. Det ska inte vara ett område vid sidan av, utan detta måste genomsyra samtliga områden. På alla punkter måste jämställdheten finnas med.

Jag ser att det är väldigt viktigt att stödja just kvinnoorganisationer, till exempel, i olika länder som faktiskt spelar en väldigt stor roll för att stödja kvinnors och flickors utveckling.

Vi kan till exempel ta RFSU:s viktiga stöd till kvinnor och flickor i Liberia – det riskeras nu i och med att man fasar ut biståndet till Liberia. Det har varit otroligt viktigt för att stärka kvinnors och flickors möjligheter och för att stärka kvinnors möjligheter till abort. Diakonias viktiga arbete i Zimbabwe för att stödja en demokratiutveckling för kvinnor är också ett viktigt projekt som nu riskeras.

Man kan göra listan hur lång som helst över viktiga projekt som nu riskeras i och med att ni fasar ut biståndet till några av de absolut fattigaste länderna – Afghanistan och så vidare. Om man nu verkligen vill satsa på kvinnor och flickor hade det naturligtvis varit otroligt mycket bättre att

bibehålla det – och självklart att återuppta den feministiska utrikespolitiken.

Anf. 43 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Jag hörde faktiskt inte ett enda svar från ledamoten Johnsson Fornarve på frågan om hur ni i Vänsterpartiet ska använda de miljarder som ni har avsatt i biståndsbudgeten – ni har också utökat den. Jag hörde inget konkret.

Ni viftar med kortet om feministisk utrikespolitik. Ja, jag har förstått att det är det som ni har stöttat tidigare – med S-regeringarna. Men vad innebär det konkret? Innebär det att flickor och kvinnor i de länder som du själv nu pekar på har fått det bättre sedan 70-talet och 80-talet? Vad är det för konkreta åtgärder ni gör för att hbtqi-personer, till exempel, ska känna sig trygga och få leva fritt utifrån hur de vill leva sina liv? Vilka konkreta åtgärder är det ni kan komma med? Jag hörde inte det.

Sedan vill jag bara säga att ledamoten måste läsa regeringens budget. Vi ökar alltså stödet till SRHR och insatser för jämställdhet och mänskliga rättigheter – med fokus på flickors och kvinnors trygghet, säkerhet, rättigheter och frihet. Likadant är det när det gäller demokratifrågor, rättsstatens principer och människorättsförsvare. Det är två prioriterade områden. Det ser man om man läser vår budget.

Jag får väl gå härifrån utan ett konkret svar på hur ni har tänkt – på ett bättre sätt, med mer pengar som ni har i någon skattkista – öka den feministiska utrikespolitiken, som ni kallar det. Jag kallar det symbolpolitik.

Den här regeringen ser till att vi riktar biståndet dit där det bäst behövs. Vi gör det mer transparent. På det sättet kan man åstadkomma bättre effekt med biståndspengarna för att människor, flickor, kvinnor och män ska få dragligare liv och en ekonomisk utveckling så att de kan stå på egna ben.

Anf. 44 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Jag tackar för ytterligare frågor.

När det gäller den feministiska utrikespolitiken är det inte någonting som har varit oväsentligt. Den feministiska utrikespolitiken har verkligen gett resultat på riktigt. Det ser vi tydligt och klart i utredningar. Fler länder vill ta efter den feministiska utrikespolitiken, och vi har sett att den har haft effekt för kvinnors och flickors rättigheter. Det är alltså väldigt viktigt att återuppta den.

Det stämmer inte att ni satsar mer på jämställdhet och SRHR. Totalt sett minskar ni jämställdhetsstrategin med 240 miljoner för den här perioden jämfört med den tidigare perioden. Så är det.

Vänsterpartiet vill att jämställdheten ska genomsyra hela biståndspolitik. Vi vill avsätta minst 50 procent av biståndet till kvinnor och flickor och 10 procent till SRHR. Jag pekar på flera olika projekt som vi tycker är viktiga att bevara och utveckla. Det handlar väldigt mycket om att stärka civilsamhällsorganisationer som jobbar för demokrati, mänskliga rättigheter och kvinnors rättigheter i utsatta länder. Det är så man gör skillnad på riktigt.

Anf. 45 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Jag tänkte börja med att ta er med till Bangladesh, det land som är mest utsatt för klimatförändringar.

Cyklonerna har blivit kraftigare. De kommer tätare och översvämmar allt större delar av landet. Havsvatten är som bekant salt, och när vattenmassorna drar sig tillbaka har saltet förgiftat jordarna. Den bördiga marken, som ska försörja ett av världens mest tätbefolkade länder, ger normalt två till tre skördar per år. Men få grödor klarar av att växa på de numera salthaltiga jordarna.

Saltet tränger också ned i grundvattnet och gör det otjänligt, för i berggrunden utlöser saltet höga halter av tungmetaller som järn och arsenik. Många familjefäder lämnar sina familjer i deltaområdet för att försöka hitta en försörjning i de redan överbefolkade städerna eller utomlands, som runt 10 miljoner andra bangladesier, medan kvinnor och barn blir kvar för att klara sig så gott det går. När de vadar omkring i fisk- och räkodlingarna och deras meterdjupa vatten tränger det förorenade vattnet in i kroppen, och cancerfallen ökar, även bland unga flickor.

Sverige har genom cyklonvarningssystem redan räddat tusentals liv. Sverige bistår genom Water Aid, och säkert också andra organisationer, med vattenreningssystem, som är anpassade efter olika miljöer och lokala förutsättningar, som ger människor rent vatten att dricka.

Water Aid jobbar även i skolorna med att öka kunskapen om kroppens funktioner. Det handlar till exempel om hur menscykeln fungerar och om vikten av menshygien. På så sätt har man fått bukt med skadliga traditioner. En app hjälper flickorna att hålla koll på när mensen är på gång så att de slipper bli överrumplade under skoldagen och kan stanna kvar i skolan även när de har mens.

Fru talman! Vi lever nu i en tid som kommer att definiera tillvaron i många år framöver. Det har blivit brutalt uppenbart att Sverige är en del av en värld som påverkas av andra länders beslut. Men lika tydligt är det att vi också kan vara med och påverka, trots att Sverige är ett ganska litet land.

Vi tvingas förhålla oss till omvärlden och göra omprioriteringar, inte minst till följd av Rysslands fullskaliga krig i Ukraina. Detta krig, och de uttalanden som den ryska statsledningen har gjort om att återupprätta det gamla imperiets gränser, utgör ett existentiellt hot både mot våra närmaste grannländer och mot oss själva som nation. Vi kan inte stillatigande se på när våra ukrainska bröder och systrar kämpar för hela Europas frihet, demokrati och självbestämmande. Det är vår skyldighet att bistå dem. När deras egen budget går till att hålla stånd längs frontlinjen i öster kan vi bistå med medel för utbildning, hälso- och sjukvård och rehabilitering och energisystem när Ryssland bombar dem sönder och samman.

Samtidigt konstaterar vi att länder med avsevärt större ekonomier än Sverige fattar beslut som ger svåra konsekvenser runt om i världen. Det går inte spårlöst förbi när USA, som tidigare stått för runt 47 procent av allt bistånd i världen, bland annat som huvudfinansiär av hivmedicinering och olika vaccinationsprogram, över en natt drar undan merparten av sitt bistånd. Jag var själv på FN-högkvarteret i Nairobi precis när detta tillkännagavs. Det gav chockvågor.

Också andra stora ekonomier drar ned på biståndet. Tyskland skär ned biståndsbudgeten med 40 procent. Frankrike minskar biståndsramen med 37 procent. Nederländerna minskar sitt bistånd med 30 procent och Belgien sitt med 25 procent. Storbritannien minskar sitt biståndsmål från 0,7 procent av bni till 0,3 procent.

Den stora ökning av stödet till Ukraina som Sverige nu gör, från 5,4 miljarder i år till 10 miljarder under 2026–2027, kräver omfattande omfördelningar inom biståndsramen. Här omveckan meddelade därför regeringen att Sverige avvecklar de bilaterala utvecklingsavtalen med Moçambique, Zimbabwe, Tanzania, Liberia och Bolivia. Med 53 miljarder kronor om året är Sverige dock fortsatt ett av världens fyra eller fem främsta givarländer och fortsätter att hjälpa människor som lever i fattigdom och förtryck världen över.

Som framgick av en debattartikel i Svenska Dagbladet samma dag är det humanitära biståndet och stödet till kvinnors och flickors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter, inte minst i Afrika, fortsatt prioriterat. Den globala biståndsstrategin för hälsa liksom strategin för demokrati och mänskliga rättigheter förblir orörda, liksom stödet genom civilsamhället. Organisationer ska självklart kunna fortsätta att verka inom olika strategier även i de länder där Sverige nu avslutar de bilaterala avtalen.

Fru talman! Regeringen inledde en reformering av biståndet för två år sedan. Reformagendans prioriteringar kommer att vara vägledande i de nödvändiga omfördelningar som nu behöver ske. Mitt exempel från Bangladesh illustrerar varför inte en viss del kan slopas: Tillvaron är komplex. Allt hänger ihop. De tematiska prioriteringarna behöver följas även framgent.

Jag ska nu repetera de tematiska prioriteringarna, de svenska intressen som ska vara vägledande även i vårt arbete via EU:s biståndsprogram.

- Fattigdomsbekämpning genom jobbskapande, handel och utbildning – både grundläggande utbildning, inte minst för flickor, och yrkesutbildning.
- Förbättrad hälsa för de mest utsatta, med stöd till sexuell och reproduktiv hälsa, förbättrad tillgång till vatten, sanitet och hygien, ansvarsfull användning av antibiotika, vaccinationer och andra sätt att förebygga hälsohot.
- Främjande av frihet och bekämpande av förtryck. Demokrati är avgörande för fred, frihet och säkerhet.
- Utökat och effektiviserat klimatbistånd som bidrar till minskade utsläpp, fossilfri energiomställning och klimatanpassning.
- Stärkande av kvinnors och flickors frihet och egenmakt, där kvinnans arbetsinsatser värderas och avlönas och där hon har rätt att själv äga och arva, rätt till inflytande och delaktighet samt rätt till sin egen kropp – till exempel att stärka flickor att våga vägra utsättas för könsstympning, ett projekt som några av oss studerat hos PMU i Kenya, eller att inte bli bortgifta mot sin vilja.
- Stärkta synergier mellan bistånds- och migrationspolitiken. Det säger sig egentligen självt: I ett samhälle där man har möjlighet att utbilda sig och försörja sig, där man har tillgång till hälso- och sjukvård, där man får uttrycka sin åsikt eller utöva sin tro eller övertygelse utan att bli förföljd eller förtryckt och där man inte behöver fly undan torkkatastrofer eller översvämningar finns förutsättningar att leva och utvecklas som människa. Där demokrati, mänskliga rättigheter och rätts-

statens principer råder och där man kan ta del av fria och oberoende medier råder också stabilitet, vilket minskar konflikter inom landet och gentemot omgivningen. Stöd till utvecklingen av sådana samhällen minskar grundorsakerna till irreguljär migration och ökar samtidigt drivkraften för flyktingar att återvända till hemlandet. Migrationsstrategin ska också stödja värdsamhällen och stärka migranter och flyktingars åtnjutande av rättigheter i partnerländerna. Exempelvis har flyktingbarn samma rätt att gå i skola som värdlandets egna barn.

- Stärkt humanitärt stöd för att rädda liv och lindra nöd. Detta är ett eget mål i sig. Det är behovsbaserat och utgår från de humanitära principerna om humanitet, neutralitet, opartiskhet och oberoende samt internationell rätt.

Fru talman! Behoven är gigantiska och resurserna begränsade. Därför behöver effektiviteten och träffsäkerheten öka ytterligare, samtidigt som givbasen ökar.

I sammanhanget vill jag passa på att nämna att det från årsskiftet införs ett skatteavdrag för juridiska personer på upp till 164 800 kronor per år vid gåvor upp till 800 000 kronor per år till ideella organisationer. Jag tror att många företag, föreningar och organisationer kan vara intresserade av att på så sätt öka medlen till bistånd via civilsamhällesorganisationerna.

Med dessa reflektioner yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut. Jag tackar också för ordet och önskar såväl presidiet som kammarkansliet och mina kamrater i riksdagen en riktigt god jul.
(Applåder)

Anf. 46 LOTTA JOHANSSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tyvärr riskerar ju många av de värden som ledamoten Brunegård räknade upp – stöd till kvinnors rättigheter, demokrati, mänskliga rättigheter och andra bra saker – att gå förlorade när nu regeringen överger några av världens absolut fattigaste länder. Detta gör man också utan någon som helst analys av vad det får för konsekvenser för några av världens mest utsatta människor.

Det blir extra allvarligt mot bakgrund av de kraftiga nedskärningarna i det amerikanska biståndet, vilka medför att miljontals människor i de absolut fattigaste länderna riskerar att dö.

Tidigare aviserade regeringen att biståndet till länder som Afghanistan, Sydsudan, Mali, Kambodja och Burkina Faso skulle fasas ut. Nu ska ytterligare fem av världens fattigaste länder överges: Tanzania, Zimbabwe, Moçambique, Liberia och Bolivia.

Att överge de här länderna går emot målet för biståndet, som tydligt säger att bistånd ska användas för att bekämpa fattigdom och gå till de mest utsatta. Kritiken mot utfasningen är också omfattande från en rad olika biståndsorganisationer, vars viktiga arbete nu riskerar att gå om intet. Det gäller till exempel Diakonias verksamhet i Zimbabwe, som arbetar med att stärka lokal demokrati ur ett jämställdhetsperspektiv, liksom RFSU:s verksamhet i Liberia för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, som nu riskerar att falla samman. Också stödet till småbönder i Tanzania och Moçambique riskerar att gå förlorat.

Detta är bara några av alla framgångsrika projekt som nu är i farozonen.

Hur kan Kristdemokraterna försvara att Sverige överger några av de absolut fattigaste och mest utsatta länderna och på det sättet också riskerar att rulla tillbaka flera viktiga biståndsprojekt?

Anf. 47 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Johnsson Fornarve för denna möjlighet att gräva lite djupare i vad de här förändringarna innebär.

Det går självklart inte obemärkt förbi när vi gör dessa förändringar och avslutar de bilaterala samarbetsavtalen med fem länder. Men låt mig också förtydliga att detta inte innebär att även civilsamhällesorganisationerna måste lämna länderna. Vi överger inte länderna.

Precis som jag sa i mitt anförande är fortfarande strategierna för global hälsa, för civilsamhället och för demokrati och mänskliga rättigheter orörda. Dessa organisationer kan fortsätta att verka i de här länderna. Det är oerhört viktigt att detta inte missas.

När det gäller Liberia vill jag passa på att säga att särskilt Liberia, vilket framgick av ett tidigare replikskifte, är på rätt väg. Sverige kommer att fortsätta stödja Liberia, exempelvis nu inom ramen för det kommande deltagarskapet i FN:s säkerhetsråd. Sverige överger alltså inte de här länderna, men vi avvecklar den bilaterala biståndsstrategin med dem.

Stödet till mänskliga rättigheter och stödet till flickors och kvinnors rättigheter, som förmedlas genom andra strategier, kommer dock att kunna finnas kvar genom olika organisationer – både de multilaterala organisationerna och civilsamhällets organisationer.

Anf. 48 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack för svaret, ledamoten Brunegård!

När man lämnar de här viktiga strategierna försvinner dock stora resurser, och när man lägger ned ambassader blir det otroligt mycket svårare för olika organisationer att verka i de absolut fattigaste länderna. När resurserna minskar är det klart att det drabbar projekten.

Det måste gå att stödja Ukraina utan att det drabbar världens mest utsatta människor och de fattigaste länderna. Det är också allvarligt att det här sker utan någon egentlig analys av konsekvenserna; jag har inte hört eller sett någon som helst analys av vad det kommer att innebära när man drar tillbaka stödet till de absolut fattigaste länderna.

När Sverige vänder de fattiga länderna ryggen på det sätt som vi faktiskt gör öppnar det upp för nya krafter, till exempel Kina och Ryssland, som kan stärka sitt inflytande över den afrikanska kontinenten. Det är väldigt allvarligt ur ett globalt säkerhetsperspektiv. Utfasningen av det svenska biståndet gör även att trovärdigheten för svenskt bistånd minskar kraftigt, vilket innebär att vi kommer att få det svårare att göra vår röst hörd som en trovärdig biståndsgivare.

Anf. 49 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för de fortsatta frågorna.

Som jag sa överger Sverige inte de här länderna även om vi avvecklar de bilaterala avtalen. När det gäller avvecklingen av en del ambassader kommer arbetet att skötas från andra, närliggande ambassader – exempelvis den i Dakar, när det gäller Liberia.

Ledamoten har ingen mer replik, men jag skulle verkligen vilja fråga en sak. Vänsterpartiet vill stegvis återgå till enprocentsmålet, och man lägger 4 miljarder mer än regeringen på det här utgiftsområdet. Jag skulle i ett annat sammanhang gärna vilja höra ledamoten förklara hur man har tänkt genomföra detta. Med stöd av vilka partier ska det genomföras, och när ska man ha nått dit? Man vill också stödja Ukraina, men hur finansierar man det? Gör man inte det genom någon omfördelning inom biståndet?

Det finns alltså många frågor som är obesvarade, men dem får vi ta på annan plats.

Anf. 50 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Gudrun Brunegård för ett anförande där bland annat Bangladesh lyftes fram. Det är ett viktigt perspektiv att ta upp även det landet. Det är dock sorgligt att Bangladesh är det enda land i Asien där Sverige finns kvar med bilaterala avtal, och mitt anförande ska handla just om att Sverige lämnar.

KD har historiskt haft ett djupt och äkta engagemang för bistandsfrågor, inte minst i Afrika. Det gäller förstås även Gudrun Brunegård. Man har talat om människovärde, solidaritet och ansvar bortom Sveriges gränser. I många år har vi trots politiska skillnader kunnat mötas i ambitionen att Sverige genom biståndet ska kämpa för människovärdet i världen. Vi har stått upp för enprocentsmålet tillsammans, och Kristdemokraterna gör det fortfarande men har fått vika sig i regeringssamarbetet.

Därför är det svårt att förstå hur Kristdemokraterna nu kan stå bakom en politik där Sverige helt lämnar några av världens fattigaste länder, inte minst i Afrika: Tanzania, Liberia, Mali, Moçambique, Burkina Faso, Sydsudan och Zimbabwe. Sverige stänger också ambassader i Liberia och Zimbabwe, liksom i Bolivia.

Jag skulle vilja fråga Gudrun Brunegård hur Kristdemokraterna ser på att Sverige nu de facto överger många länder bilateralt. Även om man är kvar i regionala strategier blir det en oerhört mycket mindre klick smör att bre på mackan än tidigare. Hur ser Kristdemokraterna på att Sverige vänder de allra fattigaste länderna i världen ryggen, inte minst länder i det subsahariska Afrika?

Anf. 51 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Tack för viktiga och svåra frågor, Olle Thorell!

Som jag sa är det inte smärtfritt att lämna länder där man har haft ett långvarigt engagemang, men just därför är det så viktigt att fortsätta att med hjälp av olika strategier verka i de länderna. Bara för att man avvecklar det bilaterala avtalet med ett land upphör inte möjligheten för civilsamhällesorganisationer och multilaterala organisationer att arbeta inom de tematiska områdena och de olika strategier som regeringen har. Det är jätteviktigt att komma ihåg det. Vi överger inte länderna på det viset.

Jag skulle vilja ställa en motfråga. Såvitt jag kan utläsa ställer sig Socialdemokraterna bakom regeringens satsning på 10 miljarder kronor till stödet till Ukraina; jag har åtminstone inte sett något motyrkande. Men partierna finansierar det på olika sätt, med omprojekteringar och lån. Vem ska betala det och när, Olle Thorell? Hur går det ihop att S vill behålla stödet till övriga länder men inte motsätter sig ett ökat Ukrainastöd när ni

bara lägger 1 miljard mer än regeringen i budgeten för nästa år? Samtidigt vill ni återgå till enprocentsmålet.

Trots att ni är ett oppositionsparti och inte behöver ta hänsyn till några andra partier lägger ni alltså bara 1 miljard utöver regeringens budget, och likväl vill ni hålla fast vid de 10 miljarderna i Ukrainastöd. Hur går det ihop?

Anf. 52 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Gudrun Brunegård behöver inte ligga sömnlös under julledigheten av oro över hur Socialdemokraterna ska kunna både fortsätta stödja Ukraina och ta ett större globalt ledarskap när det gäller de fattigaste länderna i världen. Vi kommer efter valet att förhandla ihop en statsbudget tillsammans med partier som vi delar grundvärderingar med.

Det kommer förstås inte att vara enkelt. Vi tror inte att enprocentsmålet kan uppnås i en statsbudget genom en fingerknäppning, utan det kommer att ta tid och vara svårt – men det kommer att göras. Jag hoppas också att KD, var man än befinner sig efter valet, kan vara ett parti som fortsätter att stå upp för enprocentsmålet och att man kan vara en partner med oss i resan tillbaka till det.

När det sedan gäller huruvida Sverige överger de här länderna eller inte: Det är klart att det finns regionala strategier kvar, men det är mycket mindre pengar att dela på. Ukraina får mer bistånd än hela Afrika sammanlagt.

Civilsamhällesorganisationer i Zimbabwe har haft den svenska ambassaden som en fristad och ett andningshål där de har kunnat träffas, möta likasinnade och känna ett praktiskt reellt stöd för sitt arbete för att främja demokrati. När Sverige nu stänger dörren – när grindarna är stängda och det inte går att komma in eftersom Sverige inte är närvarande – är organisationerna nog föga tröstade av att det finns en liten regional eller tematisk strategi där de kan hämta pengar.

Jag ställer alltså min fråga igen: Hur ser Kristdemokraterna på den här utvecklingen?

Anf. 53 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Thorell för dessa perspektiv.

Det är som sagt inte utan smärta och allvarliga betänkligheter som man har gjort de här avvägningarna. Vi har dock ingen annan väg när det gäller att prioritera Ukraina. Vi behöver se om vårt hus, men vi har samtidigt försäkrat oss om att de olika strategierna kommer att kunna finnas kvar i dessa länder.

Jag konstaterar att ledamoten Thorell inte har någon tydlig väg framåt, utan det rör sig om fromma förhoppningar om att kunna förhandla ihop sig med andra partier efter valet.

När det gäller Kristdemokraterna och enprocentsmålet blev det tydligt i samband med partiets riksting för ganska precis en månad sedan. Det fanns motioner om att avveckla målet, men en överväldigande majoritet stod upp för partistyrelsens svar att behålla det. Detta kommer att vara vår utgångspunkt även i kommande förhandlingar.

Det är viktigt att Sverige, som en rik ekonomi, finns med och bär en del av ansvaret på samma vis som tidigare. Vi behöver fortsätta att vara en stark företrädare när det gäller mänskliga rättigheter och flickors och kvin-

nors rättigheter. Det är detta vi möter i exempelvis FN-huset. Sverige fortsätter, tillsammans med likasinnade länder, att vara en stark röst, även om plakatordet ”feministisk” inte används för att beskriva Sveriges utrikespolitik.

Prot. 2025/26:52
15 december

Internationellt bistånd

Anf. 54 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Det här kanske blir ett lite oväntat replikskifte.

Det är långt kvar till den 13 september, men jag har förstått att ledamoten Brunegård tyvärr inte ställer upp till omval. Det har varit fantastiskt kul att emellanåt få debattera bistandsfrågor med ledamoten Brunegård. Jag tror att det är få ledamöter som har stått i talarstolen som kan lika mycket om bistånd. Detta grundar sig både i praktisk erfarenhet och i annan erfarenhet. Jag vill säga att det har varit ett sant nöje.

I detta sammanhang måste jag även uttrycka min stora besvikelse över att man inte lyckades stå upp starkare för enprocentsmålet. Man borde nästan ha gjort det till en kabinetsfråga. I ett regeringssamarbete är alla partier lika viktiga. Jag förmodar att vi själva hade tryckt betydligt hårdare på detta, men jag förstår att man tvingas prioritera olika i de här förhandlingarna.

Jag vill passa på att tacka och säga att jag kommer att sakna ledamoten Brunegård i bistandsdebatten. Det är alltid uppfriskande med någon från Tidösidan som faktiskt vet vad hon pratar om när det handlar om bistånd.

Anf. 55 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Jacob Risberg så mycket för ett väldigt trevligt inlägg och för de värmande orden. Precis som ledamoten Risberg har jag de facto ett äkta engagemang som bottnar i egna erfarenheter.

Jag vill gärna kommentera det ledamoten sa om enprocentsmålet. Detta var ett av skälen till att bistandsförhandlingarna bröts loss från de övriga Tidöförhandlingarna. Vi stod så långt ifrån varandra, och det var först efter att vi hade säkrat andra delar som vi kunde gå vidare tillsammans i Tidösamarbetet på ett bra och positivt sätt för Sverige och för världen. Vi lyckades frysa nivåerna så att det hela slutade på nästan exakt samma nivå som i Socialdemokraternas budget för det då innevarande året efter att de hade dragit tillbaka pengar för asylmottagning i Sverige. Det blev de facto inte någon förändring. Vi frös biståndet på den nivån.

Dessutom har vi fått med klausulen att max 8 procent får dras från avräkningar för mottagande i Sverige, vilket ger en långsiktig planeringsmöjlighet. Man har sina miljarder, och man vet år för år att de kommer att vara där. Det blir inte några plötsliga ryck.

Det som inte uppgår till den av Migrationsverkets beräknade prognosen betalas tillbaka till biståndsbudgeten, vilket aldrig har skett tidigare. Dessutom kommer juridiska personer från årsskiftet att kunna göra omfattande avdrag för gåvor till civilsamhället.

Anf. 56 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Det återstår att se, när vi räknar ihop och får se hur pengarna redovisas, huruvida man ens når upp till de nivåer som man har pratat om här. Jag är lite orolig för att en hel del av de pengar som i dag används i biståndsbudgeten egentligen inte borde klassas som bistånd. Det återstår

väl att se vad OECD säger om bland annat hur vi använt pengar ur biståndsbudgeten till Somalia.

Jag vill passa på att önska en god jul och ett gott nytt år. Jag hoppas att du får en underbar framtid även utanför riksdagen, Gudrun Brunegård!

Anf. 57 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Jacob Risberg för den varma tillönskan för framtiden. Jag vill naturligtvis önska både honom och mina andra kollegor här detsamma, oavsett om vi jobbar i riksdagen eller någon annanstans. Även om vi går in i frågor med lite olika perspektiv gör nog de allra flesta det av en sann och uppriktig vilja att göra gott.

Som ledamoten var inne på får vi se hur OECD bedömer detta. De förhandskontakter som regeringen och UD har haft innan de gjort olika förändringar har ändå gett goda förhoppningar om att merparten kommer att kunna rymmas inom regelverket för vad bistånd ska göra.

Tack, Jacob Risberg, för gott samarbete och goda samtal!

Anf. 58 ANNA LASSES (C):

Fru talman! Jag vill börja med att rikta blicken mot Bondi Beach och ännu ett avskyvärt dåd som drabbat mänskligheten. Våra tankar är med de drabbade och deras familjer. Den våg av antisemitism som vi ser är tragiskt nog ett tecken i tiden och måste slås ned gång på gång. Aldrig får den kampen tystna.

I fredags var det exakt tio år sedan Parisavtalet slöts. Målet var att vi skulle hålla oss under 1,5 graders temperaturökning. I förra veckan konstaterades att vi nu har slagit i det taket.

Samtidigt ser vi hur klimatförändringarna både direkt och indirekt gör att människor hamnar i fattigdom och drivs på flykt. Många av de utdragna konflikter som rasar förvärras och orsakas just av att klimatet förändras, med torka, översvämningar, skördar som slår fel och hus och hem som trasas sönder. Vi kommer att se att flyktingströmmarna ökar.

Det sorgligaste är att vi har vetat om detta jättelänge. Ändå står vi här i dag.

Fru talman! Det känns allt oftare som att vi deltar i en dystopisk science fiction-film. Vi vet redan vad som ska hända. Konflikterna i Sudan, Kongo, Jemen, Myanmar och Mellanöstern pågår i länder som påverkas negativt av klimatförändringarna. Flyktingströmmarna ökar, och Europa svarar i panik med att bygga en allt högre och starkare fästning som allt färre kommer igenom. Samtidigt dras biståndet ned. Dessutom pågår Rysslands storskaliga krig mot Ukraina, som hotar hela det demokratiska Europa.

Vi i Europa har våra egna flyktingar att ta hand om. Vi har också våra egna klimatförändringar som hotar.

Nu om någonsin är det viktigt att vara modig, ta på sig ledarskap och stå upp för de mänskliga rättigheter som vi tillsammans slog fast i spåren av den katastrof som andra världskriget innebar. Varje liten insats räknas, och det är i ljuset av klimatförändringarna och de konflikter som pågår i vår värld vi ska se budgetförslaget för 2026 års internationella bistånd.

Bistånd ska minska fattigdom och förtryck och skapa möjligheter för människor att leva i trygghet, vilket också bidrar till en säkrare värld och ett säkrare Sverige. I en värld där USA har slaktat sitt bistånd och där

många av de stora biståndsgivande länderna minskar sitt stöd blir det svenska biståndet allt viktigare. Då måste Sverige våga prioritera.

Centerpartiet menar därför att Sverige måste våga vara kvar där det är som absolut svårast, alltså i de mest utsatta miljöerna och hos de mest utsatta länderna. Vi ser därför mycket allvarligt på att regeringen nu väljer att delvis göra precis tvärtom. De långsiktiga utvecklingsbistånden till Afghanistan, Myanmar och delar av Afrika dras in. Det lämnas plats till auktoritära stormakter som Kina, Ryssland och Saudiarabien som står redo att göra världen lite mindre demokratisk för varje dag som går.

Om man vill satsa på framtiden är en bra början att satsa på barnen. Det är ingen klyscha, utan barnen är de facto framtiden. Det vi gör mot våra barn kommer vi att få tillbaka när de har vuxit upp om 10–20 år, vare sig det är bra eller dåliga saker. Om vi inte ger världens barn möjlighet att leva ett tryggt liv där de så småningom kan försörja sig och sin familj kommer alla vi som i dag är vuxna att få känna på följderna.

En femtedel av världens barn lever i dag i en konflikt, och hela 75 procent av världens fattigaste barn bor i Afrika, i just de länder där den svenska regeringen nu väljer att fasa ut Sveriges långsiktiga projekt.

Vi vet också att bistånd som går till jämställdhet, kvinnors och flickors hälsa och barns utbildning verkligen gör skillnad. Det är områden regeringen gärna pratar om, men när vi kommer till de faktiska siffrorna har både föregående och denna regering satsat väldigt lite pengar på barns utbildning, endast några ynka procent. Även jämställdheten backar i nuvarande biståndsbudget.

Regeringen talar vackert om att satsa på kvinnors egenmakt och på klimat, effektivitet och transparens, och mycket av det som görs är absolut bra.

Men det har också skett en stor förändring till det sämre, och vi kan inte prata om budgeten för biståndet utan att nämna den snurriga koppling regeringen gör mellan migrationspolitiken och biståndspolitikerna.

Låt mig vara tydlig. Migration och bistånd hör i allra högsta grad ihop, för rätt använt ger bistånd ökad trygghet i utsatta miljöer, vilket gör att människor inte behöver fly. Så enkelt är det. Men i stället för att göra denna enkla koppling väljer regeringen att använda biståndet till att verkställa utvisningar från Sverige genom att muta korrupta stater med biståndsmedel för att de ska ta emot sina medborgare – något de enligt folkrätten är tvungna att göra utan att en spänn ska betalas ut.

De 105 miljoner som har betalats ut till Somalia och som har resulterat i mellan 20 och 30 verkställda utvisningsbeslut under två år är alltså ett stort slöseri med skattepengar. Och nej, alla dessa 20–30 personer var inte farliga våldtäktsmän, vilket man kan tro när man hör regeringen försvara detta ansvarslösa beslut.

Bistånd ska minska fattigdom och förtryck och skapa möjligheter för människor att leva i trygghet, vilket också bidrar till en säkrare värld och ett säkrare Sverige.

Förutom att budgeten har minskat till totalt 53 miljarder kronor styrs en stor del om till Ukraina. Det är viktigt eftersom Ukraina utkämpar ett krig mot ett auktoritärt Ryssland och för Europas framtid som en demokratisk del av världen där rättsstatens principer råder.

I Sveriges riksdag råder enighet om att det är Sveriges skyldighet och ansvar att stå upp för Ukraina så långt vi har möjlighet. Med anledning av

det föreslår Centerpartiet att det omgående inrättas en lånefinansierad fond som motsvarar ungefär 1 procent av Sveriges bni – detta utöver den reguljära budgeten. Denna fond ska finnas så länge Ukraina behöver stöd. Ungefär en tredjedel ska gå till civilt stöd av olika slag, däribland bistånd. I och med detta väljer vi att lyfta ut biståndet till Ukraina till denna fond.

Sverige har i dag en stabil ekonomi, och därför är denna lösning strategisk och hållbar. Det är också ett tydligt sätt att stå upp för vårt ansvar att vara ett aktivt stöd till Ukraina. Jag hoppas därför att samtliga partier kan tänka sig att överväga denna lösning.

För biståndsbudgetens del innebär Ukrainafonden att Sverige fortsatt kan stå upp för resten av världen i en tid då varje biståndskrona är guld värd. Parallellt med förslaget om en Ukrainafond föreslår Centerpartiet att det sker en stegvis återgång till enprocentsmålet i den vanliga biståndsbudgeten.

Centerpartiets budgetförslag till bistånd genomsyras av en liberal feminism. Vi prioriterar de mest utsatta miljöerna, och vi satsar på barns utbildning, jobb genom småföretagande, kvinnligt entreprenörskap, klimatanpassning, omställning i utsatta områden och projekt som på olika sätt främjar demokratin.

Vi ser också ett behov av minskad öronmärkning av stödet som går via de multilaterala organisationerna, särskilt i områden med långvariga konflikter där det måste vara enkelt att växla mellan långsiktigt arbete och akuta insatser.

Och självklart, fru talman, vill Centerpartiet återupprätta stödet till UNRWA, som är en fullständigt avgörande part i det bräckliga fredsarbete som pågår.

Det går inte att prata om nästa års biståndsbudget utan att prata om vikten av civilsamhällets organisationer. Genom civilsamhällets ovärderliga nätverk vet vi hur det verkligen funkar och vad som behövs. Det är så vi får veta hur enskilda oppositionella behandlas i fängelser, hur det ser ut på gatorna i Gaza och hur hbtqi-personers rättigheter kränks i vardagen. Stödet till civilsamhället är helt enkelt avgörande, både på plats lokalt och i Sverige. Därför behöver infokomstödet till de svenska civilsamhällesaktörerna ses över och kanske återupprättas. Överlag behöver dessa aktörers medverkan i biståndsarbetet uppvärderas och inkluderas i Team Sweden, där såväl företag som civilsamhälle och statliga aktörer bör samverka.

Som fru talmannen märker finns mycket att säga om biståndsbudgeten och hur den skulle kunna prioriteras. Viktigast är nog ändå att minnas hur viktiga dessa medel är. Vi ska inte tro att bara för att Sverige är ett litet land på gränsen till norra polcirkeln spelar det vi gör ingen roll. Tvärtom spelar det all roll. Våra biståndsmedel räddar liv, bygger trygghet i vardagen, ser till att yttrandefriheten i världen stärks och gör så att barn får komma hem till sina föräldrar. Det ger också Sverige en röst i världen.

Med detta meddelar jag att vi i Centerpartiet står upp för vårt eget förslag och därför inte kommer att delta i beslutet om regeringens förslag till biståndsbudget för 2026.

Jag vill också passa på att önska talmanspresidiet, kollegorna i utskottet och alla andra en riktigt god men framför allt fridfull jul – något jag tror att vi alla är i mycket stort behov av.

(Applåder)

Fru talman! Vi befinner oss i en tid när konflikter, klimatkriser och ökande ojämlikhet präglar hela världen och när demokratiska rättigheter inskränks, barn svälter och miljontals människor tvingas på flykt. Det är viktigare än någonsin att Sverige är engagerat i att bryta den negativa utvecklingen och ge fler människor möjlighet att lämna fattigdom och förtryck.

Tyvärr är det inte så regeringen ser på det, men det gör vi i Miljöpartiet. Vi vill se en annan politik, en politik där enprocentsmålet uppnås och där det internationella utvecklingssamarbetet är effektivt och transparent och både mer ansvarsfullt och mer framtidsinriktat än regeringens.

Fru talman! Miljöpartiet vill att Sverige återgår till det mål politiken var överens om i många år: att biståndet ska uppgå till minst 1 procent av bni. Det är inte en siffra tagen ur tomma luften, utan det är ett politiskt åtagande som har gjort Sverige till en moralisk och konkret kraft i världen.

Att återställa biståndet till 1 procent är en solidaritetshandling och betalning för en historisk skuld. Men det är inte bara det. Det är också en investering i global stabilitet, i sänkta utsläpp och mer klimatanpassning, i konfliktförebyggande arbete och i människors demokratiska rättigheter. Det är helt enkelt en investering i vår egen och kommande generationers säkerhet.

Regeringen vill i stället fortsätta skära ned. Men nedskärningarna är bara halva problemet. Den andra halvan är att regeringen nu systematiskt styr om biståndet till helt andra syften än fattigdomsbekämpning. Resurser som ska gå till flickors skolgång, till klimatanpassning och till att bygga fredliga och motståndskraftiga samhällen – allt detta – pressas tillbaka när regeringen gör utvecklingspolitiken till ett slags plånbok för andra politikområden.

Låt mig vara tydlig. Stöd till Ukraina är nödvändigt och helt avgörande, och Miljöpartiet står helhjärtat bakom det. Men hjälpen till Ukraina får inte ske genom att man samtidigt monterar ned utvecklingssamarbetet i världens fattigaste och mest utsatta länder. Det är en falsk motsättning. Det är möjligt att hjälpa Ukraina och att upprätthålla ett solidariskt och effektivt bistånd. Det är ett politiskt val av regeringen, inte ett ekonomiskt.

Fru talman! När regeringen lägger biståndsmedel på sådant som inte är bistånd, som migrationskostnader, suspekta fonder till korrupta regimer och svenska företag, skapas en illusion av satsningar. Men ute i världen märks varje krona som försvinner. Varje neddragning innebär färre barn i skolan, färre kvinnor som kan lämna våldsamma relationer och färre möjligheter att stoppa nästa svältkatastrof. Det innebär även ett försvagat internationellt FN-system.

Sverige har historiskt varit en av de mest pålitliga givarna av flexibelt kärnstöd till FN:s organisationer. Det är det stödet som gör att FN kan arbeta långsiktigt med institutioner, med fredsbyggande, med hälsa, med utbildning och med klimatanpassning och samtidigt snabbt mobilisera när kriser och katastrofer slår till.

De senaste årens nedskärningar har dock raserat mycket av det förtroendet. Vi ser hur FN-organ skär ned sin verksamhet. Vi ser hur UNRWA, som bär ett avgörande humanitärt ansvar för palestinska flyktingar, nu saknar svensk finansiering i ett läge där behoven är större än på decennier.

Det här är inte bara olyckligt. Det är också farligt. När FN försvagas försvagas nämligen också världens förmåga att hantera konflikter, epidemier och humanitära katastrofer. Att återupprätta och stärka det svenska kärnstödet är därför en av de mest säkerhetsskapande åtgärderna Sverige kan göra i dag.

Vi måste också fortsätta värna det humanitära biståndet och humanitär rätt. Världens länder rustar i dag mer för krig och konflikt än de har engagemang i internationellt samarbete för en fredlig utveckling. I en värld där de humanitära behoven växer och de geopolitiska spänningarna tilltar är det viktigare än någonsin att Sverige och EU slår vakt om det humanitära utrymmet och om principstyrt humanitärt arbete.

Fru talman! Bistånd är inte välgörenhet. Det är utrikes- och säkerhetspolitik. Varje krona som förebygger konflikter är en krona som minskar risken för att människor ska tvingas fly, för växande extremism eller för ökade globala spänningar. Varje satsning på kvinnors rättigheter stärker samhällen och ekonomi. Varje investering i klimatomställning i det globala syd är också en investering i vår egen förmåga att begränsa klimatkrisens konsekvenser.

Därför prioriterar Miljöpartiet också ett starkt och tydligt klimatbistånd. Världen står mitt i en accelererande klimatkris där de fattigaste drabbas hårdast, trots att de har stått för minst utsläpp. Genom klimatbiståndet bidrar Sverige såväl till ekonomisk utveckling som till minskade utsläpp och till att länder kan genomföra Parisavtalet.

Det är också helt avgörande för att nå globala mål om att skydda minst 30 procent av jordens land- och havsområden. Den typen av natur- och klimatsatsningar fungerar inte med kortsiktiga ryck. De kräver långsiktiga partnerskap och rättvis finansiering.

Fru talman! Det internationella forskningssamarbetet är en annan hörnsten som regeringen har monterat ned. Svensk utvecklingsforskning har i decennier varit världsledande och skapat kunskap som räddat liv, stärkt institutioner och utvecklat demokratier. Att skära i detta är inte att spara; det är att avveckla vår egen förmåga att förstå och påverka den värld vi är en del av.

Sammantaget innebär vårt budgetförslag att nästan 20 miljarder kronor mer än regeringens förslag avsätts till utgiftsområde 7. Det är en investering i global stabilitet, i klimatlösningar, i mänskliga rättigheter och i ett starkare FN-system. Det är resurser som gör skillnad och som ger avkastning i form av en tryggare och mer hållbar värld.

Sverige har länge varit en föregångare, inte för att vi varit störst utan för att vi varit konsekventa. Vi har stått upp när andra tvekat, och vi har förstått att solidaritet och säkerhet är två sidor av samma mynt. Men de senaste åren har Sverige gått från att vara ett föredöme till att vara ett frågetecken. Länder som tidigare såg oss som en moralisk kompass frågar sig nu vad som hänt. Varför vänder Sverige bort blicken just när världen behöver mer av internationellt ledarskap, inte mindre? Det skulle vi i Miljöpartiet också vilja veta. Men regeringen svarar inte.

Vi i Miljöpartiet vill att Sverige ska vara den kraften igen. Sverige ska vara den som står upp för demokrati och mänskliga rättigheter, den partner som FN kan lita på och den aktör som förstår att ett starkt bistånd inte bara handlar om andra länders framtid utan också om vår egen.

Miljöpartiets förslag är därför både ett återställande och ett vägval. Vi väljer solidaritet framför kortsiktighet, stabilitet framför risker och mänskliga rättigheter framför politisk symbolik. Och vi väljer att se världen som den är: sammanlänkad, komplex och fullständigt beroende av att länder tar ansvar tillsammans.

Fru talman! I en tid av kris behövs inte mindre bistånd. Det behövs mer. Det behövs tydlighet, långsiktighet och politiskt ledarskap. Det är vad vi i Miljöpartiet vill och presenterar med vårt budgetförslag. Vi har hoppet om och lösningarna för en bättre värld – för 1 procents bistånd, för ett starkare FN och för klimatet, demokratin och kvinnors rättigheter.

Anf. 60 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Det var intressant.

Jag vill börja med att säga att även om den moderatledda regeringen och Tidösamarbetet drar ned på biståndet är Sverige fortfarande en av världens största givare av humanitärt bistånd till den fruktansvärda krisen i Sudan, EU:s största givare av humanitärt stöd till Gaza och i förhållande till vår storlek och bnp en av de större givarna till Ukraina.

Tidigare nämndes det att det skulle ställas en kabinetsfråga när det gäller budgeten. Jag noterar då att den så kallade samlade oppositionen har helt skilda budgetförslag när det gäller biståndspolitik.

Socialdemokraterna ligger inte långt över den moderatledda regeringens budget, någonstans kring 0,74–0,76. Vänsterpartiet landar som sagt 4 miljarder över regeringens biståndsbudget. Miljöpartiet har såklart den största skattkistan och lovar 1 procent av bni. Varifrån kommer de pengarna? Det skulle jag vilja få svar på av ledamoten Jacob Risberg. Och Centerpartiet har ett alldeles eget förslag, som handlar om att upprätta en separat fond. Nej, vi behöver inte diskutera detaljer, men jag vill ändå jättegärna få ett svar så småningom på hur det ska gå till och var de pengarna kommer från.

Slutligen: Med tanke på att det är så spretigt och att de här budgetarna inte går ihop undrar jag hur det ska se ut på sista raden. Kommer det att ställas en kabinetsfråga om olyckan är framme och det här gänget tar över efter valet 2026?

Anf. 61 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Tolgfors, för frågorna!

Det är såklart jättebra att vi ger mycket humanitärt bistånd till Sudan och humanitärt bistånd till Gaza. Men samtidigt som vi gör det skär vi ju ned väldigt mycket av det utvecklingsbistånd vi ger, som ska bidra till att förhindra framtida humanitära katastrofer. Det är som att sätta plåster på ett blödande sår men fortfarande låta knivarna ligga framme. Det kommer bara att uppstå nya sår, nya konflikter och nya oroligheter som leder till större behov av humanitärt bistånd. Det går inte att laga allt med plåster.

Vad gäller Miljöpartiets egen budget är det ganska enkelt – läser man igenom hela vårt budgetförslag ser man varifrån pengarna kommer. Det är en helhet. Det handlar inte bara om biståndsdelen, utan det är många delar i det här där vi har möjlighet att flytta om pengar. Det är också så att Miljöpartiet inte går till val på att sänka skatter för dem som tjänar allra mest. Det leder ju inte till någon form av ekonomisk rättvisa.

Sedan vore det väldigt konstigt om alla vi fyra partier i oppositionen hade ett och samma budgetförslag. Varför ska vi då vara fyra olika partier? Jag vet att ni inte ens inom Tidösamarbetet kommer att gå till val på en och samma valplattform. Innebär det att ni inte är överens? Innebär det att ni inte kommer överens? Så är det såklart inte. Det handlar hela tiden om förhandlingar. Självklart går vi till val på den budget som vi anser är den absolut bästa. Socialdemokraterna går till val på den budget de anser vara den bästa och Vänsterpartiet på den budget de anser vara den bästa. Centerpartiet likaså. Det vore ju väldigt märkligt annars.

Anf. 62 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Jag får ändå inte ihop det här med pengar och skattkistor som förekommer hos Miljöpartiet.

De förslag som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet redovisar i sina skuggbudgetar är som natt och dag. Det går inte ihop på sista raden. Jag skulle vilja vara en fluga på väggen i förhandlingsrummet när ni ska förhandla biståndsbudgeten. Det skiljer ju flera miljarder mellan till exempel ert förslag och Socialdemokraternas förslag.

Det nämndes tidigare att det inom Tidöpartierna skulle ställas kabinetsfrågor. Hur blir det om ledamoten Risbergs parti tillsammans med det gänget skulle ta över? Hur skulle biståndsbudgeten se ut? Ska det vara en fond? Ska det vara 1 procent av bni? Ska det vara 0,76 procent av bni, som Socialdemokraternas budget nu ligger på – väldigt nära den budget som vi från Tidöpartierna lägger fram? Det går inte ihop, och det är likadant på många andra politikområden.

Tidöpartierna har framgångsrikt förhandlat fyra budgetar som har gått igenom i riksdagen. Det är stor skillnad mot hur det såg ut när den tidigare S-regeringen fick regera på vår budget och det inte fanns en majoritet. Det är inte bra för Sverige, för det skapar instabilitet.

Det låter väldigt bra när ledamoten Risberg beskriver hur man ska ge mer till allt och alla. Vi vill också ge pengar till dem som är behövande, men vi måste prioritera. Det betyder inte att den här regeringen drar sig undan från det internationella ledarskap och ansvar som vi tar.

Med det vill jag passa på att önska talmanspresidiet och kollegorna en god jul. Jag ser fram emot svaret från ledamoten Risberg.

Anf. 63 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Tack igen, ledamoten Tolgfors, för frågorna!

Jag kan definitivt lova att ledamoten inte kommer att få vara en fluga på väggen när det kommer till våra framtida förhandlingar. Hon kommer däremot definitivt att få se resultatet.

Om man ser till hur Tidöpartierna lyckades samarbeta och hur deras budgetförslag såg ut före valet ser man att de också var väldigt spretiga. Det är såklart så. Vi är fyra olika partier. Vi går till val på fyra olika budgetar.

Man bör kanske inte alltid använda sitt eget resultat som rättesnöre. Jag tycker att det är dåligt. Tidöpartierna har framgångsrikt förhandlat fram fyra olika budgetar under de senaste åren, absolut, men det är fyra budgetar som har försämrat för barnfamiljer. Det är fyra budgetar som har försämrat för världens fattigaste. Det är fyra budgetar som har försämrat klimatarbe-

tet. Det är fyra budgetar som har ökat utsläppen från Sverige extremt mycket. Det är fyra budgetar som har förstört för klimatet.

Prot. 2025/26:52
15 december

Anf. 64 MARKUS KAUPPINEN (S):

Fru talman! Regeringen och SD fortsätter den totala kursändringen för svenskt bistånd. Utrikesutskottets betänkande om utgiftsområde 7 bekräftar en inriktning som byter ut solidaritet mot egenintresse och fattigdomsbekämpning mot migrationspolitik. Det har också blivit tydligt under dagens debatt. Regeringen och SD gör biståndet till en migrationsbudget när det borde vara en framtidsinvestering. Detta är ett svek mot de mest utsatta i världen och mot Sveriges historiska roll som en ledande biståndsnation.

Fru talman! Regeringens främsta utrikespolitiska uppgift är, som den själv säger, stödet till Ukraina. Detta stöd är absolut nödvändigt och har Socialdemokraternas fulla stöd. Men frågan är: Vem betalar notan?

Regeringens val att minska den totala biståndsnivån samtidigt som stödet till Ukraina kraftigt ökas innebär att det är barnen i bland annat Afrika som får stå för notan. Konsekvensen är att det livsviktiga långsiktiga utvecklingsbiståndet drabbas. Det är inte bistånd om det tas från de fattiga för att ges till en annan utsatt.

Betänkandet konstaterar att det samlade biståndet från OECD-länderna minskade under 2024 och att just hälsosektorn och Afrika söder om Sahara påverkades mest. Detta är ett direkt resultat av att biståndsmedel flyttas, inte minst genom ökade avräkningar.

När Sverige drar ned på långsiktiga samarbeten i Afrika – som handlar om att bygga fungerande skolor, sjukhus och motståndskraft mot klimatförändringar – är det barnen som betalar det högsta priset.

Biståndet till utbildning, vacciner och insatser för att skydda barn från konflikter får inte kapas för att frigöra medel till annat. I regeringens reformagenda är barnperspektivet en bortglömd prioritet. Vi måste vara tydliga: Barn har rätt till liv, utveckling, skydd och delaktighet oavsett var i världen de bor.

Detta har en direkt koppling till vårt närområde. I Ukraina och områden som Nagorno-Karabach är barnen de första offren för krig och fördrivning. Stödet via EU och FN, som vi finansierar, bör vara öronmärkt för psykosocialt stöd, skolgång i kris och skydd mot trafficking.

Vi i utskottet välkomnar informationen vi fått om den fördjupade resultatredovisningen av biståndet till Ukraina, som ska komma våren 2026. Men detta måste ske utan att kannibalisera på det bistånd som behövs i andra kriser.

Fru talman! Sveriges bistånd ska vila på de fundamentala principerna om mänskliga rättigheter, fattigdomsbekämpning och barnperspektivet. Regeringens politik driver oss i en annan riktning.

Betänkandet konstaterar också att avräkningar för asylkostnader i Sverige uppgår till cirka 2,8 miljarder kronor för 2026. Socialdemokraterna accepterar OECD-Dacs regelverk, men vi är starkt kritiska till hur regeringen breddar och använder avräkningarna. Att kalla inhemska kostnader bistånd är att lura riksdagen och de fattigaste.

Prioriteringen att ”stärka synergier mellan bistånds- och migrationspolitiken” riskerar att göra biståndet villkorat av mottagarlandets samarbetsvilja i migrationsfrågor. Biståndet är ett utvecklingsinstrument, inte ett påtryckningsmedel. Att man prioriterar ”fattigdomsbekämpning genom

Internationellt bistånd

jobbskapande och handel” visar att kommersiella intressen premieras. Biståndet ska främja fattiga länders egen ekonomiska och demokratiska utveckling men inte på bekostnad av det akuta behovet av mänskliga rättigheter och krisinsatser.

Fru talman! Socialdemokraterna avstår från att yrka på det alternativa budgetförslaget, som ligger utanför den ram som riksdagen fastställt. I stället hänvisar vi till vårt särskilda yttrande i vår kommittémotion.

Vi socialdemokrater står dock fast vid vår övertygelse: Vi måste stegvis återgå till enprocentsmålet för biståndet för att möta de växande globala behoven. Biståndets mål ska vara att skapa bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck och ha en kompromisslös utgångspunkt i mänskliga rättigheter och det tydliga barnperspektivet.

Regeringen talar om en ny era för biståndet, men det vi ser är en historisk reträtt från solidariteten. Att skära ned biståndet, lura de fattigaste med fula avräkningar och låta barnen i Afrika betala för Sveriges inrikespolitik är inte att modernisera – det är att moraliskt förfalla.

Vi socialdemokrater står fast vid att Sverige ska leda världen i solidaritet – inte med svek. Vi vill se att biståndet återgår till sitt ursprungliga uppdrag och fokuserar på barnens rättigheter, på fattigdomsbekämpning och på mänskliga rättigheter.

Jag tackar för ordet och önskar alla en god jul!
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 december.)

§ 6 Integration och jämsällldhet

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2025/26:AU1
Utgiftsområde 13 Integration och jämsällldhet (prop. 2025/26:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 65 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Jag kommer i den här debatten att fokusera på jämsällldhetspolitiken inom utgiftsområde 13. Min kollega Ann-Christine Frohm kommer att beröra ämnena diskriminering och integration.

Jag vill inleda med att yrka bifall till regeringens förslag till anslagsfördelning inom utgiftsområde 13.

Jämsällldhetspolitikens övergripande mål är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Sverige står sig väl i internationella jämförelser, men trots detta kvarstår allvarliga problem. Det gäller särskilt mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck. Det är mot denna bakgrund regeringens förslag till anslagsfördelning inom utgiftsområde 13 ska bedömas.

Sverigedemokraterna står bakom den här budgeten eftersom den adresserar väl identifierade brister i det nuvarande systemet och stärker de delar av jämsällldhetspolitiken där behovet är som störst.

Ett centralt inslag i budgeten är förstärkningen av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Hedersrelaterat våld och förtryck innebär en

allvarlig kränkning av grundläggande fri- och rättigheter. Det tar sig ofta kollektiva uttryck och skiljer sig i sin karaktär från andra former av våld. Denna särart har under lång tid varit otillräckligt synlig i den statliga styrningen trots att konsekvenserna för utsatta flickor och kvinnor varit väl kända.

Regeringens beslut att införa ett särskilt jämställdhetspolitiskt delmål om att hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra innebär därför en väldigt viktig förändring. Ett eget delmål skapar tydlighet i ansvarsfördelningen och ger bättre förutsättningar för uppföljning, styrning och samordning mellan myndigheter, kommuner och regioner.

Till detta kopplas en nationell handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck för perioden 2026–2028. Handlingsplanen ska konkretisera arbetet, identifiera prioriterade insatser och säkerställa att stödet till utsatta personer blir mer likvärdigt över landet.

Regeringen skalar samtidigt upp satsningen på regionala resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Syftet är att säkerställa att barn, unga och vuxna som är eller riskerar att bli utsatta får tillgång till specialiserat och anpassat stöd oavsett vistelseort. För att möjliggöra detta tillförs kommuner och regioner permanenta medel för att stärka och utveckla det regionala och lokala arbetet.

Fru talman! Det här är en oerhört viktig åtgärd. Bristande tillgång till specialiserad kompetens har länge varit ett problem, särskilt i mindre kommuner. Genom tydligare struktur och långsiktig finansiering förbättras förutsättningarna för yrkesverksamma att hantera komplexa ärenden och att ge ett mer rättssäkert stöd till de utsatta.

Regeringen renodlar även myndighetsansvaret genom att föra över vissa nationella uppgifter från Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck till Jämställdhetsmyndigheten. Detta stärker den statliga samordningen och bidrar till ökad effektivitet i arbetet.

Fru talman! Budgeten innehåller även en tydlig förstärkning av arbetet mot prostitution och människohandel. Människohandel innebär ett systematiskt utnyttjande av människor i utsatta situationer och är i många fall kopplat till organiserad brottslighet. Arbetet mot prostitution och människohandel är därför både en jämställdhetsfråga och en fråga om att bekämpa kriminalitet.

Handlingsplanen mot prostitution och människohandel stärks för att ge ett mer sammanhållet och effektivt stöd till personer som utsatts för exploatering. Detta förbättrar kommuners och regioners möjligheter att ge stöd till dem som vill lämna utsatthet. Handlingsplanen omfattar personer som utsatts för människohandel för alla ändamål, även om de medel som avsätts inom detta utgiftsområde avser insatser inom jämställdhetspolitikens ram.

Satsningen har också ett särskilt fokus på barn och unga. Sverigedemokraterna har tillsammans med regeringen även gett flera myndigheter uppdrag som syftar till att stärka stödet till barn som utsatts för våld, sexuell exploatering och människohandel. Detta är en nödvändig prioritering, då barn ofta befinner sig i en särskilt sårbar situation och har begränsade möjligheter att själva söka hjälp.

Fru talman! Kvinno- och tjejjourer samt andra brottsofferstödande organisationer utgör ett oerhört viktigt komplement till kommunernas ansvar

enligt socialtjänstlagen. De spelar en central roll i att ge stöd till kvinnor och barn som utsatts för våld, hot och övergrepp. Regeringen höjer därför det permanenta stödet till kvinno- och tjejjourer och till vissa andra ideella organisationer. Genom förstärkningen förbättras förutsättningarna för långsiktig verksamhet, kompetensuppbyggnad och tillgänglighet.

En betydande andel av de organisationer som omfattas av bidraget bedriver riktad verksamhet för kvinnor och flickor i särskilt utsatta situationer, inklusive de som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck.

Det är samtidigt väldigt viktigt att tydliggöra ansvarsfördelningen. Skyddat boende är en insats enligt socialtjänstlagen och ytterst ett kommunalt ansvar.

Det nya regelverk som trädde i kraft den 1 april 2024 innebär skärpta kvalitetskrav, tillståndsplikt och stärkta rättigheter för barn i skyddat boende. Regeringen har också gett flera myndigheter i uppdrag att stödja kommunerna i genomförandet av reformen.

Fru talman! Regeringens förslag innebär sammantaget en tydligare inriktning av jämställdhetspolitiken. Fokus ligger på områden där behoven är väl belagda och där tidigare insatser visat sig otillräckliga. Genom nya mål, bättre styrning, permanenta resurser och ökad samordning stärks förutsättningarna för ett effektivare och mer likvärdigt arbete i hela landet.

Sverigedemokraterna står bakom detta för att budgeten bygger på identifierade problem, tydliga prioriteringar och konkreta åtgärder och därför att den innebär ett steg i den riktning vi länge har förespråkat inom jämställdhetspolitiken. Det är en ansvarsfull inriktning som stärker skyddet för utsatta flickor, kvinnor och barn och som förbättrar förutsättningarna för att jämställdhetspolitikens mål ska kunna uppnås i praktiken.

Fru talman! Jag vill avsluta mitt anförande med att önska samtliga i kammaren en riktigt god jul.

(Applåder)

Anf. 66 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jag hör ledamoten prata om att regeringen tar stora steg för att stärka brottsoffrens situation. Det är bra. Men jag undrar varför man skär ned på Brottsofferjouren och deras otroligt viktiga arbete. Brottsofferjouren spelar en helt avgörande roll genom att ge stöd till över 60 000 brottsoffer, vittnen och anhöriga, och man driver den nationella stöddinjen. Man har över 100 anställda och mer än tusen volontärer.

Det är faktiskt svårt att uppskatta värdet av Brottsofferjouren, men den här regeringen väljer att skära ned stödet med 15 miljoner, vilket innebär att Brottsofferjouren måste skära ned på verksamheten. För mig blir det motsägelsefullt. Ledamoten får gärna förklara varför man skär ned med 15 miljoner.

Ledamoten tog även upp hedersrelaterat våld och förtryck i sitt anförande, och hon var generellt sett nöjd i sitt anförande över vad regeringen och SD gör på området. Jag ska absolut vara tydlig. Hedersrelaterat våld och förtryck är farligt och fruktansvärt, men det går inte att lösa detta med hat och hot mot svenskar och personer med utländsk bakgrund. Varför väljer man inte i stället att satsa på utbildning, jobb och trygghet för att bryta det hedersrelaterade våldet och förtrycket?

Anf. 67 SARA GILLE (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågorna.

Jag blir lite förbryllad. Att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck handlar inte om hat och hot. Jag har svårt att förstå det. Här handlar det om att faktiskt försvara de grundläggande fri- och rättigheterna. Om ni tycker att det handlar om hat och hot behöver ni se över er politik ytterligare – vilket jag tycker ändå.

Sedan var det fråga om nedskärningar. Nej, det handlar om var resurserna läggs. Vi anser att man ska lägga resurserna där de behövs. Det är inte så att vi skär ned och tar bort helt och hållet, utan vi prioriterar om och fördelar om medlen.

Anf. 68 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! 15 miljoner drar man ned på just Brottsofferjouren, som har en otroligt viktig verksamhet och i många lägen utgör den första insatsen för offren. Precis som jag redogjorde för handlar det om över 60 000 brottsoffer, vittnen och anhöriga varje år. Sedan skär man ned med 15 miljoner. Där är ledamoten fortfarande svaret skyldig.

Jag vill komma tillbaka till vad som behöver göras, nämligen att sätta människor i arbete. De utrikes födda kvinnornas möjligheter att komma in på arbetsmarknaden innebär att komma ut i trygghet till arbete; inte att befinna sig i utanförskap eller bli kvar hemma om dagarna.

Varför har ni inte utökat och individualiserat etableringsprogrammet, och varför har ni tagit bort extratjänsterna? De skulle innebära stora insatser som spelar en stor roll. Var är insatserna som skulle göra skillnad för många av dessa kvinnor? När kvinnor får utbildning, jobb och trygghet minskar hedersvåldet och det patriarkala våldet. Var är de insatserna?

Fru talman! Kvinnors frihet får aldrig användas som ett vapen för en rasistisk politik. Det är något som Sverigedemokraterna står för varje dag i kammaren – tyvärr.

Anf. 69 SARA GILLE (SD) replik:

Fru talman! Jag ska bortse från det sista ledamoten sa och försöka hålla mig lite sansad i debatten. Det tycker jag att vi ska vara.

Om vi ska prata om insatser som inte har varit tillräckliga kan vi gå till ledamotens partis insatser. När ni styrde i regering var ni beroende av tidsbegränsade projektmedel. Ni införde endast tidsbegränsade projekt. Det var stora skillnader mellan olika kommuner i fråga om stöd och skydd.

Om ni skulle ta över finns det en risk att hedersförtrycket åter blir ett sidospår, att det åter hanteras inom breda mål och att det blir ett ökat beroende av projekt och tillfälliga satsningar. Det blir en mindre tydlig uppföljning med ledamotens parti.

Regeringens budget, däremot, innebär permanenta förstärkningar inom befintliga anslag, vilket också stärker strukturen. Det är stor skillnad på var man lägger medlen.

Vi har kommit mycket längre än att svartmåla partier i kammaren. Jag vill ändå avsluta mitt anförande med att önska ledamoten en riktigt god jul.

Anf. 70 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Ingen har missat att mandatperioden har präglats av ekonomisk kris, inflation, höjda levnadskostnader och löner som släpar efter. Det är främst hushåll med små marginaler som behöver hjälp från staten för att klara sig igenom den här typen av ekonomiska kriser.

De som har det absolut tuffast är ensamstående mammor. Det handlar om tusentals och åter tusentals hårt arbetande kvinnor som inte längre klarar sig ekonomiskt. Det är mammor som är vårdbiträden, undersköterskor eller butiksanställda. De gör allt som står i deras makt för att klara av sina mest basala utgifter, men de står maktlösa och ensamma kvar när regeringen väljer att prioritera dem som redan klarar sig väldigt bra.

Föreställ er stressen om någon i familjen behöver mediciner eller glasögon när det inte finns några ekonomiska marginaler kvar, när det redan saknas tusenlappar varje månad. Då kan ni bara tänka er paniken som en ensamstående får när den blir sjuk och kanske inte kan gå till jobbet. Så kan vi inte ha det. Det är inte anständigt i ett rikt land som Sverige, och det gör Sverige inte bara fattigt utan också till ett mer ojämställt land.

Regeringen har under mandatperioden varit helt ointresserad av att skydda vanliga hushåll från inflationens konsekvenser. De som drabbas allra hårdast är Sveriges arbetarkvinnor.

Som enda grupp har kvinnor i arbetaryrken nämligen halkat efter ekonomiskt över tid. De har samhällets lägsta löner och sämsta arbetsvillkor. De blir mest sjuka av jobbet, de håller ofta inte ett helt arbetsliv, de får de lägsta pensionerna och de backar till och med i livslängd. Det här är inte en liten grupp, utan här ingår hälften av landets alla kvinnor.

Fru talman! 72 procent av alla som arbetar i offentlig sektor är kvinnor, och det är de som förlorar jobben när budgetarna ska krympas. Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, uppskattar att antalet anställda i regionerna kommer att minska med mellan 5 000 och 6 000 personer de närmaste åren. När personalstyrkan minskas leder det till ökad belastning och sämre arbetsvillkor för dem som arbetar kvar, och andra kvinnor ökar sitt obetalda arbete för att täcka upp för välfärdens brister.

Vi vill att välfärden ska ha resurser nog att skapa bättre villkor och en hållbar arbetsmiljö för alla som arbetar där.

Vi vet att stress och hög arbetsbelastning tillhör de största arbetsmiljöutmaningarna i dag. Sjukskrivningarna för psykisk ohälsa har fördubblats på tio år.

Arbetsmiljöverkets granskning av sjukvården visar att tre av fyra arbetsplatser inte lever upp till arbetsmiljölagens krav. Arbetsbelastningen är ohållbar, och åtgärderna är som bortblåsta.

De som ska ta hand om oss när vi ska föda barn, när mamma fått en hjärtinfarkt, när tonåringen har brutit benet på fotbollen eller när dottern ska få hjälp med sin ångest – de som finns där vid livets olika händelser och när vi är som mest sårbara – ska inte behöva betala med sin hälsa och med förkortat liv. Det är ovärdigt.

Fru talman! När SD och regeringen har lagt sitt engagemang på att sänka skatten för dem som har mest får Sveriges tillväxt stå tillbaka, och vi får en arbetslöshet som är bland Europas högsta och som har bitit sig fast på 9 procent. Då väljer regeringen att försämrare a-kassan och aktivitetsstödet. Stödet trappas ned var hundra dag för att slutligen hamna på 8 030 kronor i månaden före skatt.

Det är en hård spark nedåt som inte underlättar för någon att komma i arbete. Många drabbas hårt, till exempel tvåbarnsmamman och högskoleingenjören Lovisa, som intervjuades i *Agenda* förra söndagen. Hon har sökt över 400 jobb utan resultat. Nu lever hon på aktivitetsstöd, som ger drygt 7 000 kronor i månaden. Hon säger själv att om hon inte hade haft en partner skulle hon nog i princip varit hemlös.

Så ser det ut när Sverigedemokraterna och regeringen får styra Sverige. Deras ekonomiska politik drar isär samhället, ökar klyftorna och gör kvinnor ekonomiskt ofria. Den ekonomiska jämställdheten handlar om kvinnors ekonomiska frihet, och den är fundamental för att uppnå målet om ett jämställt Sverige.

Det går inte att säga att jämställdhet är viktigt och sedan bedriva en ekonomisk politik som gör kvinnor, framför allt arbetarkvinnor, fattigare. Det är helt oförenligt.

Om vi ska få kraft i arbetet med den yttersta konsekvensen av ett ojämslällt samhälle – mäns våld mot kvinnor – kan kvinnor inte vara arbetslösa, bli sjuka av sitt arbete, ha för låg inkomst att leva på eller vara ekonomiskt beroende av sin man eller någon annan.

Regeringen säger att de står på brottsoffrens sida, men då kan jag inte förstå varför de bedriver en politik som gör att skyddade boenden läggs ned och blir färre i landet. Då kan man inte skära ned med miljoner på Brottsofferjouren.

Vi kan inte säga till en kvinna att hon ska lämna sin våldsamma man utan att det finns ett skyddsnät, en polis eller en socialtjänst som hjälper henne och tar henne på allvar, en lagstiftning som skyddar henne eller en kvinnojour med förutsättningar att hjälpa. Hon kan inte lämna sin man om hon inte har någonstans att ta vägen eller några pengar kvar på kontot.

Fru talman! Det behöver inte vara på det här viset. Sverige kan ta en helt annan, ny riktning. Vi socialdemokrater vill bland annat höja barnbidraget och slopa karensen. Vi har lagt otaliga miljarder mer i våra budgetar till sjukvården. Vi har lagt 2 miljarder mer till äldreomsorgen nästa år för att förbättra arbetsvillkoren och vården. Vi har lagt miljarder mer än regeringen på arbetsmarknadsinsatser, utbildningar och subventionerade anställningar, allt för att människor ska komma i arbete. Vi vill både utöka och individualisera etableringsprogrammet för utrikesföda kvinnor, som ska kunna bryta sitt utanförskap och komma i arbete.

Vi vill införa ett särskilt flyttstöd som ska ge våldsutsatta möjlighet att snabbt lämna en farlig relation, som en viktig del i samhällets skydd och kvinnofridsarbetet. Samhället måste finnas där när kvinnor och barn behöver fly sin föröväre.

Detta var bara några exempel på en annan politik som skulle stärka Sverige och landets ekonomi och välbästand, och det görs genom ökat jämställdhetsarbete, för alla kvinnor. Målet för Sveriges jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma sina egna liv och samhället.

Tidöpartierna har lämnat kvinnor och vanliga familjer efter sig när det har varit tuffa ekonomiska tider, därför att skattesänkningar varit absolut viktigast. Målet för svensk jämställdhetspolitik tynar bort. Det blir mer en dröm än en gemensam vision. Detta är inget som överraskar, även om det är påfallande olyckligt när det blir ett faktum.

(Applåder)

Anf. 71 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för ditt anförande! Jag håller verkligen med om många delar av det du säger, och vi mår om samma grupper i samhället. Vår verklighetsbild skiljer sig dock åt på flera plan och också våra lösningar.

Jag har en fråga. Det här är en budgetdebatt, och när man gör en budget vill man helst ha allt. Om jag går in i en affär vill jag köpa det mesta, om jag har obegränsade resurser. Det som är jobbigt när man gör en budget eller handlar är att man måste prioritera och välja utifrån de medel man har.

Ledamoten nämnde karensavdraget i sitt anförande. Socialdemokraterna har också haft en presskonferens där de var mer än tydliga med att detta är något som man ska gå fram med. Karensen är djupt orättvis och ska bort, säger Magdalena Andersson. Att man vill ta bort karensen står också i betänkandet, visserligen ganska kortfattat. Jag uppfattar att det är något som man avser att gå vidare med och som man går till val på.

Ledamoten pratade om det som Socialdemokraterna har lagt i budgeten, men där finns faktiskt ingenting för just karensavdraget. Det är noll.

Jag har en fråga till ledamoten. Enligt Socialdemokraternas beräkningar kommer det att kosta 5 miljarder kronor. Enligt många andra organisationers beräkningar blir det snarare uppemot 40 miljarder kronor, med hänsyn till sjuklönekostnader och produktionsbortfall. Men om vi ändå förlitar oss på Socialdemokraternas kostnad, vilka nedskärningar eller skattehöjningar avser man att göra för att finansiera detta?

Anf. 72 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Det är inte så himla svårt, men det ska sägas att det absolut handlar om prioriteringar. Regeringen har prioriterat att sänka skatt efter skatt med gigantiska reformutrymmen utan att göra något åt det jag sa i mitt anförande om välfärden och de kvinnor som betalar ett väldigt högt pris för skattesänkningarna.

Vi kommer att behöva göra ännu fler saker för att förbättra arbetsvillkoren. Det handlar bland annat om karensavdraget. Vi kan ta finansiering från ganska många ställen. Vi skulle kunna beskatta bankernas övervinster – det är många miljarder. Det är så många miljarder att det är svårt att hinna räkna dem under talartiden, och de skulle räcka till mycket.

Vi tror att vi både kan finansiera välfärden långt mycket bättre än vad den här regeringen har gjort och finansiera ett borttagande av karensavdraget.

Anf. 73 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Det problem som jag försöker lyfta fram är att Socialdemokraterna inte har talat om hur de tänker finansiera detta. Här i dag ger ledamoten exemplet att det är bankerna som ska finansiera det, men detta framgår ju inte för väljarna.

Om man ändå ska tro att satsningen håller sig till det som Socialdemokraterna själva har räknat ut, alltså 5 miljarder, vilket inte är särskilt sannolikt med hänsyn till att många andra faktorer kommer att påverkas av detta – men låt oss ändå säga att det skulle hamna där som jämförelse: Det är i nivå med hela den jämställldhetsbudget som vi pratar om här i dag. Men man har alltså inte sagt ett ord om hur man ska finansiera detta. Det

är de kvinnor som vi i stor utsträckning pratar om här i dag, de ensamstående, som också kommer att få vara med och betala. Jag tycker att det är ohederligt att stå och säga att man ska genomföra en så stor sak utan att nämna ett enda ord om hur det ska finansieras.

Jag vill också passa på att få klarhet i en annan sak. Det har gjorts stora kommunikationssatsningar från Socialdemokraterna om arbetstidsförkortningen. Jag har pratat med många människor som jobbar i vården, som Socialdemokraterna har riktat sig till när det gäller detta, som undrar: Vad är det vi ska spara in på för att förkorta arbetstiden? Någon besparing måste ju ske. Är det de gamla man ska duscha snabbare, eller ska man prata fortare som lärare?

Jag vet inte. Men efter att Socialdemokraterna har varit ute och slagit på stora trumman och fått många väljare att tro att detta är något man går till val på landar det, som jag har förstått det, ändå i att det bidde ingenting – mer än att frågan ska lösas mellan parterna. Det är ju egentligen där vi moderater också står, så på det sättet gläder det mig att Socialdemokraterna har landat där.

Jag skulle helt enkelt bara vilja få bekräftat från ledamoten att Socialdemokraterna släpper frågan om arbetstidsförkortning och landar precis som vi har gjort.

Anf. 74 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jag tänker att det handlar mycket om att regeringen har väldigt dåligt med förslag. Skattesänkningar har ni gjort nu, i flera budgetar. Ska ni fortsätta på det spåret? Är det så ni ska utveckla det här landet till att bli starkare och mer jämställt? Vi ser hur det ser ut. Det blir inte så.

Vi socialdemokrater har ambitioner på det här området när det kommer till karensavdraget och när det kommer till att stärka välfärden. Det handlar om att förbättra arbetsmiljön och villkoren. Det handlar om att se till att tillväxten kommer igång i det här landet efter era år. Det är så vi skapar jobb, och människor behöver ha jobb.

Den arbetslinje som regeringen bedriver knäcker bara de arbetslösa och inte arbetslösheten. Det är otroligt dåligt med förslag från regeringen, så jag förstår att det är bekymmersamt för ledamoten och ledamotens parti att vi har förslag.

(Applåder)

Anf. 75 MERIT FROST LINDBERG (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet. Jag kommer att avhandla jämställdhet och diskriminering.

När min pappa var elva år tvingades han att släppa ut sin älskade hund på gatan, vind för våg, och ta farväl av sina mor- och farföräldrar som var för gamla och sjuka för att kunna fly. Sedan började flykten bort från stridsvagnar, artilleri och döda människor utan att man kunde veta vad som väntade eller om man ens skulle överleva.

Att behöva fly från krig gör något med människor. Det skapar sår i familjer som alltid finns kvar. Jag, tillsammans med många andra generationens invandrare, bär detta arv med oss.

För de människor som kommer till Sverige finns möjlighet till en ny början. Mottagandet i dag ger en grund för det, och det fortsätter att förbättras hela tiden. Men den början som jag talar om kan bara ske genom

ett gemensamt åtagande. Sveriges lagar och regler ska följas av alla, de som är födda i Sverige och de som är utrikes födda. De åtaganden som det innebär att bygga upp och få del av vår gemensamma välfärd är ett ansvar för var och en. Värdningar om människors lika värde och jämlikhet har inget som helst utrymme för kompromiss.

Jag är evigt tacksam för att Sverige när min familj flydde kriget i Ungern öppnade dörren och erbjöd skydd och möjlighet till nytt liv. Men jag fick också lära mig hemifrån att med detta kom ett stort ansvar även för oss. Vi skulle inte heller bara nöja oss med att vara tacksamma, utan vi skulle göra saker och ting så bra att Sverige blev tacksamt för oss.

Mina farföräldrar började båda arbeta inom ett par månader, och de slet hårt hela sina yrkesliv. De lärde sig svenska. Min farmor blev dessutom framstående i sitt yrke och lade en ny grund inte bara för sig själv utan också för andra kvinnor. Hon är min förebild. Att få vara en del av hennes jämlikhetsresa har betytt allt för mig. Jag hade varit en helt annan i dag om jag inte hade fått vara med om det.

Jag vill att alla barn, flickor och pojkar, ska få se sin mamma, syster, farmor och mormor forma sina egna liv efter det som de drömmer om. Jag vet att det kommer att lägga grunden för vad de också kommer att tro är möjligt för dem själva.

Jag är glad att den moderatledda regeringen med samarbetspartier nu genomför en bidragsreform med aktivitetskrav och bidragstak. Det är inte bara en reform för hårt arbetande människor, utan det är också den största jämställdhetsreformen på årtionden. Den kommer att träffa många utrikes födda kvinnor.

Den jämställdhet vi har i Sverige i dag har inte kommit från ingenstans, utan den är ett led i flera väl genomtänkta reformer såsom utbyggd föräldraförsäkring och barnomsorg. Det handlar inte minst om att vi tog bort sambeskattningen. Den reform som har fått allra störst påverkan på kvinnors ekonomiska egenmakt är den där vi gjorde om skattesystemet så att kvinnors lönearbete fick ett betydligt större ekonomiskt värde.

Det var tufft på 70-talet för många kvinnor att klara den här resan, eftersom många aldrig hade arbetat. De hade inte utbildning, kvalifikationer och erfarenhet. Arbetsgivare tvekade, men kvinnorna klarade det. Vi vet det, för vi har facit: Sverige är i dag ett av världens mest jämställda länder.

Det är samma resultat som vi strävar efter den här gången, men nu genom att förändra bidragssystemet. Det ska vara för dyrt att vara hemmafru. Det ska vara en svunnen tid när våra bidragssystem var riggade så att man lika gärna kunde vara hemma som att arbeta. Det är nu de utrikes födda kvinnornas tur, för det är de som är nutidens hemmafruar. Det finns ingen som helst anledning att tro att de inte har samma förmåga att klara den här resan.

Den moderatledda regeringen med samarbetspartier har tagit krafttag på alla plan när det gäller att skapa ett mer jämställt Sverige. Åtgärderna är utspridda över flera olika budgetområden. Jag ska nämna några exempel från just utgiftsområde 13: ökade medel mot prostitution och människohandel, ökade och permanentade bidrag för att stötta tjej- och kvinnojourer, medel till en handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck och permanent förstärkning av kommuners och regioners arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Dessutom kommer det jämslällldhetspolitiska delmålet om mäns våld mot kvinnor att förtydligas när det gäller vilka våldsformer och grupper som omfattas. Vi lägger dessutom till ett sjunde, nytt delmål om att hederrelaterat våld och förtryck ska upphöra för att tydliggöra att det här området behöver särskild uppmärksamhet, egen styrning och tydliga mål.

Av alla råd som jag fick av min farmor är det i alla fall ett som jag har följt utan undantag. Hon sa många gånger till mig: Var alltid ekonomiskt självständig – det är den enda vägen till frihet.

Och det är just detta som sätter fingret på skillnaden mellan regeringens och oppositionens politik. Medan vi tror på kvinnor och gör förändringar som ska göra att de blir självständiga och får ekonomisk egenmakt genom jobb och egen försörjning har oppositionen ingen tilltro till kvinnors förmåga utan understöder i stället ett bidragsberoende.

Nej, oppositionen – vi kvinnor kan, vill och ska, och ni får faktiskt inte stå i vägen.

(Applåder)

Anf. 76 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Kvinnors löner står stilla eller backar till och med en aning, vilket är fruktansvärt. Det hörde jag inte ledamoten säga någonting om i sitt anförande. Deltidsjobben ökar, och otrygga anställningar blir allt vanligare. Som enda grupp i Sverige backar arbetarkvinnor i fråga om både livslängd och arbetsinkomst. Vi ser hur en ny kvinnofälla växer fram, styrd av marknadslogik, med nedskärningar i de kvinnodominerade sektorerna.

Jag undrar, fru talman: Varför har inte välfärdens kvinnor varit viktiga för Moderaterna? Ni har under mandatperioden kastat miljard efter miljard på att stärka rika män – de var redan rika, men ni ville stärka dem ännu mer – i stället för välfärdens kvinnor. Varför har ledamoten ingenting att säga om det? Varför väljer ni att skära ned på välfärden? Som jag sa i mitt anförande är 72 procent av alla som arbetar i offentlig sektor kvinnor. Varför väljer ni att försämra deras arbetsmiljö för att lägga pengarna på skattesänkningar?

Om ni ska vara en garant för att positionerna för jämställdheten flyttas fram kan ni inte försätta så många kvinnor i den ekonomiska sitsen, med försämrade arbetsmiljö och försämrade levnadsvillkor. Varför har ni inte prioriterat välfärdens kvinnor en enda gång?

(Applåder)

Anf. 77 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Jag vet nästan inte vad jag ska säga, för jag häpnar över ledamotens fråga: varför vi inte har prioriterat välfärdens kvinnor.

Jag bor i Stockholm. Där ser vi hur Socialdemokraterna har styrt. Det är ett tydligt skyltfönster, som ni själva konstaterat, för hur ert styre skulle se ut. Här har vi inte gynekologer att gå till. Vi har inte ätstörningsvård. Man tar bort förutsättningarna för just de välfärdsföretag som kvinnor har startat. Är det att satsa på välfärdens kvinnor? Jag förstår faktiskt inte över huvud taget vad ledamoten pratar om.

Vet inte du vad som pågår i Stockholm? Det är ett skandalöst angrepp på inte bara välfärdens kvinnor utan på kvinnor överlag och alla de patienter som inte kan få vård. Anorexivården är bara ett exempel – där har

man tagit bort en hel verksamhets möjligheter att hjälpa barn. Jag vet nästan inte ens vad jag ska svara på den här frågan.

När det gäller välfärdens kvinnor har jag varit ute och träffat många av dem och pratat om arbetsmiljö, till exempel. Ingen av dem pratar om arbetstidsförkortning som en möjlighet. Det är en sak när det handlar om produktion; där kanske man kan spara in genom att använda andra maskiner eller dra in på administration eller så. Men de här kvinnorna jobbar ju inte med sådana saker. De jobbar med människor, och många av dem går redan på knäna. Det de efterfrågar är inte kortare arbetstid, för då måste någon annan göra jobbet, utan att ha en flexiblere arbetsmiljö, att få ha synpunkter på sina scheman och att ha bättre verktyg att jobba med. Det finns jättemycket man kan göra för att måna om välfärdens kvinnor, men arbetstidsförkortning, som Socialdemokraterna är inne på, är definitivt inte en sådan sak.

Men återigen: Jag skulle gärna vilja få en kommentar tillbaka från ledamoten om hur situationen ser ut i Stockholm nu, både för välfärdens kvinnor och för alla de patienter som drabbas – kvinnliga patienter.

(Applåder)

Anf. 78 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag påminner om att inte tilltala varandra med ”du” utan med ”ledamot” och om att vi inte ska glömma bort att det är utgiftsområde 13 vi debatterar.

Anf. 79 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Då vill jag bara passa tillbaka den frågan till Stockholms fullmäktigesammanträde. Ledamoten kan ta debatten där i stället. Här diskuterar och debatterar vi utgiftsområde 13, som handlar om de jämställdhetsmål vi har i Sverige. Det handlar bland annat om den ekonomiska jämställdheten, som inte lyser speciellt klart på det här området. Helt fundamentalt om vi ska komma någonstans med att uppnå jämställdhet är om kvinnor är ekonomiskt ofria eller om de är ekonomiskt fria och kan ha en självständighet och styra över sina egna liv.

Den här regeringen väljer i alla sina budgetar att skära ned på sjukvården och på välfärden, där otroligt många av dessa kvinnor jobbar varje dag, med otrygga anställningar och dåliga arbetsvillkor. Min fråga kvarstår alltså: Vad säger ledamoten till alla de välfärdskvinnor som sliter varje dag, 24:7, när ni har valt att prioritera bort dem och att inte lägga pengar på att de ska kunna få en förbättrad arbetssituation, tryggare anställningar och en bättre lön? Vad är ledamotens svar till dem? Är svaret att vi behövde sänka skatten för väldigt rika män ännu en gång, eller har ledamoten ett annat svar att ge dem?

Anf. 80 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Ekonomiskt fri blir man som sagt genom att skaffa sig en egen försörjning, inte genom bidragsberoende. Det är just det den här regeringen har jobbat efter. Den grupp som står allra längst bort från arbetsmarknaden är utrikes födda kvinnor. De kan mycket mer än vad Socialdemokraterna kommunicerar att ni tror om dem.

Vi har satsat oerhört mycket på att nå just de här grupperna. Vi satsar på utbildning, yrkesvux, språkinlärlning och läsfrämjande insatser och försöker hitta nya vägar att nå dessa kvinnor, till exempel genom öppna förskolan. Detta är en av de absolut viktigaste grunderna för att utrikes födda, som har blivit den nya tidens hemmafruar, ska komma i arbete.

Det är också en av de grupper som vi kommer att nå med den bidragsreform som vi nu kommer att genomföra. Ledamoten står och flinar – jag tycker att det vittnar om ett ganska dåligt debattklimat.

Jag tycker att det finns en nedlåtande inställning mot utrikes födda kvinnor. Vi har, som jag nämnde, gjort en resa i Sverige där vi förändrade de ekonomiska incitamenten. Det var faktiskt många som tvingades ut då. Om man kommer från ett annat land med andra värderingar – som de vi hade i Sverige för 100 år sedan – är det inte en självklarhet att man direkt kommer i arbete. Där behövs det stöd, och det ger vi på många plan. Vi kommer på flera sätt också att göra mottagandet flexiblare för kvinnorna när det gäller föräldraledighet och så vidare. Men det behövs också ekonomiska incitament för det, och det är något vi nu genomför.

(Applåder)

Anf. 81 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, Merit Frost Lindberg, för anförandet! Jag skulle också vilja uppehålla mig lite vid arbetet med att nå just utlandsfödda. Jag håller helt med ledamoten om att de är de nya hemmafruarna i Sverige. Frågan är om vi tycker att de är hemmafruar av eget val eller inte. Det jag reagerar lite på är när ledamoten lägger ord i oppositionens mun om att vi inte tror på kvinnor. Då reagerar jag starkt. Om det är något Centerpartiet tror på är det den enskilda individens förmåga att själv forma sitt liv. Problemet är att man inte har lika förutsättningar att göra just detta. Det är de förutsättningarna vi måste arbeta med att jämna ut.

Då undrar jag: Är detta verkligen den enda åtgärden? Kan den ändring av förutsättningarna som behövs åstadkommas genom en bidragsreform? Om majoriteten och regeringen tror det måste det vara så att de tror att kvinnorna fram till i dag har gått hemma av egen fri vilja. Men så är det ju inte. Jag är väldigt säker på att alla kvinnor som kommer hit av olika skäl vill ha egen försörjning.

Om regeringen tror att man enkom med en bidragsreform kan få de här kvinnorna att ändra sitt beteende tror jag att man faller i sin egen grop. Det är en viss skillnad mot det 70-tal som ledamoten beskriver, då man kom till Sverige och – om vi nu ska använda det ordet – tvingades ut på arbetsmarknaden, för då fanns det en arbetsmarknad. I dag är det helt annorlunda. Det råder kompetensbrist, och det finns jobb som är svåra för alla att ta.

Det handlar om en strukturell ojämställdhet för kvinnor som kommer från andra länder. Jag undrar: Håller ledamoten med om att det finns en strukturell ojämställdhet på arbetsmarknaden för utlandsfödda kvinnor?

Anf. 82 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Jag tror att vi måste komma till rätta med den här bilden. Vill man ha ett jobb och gå ut på arbetsmarknaden? Är det detta man drömmer om? Eller tror vi att man inte vill det? Jag tror faktiskt inte att alla vill det. Det är inte något konstigt med det. Det är inte så att man är en dålig

kvinnu för det. Men väldigt många kvinnor har kommit till Sverige från helt andra kulturer, där kvinnan från födseln lär5 upp att hon ska vara hemma med barn. Man har helt olika möjligheter som man och kvinna och är inte jämlika på något vis. Många av de här männen och kvinnorna har kommit till Sverige med de värderingar som de hade hemma. Nej, jag tror inte att alla utrikes födda kvinnor i dag vill gå ut i arbete. Man har växt upp och lärt sig att det inte är det som är det rätta.

Sedan tror jag också att det finns en stor grupp utrikes födda kvinnor som vill det och drömmer om det men hålls hemma av sina män.

Jag vänder mig mot bilden att det skulle vara något dåligt att komma med de här värderingarna. Vi hade själva de värderingarna i Sverige. Vi var inte sämre kvinnor då än nu, men vi har fått lära oss någonting annat. Om man inte har med sig det från början behövs det dock ekonomiska incitament. Det gäller både de kvinnor som inte vill arbeta eftersom de har lärt sig något annat under sin uppväxt – jag tror att de finns – och dem som vill arbeta men i dag hålls hemma av sina män; i dag har vi bidragssystem som understöder det. Jag tror att det skulle vara väldigt bra i många familjer om mannen i stället fick erfara att det kostade en hel del att hålla frun hemma – attans! – och tvingades släppa ut henne på arbetsmarknaden.

Jag tror att det finns kvinnor som vill och kvinnor som inte vill, men de ska ut. Vi lever inte som hemmafruar här längre.

Anf. 83 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag håller med, men skillnaden är att jag är helt övertygad om att alla personer som kommer till Sverige vill ha egen försörjning, även de som kanske inte tror att de behöver det; om man förklarar för personer vad egen försörjning innebär i form av frihet och självständighet vill alla ha det. Grejen är ju att vi måste förklara det på ett sätt som gör att folk förstår. Men vi kan inte bara kombinera det med ett bidragstak eller en bidragsreform som bygger på tesen att man är hemma för att man inte vill tjäna pengar utan vill ligga samhället till last. Den synen måste vi komma bort ifrån. Nej, vi måste kombinera det med både en bidragsreform och aktiva åtgärder som ger människor möjligheter att få jobb.

Återigen: Det är en stor skillnad mellan arbetsmarknaden i dag och arbetsmarknaden på 70-talet, när hela Sverige och folkhemmet byggdes fram. Det finns säkert hundratusentals kvinnor som kan vittna om att de vill ha jobb men inte får, inte kan eller blir nekade.

Då undrar jag: Vilka är regeringens förslag för att underlätta för detta? Är man beredd att göra om svenska för invandrare till jobbsvenska? Är man beredd att individualisera etableringsprojektet? Är man beredd att verka för lika stöd för alla vidare yrkesutbildningar? Både Merit Frost Lindberg och jag var på ett rundabordssamtal med Sveriges Kvinnoorganisationer där det slogs fast att arbetsmarknadsutbildningar inom till exempel industrisektorn är betalda medan utbildningar för undersköterskor inte är betalda – utan att värdera den uppdelade arbetsmarknad vi har. Är man beredd att begränsa föräldraledigheten, så att det ges ett incitament att komma ut och lära sig svenska? Är man beredd att begränsa arbetsgi-varavgifterna för småföretagen upp till ett visst antal personer för att underlätta för jobb? Då kan vi kombinera en bra bidragsreform med att människor faktiskt kommer in på arbetsmarknaden.

Anf. 84 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Det känns som att vi på något vis pratar ungefär samma språk när det gäller att kvinnor vill leva självständiga liv. Sedan tror jag inte att det kommer att ske utan att det även finns ekonomiska incitament. Men det är verkligen långt ifrån det enda som den här regeringen jobbar med. Givetvis ska allt stöd som kan tänkas behövas finnas för både de kvinnor som vill ut i arbetslivet och de män som vill det.

Det har varit väldigt tuffa tider, med krig, lågkonjunktur och så vidare. Det är en situation som vi tog över från den förra regeringen. Vi har gjort allt som stått i vår makt för att förbättra läget. Vi ser nu också en ljusning i ekonomin, vilket kommer att påverka möjligheterna till jobb.

Många av de här kvinnorna kommer att behöva göra en "resa" för att göra sig anställbara. Vi har satsat oerhörda resurser på utbildning, såsom yrkesvux och språkundervisning på sfi. Vi har från Moderaternas håll också sagt att etableringsprogrammet ska bli mer flexibelt, så att det blir tillgängligt även för anhörginvandrare. Vi har även till exempel sagt att föräldraledigheten ska kunna pausas och att tiderna ska kunna bli flexibla för en kvinna som har barn, kanske i förhållande till hennes partners arbetstider. Vi försöker på alla plan verkligen göra allt för att underlätta för att de här kvinnorna ska komma i jobb. De ekonomiska incitamenten är bara en del av en helhet.

Jag tycker att det är viktigt att släppa den här bilden att alla vill men inte kan, för jag tycker att det är en bild som blir nedlåtande mot utrikes födda kvinnor. Det har varit svårt även för svenska kvinnor att göra den jämställdhetsresa som vi har gjort. Jag tycker att det blir en skymf även mot dem att säga att just den här gruppen inte kan. Alla kvinnor ska kunna leva självständiga liv.

Anf. 85 MAJ KARLSSON (V):

Fru talman! Jag står här i dag med en känsla av både frustration och beslutsamhet. Min mamma kunde under min uppväxt se framför sig hur min generation kvinnor skulle få bättre livsvillkor än hennes. Hon trodde, med rätta, att utvecklingen gick framåt och att vi skulle ta vid där tidigare generationer kvinnor genom sin kamp vunnit mark.

Men när jag i dag ser på mina egna döttrar är det med oro, för den långsamma men framåtsyftande jämställdhetsresa som byggt Sverige börjar nu gå åt fel håll. Vi står inför ett historiskt vägsål. Ska vi fortsätta framåt eller acceptera att vi går bakåt?

År efter år står vi här och granskar jämställdhetsmålen, och år efter år kan vi konstatera att de inte uppnås. Är det inte lite konstigt: Det övergripande målet handlar om makt och säger att kvinnor och män ska ha samma möjligheter att forma samhället och sina egna liv. Det borde väl vara en självklarhet. Men i praktiken behandlas vi kvinnor fortfarande som om vi vore en minoritet som måste be en majoritet om rättigheter. Vi är halva befolkningen. Ändå måste vi argumentera för rätten till samma lön, samma trygghet och samma frihet. Det är inte jämställdhet. Det är inte värdigt ett modernt välfärdsland.

Fru talman! Vi måste tala klarspråk. Kvinnor i Sverige arbetar fortfarande gratis den sista timmen på arbetsdagen. Vi har lägre löner, högre sjukfrånvaro, större uttag av föräldraledighet, mer deltid, större ansvar för omsorg om anhöriga och, som ett resultat, lägre pension. Den farligaste

platsen för oss är våra egna sovrurn, eftersom män i vår närhet kan vara vårt största hot – allt bara för att vi är kvinnor.

Vi uppnår inga delmål. Det här är en strukturell orättvisa som följer oss från att vi är barn till att vi dör. Det är en orättvisa som alla borde vilja eliminera, men så är det inte. Faktum är att utvecklingen i stället har börjat gå åt fel håll. Statistiken talar tyvärr sitt eget tydliga språk.

Löne- och inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män har slutat att minska. Fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet går bakåt. Under 2024 minskade männens vabbande och uttag av föräldraledighet. Sammanboende kvinnor med barn har högst frånvaro från arbetsmarknaden. Det är så illa att KD faktiskt borde stå längst fram i ledet för att kräva delad föräldraförsäkring, eftersom den tysta kvinnliga revolutionen i dag är att skiljas och ha barnen varannan vecka. Då ser siffrorna nämligen helt annorlunda ut. Då delar kvinnor och män plötsligt lika. Det är väl ändå lite väl cyniskt att det ska krävas splittrade familjer för att vi ska ta samma ansvar och ha samma möjligheter.

Låt oss ändå gå tillbaka till den ack så dyslra statistiken. Kvinnors självupplevda hälsa är sämre än mäns, och skillnaderna ökar. Kvinnors sjukpenningtal är nästan dubbelt så högt som mäns. Prostitution och människohandel ökar. Mäns våld mot kvinnor minskar inte, och vi ser åter fler fall av dödligt våld mot kvinnor.

Allt detta går att läsa om i regeringens egen budget. Det här är bilden av kvinnors liv, hälsa och frihet i Sverige 2025. Det är inget gott betyg till vår regering, varken enligt mig eller enligt statistiken.

Fru talman! Det sägs att pengar är makt, men när regeringen presenterar sin budget ber den oss kvinnor vara tacksamma över marginella satsningar. Missförstå mig rätt – det är bra saker som görs. Det är bra med mer utbildning, bra med ett mer sammanhållet arbete mot mäns våld mot kvinnor, bra med satsningar på jämställdhet och bra med satsningar mot hedersrelaterat våld och förtryck. Men samtidigt väljer regeringen att prioritera skattesänkningar för dem som redan har mest. Av 80 miljarder i satsningar går 50 miljarder till skattesänkningar.

Det är skattesänkningar som främst gynnar män. En kvinnlig arbetares 300 kronor extra i plånboken, lite på en höft, väger lätt jämfört med statsministerns cirka 4 000 kronor mer varje månad, framför allt när vi vet att det är välfärden som får betala notan, det som är själva fundamentet för jämställdheten. Det här är ett politiskt val, ett val som gör Sverige mer orättvist.

Den absolut bästa satsningen för att stärka jämställdhet är vår generella välfärd. Det är genom vår omsorg om våra barn, äldre och sjuka som vi lägger grunden för kvinnors frihet. Det är genom satsningar på vår välfärd som vi ser till att kvinnor får gå till arbetet och sedan har ork och kraft att gå hem för att leva sina liv. Det är i våra trygghetssystem som vi kan garantera att sjukdom eller arbetslöshet inte försätter oss i ekonomiskt beroende eller i utsatthet. Det är i våra satsningar på välfärden som vi visar om vi menar allvar när vi säger att vi vill uppnå våra jämställdhetsmål.

Här pekar regeringen i sin budget med hela handen: 50 miljarder i skattelättnader, 30 miljarder till resten.

Fru talman! Det är kul med en expansiv budget. Det är nödvändigt, och rätt använt är det en riktig höjdare. Men pudelns kärna är hur resurserna sedan fördelas, och det är här vi skiljer oss så kraftigt åt. Vår linje är, kan man säga, den totalt motsatta till regeringens.

Vänsterpartiet satsar på välfärden. Vi satsar på kvinnors trygghet, och vi satsar på kvinnors ekonomiska självständighet som en helhet. Och det gör vi inte på bekostnad av vanligt folk – tvärtom. Vi finansierar våra satsningar genom att låta bankerna, miljardärerna och matjättarna ta ett större ansvar. Vi låter Kristersson vara med och bidra till kvinnors jämlikhet. Vi sätter stopp för dem som tar ut rekordvinster på vår välfärd och låter det finansiera en förbättring av kvinnors livsvillkor, det vill säga genom att låta pengarna gå tillbaka till våra barns förskolor och skolor, våra föräldrars äldrevård och vår gemensamma sjukvård.

Det är genom att ställa om som vi förvaltar medborgarnas hårt förvärvade skattepengar så att de sätter fart på ekonomin och arbetsmarknaden så att folk har ett jobb att gå till och en lön att leva på. Vår politik gynnar därför mertalet och ökar jämställdheten. Det är rättvist, det är ekonomiskt klokt och det är helt nödvändigt.

Det fina är att det finns något riktigt hoppfullt i detta. Vi är inte maktlösa. Vi kan vända utvecklingen mycket snart. Det vi behöver göra är att kräva ny politik, och det kan vi göra om mindre än ett år. Då står vi i Vänsterpartiet mer än redo att ta över regeringens ansvar, redo att investera i välfärden, redo att stärka kvinnors livsvillkor, redo att säkerställa att våra döttrar får den framtid som våra mammor drömde om. Det är inte bara en politisk fråga. Det är en fråga om rättvisa, värdighet och ytterst en fråga om demokrati.

Med de orden vill jag önska en riktigt god jul men framför allt ett riktigt hoppfullt nytt år!
(Applåder)

Anf. 86 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Fru talman! Jag kan inte inleda mitt anförande utan att stanna till och skicka tankar till Australien i dag, för än en gång har judehatet visat sig i en dödlig handling.

Stranden där dådet skedde är en av Australiens mest kända. Denna kväll var den full med folk när skyttarna öppnade eld. Bland annat pågick en judisk familjefestival i anslutning till en lekplats med anledning av högtiden chanukka. Delstaten New South Wales premiärminister Chris Minns uppgav under en presskonferens att dådet var riktat mot Sydneys judiska befolkning och att ”det som borde ha varit en kväll med fred och glädje i samfundet, krossades av den här fruktansvärda och ondskefulla attacken”.

Hur många gånger ska vi säga ”aldrig mer” men ändå låta antisemitismen få fortsätta att spridas? Tillsammans borde vi kunna stå upp mot det judehat som vi har sett öka och få fruktansvärda konsekvenser. Jag är inte förvånad över att det händer men känner en stor sorg över att det sker.

Kristdemokraterna tar tillsammans med regeringen och SD allvarligt på den utveckling som vi har sett även i Sverige. Arbetet mot rasism och hatbrott får aldrig stanna av. Därför har man också i ramen för handlingsplanen mot rasism och hatbrott ökat anslagen med 10 miljoner per år under åren 2027–2029.

Fru talman! I dag debatterar vi utgiftsområde 13 Integration och jämslällldhet. Jag kommer i mitt anförande att beröra båda delarna.

Grunden för jämslällldhet mellan kvinnor och män är alla människors lika, absoluta och okränkbara värde. Det är faktiskt något som man skulle kunna säga gäller även för integration. Målet för jämslällldhet ska vara att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Även detta mål skulle kunna gälla integration.

Frågan är hur vi gör för att detta ska bli verklighet. En start är att dela upp målet i delmål, som vi har gjort. Några av dessa delmål handlar om en jämn fördelning av makt och inflytande, jämslällld hälsa och ekonomisk jämslällldhet. Självklart är detta inte allt, men det är en bärande förutsättning för att jobba för och bygga ett samhälle som är jämslällldt och där integrationen fungerar. Regeringen jobbar brett för att nå dit, men det kräver långsiktighet och tydlighet, och vissa problem kräver extra insatser.

Fru talman! När vi pratar om jämslällldhet och integration måste vi beröra språket. Språket är en avgörande faktor för att kunna bli en del av samhällsgemenskapen och för att lätt kunna hitta vägar in i arbetslivet. Vi måste erkänna att undervisningen och reglerna kring sfi inte har fungerat. Det finns självklart goda exempel runt om i vårt land, men kvaliteten och upplägget har varit alldeles för osäkra för att ge alla en god möjlighet att lära sig svenska. Det har varit kravlöst och tidsobegränsat.

I dag är det alltför många kvinnor med invandrarbakgrund som står utanför arbetsmarknaden. Dessa kvinnor är en resurs som vi borde ta till vara. Starka anledningar till att ge kvinnorna en chans att komma in på arbetsmarknaden är jämslällldhet och att ge dem möjlighet till egen försörjning och starkare självkänsla. Kristdemokraterna välkomnar därför de förändringar som regeringen föreslår när det gäller sfi. Ett förslag som Kristdemokraterna länge haft är att en mamma ska ha möjlighet att ta med sitt barn till sfi-undervisningen för att kunna fullfölja sin utbildning även som nybliven mamma. Det borde också i större utsträckning vara möjligt att kombinera sfi med praktik.

Fru talman! Förra veckan var jag inbjuden till en middag och fick den stora förmånen att sitta tillsammans med två andraårselever från naturprogrammet. De driver ett UF-företag. De fick möjlighet inför alla oss på mid-dagen att presentera sin företagsidé. Det var dock inte det som berörde mig mest.

Under samtalet vid bordet frågade en av eleverna mig: "Jag vill läsa vidare på universitetet och funderar på att utbilda mig till ingenjör. Tror du att mitt namn kommer att försvåra för mig att få jobb efter avslutad utbildning?" Jag behöver inte säga att eleven har invandrarbakgrund. Mitt svar var att jag 2025 hade önskat kunna svara: "Självklart inte! Ditt namn kommer inte att vålla några som helst bekymmer vid en framtida anställningsintervju." Men tyvärr vet vi att framför allt kvinnor och ungdomar känner att deras namn gör att de kan sällas ut tidigt vid jobbsökande.

Fru talman! Min önskan inför nästa år och framåt är att få en stor förändring och att vi ska se alla människor som en resurs för ett bättre Sverige att leva i, att vi alla hjälps åt att bygga Sverige starkt igen – ett Sverige som reser sig igen – och där vi i politiken sätter fokus på att ge invånarna i vårt land en fungerande vardag och en jämlik vård och att man arbetar utifrån värderingar som ser varje människas unika och okränkbara värde.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut och önska talmannen, presidiet, kanslipersonalen och ledamöterna en god jul.
(Applåder)

Prot. 2025/26:52
15 december

*Integration och
jämsällldhet*

Anf. 87 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman, ledamöter och åhörare! Eftersom riksdagen redan har fattat beslut om budgetramar med ett annat innehåll än vad Centerpartiet önskar kommer vi att avstå från beslut i morgon och hänvisar till vårt särskilda yttrande. Jag kommer i dag i stället att prata om våra prioriteringar i budgeten för utgiftsområdet.

I Sverige har vi gemensamma mål för jämsällldhetspolitiken. Det finns ett övergripande mål och sex delmål. Det har varit så i decennier, oavsett politiskt styre. Det är bra. Det är en styrka, och jag tror faktiskt att det är ganska unikt. Medlet för att nå de här målen, oavsett vilka åtgärder respektive regering har beslutat om, har varit jämsällldhetsintegrering.

Jämsällldhetsintegrering syftar till att synliggöra människorna bakom siffrorna i en budget, hur de offentliga resurserna fördelas mellan könen och hur de möter kvinnors och mäns och flickors och pojks behov och vilka effekter det ger. Det handlar helt enkelt om säkrare resursfördelning. Beslut och bemötande ska utgå från individen utan att snedvridas av stereotyper, fördomar eller rent av okunskap. Det är helt enkelt en väldigt bra metod, som tidigare har varit en tydlig instruktion i samtliga myndigheters regleringsbrev – men som inte är det längre. Jag förstår inte riktigt varför.

Jag vet att det finns ett generellt regeringsbeslut om att alla ska jobba med jämsällldhetsintegrering. Men detta är som sagt struket ur myndigheternas regleringsbrev. Det är för mig obegripligt. Det betyder ju att möjligheterna för regeringen att kontrollera samtliga myndigheters arbete med jämsällldhet försvinner. Kvar är egentligen bara att redovisa de indikatorer man har ställt upp som mål för att utvärdera jämsällldhetspolitiken och som är fastslagna. Det är för mig väldigt konstigt, och jag vill gärna få förklarat för mig hur regeringen tänker.

Fru talman! Centerpartiets mål för jämsällldhetspolitiken är att stoppa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, att stärka kvinnors ekonomiska egenmakt och att säkra en jämlik vård. Det finns förstås behov av åtgärder för att främja jämsällldhet inom alla politikområden.

En helhetssyn på jämsällldhet är avgörande, annars riskerar det att bli som under pandemin. Vi kunde jämföra det antal företag som drevs av kvinnor respektive män då och vilka som fick mest statligt krisstöd. Vi kommer också ihåg att andelen kvinnor som vabbade under pandemin ökade trots att kvinnor är dominerande i sjukvårds- och omsorgsyren, som var extremt viktiga under pandemin. Jämsällldheten kan inte stå tillbaka när övriga kriser ska bekämpas. Ska vi komma till rätta med det här måste jämsällldheten funka även när det inte är kris.

Fru talman! Den kanske viktigaste saken att komma till rätta med är mäns våld mot kvinnor. Det förekommer i hela landet, i alla åldrar och i olika typer av relationer, men det drabbar på ett helt överskuggande sätt flickor och kvinnor. Jag skulle säga att det är ett större problem än gängkriminalitet i vårt samhälle. Det behövs krafttag som stoppar den akuta

våldsspiralen och långsiktigt skyddar våldsutsatta kvinnor så att vi någon gång kommer ifrån att 15–20 kvinnor per år dödas.

Regeringen anger att 90 procent av medlen till särskilda jämställdhetsåtgärder under 2019–2024 fördelades till insatser inom delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Ändå ser vi ingen förbättring. Vi måste fokusera på det som gör skillnad.

Fru talman! Kvinno- och tjejjourerna har unik erfarenhet och kompetens och gör ett ovärderligt arbete för att hjälpa flickor och kvinnor i utsatta situationer. De är ett viktigt komplement till kommuners och andra myndigheters ansvar och insatser för att upptäcka och stoppa våld i hemmen. Så har det varit i alla år; kvinnors utsatthet för mäns våld har tagits om hand av kvinnor. Men det är det offentligas – ingen annans – skyldighet att trygga långsiktig och stabil finansiering. Det gäller särskilt nu när vi har ny lagstiftning som vi nog faktiskt får erkänna är på väg att slå lite fel. Myndigheten gör ju ibland rigida tolkningar när det handlar om att ge tillstånd.

Centerpartiet förstärker medlen till skyddade boenden mer än regeringen. Ett av skälen är att det måste säkerställas att sådana finns i hela landet. Privata initiativ och aktörer kan vara bra som komplement, men de ideella aktörerna står för en institutionell kunskap och ett förtroendekapital som vi inte kan missa.

Fru talman! Mäns våld mot kvinnor börjar med killars våld mot tjejer. Ett tydligt mönster är att de män som slår själva har upplevt våld i hemmet. Ingen man vaknar på sin 30-årsdag och tänker: ”I dag ska jag slå min fru eller sambo.” Vi måste komma till rätta med det här tidigt. Därför måste våld i ungas partnerrelationer motverkas. För första gången på många år känner jag mig någorlunda trygg i att stiftelsen Ungarelationer.se har en trygg finansiering. Det har varit en återkommande fråga i budgetdebatter från min sida.

En annan sak som Centerpartiet har sagt i alla år och fortsätter säga är att vi vill införa ett nationellt lämnaprogram för kvinnor som lever i våldsamma relationer, där myndigheter som polisen, socialtjänsten, Skatteverket, ekonomiska rådgivare, sjukvård och psykiatri samverkar så att de som faktiskt vågar lämna en våldsam relation snabbt får det stöd som behövs. Vi vet att polisen jobbar strukturerat med att försöka nå förövare tidigt, men det direkta och professionella stödet till våldsoffer måste komma till stånd det också.

Vi behöver också en lämnarpeng som täcker kostnaderna i samband med att man snabbt behöver lämna sitt eget hem och sin egendom för att etablera sig på en ny ort. Det är helt orimligt att den utsatta kvinnan själv ska bekosta flytt, bostad, nya abonnemang och kläder till barnen. Men i den bästa av världar ska inte kvinnan behöva flytta. Det ska mannen göra. Oavsett detta är det förenat med stora kostnader att försörja sig själv, eftersom det ekonomiska våldet kan fortgå långt efter ett uppbrott.

Fru talman! Vi vill att det ska fungera ungefär som det fungerar för män som deltar i exitprogrammet för att lämna kriminella miljöer. De får tre och ett halvt år av strukturerat stöd i form av rehab, sysselsättning, fritidsstudier, ekonomiskt stöd med mera. Kvinnor får i dag inget av detta. Ändå har kvinnorna inte ens gjort något kriminellt.

Fru talman! För en tid sedan kom utredningen *Ut ur utsatthet*, som handlar om prostitution. Den ledde till ett exitprogram för kvinnor i prosti-

tution. Det är lite oklart med statusen just nu, men detta är oerhört välkommet, inte minst för att en gång för alla slå fast vad prostitution egentligen handlar om. Jag är säker på att det inte bara är jag som fortfarande får frågan: Varför är det lagligt att sälja men inte att köpa? Det är viktigt med ett exitprogram för att få alla att förstå vad prostitution är, nämligen en form av mäns våld mot kvinnor.

Centerpartiet vill göra mer, bland annat rikta en satsning också mot unga. Vi måste börja med att komma åt onlineprostitution och rikta oss mot unga och deras användande av sajter som förskönar, infiltrerar och möjliggör försäljning av barns kroppar. Barn och unga är extremt sårbara och förleds ofta till onlineförsäljning. För att förhindra fortsatt utsatthet i prostitution senare i livet måste ett exitprogram för unga startas nu.

Därmed tackar jag för mig och önskar utskottet och riksdagens personal en mycket god jul och ett gott nytt år.

Anf. 88 HELENE ODENJUNG (L):

Fru talman! Kära ledamöter! *Att ge upp har inte övervägts* – det är en bra titel på en antologi som handlar om jämsällldhet och hur kvinnlig rösträtt infördes. Den står i min bokhylla. Jag öppnar och läser den ofta, därför att den är en del av vårt dna. Vårt parti bildades i den frågan.

Liberal politik utgår från en ganska enkel men avgörande princip: Varje människa ska ha samma rättigheter, samma möjligheter och samma värde. Det gäller oavsett kön, bakgrund, religion, sexuell läggning eller livssituation. Det är grunden för ett öppet och starkt samhälle.

I denna budget tar regeringen viktiga steg för att stärka arbetet mot diskriminering. Diskrimineringsombudsmannen tillförs 25 miljoner under 2026 och 34 miljoner årligen därefter. Det är en satsning som kommer att göra skillnad. Diskriminering är inte bara ett brott mot individens frihet, utan det är också ett hinder för hela vårt samhälles utveckling.

Vi vet att osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män fortfarande finns. Det är oacceptabelt. Därför genomförs nu EU:s lönetransparensdirektiv. Det innebär ökad insyn i lönekriterier, tydligare rapportering av löneskillnader och bättre stöd till arbetsgivare. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter till betalt arbete och ekonomisk självständighet livet ut. Det är en fråga om rättvisa men också om att ta vara på allas kompetens.

Fru talman! Regeringen stärker också arbetet mot rasism och hatbrott. Anslaget för åtgärder mot diskriminering och rasism ökar. Det ger långsiktiga planeringsförutsättningar och en kontinuitet i ett arbete som är både komplext och avgörande.

Rasism är inte bara ett angrepp på enskilda människor. Det är ett angrepp på demokratin. Men arbetet för integration och jämsällldhet handlar om mer än diskriminering. Det handlar om att skapa ett samhälle där alla kan delta fullt ut, där nyanlända får möjlighet att snabbt komma in i arbete och utbildning, där språket blir en nyckel till delaktighet och där vi bygger broar mellan människor i stället för murar. Det kräver stöd, höga förväntningar och krav.

Jag tänker ibland på vad som hade hänt om Liberalernas – dåvarande Folkpartiets – språkrav hade blivit verklighet 2002 i stället för ett enfaldigt slagträ i debatten. Integration är inte en ensidig process. Det är ett ömsesidigt ansvar. Samhället ska ge verktygen, men individen ska ges friheten

och ansvaret att använda dem. Människor ska på riktigt ges möjlighet att både få tillhöra och tillföra.

Fru talman! Vi måste också tala tydligare klarspråk om hedersförtryck. Ingen flicka, ingen pojke och ingen ung människa ska leva under hot, kontroll eller våld i hederns namn. Det var under en lång tid en ganska ensam kamp som fördes av enstaka personer, inte sällan liberaler, men nu är det annorlunda.

Regeringens handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck är en del av vårt bredare arbete för jämställdhet och mänskliga rättigheter. Vi stärker stödet till kommuner, regioner och myndigheter för att upptäcka och förebygga hedersförtryck. Vi ger också civilsamhället resurser för att nå ut till de unga som behöver stöd. Friheten att välja sin egen väg i livet är en grundläggande rättighet, och den ska gälla alla.

Vi liberaler står också upp för hbtq-personers rättigheter. Regeringens handlingsplan för hbtq-området är en viktig del i detta arbete. Ingen ska behöva dölja vem man är eller vem man älskar. Vi stärker insatserna för att motverka diskriminering, hatbrott och psykisk ohälsa bland hbtq-personer. Vi arbetar för att vården ska vara inkluderande, för att skolan ska vara trygg och för att arbetet ska präglas av respekt. Ett samhälle som står upp för hbtq-personers rättigheter är ett samhälle som står för allas rättigheter.

Fru talman! Att bygga ett samhälle präglad av likabehandling är inte en kostnad, utan det är en investering. Ett samhälle där människor känner tillit till varandra, där alla får bidra och där ingen hålls tillbaka på grund av fördomar eller strukturer är ett samhälle som står starkt i både med- och motgång.

Liberal politik handlar om att förena frihet med ansvar – friheten att forma sitt eget liv men också ansvaret att se till att ingen lämnas utanför. Med de här satsningarna stärker vi både individens rättigheter och samhällets sammanhållning. Det är så vi bygger ett Sverige som håller ihop, ett Sverige där varje människa räknas och ett Sverige där vi bildar oss, bryr oss och beter oss.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till förslaget i betänkandet och önska både fru talmannen, presidiet, ledamöter och kanslipersonal en riktigt god jul.

(Applåder)

Anf. 89 LEILA ALI ELMI (MP):

Fru talman! Utgiftsområde 13 omfattar flera ämnesområden: integration, diskriminering, segregation och jämställdhet.

Jag vill inleda med jämställdhet. Det är ett område där regeringen tar steg i rätt riktning. Vi välkomnar att medlen till kvinnojourerna permanentas och förstärks. Samtidigt menar Miljöpartiet att behoven är större, och därför tillför vi 300 miljoner kronor mer än regeringen.

Jag lämnar nu jämställdhetsfrågan och går vidare till de delar av utgiftsområdet där regeringens politik går i motsatt riktning, nämligen integration, segregation och kampen mot diskriminering och hat.

Fru talman! Det går inte att bygga integration på främlingsfientlighet. De två sakerna är oförenliga, och det syns tydligt i SD-regeringens politik. Det är inte integration man vill uppnå genom återvändningsbidrag, kvalificering till välfärden och kartläggning av invandrares åsikter.

I Sverige har vi haft en allmän välfärd i över 70 år. Den principen har byggt vårt land till en av världens främsta välfärdsnationer. Regeringens fattigdomsreform bryter nu med just denna grundläggande princip.

Sverigedemokraterna har varit framgångsrika i att cementera en falsk bild av människor som flytt till Sverige, nämligen att de egentligen saknar riktiga asylskäl och kommit hit för att urholka välfärden. Människor från Afghanistan, Somalia och Syrien – människor som flytt från några av världens farligaste platser – beskrivs som bedragare snarare än som flyktingar. Syftet är att minska så kallade tilldragningsfaktorer till Sverige. Det sker på bekostnad av likvärdighet och barns rätt till goda uppväxtvillkor. Det försvårar också integrationsmöjligheterna.

Skrämseln om invandrarspöket har blivit så omfattande att välfärden inte längre är allmän och att regeringen överger idén om jämlikhet. Det råder ingen tvekan om att detta kommer att skapa mer social misär och utanförskap.

En annan fråga vi måste ställa oss är denna: När välfärden inte längre är allmän, vilken blir då nästa grupp att undantas? Är det fattigpensionärerna, de lågavlönade eller de sjukskrivna?

Fru talman! I betänkandet återkommer SD-regeringen till att den kraftigt ökat återvandringsbidraget. Den lägger miljardbelopp på att människor ska återvända. Utöver det har Arbetsförmedlingen fått i uppdrag att informera arbetssökande om bidraget, alltså den myndighet som har den största rollen i att människor ska etablera sig och komma in i samhället. Regeringen skriver att ett sätt att bryta segregationen är genom återvandring. Kort sagt, man bryter den etniska och ekonomiska segregationen genom att skicka tillbaka människor.

Det är tydligt att SD-regeringen inte är intresserad av att bryta segregationen. Den anser att blandade områden är tvångsblandning, samma retorik som hördes i USA på 60-talet när vita amerikaner var upprörda över att bruna barn skulle gå i skola med deras barn.

Fru talman! SD-regeringen vill dessutom kartlägga invandrares värderingar. Det finns ingen enhetlig värdegrund hos gruppen invandrare, lika lite som det finns en enhetlig svensk värdegrund att jämföra med.

Jag har själv en grön liberal värdegrund med rötter i freds- och miljörörelsen. Jag delar inte värdegrund med Sverigedemokraterna, ett parti som har sina rötter i nynazismen. Ändå finns båda våra partier representerade i den här kammaren. Det finns ingen gemensam värdeprofil som alla svenskar kan representera. Så vad är det man tänker mäta mot?

Förslaget att kartlägga invandrares värderingar faller på sin egen logik. I en demokrati får man faktiskt ha även klandervärda åsikter.

Fru talman! Regeringen lyfter också fram kulturkanonen som ett sätt att minska utanförskapet. Jag har principiellt inget emot en kulturkanon, men jag har svårt att se hur *Målningarna till templet* av Hilma af Klint, Falu koppargruva eller *Symfoni nummer 7* av Allan Petersson ska få en ung kille som lever i fattigdom och segregation att komma i arbete och känna sig som en del av samhället.

Fru talman! Miljöpartiet anser att integration tar tid och att den kräver mer än samhällsorientering. Människor behöver återkommande, på olika sätt, få ta del av kunskap och stöd. Därför satsar vi 100 miljoner på medborgarkontoren, som får i uppdrag att bedriva ett långsiktigt och systematiskt integrationsarbete.

För att bryta segregationen krävs kraftfulla satsningar på bostäder, skola och arbetsmarknadspolitik.

Vi vill också inrätta en ny myndighet mot segregation. Segregationen i Sverige är så omfattande att den kräver ett helhetsgrepp. Det är olyckligt att SD-regeringen har lagt ned Delegationen mot segregation och i stället förespråkar återvandring som lösning. Vi vill inrätta en förstärkt myndighet som arbetar nära kommunerna och gör det som krävs för att ett litet land som Sverige inte ska ha 66 områden som klassas som utsatta.

Fru talman! Sist vill jag lyfta fram den kritik som riktas mot Sverige från FN:s rasdiskrimineringskommitté. Kommittén pekar på låg upplysningsgrad för hatbrott, begränsade möjligheter att identifiera och bevisa rasistiska motiv och en ökande hatpropaganda, även från offentliga personer.

Samtidigt som kritiken riktas mot Sverige hade Sverigedemokraterna sina landsdagar. På bordet låg ett förslag om att avskaffa lagen om hets mot folkgrupp. Förslaget föll med en enda rösts marginal.

Det visar med all tydlighet att det i dag finns helt olika politiska svar på hur rasism och hatbrott ska mötas. För Miljöpartiet är utgångspunkten att samhället måste stärka skyddet för dem som drabbas, inte försvaga det.

Miljöpartiet vill därför utöka stödet till dem som utsatts för hat genom att inrätta en nationell stöddlinje för hatbrott. Många som utsatts vågar i dag inte göra en polisanmälan. Därför behövs en stöddlinje bemannad med erfaren och kunnig personal som kan erbjuda stöd och vägledning för alla typer av hatbrott.

Sverigedemokraterna är inte som andra partier. Det har konstaterats många gånger. För bara någon vecka sedan fick en av deras riksdagsledamöter avgå på grund av kopplingar till nazismen. Det allvarliga är inte att sådant förekommer, utan att hur ofta det förekommer i Sverigedemokraterna.

SD är i dag Sveriges näst största parti, och det har ambitioner att sitta i regering. När ett parti med den historien och den världsbilden flyttar in i maktens centrum flyttar också dess idéer in i statens hjärta.

Fru talman! Den gräns som borde ha dragits har redan passerats. Det är därför vi nu konsekvent måste markera den om och om igen. Det är inte för att enbart skydda vissa grupper utan för att skydda demokratins livsnerv. Ett land kan inte bygga sammanhållning genom misstänkliggörande. Ett samhälle kan inte växa genom rädsla. Sverige kan inte stärkas genom att göra sig mindre.

Med det sagt vill jag hänvisa till vårt särskilda yttrande.
(Applåder)

Anf. 90 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Jämlikhet är själva själen i frihet. Det finns faktiskt ingen frihet utan den. Så uttryckte sig Frances Wright redan 1829. Det är nära 200 år sedan. Vi står fortfarande inför samma grundläggande frågeställningar. Det handlar om frihetens villkor, om jämlikhetens betydelse och om vilket ansvar samhället bär för att de värdena inte ska urholkas över tid.

Under lång tid har det funnits en föreställning om att utvecklingen i sig och tiden på något sätt automatiskt skulle leda till ökad frihet och jämställdhet. Men erfarenheten visar att så inte är fallet. Det är inte tiden som

är problemet. Det är demokratins och jämställdhetens motkrafter som ständigt vinner terräng och flyttar fram positionerna. Det måste vi också göra.

Därför är jag stolt över att kunna presentera denna jämställdhetsbudget där vi totalt i just detta utgiftsområde föreslår 918 miljoner kronor till jämställdhetspolitiken, varav 166 miljoner är till nya satsningar.

Regeringen har under de gångna åren tagit krafttag brett i en rad olika frågor. Det gäller inte minst omläggningen av rättspolitikerna med straffskärpningar som direkt får konsekvenser för kvinnor och jämställdheten i stort. Det handlar om kontaktförbud av olika slag. Vi är nu äntligen i färd med att kriminalisera psykiskt våld, där exempelvis tvång till viss typ av klädsel kommer att innefattas.

Vi bryter med föreställningen om att jämställdhet är ett separat spår eller en udda fågel som man kan ägna sig åt i goda tider. Tvärtom är det en helt grundläggande förutsättning för att vi i Sverige och Europa ska stärka och öka vår konkurrenskraft. Om både män och kvinnor, pojkar och flickor, kan nå sin fulla potential, det är då vi kan uppnå innovationskraft och tillväxtpotential och stärka konkurrenskraften.

Vi bryter också med viktiga föreställningar om att den digitala världen på något sätt är en annan värld än den fysiska världen som vi lever i. Vi teknikneutraliserar lagstiftningen om sexköp, det vill säga köp av sexuell handling. Det är förbjudet såväl digitalt som i den fysiska världen, och koppleri är förbjudet. Det är en oerhört viktig normaliserande lagstiftning.

Fru talman! Hedersrelaterat våld och förtryck är ett av de mest allvarliga hoten mot vårt samhälles grundläggande värderingar. Det finns studier som pekar på att uppemot 240 000 unga i Sverige lever under hedersförtryck. Det kan handla om saker som oskuldskrav, risk för tvångsäktenskap, kontroll av relationer och könsstympning.

I Botkyrka uppgav över 40 procent av flickorna i nionde klass att de oroar sig för att någon annan ska bestämma deras framtida partner. Det är inte en marginell företeelse utan ett systematiskt förtryck som drabbar framför allt flickor.

Konsekvenserna av hedersförtrycket är brutala. Unga flickor förbjuds att leka med pojkar i förskolan. De kontrolleras i skolan, på fritiden och i hemmet. Den som bryter mot normerna riskerar hot, misshandel, utfrysning, tvångsäktenskap eller, i värsta fall, så kallat hedersmord. Detta är tortyrliknande förhållanden som vi alla vet existerar i Sverige i dag.

Trots att problemen varit kända länge valde socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister att blunda för dem. Rädslan att bli kallad för rasist vägde tyngre än flickors frihet. Resultatet är ett av de största sveken mot barn och unga i Sverige i modern tid.

Det är bland annat mot denna bakgrund som budgetpropositionen för 2026 ska förstås. Regeringen har en lång rad reformer för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i budgeten. Därmed flyttar vi fram positionerna med flera centrala reformer. En av dem gäller regionalt stöd för dem som drabbas av hedersförtryck. Nästa år satsar regeringen över 100 miljoner kronor på att kommuner och regioner tillsammans med länsstyrelserna ska utveckla stödet för våldsutsatta bland annat genom att etablera och utveckla regionala resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Det saknas i dag ett likvärdigt stöd landet över, vilket vi nu åtgärdar.

Prot. 2025/26:52
15 december

*Integration och
jämställdhet*

Kunskap, stöd och samordning måste finnas nära dem som är utsatta i vardagen, i skolan, socialtjänsten och värden. Tidigare har långsiktighet saknats, vilket vi nu åtgärda. Vi förstärker också stödet till kvinno- och tjejjourer. Vi ökar stödet till dessa jourer och vissa andra ideella organisationer inom brottsofferområdet med 20 miljoner kronor. En majoritet av jourerna hanterar ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck. Men problemet är också bredare, med mäns våld mot kvinnor i olika former.

Om vi menar allvar med att bekämpa hedersförtrycket måste vi ge stabilt och långsiktigt stöd till dem som möter de mest utsatta. Därför är också detta stöd permanentat från och med nu.

Vi tydliggör också arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck med ett nytt jämställdhetspolitiskt delmål. Vi kommer att upprätta en ny nationell handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck. Den nya planen ska ge myndigheter tydliga uppdrag och resurser för att höja kompetensen och förbättra arbetssätten. 17 miljoner kronor avsätts under 2026 för insatser som stärker hela samhällets förmåga att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck.

Fru talman! Låt mig också passa på att lyfta fram en annan viktig del av budgeten. I budgetpropositionen för 2026 föreslår regeringen också att Diskrimineringsombudsmannen tillförs 25 miljoner kronor under 2026 och 34 miljoner kronor från och med 2027 och framåt. Arbetet med att bekämpa diskriminering och främja likabehandling, särskilt i en tid då mänskliga rättigheter utmanas, är prioriterat för den här regeringen. Ett demokratiskt samhälle som präglas av likabehandling är också ett konkurrenskraftigt och motståndskraftigt samhälle.

Kvinnor tjänar fortfarande mindre än män. Nu får Diskrimineringsombudsmannen muskler att jobba effektivt med genomförandet av EU:s lönetransparensdirektiv. Att synliggöra osakliga löneskillnader kan och kommer att förbättra förutsättningarna för att kvinnor och män ska få lika lön för lika arbete.

Fru talman! Vi kan aldrig ta grundläggande demokratiska och jämställda värden för givna. Vi måste aktivt försvara friheten och jämställdheten. Det bidrar den här budgeten till.

När man lyssnar på oppositionen blir det tydligt att de ser jämställdheten som någonting separat, som ett särskilt spår som vi kan sätta olika epitet på. Men det här handlar om en grundläggande syn på demokrati och mänskliga rättigheter.

Om både pojkar och flickor, män och kvinnor kan nå sin fulla potential gynnar det svensk konkurrenskraft, vår innovationskapacitet och våra tillväxtmöjligheter. Allt annat är ett slöseri som Sverige eller Europa inte har råd med.

(Applåder)

Anf. 91 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, ministern, för anförandet! Det var mycket intressant att höra. Jag skulle vilja diskutera jättemånga frågor, men vi har ju inte all tid i världen. Men vi ska ju faktiskt debattera lite längre fram i veckan också.

Jag tänkte ta upp två frågor, en i varje replik.

Jag älskar verkligen formuleringen att jämställdhet inte är en udda fågel. För mig är jämställdhet ett horisontellt tema, och det ingår i alla poli-

tikområden. Av det skälet vill jag också ställa en fråga om det som jag tog upp i mitt anförande: Hur kommer det sig att regeringen har tagit bort formuleringarna om jämställdhetsintegrering i myndigheternas regleringsbrev?

Låt mig förtydliga och säga att detta för mig är det självklara sättet att verkligen se till att alla myndigheter talar om jämställdhet. Har man det inte inskrivet i regleringsbrevet är det ju klart att man kan föra en dialog på andra sätt – det kan man alltid göra, så det behöver ministern alltså inte säga som svar; man kan ju föra en dialog om gängkriminalitet också – men i regleringsbrevet blir det väldigt tydligt vad myndigheterna ska jobba med eller mot. Nu har man alltså tagit bort det. Det innebär också att möjligheterna att mäta och utvärdera arbetet med jämställdhet går om intet när det gäller de myndigheter som inte har ansvar för de direkta indikatorerna, alltså de indikatorer som regeringen använder för att mäta resultatet, som vi kan läsa om i betänkandet. Jag förstår inte riktigt hur man tänker där.

Jag är faktiskt inte ensam om att inte förstå detta. Jämställdhetsmyndighetens gd var ganska tydlig vid sitt besök i utskottet: Nej, detta är inget bra förslag. Det är bättre att det står kvar.

Kan ministern utveckla sina tankar kring detta?

Anf. 92 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Helena Vilhelmsson för en mycket angelägen fråga. Jämställdhetsintegrering är grundläggande för regeringens arbete med jämställdhetsfrågor. Det är precis på det sätt som ledamoten Vilhelmsson beskriver: Vi måste jobba med det systematiskt och integrerat i alla kärnprocesser. Det var också därför som statsministern tidigare i år fattade beslut om att Regeringskansliet ska jobba med jämställdhetsintegrering. Det är det på detta sätt som regeringen arbetar och får in de här frågorna.

Vi utvärderar nu JIM-satsningen, alltså jämställdhetsintegrering i myndigheter, och kommer att återkomma under våren med förslag om hur det arbetet ska fortsätta. Det har varit ett arbete under många år. Det är också viktigt att vi utvärderar hur jämställdhetsintegreringen fungerar och ser om det finns sätt att effektivisera och förbättra arbetet så att det kan få ännu starkare och bättre effekt än hittills.

Detta är en angelägen fråga att fortsätta med. Jag ser fram emot att återkomma till ledamoten Helena Vilhelmsson med svar senare under våren.

Anf. 93 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Det ser jag också fram emot. Då lär vi återkomma i frågan. Jag tror att det är riktigt avgörande. Jag tror att det är ett bra sätt, som det har varit i många år, att få samtliga myndigheter att jobba med jämställdhetsfrågor.

Tack för svaret! Då går jag över till min andra fråga, som gäller arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Jag delar i mångt och mycket den bild som ministern gav. Jag tillstår att vi i Sverige har varit naiva under många år, men nu håller vi på att rätta till problemet. Det gör vi inte minst genom den senaste lagstiftningen som vi beslutade om här i kammaren, nämligen att kriminalisera oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp. Det är ett mycket välkommet lagförslag.

Det jag var kritisk mot när vi debatterade och beslutade var att regeringen inte tycker att Socialstyrelsen eller Ivo ska jobba på något annat sätt med tillsyn över den nya lagen. Man hänvisar till att det brukar vara så att läkare eller patienter själva hör av sig till Ivo, och då inleds en tillsyn.

Jag tycker att det är ett otroligt tråkigt och naivt sätt att se på det. Det är ju inte så att en läkare som vet med sig att han eller hon numera gjort en kriminell åtgärd ringer till polisen dagen därpå och säger: Hej! Jag har gjort en kriminell åtgärd.

För mig är det givet att skapar man en ny lag måste man också se över hur man arbetar för att den lagen ska efterlevas. Men så tyckte inte regeringen. Trots att många remissinstanser ansåg att detta behövdes gick regeringen inte den vägen framåt.

Jag undrar om ministern kan utveckla detta lite. Det ska också sägas att nästan inga ärenden har kommit in till Ivo för granskning eller anmälan, nästan inga alls. Ändå ska man inte förändra sitt arbetssätt.

Anf. 94 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Helena Vilhelmsson för frågeställningar om oskuldskontroller och oskuldssingrepp och hur lagstiftningen kan implementeras!

Det här är en normerande lagstiftning. Den har viktiga signaleffekter inom vården och skolan och hos olika aktörer. Det blir ett ökat tryck på att anmäla i och med den här kriminaliseringen. Även om det hittills inte finns så många exempel på detta har lagstiftningen en viktig normerande effekt.

Regeringen arbetar också med uppdrag till olika aktörer kopplat till kunskapshöjande underlag och material, så att man får mycket bättre kunskap om och förståelse för problematiken med hedersrelaterat våld och förtryck och så att man kan identifiera detta och vidta åtgärder när man stöter på den här typen av brott, som det handlar om.

Men sedan är det också upp till polis och rättsväsen att utifrån ny lagstiftning utveckla metoder och hela tiden förbättra sitt arbete så att de lagar och regler som vi har i Sverige får effekt och så att brott kan lagföras på ett bra sätt.

Jag utesluter inte att vi kan behöva göra ytterligare insatser. Det är ett ständigt pågående arbete i takt med att vi får ny lagstiftning på plats på alla områden. Det handlar om att hela tiden försöka förbättra kunskapsläget. Sedan är det upp till myndigheterna att utveckla metoderna så att man också kan följa lagstiftningen.

Anf. 95 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Tack, jämställdhetsministern, för ditt anförande!

Lönetransparensdirektivet nämndes, vilket vi ser fram emot att få behandla här i riksdagen. Då får vi också se vilken ansats regeringen har där. Jag tror absolut att det kommer att spela en stor roll, men den stora roll som regeringen vill göra det till är jag skeptisk till. Vi ska också vara noga med att det här är någonting som den svenska regeringen är tvingad att göra. Man har ju inte tagit något eget initiativ, utan det är ett direktiv från EU. Detta ska vi vara noga med, tänker jag.

När det kommer till människohandel, som också tas upp i anförandet, är det bra med handlingsplaner. Men jag tänker på att vi har problem när det gäller lagstiftning. Inte minst har det kommit kritik från Jämsällldhetsmyndigheten, och även andra statliga utredningar visar att det finns brister i lagstiftningen. Jag har en ganska liten tilltro till att handlingsplanerna skulle få väldigt stora effekter på det här området när man inte har en lagstiftning som straffar människohandel och organiserad brottslighet.

Jämsällldhetsministern pratar mycket och väl om hedersrelaterat förtryck. Men jag vill korrigera där. Att oppositionen inte skulle ha gjort någonting på det här området stämmer inte. Ett exempel är att vi införde ett särskilt brott för hedersförtryck, alltså en straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv. Jag tänker att vi är flera som bedriver arbetet mot hedersförtryck.

Jag vill komma till frågan om hur man ska få rätsida på här typen av frågor och handlingsplaner. Jämsällldhet handlar ju om att människor ska bli fria, om att kvinnor ska uppnå den frihet som anförandet inleddes med. Men den här regeringen har gjort människor och kvinnor fattigare. Hur ska man då uppnå den här frigörelsen?

Anf. 96 Jämsällldhetsminister NINA LARSSON (L) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Sofia Amloh för frågorna!

Jag vill säga några ord om handlingsplanerna och frågeställningen kring dem. Politik handlar många gånger om att göra en samlad bedömning och försöka tolka och se de problem och den verklighet som vi i dag lever i och hela tiden anpassa, förbättra och förstärka kunskapsunderlag, lagstiftning när det är nödvändigt och samordning när det finns behov av det.

Är det någonting som vi i den här regeringen är drivna av är det just att hitta bra och effektiva lösningar som kanske många gånger rör fler departement och fler politikområden. Jämsällldhetsfrågorna genomsyrar ju precis alla politikområden.

Handlingsplanen mot prostitution och människohandel är angelägen, dels för att vi ser att problematiken rör sig ned i åldrarna, dels för att den i mycket högre utsträckning rör sig i den digitala sfären, där vi hittills hamnat efter i lagstöd och metodarbete för att möta det. Det är alltså en prioriterad fråga.

Men det handlar också om synen på var människors potential ligger. Det handlar om att vi har en förmåga att få kvinnor och flickor att nå sin fulla potential. Då är också skattesänkningar viktiga för kvinnor, för att de ska få ett ökat handlingsutrymme och en större möjlighet att påverka sina livsval.

Vi kan se på de analyser som görs av jämsällldhetsbudgeten att kvinnor gynnas något mer fördelningsmässigt. Men detta förutsätter att man har synen att män och kvinnor ska ha lika förutsättningar och att skattesänkningar, försvarssatsningar och kunskapshöjande forskningsinsatser också gynnar kvinnor. Det är det som är grunden.

Anf. 97 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jämsällldhetsministern talar om den verklighet som vi i dag lever i. Ja, i den verklighet som vi i dag lever i har de här skattesänkningarna bara grävt jättestora hål, exempelvis i välfärden. Det finns inga

skattesänknings i världen för välfärdens kvinnor som gör att de får en bättre arbetsmiljö, fler kollegor eller andra arbetsvillkor. Priset för skattesänkningarna är en försämrad arbetsmiljö och sämre arbetsvillkor.

Arbetsmiljöverket har nu gjort inspektioner inom sjukvården. Tre av fyra arbetsplatser håller inte måttet över huvud taget. Det är en skarp kritik. Vilka skattesänkningar hjälper till att förbättra arbetsmiljön och villkoren för de kvinnor som jobbar där? Det är väldigt många som gör det.

Skattesänkningar kommer inte att leda till bättre arbetsmiljö och bättre villkor. De leder till en utökad fattigdom.

Jag frågar jämslällldhetsministern vad svaret är till den mamma som säger: Jag har inte råd att köpa några julklappar nu. Vad säger statsrådet till mamman som faktiskt inte har fått något jobb? Hon är ensamstående med två barn och är mest en belastning i arbetsintervjuer eftersom man ser henne som att hon hela tiden kommer att vabba. Vad säger statsrådet till den mamma som inte har de ekonomiska resurserna, som lever med de minsta ekonomiska marginalerna och som ni inte har gjort någonting för? Vad är svaret till alla de mammor där ute som nu inte har råd och som inte har haft det under hela er tid? Vad är svaret, statsrådet?

(Applåder)

Anf. 98 Jämslällldhetsminister NINA LARSSON (L) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Sofia Amloh för frågan!

Det är helt avgörande att regeringen och staten – vi i politiken – tar ett ansvar och för Sverige i rätt riktning. Det handlar om att se till att stärka ekonomin brett, så att vi har resurser till välfärden. Det är hela utgångspunkten för den här regeringen och något som vi, trots lågkonjunktur, har lyckats med.

Vi har vridit och vänt på varenda reform för att få Sverige i rätt riktning. Nu stärks också ekonomin.

Jag kan hålla med ledamoten Sofia Amloh om att vi sannerligen kan ställa högre krav på arbetsgivare i Sverige i dag – inte minst inom vården och omsorgen, där många kvinnor arbetar. Det måste löna sig att utbilda sig, också för första linjens chefer i vården eller förstelärare inom skolan. Regeringen tillför också resurser på exempelvis skolans område, och då vill det till att arbetsgivarna på området – kommunerna – tar det ansvaret. Det är ett gemensamt politiskt ansvar för de partier som också är verkamma som arbetsgivare.

Vi går nu mot jul, och jag vill understryka det sista som ledamoten Sofia Amloh lyfte. Jag tänker ofta på att många kvinnor, men även andra grupper, har det särskilt tufft i jultider. Det finns ingen annan fråga jag är så angelägen om som att verkligen stärka svensk ekonomi och svensk konkurrenskraft. Det är också den absolut viktigaste prioriteringen för den här regeringens arbete.

Med det vill jag säga god jul.

(Applåder)

Anf. 99 ANN-CHRISTINE FROHM (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag utgiftsområde 13 Integration och jämslällldhet. Jag har många gånger stått i den här talarstolen och pratat om integration, eller anpassning som jag hellre vill kalla det, och den bristande integrationen i vårt land. Men vi får inte glömma bort det viktiga område

som också ingår i det här, nämligen diskriminering. Det är något jag tycker att vi talar för lite om, så i dag tänkte jag till stor del uppehålla mig vid diskriminering i mitt anförande.

Detta är en budget som vi har förhandlat fram med regeringen, och jag yrkar bifall till utskottets förslag. Vi har kommit en bra bit på den sverigedemokratiska vägen, men vi är långtifrån nöjda. Som det största partiet i regeringsunderlaget ser vi det som en självklarhet att så långt som möjligt tillgodose det mandat väljarna har givit oss. Jag vill tacka Tidöpartierna för det goda samarbete vi hittills har haft i utskottet, men efter nästa val är det en nödvändighet för vårt land att Sverigedemokraterna är en del av regeringen.

Fru talman! Jag är en mycket stolt sverigedemokrat. Jag vet att mitt parti drivs av en vilja att göra det som är allra bäst för Sverige.

Under decennier försökte vi förklara just detta för er i kammaren och för hela svenska folket. Jag minns när Jimmie Åkesson för första gången år 2010 stod i just denna talarstol för att få alla partier i denna sal att lyssna. Att älska sitt land och känna ansvar gentemot föregående och kommande generationer är inget annat än godhet, kärlek och ansvar. Den kärleken har inte det minsta att göra med att se ned på, tycka illa om eller rent av hata någon annan.

Det vi har anklagats för ligger väldigt långt ifrån hur jag fungerar som människa och hur mina kollegor och partikamrater kan beskrivas. Vi har förklarat detta för er och för hela svenska folket.

Och vad möttes vi av i denna kammare? Jo, en självupptagen skrikvänster som inte bara spenderade dagarna med att förklara hur öppna, toleranta och godhjärtade de själva var. Nej, de lade minst lika mycket tid på att förklara hur vi sverigedemokrater stod för raka motsatsen.

Den bild av oss sverigedemokrater som denna vänstertyckarelit, ofta med hjälp av medierna, spred av oss som parti – vi framställdes som kalla, hårda och elaka – gav konsekvenser. Jag har vänner och kollegor som överfallits, misshandlats, förlorat sina arbeten och fått utstå hat, hot och annan brottslighet. Jag har själv utsatts.

Konsekvenserna för dem som betett sig illa eller begått brottslighet mot oss kan sammanfattas med att vara i de närmaste helt obefintliga – förutom en konsekvens, nämligen det faktum att vänstertyckarelitén har fått bevittna hur vi sverigedemokrater i val efter val gått framåt i riksdagen.

När det däremot gäller arbetet mot diskriminering och grunder som kan kopplas till politisk åskådning har Sverige inte gått framåt utan suttit i baksätet utan intresse av någon styrning mot förändring – hittills.

Fru talman! Att förlora sitt arbete, att nekas förtroendeuppdrag inom facket, att nekas hyra en lokal, att nekas gå in i en restaurang som gäst, att bli bortmotad från butiker när man haft kläder med SD-loggan på – inte på grund av vem du är som människa utan på grund av vilket parti du tillhör – är hur vår vardag som sverigedemokrater har sett ut under decennier.

Att politisk åskådning utelämnades när Sverige antog FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och vad som är diskriminering passade uppenbarligen denna vänstertyckarelits agenda väldigt väl. Dessa egenutnämnda godhetsapostlar har utan några som helst konsekvenser ostört kunnat fortsätta sitt hetsande mot SD. Diskrimineringen och det den lett till för oss ute i vardagen har fått fortgå.

De som enligt dem själva är de mest öppna och de mest toleranta har visat sig vara de mest mentalt avgränsade och minst toleranta så fort Sverigedemokraterna kommit på tal. Jag har till och med uppmanats att packa mina väskor och dra från landet för att mitt fosterland inte längre tillhör mig. Det är inte bara häpnadsväckande och sorgligt; det är också farligt. Det har skapat ett vi-och-dom-samhälle som vi sverigedemokrater aldrig har velat ha.

Äntligen har dock svenskarna, vare sig deras förfäder bidragit till att bygga upp det här landet eller om de kommit hit på senare år och anpassat sig, öppnat både ögon och öron och faktiskt lyssnat. Sett eländet tror jag att de flesta hade gjort för länge sedan. Vi lever ju där ute i verkligheten.

På tal om svenskar, fru talman: Svenskar som grupp kan i dag inte diskrimineras. Det är givetvis inte acceptabelt. Till alla er som utsatts för hot och hatbrott enbart för att ni är svenskar, särskilt alla ungdomar och äldre som ofta befinner sig i extra utsatta situationer, vill jag säga: Vi finns här för er. Självklart har vi sverigedemokrater en lösning även på detta.

Vi föreslår att vi ändrar lagens skrivning så att diskriminering innebär att man utsätts för "otillbörlig särbehandling", i stället för dagens olika uppspesade punkter om vad man anses kunna diskrimineras för. Då lämnas ingen utanför. Det är väl en självklarhet att vi svenskar ska ha samma rätt till skydd som grupper som tidigare inte ens satt sin fot i detta land?

Fru talman! Det multikulturella experiment som de gamla partierna sjösatte, utan att ens ha frågat svenska folket, ledde till extremt negativa konsekvenser för Sverige. Idén om att öppna gränserna, släppa in miljoner människor från avlägsna kulturer och hoppas på det bästa var inte så bra, milt uttryckt.

Ni partier som sitter här inne, främst Socialdemokraterna och den vänstra sidan, lyckades förvandla ett av världens tryggaste och säkraste länder till något helt oigenkännligt. Vi som har haft förmånen att fira ett antal födelsedagar vet hur Sverige såg ut tidigare, och jag känner en stor sorg över att barnbarnen nu möts av en helt annan uppväxt.

Nog för att samhällen utvecklas och förändras, och då ofta till det bättre, men Sverige har inte genomgått den här förändringen på naturlig väg. Den har tvingats på svenska folket utan att vi ens har velat ha den. Alla miljarder som har pumpats in i allehanda värdelösa integrationsprojekt och i utanförskapsområden ledde inte till någonting annat än ren och skär pengaförstöring och ökad splittring.

Vi sverigedemokrater har en annan lösning. I stället för att tro att man blir svensk bara man kliver över gränsen till vårt land, i stället för att som vänstersidan naivt tro att multikultiprojektet ordnar sig av sig självt och i stället för att tro att nya pengar leder till nya värderingar menar vi att det måste ställas krav på individerna själva. Lär er svenska! Studera och anamma kulturen i det land ni befinner er i! Anpassa er och visa på allvar att ni vill bli en del av Sverige!

För dem som gör det finns alla möjligheter att skapa sig ett gott liv och ingå i vår svenska gemenskap. För dem som väljer en annan väg är det bara att lämna vårt land. Krav på anpassning, förväntningar på individen själv och en raffinerad offermentalitet – ursäkt mig, en raderad offermentalitet, menade jag – är den bästa integrationspolitik som finns.

Fru talman! Vi har kommit en bra bit på väg, men vi är långtifrån nöjda. Nästa val söker vi väljarnas mandat att ännu kraftigare fortsätta den bana som vi har påbörjat. Vi har fått mer utträttat under tre år än vad S-ledda regeringar har åstadkommit under flera mandatperioder. Det värsta som skulle kunna hända nu är att vi slungas tillbaka till ett kaos av ökad invandring och destruktiv kravlöshet.

Det är ingen hemlighet att Socialdemokraterna säger sig ha bytt fot – att de har ändrat sig och plötsligt konstaterar att det som de själva i årtal har kallat rasism inte alls är rasism. Det är givetvis korrekt, men Socialdemokraterna är inte trovärdiga. De kan i princip säga vad som helst för att återta makten; de kommer inte att kunna hålla det ändå. Det är nämligen svårt att tro att något av våra partier ensamt kommer att få 51 procent eller mer av rösterna, så vi måste alla ha våra tilltänkta samarbetspartner för att driva igenom sakfrågorna.

Låt oss därför titta på Socialdemokraternas tilltänkta regeringsunderlag! I det vänstra lägret låter det ungefär som det alltid har gjort.

Miljöpartiet vill ha mer invandring och är även känt för sin kravlöshet. Man är känd för sin tro att människor som flyger fritt, härjar och gör lite som de vill skapar ett tryggt, vackert och lite snällare samhälle. Även om verkligheten visar det motsatta spelar det ingen roll – miljöpartister kommer alltid att vara miljöpartister.

Sedan har vi marknadsliberalerna och invandringsvurmarna inom Centern, som alltså ska sitta vid samma bord som semikommunisterna inom Vänsterpartiet.

Mitt i denna rödgröna sörja har vi Socialdemokraterna, som är kända för sin maktthunger.

Var och en förstår ju hur detta skulle sluta. Det ger mig värre rysningar än en skräckfilm, och skräckfilmer slutar som bekant aldrig bra. Vi har tyvärr tvingats uppleva hur det har gått tidigare, och vi kommer att få se samma sak igen om vänstersidan vinner. Det är inte vad Sverige behöver.

Vad Sverige behöver är ett starkt sverigedemokratiskt parti som ser till att vi har ordning och reda när det gäller integration, när det gäller att inkludera allas skydd mot diskriminering och sist men inte minst när det gäller att göra Sverige bra igen.

Anf. 100 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Det talades väldigt vitt och brett i inledningen av integrationsdebatten här. Jag beklagar det politiska trauma som ledamoten ger uttryck för och hoppas att det ändå är okej att jag ställer en fråga om sakpolitiken.

I det första integrationspolitiska delmålet vill ledamoten att fler ska arbeta och försörja sig. Nu har ju Sverigedemokraterna budgetförhandlat år efter år under den här mandatperioden, och under den tiden har vi fått 100 000 fler arbetslösa i Sverige. Vi har också fått försämringar i a-kassan och aktivitetsstödet och inga andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder än att man har bytt arbetsmarknadsminister ungefär en gång om året. Det blev alltså inga fler jobb, bara pressade hushåll och tomma plånböcker.

Därför är frågan: När ni nu ändå har budgetförhandlat, Ann-Christine Frohm, varför har ni år efter år inte prioriterat arbetsmarknadspolitiken under rekordhög arbetslöshet? Och varför har ni gått fram med försämringar av a-kassan och aktivitetsstödet?

Anf. 101 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att vi i dag debatterar utgiftsområde 13 Integration och jämsällldhet. Utgiftsområde 14, som berör arbetsmarknaden, debatterades i förra veckan. Jag beklagar att ledamoten återigen kom för sent till den debatten.

Anf. 102 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är väldigt ansvarslost att svara på det sättet. Det första delmålet i den integrationspolitik som ledamoten har varit med och beslutat om är ju faktiskt att fler ska komma i arbete och försörja sig. Det är en del av den integrationspolitik som ledamoten har beslutat om, så det är väldigt ansvarslost att svara på det sättet.

Jag tycker ändå att Sverigedemokraterna ska ta ansvar för den situation vi har, med 100 000 fler arbetslösa och försämringar i a-kassan och aktivitetsstödet – som man före valet lovade att man inte skulle gå fram med men nu genomför, för övrigt. Det skapar en insikt om att man inte över huvud taget vill ha den här debatten eller svara på de frågorna.

Jag gör dock så att jag ställer frågan igen. I relation till den integrationspolitiska delmål som Sverigedemokraterna har beslutat om, Ann-Christine Frohm, varför har ni inte prioriterat arbetsmarknadspolitiken under rekordhög arbetslöshet? Och varför har ni gått fram med försämringar?

Det här kan också ses mot bakgrund av Sverigedemokraternas hela case att man genom migrationspolitiken skulle få Sverige på fötter igen och så vidare, liksom att man skyller på invandringen år efter år. Men nu är det ju Sverigedemokraternas migrationspolitik som gäller och har gällt i några år, och man har budgetförhandlat i flera år. Ändå har det inte blivit bättre. Vi har 100 000 fler arbetslösa, vi har inga arbetsmarknadspolitiska åtgärder och vi har försämringar.

Jag tycker ändå att Sverigedemokraterna, när de nu har möjlighet här, ska ta ansvar för situationen och svara på frågor i stället för att slänga ur sig sådant som ledamoten gjorde. Jag tycker att det är väldigt ansvarslost, måste jag ändå säga, att någon som budgetförhandlar svarar på det sätt som ledamoten gör.

Jag ger ledamoten ännu en chans att svara på den väldigt enkla frågan: Varför har ni inte prioriterat arbetsmarknadspolitiken under rekordhög arbetslöshet?

Anf. 103 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Jag var inte medveten om att det var budgetförhandling här i dag. Jag tror att det kanske var en felsägning av den vänsterpartistiske ledamoten. Budgetförhandlingarna har givetvis ägt rum för länge sedan, och det vi debatterar här i dag är som sagt integration och jämsällldhet.

Jag ser fram emot att ledamoten tar chansen att vara med i debatten om arbetsmarknaden nästa gång tillfälle ges. Det är inte första gången som ledamoten står i ett replikskifte i debatten om integration och jämsällldhet men inte alls vill prata om det ämnet utan om arbetsmarknaden.

Men det är klart att de som kan jobba ska jobba. De som kan arbeta ska arbeta. Vi tror på arbetslinjen – man ska som individ själv försörja sig så långt det går.

Jag och mitt parti var tydliga inför det senaste valet, och väljarna gav oss ett tydligt mandat. Vi är det största partiet i regeringssamarbetet. Vi tar ansvar för integrations- och migrationspolitiken. Det är alldeles tydligt att vi har gjort det under den här mandatperioden. Jag kan inte se att Vänsterpartiet skulle ta det ansvaret. Egentligen är Vänsterpartiets enda vilja att öka invandringen till Sverige och mottagandet.

Anf. 104 LEILA ALI ELMi (MP) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna driver linjen att avskaffa de sju diskrimineringsgrunderna. Det fick vi höra nu, och det är också känt sedan tidigare. Ett sådant skifte skulle kraftigt försvaga möjligheten att identifiera, pröva och åtgärda diskriminering och rasism. Partiet har även gått ett steg längre och beslutat att inskränka lagen om hets mot folkgrupp genom att undanta skyddet för sexuell läggning och trosbekännelse. Sammantaget pekar detta i en och samma riktning: ett systematiskt nedmonterande av det rättsliga skyddet för olika typer av minoriteter.

Min fråga till ledamoten är ganska enkel: Varför har Sverigedemokraterna återkommande fokus på att försvaga skyddet för grupper som är särskilt utsatta för hat, rasism och diskriminering? Varför värnar inte Sverigedemokraterna i stället deras grundläggande rättigheter?

Anf. 105 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Ledamoten ställer en fråga och påstår saker. Jag anser att det är precis tvärtom mot vad ledamoten säger.

Vad gäller diskrimineringsgrunderna kan jag återigen förtydliga: Genom att all diskriminering benämns otillbörlig särbehandling innefattas alla människor i Sverige, i stället för att det spelas upp som i dag; då lämnas alltid någon utanför. Vi tycker att det är olyckligt att människor lämnas utanför. I dag kan man till exempel inte anses bli diskriminerad för sin politiska åskådning eller för all del för att man är svensk. Vi tycker att det vore mycket rättvisare om alla människor som blir diskriminerade fick falla under diskrimineringslagen, vilket inte är fallet i dag.

Sedan är vi inte helt nöjda med handlingsplanen mot rasism. Det kan jag också vara tydlig med. Anledningen är de saker jag just nämnde: Den sätter för mycket fokus på vissa grupper i stället för att alla grupper som utsätts för rasism eller otillbörlig särbehandling behandlas utifrån det.

Anf. 106 LEILA ALI ELMi (MP) replik:

Fru talman! Otillbörlig särbehandling är ett diffust begrepp som i grund och botten osynliggör de grupper som utsätts för diskriminering. Som jag sa är det fråga om ett avskaffande av de sju diskrimineringsgrunderna.

Jag vill återkomma till det som ledamoten sa om svenskar som utsätts för rasism. Det är absolut så att svenskar kan utsättas för hat och hot. Men det är viktigt att komma ihåg att rasism ofta handlar om makt och strukturer. I Sverige har svensken normpositionen.

Sedan vill jag också påpeka för ledamoten att diskrimineringsgrunderna inte utesluter svenskar. Svenskar kan bli utsatta för diskriminering på grund av exempelvis kön, ålder eller funktionsnedsättning. Det finns inget i diskrimineringslagen som utesluter att svenskar kan diskrimineras.

Min fråga kvarstår: Varför anser Sverigedemokraterna att det över huvud taget är legitimt att försvaga det rättsliga skyddet mot hat och diskriminering, oavsett vilka grupper som berörs?

Anf. 107 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Jag vidhåller ändå att otillbörlig särbehandling skulle inefatta alla.

När jag pratar om att svenskar ofta utesluts handlar det främst om handlingsplaner mot rasism. Men för att man ska kunna bli diskriminerad som svensk i dag gäller det att man faller inom någon av de specificerade grupperna. Man kan i dag inte anses diskriminerad för att man är svensk. Samtidigt vet vi att svenskfientligheten breder ut sig. Svenskar utsätts för hatbrott. Ungdomar blir kissade på och förnedrade av alla sorters brottslighet man kan tänka sig.

Jag hoppar vidare till frågan om utsatta områden som i dag är tagna i besittning av gängkriminella och där man som svensk över huvud taget inte kan vistas. Det finns till exempel skolor där det inte går en enda svensk. De områdena måste vi ta tillbaka. Vi måste göra någonting åt det. Tyvärr har vi alldeles för många sådana områden i Sverige, bland annat Bäckby i Västerås, som jag kommer från. Det ser inte alls bra ut.

Det är trots allt en integrationsdebatt. Även Miljöpartiet vurmar för ökad invandring till Sverige. Hur ska då Miljöpartiet få ordning på integrationen? Det får bli en retorisk fråga. Hittills har, vad jag sett, Miljöpartiet inte kommit med ett enda förslag som skulle hjälpa anpassningen till Sverige för de individer som kommit hit.

Anf. 108 JONATHAN SVENSSON (S) replik:

Fru talman! Jag funderar lite över var jag ska börja. Men jag vill ändå inleda med att tacka ledamoten för ett synnerligen engagerat anförande.

Ledamoten inledde sitt anförande med att säga att hon i integrationsdebatten inte tänkte debattera integration utan lyfta fram andra frågor. Diskriminering sa hon att hon skulle lyfta fram, och det är absolut en viktig fråga som faller inom det här betänkandet. Men att helt avstå från att beröra integrationen tycker jag ändå är lite allvarligt.

Nästkommende minuter lade ledamoten på att beskriva hur hemskt det är att bli utsatt på grund av sin politiska tillhörighet. Givetvis ska ingen av oss anfallas eller utsättas för hat eller hot på grund av vår politiska tillhörighet. Men jag vill ändå notera att ledamoten använde väldigt mycket tid i sitt anförande till annat än att diskutera de politiska sakfrågorna. Jag tänkte försöka ta oss tillbaka till de politiska sakfrågorna.

Enligt min mening nämnde ledamoten inte en enda konkret åtgärd för att få bukt med integrationsproblematiken och segregationen i vårt land. Eftersom ledamoten, som hon själv också sa, är företrädare i Sveriges riksdag för det största partiet i regeringsunderlaget är hon även rimligtvis ansvarig för all förd politik som regeringen trycker igenom Sveriges riksdag. Jag vill fråga ledamoten vilka faktiska åtgärder som Sverigedemokraterna har fått igenom i den här budgeten och hur de ska förbättra integrationen och sammanhållningen i vårt land.

Jag vill också fråga ledamoten – för att hålla oss till de faktiska sakfrågorna – om ledamoten är nöjd med de fullkomligt bristande satsningarna på arbetsmarknadspolitiken, utbildningspolitiken och bostadspolitiken.

Anf. 109 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för hans frågor och konstateranden. Jag tackar också för berömmet för mitt inlevelsefulla anförande.

Ledamoten tog upp det här med diskriminering, hat, hot och andra brottsliga handlingar mot politiska företrädare. Det sker faktiskt i dag. Det är tydligen okej så länge det inte sker på vänstersidan. Det är okej så länge det inte sker mot andra partier än Sverigedemokraterna.

Jag tycker inte det. Jag tycker inte om utvecklingen i Sverige att människor kan diskriminera andra utan att det får några som helst konsekvenser. Som jag sa i mitt anförande sker det inte bara mot sverigedemokrater utan också mot andra svenskar. Människor som är födda i det här landet och som haft förfäder här trakasseras, förnedras, misshandlas och kissas på. Det är inte okej. Jag har svårt att tro att ledamoten från Socialdemokraterna heller tycker att det är okej. Ändå vill inte Socialdemokraterna att politisk åskådning ska vara en diskrimineringsgrund eller att svenskar ska ses som en grupp som kan diskrimineras. Jag tycker att det är olyckligt. Jag tycker att det är sorgligt.

Vad gäller Tidöavtalet vet ledamoten likaväl som jag att Sverigedemokraterna är en del av regeringsunderlaget. Sverigedemokraterna sitter inte i regeringen, men Sverigedemokraterna och regeringen har Tidöavtalet tillsammans. Vi ansvarar för de frågor som vi röstar igenom här i riksdagen som går in under Tidöavtalet.

Anf. 110 JONATHAN SVENSSON (S) replik:

Fru talman! Ingen av oss socialdemokrater, och mig veterligen ingen annan här inne heller, kommer någonsin att acceptera hat eller hot mot förtroendevalda i någon som helst riktning, oavsett om det riktas från höger till vänster eller tvärtom. Därför är det exempelvis väldigt olyckligt att jag själv tidigare har blivit uthängd av Sverigedemokraterna.

Jag tänker mig ändå att vi ska ta oss tillbaka till den faktiska politiken. Vi diskuterar ju integration här. Ledamoten sa att hon bara tar ansvar för det som står i Tidöavtalet. Jag noterar att regeringen och Sverigedemokraterna är helt överens i det här betänkandet – Sverigedemokraterna har ingen avvikande mening.

Sverige har ju en regering som i praktiken är beroende av Sverigedemokraterna. Varje morgon som Ulf Kristersson går från Sagerska till Rosenbad är det med Ann-Christine Frohms godkännande; det tycker jag ändå att vi ska ha med oss. Allting som regeringen gör har Ann-Christine Frohm godkänt. Då är det rimligt att man tar ansvar för den politik som förs. Resultatet är att arbetet mot segregation har nedprioriterats, att arbetsmarknadspolitik har åsidosatts fullkomligt, att svensk välfärd går på svältkur och mycket mer.

Jag skulle återigen vilja ställa mina frågor till ledamoten, för jag upplever inte att jag fick svar på dem. Hur ser egentligen ledamoten på integrationen i Sverige? Vilka fler åtgärder behövs? Är ledamoten nöjd med att Sverige har en halv miljon arbetslösa?

(Applåder)

Anf. 111 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Nej, jag är inte nöjd med att arbetslösheten är så hög. Ledamoten vet dock likaväl som jag att man kan räkna det här på olika sätt.

Man kan räkna dem som studerar på heltid som arbetslösa; då får man en väldigt hög siffra. Det är inte alltid som den siffran visas korrekt, vill jag säga. Jag vet att Socialdemokraterna ibland går ut med att arbetslösheten är över 20 procent, men det stämmer absolut inte. Jag är absolut inte nöjd, men man ska inte glömma att Socialdemokraterna bär en stor del av ansvaret för att det ser ut som det gör i dag.

Vad gäller budgeten kan jag inte se något stort missnöje hos Socialdemokraterna heller. Den enda skillnaden mellan Socialdemokraterna och regeringen på det här området är 50 miljoner kronor – annars står även Socialdemokraterna helt bakom regeringens förslag till budget. Det kanske inte är så förvånande, för förra gången som Socialdemokraterna satt i regering bar det sig inte bättre för dem än att de fick regera på Moderaternas budget.

Jag kan inte se att Socialdemokraterna skulle vara särskilt missnöjda med regeringens budget. Dessa 50 miljoner gör faktiskt inte så stor skillnad i det stora hela.

Vad gäller Tidöavtalet är vi som sagt överens med regeringen på ett antal punkter. De punkterna är vi nöjda med. De är till stor del knutna till migration och integration. Ledamoten kan själv läsa om detta.

Anf. 112 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Det var ett intressant anförande om integration. Jag vill börja med att säga att jag tycker att jag har blivit hyfsat väl integrerad i det här landet. Jag har lärt mig att ett klassiskt svenskt beteende är att hålla tiden.

Vi är helt överens om att hat, våld, hot etcetera inte ska finnas i politiken. Alla vet att Centerpartiet också har varit mycket utsatt för det. En tidigare partiledare avgick på grund av det. En person ville mörda vår partiledare i Almedalen. Vi har haft nazister som har ätit frukost utanför dörren. Vi är helt överens om att detta är orimligt.

Sverigedemokraterna har varit jätteutsatta – tillsammans med Centerpartiet och Miljöpartiet är de nog de som varit mest utsatta. Jag vet att många vänsterpartister också har fått hot riktade mot sig. Detta är orimligt, och det måste få ett slut.

Då är det fint om man själv tar lite ansvar och låter bli att kalla vänstertyckare godhetsapostlar, att prata om hetsande etcetera. Om vi ska anta den linjen bör vi också hålla den själva. Det tycker jag ändå att man kan ta med sig – annars blir det bara en raffinerad offermentalitet, som ledamoten själv sa.

Låt mig gå till de faktiska frågorna om integration. Vi ska definitivt ställa krav på folk, men vilka krav är det vi vill ställa? Ett exempel är att människor ska lära sig svenska. Vi ska ju diskutera utbildning senare. Man kan konstatera att barn lär sig svenska mycket bättre om de har behöriga lärare. Då lär de sig också matte mycket bättre. Då klarar de skolan och gymnasiet, går vidare och får ett jobb.

Den här regeringen har världsrekordet i utslagning – aldrig någonsin tidigare har så många elever lämnat den svenska skolan utan att klara den. Det gäller särskilt i utsatta områden. Hur blir integrationen bättre på sikt av att ni kastar ut 20 000 barn ur skolan varje år? Det är ju detta som det handlar om. Ni satsar heller inte på lärare – tvärtom utbildar vi färre behöriga lärare med den här regeringen. Sverigedemokraterna vill dessutom

lägga ned alla lärarutbildningar förutom tre, så att det inte finns några lärare på landsbygden över huvud taget.

Hur blir det bättre för svensk integration?

Prot. 2025/26:52
15 december

*Integration och
jämsköldhet*

Anf. 113 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Jag beklagar att även Centerpartiets och andra partiers företrädare har utsatts för hot, hat och brottsliga handlingar. Det är inte acceptabelt att något parti eller någon politisk företrädare utsätts för det; det vill jag vara tydlig med. Det ansvaret måste vi också själva ta gentemot varandra. Jag menar att detta har brustit oerhört mycket mot oss i Sverigedemokraterna. Jag tar inte på mig en offerkofta utan konstaterar bara att så har varit fallet. Det goda hatet, brukar man kalla det i folkmun.

Jag håller helt med ledamoten om att det viktigaste är att vi kan tillhandahålla utbildning och att de som utbildar och de som är pedagoger kan det svenska språket. Tyvärr ser det inte ut så i dag. Vi har stängt skolor – och jag hoppas att det inte finns så många sådana kvar – som har utbildat enbart med hjälp av arabiska. Barnen har fått studera Koranen, och man har lärt dem en massa saker som inte alls tillhör vårt svenska sätt att leva, vår kultur eller vårt språk.

Vi gör naturligtvis satsningar även inom skola och utbildning. Ledamoten uttryckte det som att vi kastar ut 20 000 barn. Jag tycker att det är olyckligt att uttrycka sig på det sättet. Om elever inte klarar av att nå kunskapsmålen får vi titta på vad det finns för anledningar till det och göra något åt dem.

Anf. 114 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Anledningen är att de inte har behöriga lärare, och detta är väl undersökt. Här satsar Centerpartiet, men tyvärr säger regeringen nej. Det regeringen vill är att det ska utbildas 1 000 färre lärare varje år; det är den officiella politiken. Dessutom vill man inte betala mer för behöriga lärare, och man vill inte ha behöriga lärare där de behövs som mest, till exempel i utanförskapsområden. Man säger nej till allt. Då blir undervisningen inte bättre, och de får inte bättre svenska, klarar inte sin skolgång och får inget jobb. Då blir det som det blir, och ni kan stå här igen om 20 år och säga att det är för dåligt att de talar dålig svenska och inte har jobb. Men det är ju er politik som har skapat det.

Ledamoten kan klaga jättemycket på det som har varit. Det är *fine*, för jag håller med om att det finns mycket att klaga på. Men det finns även saker att klaga på i dag, som Sverigedemokraterna har ansvar för. Aldrig någonsin i Sveriges demokratiska historia har så många lämnat skolan utan att kunna gå vidare till gymnasiet som under denna mandatperiod, och det är Sverigedemokraternas första mandatperiod i regeringsunderlaget. Det är där vi är just nu.

Ledamoten sa att den som sköter sig ska ha alla möjligheter. Det är hittepå, för det är verkligen inte regeringens politik. Den som sköter sig men inte tjänar 90 procent av medianlönen ska ju kickas ut ur landet, för ni har tagit bort spårbytet. Vi hör om dessa människor varje dag. De åker ut utan att ha gjort något fel. De jobbar, sköter sig och gör allt rätt men ska ändå kickas ut för att ni har någon konstig idé om att medianlönen är svaret på vem som gör rätt för sig. Det är en otroligt kass syn på dem som jobbar på golvet. De som stödar här i riksdagen tjänar inte 90 procent av median-

lönen. Varför ska de kickas ut? Är det Sverigedemokraternas syn att de inte anstränger sig? I så fall har ni en otroligt elitistisk syn på era medmänniskor.

Anf. 115 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågorna. Det blandades dock högt och lågt i ledamotens frågebatteri, så jag kommer säkert inte att få med allt.

Sverigedemokraterna är för att förstatliga skolan. Skolan är i dag ett kommunalt ansvar, och våra kommuner är självstyrande. Staten kan göra mycket men inte allt, och kommunerna bestämmer som sagt över exempelvis skola och äldreomsorg. Staten har dock fått sätta ned foten ibland och stänga skolor som över huvud taget inte ska finnas i Sverige.

Jag går vidare till låglöneyrken. Alla oavsett partifärg borde veta att Sverige inte behöver någon arbetskraftsinvandring till låglöneyrken. Det finns också jobb i Sverige med otroligt låg lön, och i den riktningen hoppas jag att inget parti i kammaren vill gå. Jag tycker att det är alldeles utmärkt att vi höjer kravet på vad man ska tjäna och därmed höjer värdet på arbete på svensk arbetsmarknad. Det minsta man kan tjäna ska ligga ganska högt, och jag tycker att vi har landat bra i den frågan.

Jag hinner tyvärr inte med mer men tackar ledamoten för frågorna.

Anf. 116 JONATHAN SVENSSON (S):

Fru talman! Tyvärr valde riksdagen nyligen att bifalla regeringens och Sverigedemokraternas förslag till ramar för statens budget. Samtidigt avslogs vårt budgetförslag. Jag hänvisar därför till vårt särskilda yttrande där vi redogör för våra prioriteringar på detta område men också till vårt budgetförslag i sin helhet, då integrationspolitiken rimligtvis inte kan begränsas till endast detta utgiftsområde.

Fru talman! Sverige är på många sätt ett fantastiskt land med fantastiska människor. Det är vi som bor här oavsett om vi är födda här eller har kommit att kalla Sverige för hemma senare i livet som tillsammans bygger vårt land och vår samhällsgemenskap. I denna samhällsgemenskap ska alla kunna uppnå sin fulla potential, nå sina drömmars fulla längtan och göra sitt bästa för att dra sitt strå till stacken i samhällsbygget, och alla ska vara välkomna.

Tyvärr finns det stora utmaningar för vårt land och vår samhällsgemenskap. Vi ser hur polariseringen i samhället ökar när människor ställs mot varandra, hur misstron mellan olika grupper i samhället tilltar och hur de ekonomiska klyftorna fortsätter att öka från redan höga nivåer. Detta för med sig konsekvenser för ett samhälle som vårt och för människor i vårt land, särskilt för många av dem som inte hade Sverige som hemland vid sin födsel.

När människor känner att de inte är välkomna in i samhällsgemenskapen eller rent av inte får förutsättningarna att ta klivet in i densamma är det en enorm förlust för samhället i stort. Men framför allt är det en förlust för den enskilde individen och dennes barn som riskerar att hamna i ett långvarigt utanförskap.

Det här är ett problem som integrationspolitiken måste lösa, och eftersom det är ett problem som har skapats av politiska beslut, eller snarare brist på sådana, är det således också ett problem som kan lösas med poli-

tiska beslut. Men tyvärr ser vi på tok för lite av det just nu. I regeringens och Sverigedemokraternas budget ser vi nämligen alltför få initiativ som syftar till att få bukt med integrationsutmaningarna.

Regeringen och Sverigedemokraterna klarar inte av att ta ett samlat grepp om segregationen på bostadsmarknaden, och välfärden sätts fortsatt på svältkur när statsbidragen till kommunerna är för låga. Arbetsmarknadspolitiken är fortsatt bortprioriterad, och man väljer att lägga krutet på återvandring i stället för att fokusera på att bygga en samhällsgemenskap.

Fru talman! Vi socialdemokrater förstår givetvis att integrationsutmaningarna i vårt land är stora och kommer att ta tid att lösa, sannolikt flera mandatperioder. Men med en annan inriktning på politiken hade satsningarna för att bryta segregationen sett helt annorlunda ut, och inom ramen för integrationspolitiken hade vi kunnat göra helt annorlunda.

Det handlar inte minst om Sveriges utsatta områden. Vi socialdemokrater menar att samhället behöver kraftsamla för att nå målet om att Sverige inte ska ha några utsatta områden. Vår utgångspunkt är att alla bostadsområden i vårt land ska vara trygga platser att bo, leva och verka i. Ambitionen måste vara att bostadsområdena ska vara så trygga att människor både vill bo kvar och flytta dit.

För att kunna arbeta i denna riktning vill vi genomföra en så kallad Sverigeförhandling. I denna Sverigeförhandling ska avtal tecknas mellan staten och kommuner med utsatta områden, och ambitionen är att det ska genomföras långsiktiga insatser och investeringar i dessa områden. Konkret kan det handla om upprustning av befintligt bostadsbestånd, nybyggnation av radhus och småhus och andra viktiga satsningar.

För att bekämpa segregationen i dessa utsatta områden vill vi också avskaffa EBO-lagstiftningen. Vi socialdemokrater kommer alltid att avvisa alla förslag som leder till ojämna flyktingfördelning till kommunerna eftersom det riskerar att förvärra segregationen i landet.

Vidare ser vi behovet av en arbetsmarknadspolitik som faktiskt får in fler människor i arbete och sysselsättning. Att ha ett arbete är helt grundläggande för att bli en del av samhällsgemenskapen, för att trygga sin försörjning och för att känna att man bidrar till samhället.

För att få fler i arbete behöver vi en aktiv arbetsmarknadspolitik. Alla som kan arbeta ska arbeta, och de som inte har rätt kompetens för att kunna ta ett jobb ska rustas och få det stöd som behövs för att kunna ta det.

Vi kan i dag se hur många människor, inte minst i våra utsatta områden, står långt från arbetsmarknaden och är sysselsatta i lägre utsträckning än befolkningen i övrigt. Den som saknar nödvändig utbildning eller pratar otillräcklig svenska ska ta del av de stöd som erbjuds, och de olika ersättningar som kopplas till dessa insatser ska som huvudregel vara villkorade med aktivt deltagande.

Fru talman! Utrikes födda kvinnor är en grupp som behöver prioriteras. En viktig insats för denna grupp var de så kallade extratjänsterna, som tyvärr har avskaffats. Genom detta stöd fick kommuner och regioner möjlighet att till en förhållandevis låg kostnad anställa en person som stått långt från arbetsmarknaden. För den enskilde innebar det meningsfull sysselsättning och praktisk arbetslivserfarenhet. Det var helt enkelt ett tecken på en fungerande integrationspolitik.

Ytterligare ett viktigt sätt att ta sig an segregationen är att arbeta med att stoppa diskrimineringen. När människor som bara vill göra rätt för sig möts av strukturella hinder bara för att man har en viss hudfärg eller ett efternamn som inte klingar typiskt svenskt är det inte konstigt att man kan känna sig nedslagen och inte blir motiverad att delta i samhället.

Diskrimineringen av människor, oavsett anledning, begränsar människors möjligheter att utvecklas och bidra. Då detta är något som begränsar vårt samhälles möjligheter att hålla ihop är det något vi måste bekämpa med samhällets fulla kraft.

Fru talman! Vi står inför en avgörande tid på många sätt. Det är en tid då segregationen i vårt land fortsätter att fördjupas, en tid då misstro och polarisering dominerar samhället och det politiska samtalet och en tid då den ekonomiska ojämlikheten fortsätter att skena. Det här är en tid som kräver politisk handlingskraft, att man kavlar upp ärmarna för att på allvar göra upp med de problem vi ser i vårt samhälle, inklusive integrationsutmaningarna.

I det läget står vi inför ett antal helt centrala politiska val. Det handlar om att välja mellan att se människor som en börda eller som en tillgång, mellan att se människors brister eller möjligheter att bidra och mellan att bygga ett samhälle baserat på splittring eller på sammanhållning.

Fru talman! För oss socialdemokrater är dessa val helt självklara. Vi ser människor som en tillgång, vi ser människors möjlighet att bidra och vi vill bygga ett samhälle baserat på sammanhållning, inte på splittring. Det är nämligen bara så vi kan bygga Sverige starkare inför framtiden.
(Applåder)

Anf. 117 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Tack, Jonathan Svensson, för ett utmärkt anförande på många sätt!

Det finns dock några saker som vi kanske har en lite annorlunda syn på, bland annat arbetskraftsinvandringen, som är viktig för Sverige. Jag tror att vi är uppe i att arbetskraftsinvandringen bidrar till Sveriges bnp med 35–40 miljarder. Senast för några år sedan bidrog arbetskraftinvandringen till 12 miljarder i skatteintäkter, tror jag.

Nu måste många av dessa människor lämna Sverige, på grund av regeringens politik med lönegolv och att man tar bort möjligheten till spårbyte etcetera. Alla de som nu lämnar Sverige hade ju fått lämna också på grund av er politik. Varför vill ni ha det så här?

Ni socialdemokrater pratade tidigare om till exempel 90 procent av medianlönen, som Anders Ygeman gick ut med. Ni vill också att facket i stället för arbetsgivarna, som faktiskt vet vilken kompetens som behövs, ska bestämma vem som ska förlora sin anställning.

Jag vill gärna höra från Socialdemokraterna varför ni ser på dem som nu lämnar och tänker: Vad bra att de nu lämnar. Då kan vi förhoppningsvis få in lite svensk arbetskraft.

I verkligheten kan många av dem som får lämna Sverige vara vårdbiträden och sjuksköterskor, vilket har skett i till exempel Malmö och Lund. Varför är det bättre för Sverige och för välfärden att de får lämna än att de är kvar och jobbar?

Anf. 118 JONATHAN SVENSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för en intressant och angelägen fråga!

Arbetskraftsinvandringen hanteras separat från den vanliga migrationspolitiken. Den har en särskild hantering. Grundläggande för oss är att den ordinarie migrationspolitiken ska vara stram inom översködlig tid. Men när det gäller just arbetskraftsinvandringen vill vi ha en så kallad behovsprövad arbetskraftsinvandring. Där tittar man i varje enskilt fall på om det finns behov av att ta in arbetskraft utifrån.

Givetvis ser vi gärna att de som befinner sig i Sverige och saknar ett arbete i allra första hand tar de arbeten som finns. Det är själva grunden. Men vi förstår att det i vissa specifika branscher kan finnas behov av att ta in arbetskraft från utlandet. Då tycker vi att man ska göra en enskild bedömning för varje område.

Anf. 119 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Ledamoten sa att man ska se om det finns ett behov. Vi kan väl förtydliga det lite. Med ”man” menas här socialdemokratiska fackförbund och inte vem som helst ute på gator och torg eller till exempel en arbetsgivare, som kan värdera vilka behov som finns på en arbetsplats. Med detta ”man” menas alltså specifikt socialdemokratiska fackförbund. Jag tycker att det är mycket rimligt att vi har det med när vi ska värdera denna fråga.

Socialdemokraterna har som sagt, i alla fall tidigare, velat att 90 procent av medianlönen ska gälla, så som regeringen nu också är inne på. Har partiet helt gått ifrån den tanken, eller finns den kvar? Stöder ni det löne-golv på 90 procent som regeringen har satt, eller säger ni nej till det? Jag är ny på det här området och tar därför chansen att lära mig här.

Om ni anser att ett golv på 90 procent fortfarande är relevant har ni ju lika stort ansvar för dem som nu måste lämna som regeringen har.

Anf. 120 JONATHAN SVENSSON (S) replik:

Fru talman! Återigen: Det vi socialdemokrater skulle vilja se är en behovsprövad arbetskraftsinvandring där man gör en enskild bedömning för varje enskilt område. Vi har under lång tid haft en betydligt mer liberal syn på arbetskraftsinvandringen, och det har varit betydligt lättare att komma in i Sverige. Det tycker vi inte har varit positivt.

Ledamoten kan absolut få hänvisa till att vi har samverkan med fackförbund, liksom ledamotens parti har samverkan med andra parter. Det är naturligt i det politiska landskapet och i ett partisystem med flera partier och andra aktörer att man lyssnar in olika parter och bedömer vilken politik man vill driva framåt.

Vår grundinställning är som sagt att vi ska ha en behovsprövad arbetskraftsinvandring där vi prövar varje enskilt område.

(Applåder)

Anf. 121 ARIN KARAPET (M):

Fru talman! Ärade ledamöter och åhörare! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Jag kommer att behandla integrationsdelen i betänkandet.

När jag blev invald 2018 hade vi inte så här öppna debatter. I dag har vi det. Sverige har förändrats. Det är inte längre tabu att prata om vissa saker. Det problemet ledde till att Sverige ser ut så här i dag.

Jag är född 1988 och växte upp i Rinkeby och Hässelby. Från sina lärare, som var svenska – nu har vi också lärare med utländskt påbrå eller som är svenskfödda med utländska föräldrar – fick man då höra att det var rasistiskt att sjunga nationalsången. Och när vi tittade oss omkring var det ingen som såg ut som majoritetssamhället.

Det första vi fick lära oss var alltså att det här landet, som vi var födda i, som våra föräldrar kommit till eller som man kanske hade kommit till som ung, var ett rasistiskt land. Första signalen var: Okej, man gör skillnad på oss.

Jag ska inte säga namnet på min lärare, eftersom jag inte vill hänga ut någon. Men det var så vi växte upp i Smedshagsskolan. Där byggdes det också upp etniska grupperingar i klassrummet. Jag har armeniskt påbrå, men det fanns ingen annan armenier i klassen. Jag var helt själv. Sedan hittade jag en syriansk kompis. Han hade inte heller så många andra. Vi fann alltså varandra. Det var grupperingar från olika delar av världen. När det blev tjafs och bråk i skolan backades man helt enkelt upp av dem som man delade ursprung med.

Så såg det ut. Jag tror att många kan vittna om detta. Problemet är att de människorna sällan får frågan, och därför kan de inte svara på den.

När vi växte upp var det också väldigt lågt ställda krav. När vi började bryta på svenska, eftersom svenska inte var någons modersmål, tittade lärarna bara på oss och sa år efter år: ”Men det kommer att gå jättebra för dig.” Och nu frågar man sig varför vi har så stora segregations- och integrationsproblem.

Varenda gång får man höra att det saknas resurser till vård, skola och omsorg. Det är alltid resursbrist. I ett land där man betalar världens högsta skatter måste man fråga sig: Vad är problemet?

Problemet är de låga förväntningarnas rasism. Man har trott att varenda person som har ett annorlunda utseende än majoritetsbefolkningen är en person som är utsatt. Det är någon man ska ta hand om. Fel! Har man kunnat komma till Sverige från andra sidan världen kan man faktiskt ställas inför språkrav och försörjningskrav. Man försörjer sig själv. Vill man ta hit sin familj förväntas man försörja den. Man gör inte skillnad på sin son och sin dotter. Båda får välja vilken utbildning de vill gå. Båda får välja vilken partner de vill gifta sig med.

I nästan 30 år har det förminskats här inne och sagts att om vi pratar om hedersförtryck och hedersrelaterat våld pekar vi ut varenda invandrare. Men det är ju invandrarna som utsätts för hedersvåld och hedersförtryck. Man påstår sig vara en röst för de mest utsatta, men man använder de mest utsatta för att driva sin politiska agenda.

Fru talman! De stora problem vi har i Sverige är kopplade till invandringen. Det är inte den enskilda invandraren som är problemet. Det är den stora invandringen som har kommit till Sverige. Låt oss bara titta på andelen arbetslösa – mer än hälften är utlandsfödda. Men hälften av den svenska befolkningen har inte utländskt påbrå.

Nu går regeringen fram med att om du ska bo i Sverige, då ska du lära dig språket. Lär du dig inte språket får du ingen ersättning. Ska du gå från

tillfälligt till permanent uppehållstillstånd förväntas du också försörja dig själv. Så funkar det i resten av världen.

Jag lyssnade på det som sades här tidigare i debatten om att Sverige är så rasistiskt. Det är mycket diskriminering. Det hörde vi från Miljöpartiet. Då vill jag fråga Miljöpartiet: Om Sverige är så rasistiskt, varför vill så många människor från stora delar av världen söka sig till Sverige? Om Sverige är så rasistiskt, varför har man släppt in så mycket invandrare i Sverige? Om Sverige är så rasistiskt, varför gav man tillgång till det generösa svenska välfärdssystemet från dag ett?

Jag är genuint trött på att höra ledamöter i Sveriges riksdag måla upp en bild av att Sverige är ett rasistiskt land. Sverige är ett av de mest toleranta länderna. Det förväntas inte mycket av dig. Det som förväntas är att du lär dig språket, lever ett hederligt liv, sköter dig och respekterar de gemensamma värderingar vi har i Sverige och den kultur vi har i Sverige.

Jag kommer med en annan kultur, fru talman. Men i Sverige, ute på landsbygden, gillar man dansband. Det är en del av den svenska kulturen och den svenska traditionen. Jag säger inte att dansband är den musik jag föredrar, men den svänger ordentligt. Det insåg jag när min hustru sa: Kan du visa mig det riktiga Sverige? Hon gillar det. På den svenska kräftskivan är det alltid någon som får en karatefylla, men det är det som är det riktiga Sverige.

Det är inte svenskarna som ska ändra på sig. De människor som har kommit hit får ta med sig sin tro, sin kultur och sina värderingar men på ett villkor: att de respekterar den kultur och de värderingar vi har i Sverige. Svårare än så är det inte. Invandrare blir inte mer svenskar för att svenskar blir mindre stolta över att de är svenskar. För guds skull, hur ska invandraren då kunna veta vad som är svenskt och inte svenskt?

När man kommer till Sverige är syftet att man ska bo och leva här. Som min mor sa: Min son, du är född i Sverige. Hur mycket du än tror att du kommer att åka tillbaka dit där dina föräldrar kommer ifrån, glöm det! Lär dig språket, plugga, jobba! Du kommer att bo här. Du kommer att leva här. Du kommer att dö här.

Det är det som ska vara signalen. Det är dags att vi drar våra röda linjer.

Passar man in efter våra krav är man välkommen. Titta bara på de nya tech-miljardärerna! Många har utländskt klingande efternamn och utländskt påbrå. Idén att det inte går att göra en klassresa i Sverige är felaktig. I Sverige kan du nå din potential.

Men det ska också ställas krav från samhällets sida. Det ska vara tydligt från dag ett. Är det något vi svenskar har svårt med är det att vara tydliga. Det måste jag ge danskarna; danskarna är väldigt tydliga. Det är inte vi svenskar. Men nu går vi mot en ny tid: Lär dig språket, försörj dig själv och lev ett hederligt liv! Lever du inte ett hederligt liv blir du utvisad, men lever du ett hederligt liv är du välkommen till den svenska gemenskapen. (Applåder)

Anf. 122 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Det är svårt att dra någon annan slutsats än att den här regeringen saknar trovärdighet vad gäller integrationspolitiken när Arbetsförmedlingen, den myndighet som har det tydligaste uppdraget att främja både etablering och integration, samtidigt ges i uppdrag att informera om återvandringsbidrag.

Prot. 2025/26:52
15 december

*Integration och
jämsällldhet*

Det här är två mål som är helt och hållet oförenliga. Min fråga till ledamoten är: Hur ska Arbetsförmedlingen på ett trovärdigt sätt kunna främja etablering och långsiktig integration samtidigt som samma myndighet förväntas signalera att människor i stället bör lämna landet?

Anf. 123 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Jag tycker att ledamoten Leila Ali Elmi ska fråga sin samarbetspartner Socialdemokraterna, som införde det här på 80-talet under Olof Palme. Hur kan ni samarbeta med Socialdemokraterna?

Anf. 124 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Fru talman! Återvandringsbidraget infördes på 80-talet; det stämmer. Men uppdraget till Arbetsförmedlingen är ju något som den här regeringen, Tidöregeringen, har infört. Min fråga gäller det. Hur ska samma myndighet som ska jobba långsiktigt med etablering och integration samtidigt signalera till människor att de ska lämna landet? Hur ska man nå etablering och integration på ett trovärdigt sätt?

Anf. 125 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Det kan inte bli mer trovärdigt än att en person som på flera år inte har kommit in i arbete och knappt lärt sig språket får frågan: Trivs du verkligen i Sverige?

Det här är intressant, för jag kommer ihåg godhetssignalerandet för två tre veckor sedan när massor av högt uppsatta politiker, nästan alla med svensk etnisk bakgrund, satt med sina papper och sa: Nu har jag skrivit ett brev. Jag tackade nej till ett möte.

Sedan åker man ut till där man har växt upp och frågar föräldrar: Trivs ni i Sverige? Nej, säger de. Men vi har inte råd att återvända.

Det skadar inte att ställa frågan. Trivs du i Sverige? Är svaret ja, välkommen! Det här är de insatser vi sätter in. Men det finns väldigt många som inte trivs i Sverige. De kanske inte finner sig till rätta. Då ska de få möjligheten att återvända till sina hemländer. Det är frivilligt. Det kostar inget att ställa frågan. Svaret är antingen ja eller nej, och utifrån det kan Arbetsförmedlingen eller Sveriges kommuner gå vidare.

Det finns väldigt många invandrare i Sverige i dag som inte trivs här. Det är mörkt. Det är kallt. De kanske inte har lärt sig språket. De trivs inte här. Det är sanningen, Leila Ali Elmi! Du kan skratta åt det, men i stället för att skratta i kammaren kan vi åka ut tillsammans. Du kan välja ut de personer vi ska ställa frågan till. Jag lovar dig att det är fler än noll som kommer att svara: Om jag får en bra möjlighet att återvända, då kommer jag att göra det.

Anf. 126 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Tack, Arin Karapet, för anförandet!

Jag lyssnade noga, och det fick mig att tänka på att den här regeringen faktiskt lägger fram förslag om att riva upp människors permanenta uppehållstillstånd. Man gick också vidare och avskaffade spårbytet retroaktivt så att människor som arbetat här i ungefär tio år och är väletablerade utvisas.

Här står Arin Karapet och säger: Lär dig språket, försörj dig själv och lev ett hederligt liv. De här människorna har ju gjort exakt det regeringen ber dem göra, men de har blivit grundlurade och får inte vara kvar.

Den här regeringen har systematiserat utvisningar på ett fruktansvärt sätt, vill jag säga. Vi möts varje dag av nya reportage om liv och drömmar som krossas framför ögonen på oss. Detta är människor med djup förankring i Sverige. Det är väletablerade föräldrar som arbetar inom vård, omsorg och andra bristyrken runt om i Sverige. Det handlar om familjevänner, kollegor, barnens klasskompisar och fotbollstränaren eller baskettränaren. De är väletablerade och har gjort allting rätt och riktigt. De har lärt sig språket, försörjt sig själva och sin familj och möter precis alla krav som ställdes när de kom hit.

Frågan till Arin Karapet är väl: Varför fortsätter ni att utvisa väletablerade människor som arbetar och har gjort allting rätt och riktigt och som sköter sig, ställer väckarklockan och går till jobbet? De blev lovade att de skulle få stanna här, men man genomför en retroaktiv lagstiftning som gör att de pekas ut för utvisning.

Varför går ni vidare med förslaget om att riva upp permanenta uppehållstillstånd? Det skrämmer människor runt om i landet som bara den!

Anf. 127 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Låt oss börja i den här ändan: Hur hamnar man i ett läge där man ansöker om ett spårbyte? Väldigt många personer som har kommit till Sverige kom från länder med en väldigt låg beviljandegrad. Man sökte asyl, och vi vet hur långa asylprocesserna var. Svenska staten bekostade även det juridiska ombudet.

Man visste redan i förväg att man skulle få avslag. Man överklagade till så många instanser man kunde, och sedan fick man rådet från en advokat att ansöka om ett spårbyte. Då sätter man grus i maskineriet igen, och man förlänger tiden man får vara kvar i Sverige.

De är från länder som Mongoliet, Iran, Uzbekistan och Georgien. Jag har många landsmän från Armenien som inte kommer att tycka om att få höra det här, men så är det. Om man kommer från de här länderna kan man i princip komma till Sverige som politisk flykting eller ha flytt på grund av sin sexuella läggning. I princip allt annat får man avslag på.

Det är det här som är problemet: att Myndighetssverige och främst politiken inte har satt ned foten i tid. Det gör vi nu.

När det gäller spårbyte handlar det i grunden om att man skulle ha kommit till Sverige som arbetskraftsinvandrare och inte som asylsökande som därefter byter skäl till att få stanna i Sverige.

Nu gör vi det tydligt. Om du vill komma till Sverige kan du söka som arbetskraftsinvandrare, och då ska du uppfylla dessa krav. Söker du asyl har vi en helt annan kravlista som man måste uppfylla.

Anf. 128 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Det ger en djup besvikelse att lyssna till det här svaret från Arin Karapet. Det här är trots allt människor som har gjort allt riktigt. De arbetar, försörjer sig och har lärt sig språket. De arbetar många gånger inom bristyrken och bär upp välfärden i Sverige. De betalar skatt och sköter sig. Det här är svaret de får medan de får ett utvisningsbeslut.

Det som är mest cyniskt och provocerande här – och det hoppas jag att Moderaterna lyssnar ordentligt på nu – är att det ju var ni som införde detta system. Problemet är ju att man har infört ett system och lurat de här människorna. Sedan drar man tillbaka detta och underkänner sin egen politik – att man inte har satt ned foten och så vidare.

Det är dock helt rimligt att man är kvar på arbetsmarknaden om man har kommit till Sverige och etablerat sig och börjat arbeta. Det är helt obegripligt att ledamoten försvarar ett system där man retroaktivt lagstiftar på detta sätt. Det handlar om människor som kom för kanske åtta år sedan och har arbetat här i mer än åtta år – till och med när de var asylsökande – och har etablerat sig. Barnen går i skola, och barn föds här. De spelar i det lokala fotbollslaget och har kanske köpt lägenhet. De lever hela sina liv här. Och så genomför man en retroaktiv lagstiftning och säger: Hördu du! Det där du fick rätt till för några år sedan känner vi just nu inte längre gäller.

Jag tycker att det är ett cyniskt sätt och en nedvärderande syn att behandla människor på det sättet. Nu gör man samma sak när man går vidare med att försöka riva upp permanenta uppehållstillstånd för människor. Det handlar om uppemot 200 000 människor som riskerar att få sina permanenta uppehållstillstånd rivna. Man har fått ett juridiskt dokument i en rättsstat och hotas nu av att något sådant kan dras tillbaka. Jag tycker att det är cyniskt och ett fruktansvärt sätt att behandla människor på.
(Applåder)

Anf. 129 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Jag har inga problem som politiker att erkänna att Moderaterna hade fel 2014. Fler politiker här inne kanske skulle våga säga att när man gör fel så rättar man till sina fel, i stället för att bara gasa på.

Jag vill också påminna ledamoten om att hans parti samarbetade med Socialdemokraterna från 2014 till 2022. Ni var en del av deras regeringsunderlag även om ni bråkade om garantipensionen. Ni avsatte också statsministern i två tre dagar och sen kom Socialdemokraterna tillbaka till makten. Det var en jättebra Netflixshow.

Men varför gjorde ni ingenting under åtta år? Jag tycker att ledamoten borde vara öppen med att ingen människa är illegal – eller? Vem som helst ska få bara komma till Sverige och ta del av vår välfärd. Det är bara att säga att ni är för fri invandring! Då behöver vi inte ha de här diskussionerna om permanenta uppehållstillstånd eller tillfälliga uppehållstillstånd eller när man ska få söka svenskt medborgarskap och vilka krav det ska vara.

Vi rätar upp Sverige. Ja, människor hamnar i kläm. Men skälet till att människor hamnar i kläm är den invandringspolitik som din sida har fört. Ni har ju lovat allt till alla – allt till alla! Stanna bara här lite till så kommer det att bli bra! I stället för att tydligt säga: Det här är kraven, och det här har du inte uppfyllt. Då måste du återvända.

Det måste vara skillnad på den som får stanna och den som inte får stanna. Vi rättar till ett system som borde ha rättats till långt tidigare, och jag vågar stå upp för den politiken. Jag tänker inte stå här och ljuga.

Anf. 130 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att se om inte jag och Arin Karapet kan komma överens här. Sverige ska ju inte anpassa sig till invandrare – men Sverige ska också bli lite mer danskt. Det är en bra kompromiss. Jag tycker att det var ett mycket fint tal, faktiskt.

Jag håller med Arin Karapet om att Sverige inte är ett särskilt rasistiskt land. Det är trist att det är folk som påstår det. Vi vet ju att det inte är sant och att landet är det minst rasistiska i världen – och så vill vi ju gärna att det fortsätter! Då kan man också se till att rasistiska tankegångar möts med kraft och motas bort var de än återfinns – oavsett sida.

Arin Karapet säger att Moderaterna har insett sina fel och att det är viktigt att rätta till sina fel. Det är ju rätt. Det är också väldigt bra att inte begå dem, så att säga. Och där har ni ju fortfarande en chans, kanske, att låta bli att begå vissa av dem under den här mandatperioden.

Det är nämligen lite svårt när Arin Karapet ena minuten säger att det räcker om du lever hela ditt liv, försörjer dig och sköter dig, men sedan säger ”fast det gör det ju inte riktigt”, för om du har för låg lön enligt den imaginära gräns som regeringen har satt upp ska du ut även om du sköter dig och även om du jobbar hårt. Detta har hittats på i efterhand. Även om du har skött dig etcetera och har PUT ska vi ta bort det. Det gör ingen skillnad.

Du har skött dig i tio år och du jobbar och gör allt du kan, men du får inte ha spårbyte längre – även om Moderaterna alltid har tyckt att det egentligen är en bra grej.

Vi är överens om att det behövde rensas upp i detta – men att helt ta bort det är ju inte moderat politik, och det har det aldrig varit. Att den som sköter sig och jobbar måste ut bara för att staten sätter upp regler. Det är inte moderat politik – inte klassisk moderat politik.

Anf. 131 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Moderaterna är ett liberalkonservativt parti, och jag tillhör snarare den konservativa sidan. Att den liberala delen sedan tog över alltför mycket under för lång tid samspelade mycket med Centerpartiet.

Vill man komma till Sverige ska man också kunna försörja sig. Tidigare var det fråga om ungefär 13 300 kronor före skatt. Det säger sig självt att det är exploatering av människor. Så är det! Nu är det ett lönegolv på ungefär 29 900 kronor. Efter skatt blir det ungefär 24 000 kronor.

Titta på den bostadsmarknad vi har! Det är sällan du hittar en lägenhet som kostar under 10 000 kronor. Än mer kostar den med ett andrahandskontrakt, vilket är extremt svårt att få.

Den arbetskraftsinvandring vi ska ha till Sverige ska bestå av den arbetskraft vi inte kan hitta i Sverige. Arbeten på den svenska arbetsmarknaden ska främst gå till dem som bor här. Arbetskraftsinvandringen avser att få hit kompetens som vi inte kan hitta i Sverige. Det är upp till arbetsgivarna, men då måste de vara beredda att betala. De flesta av dem som kommer till Sverige för att arbeta kommer inte med ett stort startkapital, men de måste få en ärlig chans med en bra lön så att de kan leva ett bra liv. Det ska finnas sjysta försäkringar. Men vi ska inte ta hit arbetskraft när det finns arbetskraft här som kan utföra de jobb som kan utföras här.

Anf. 132 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag kan påminna Moderaterna om att de aldrig har varit större än när de samarbetade med oss, och de har knappast varit mindre än när de har samarbetat med SD. Det kan vara värt att påminna om, någonstans på vägen i den liberalkonservativa diskussionen.

Men det är inte konservativt att ändra folks grundförutsättningar genom att ta bort deras permanenta uppehållstillstånd och ge dem ett temporärt tillstånd med hjälp av retroaktiv lagstiftning. Det är inte konservativt. Det är inte heller konservativt, inte klassiskt moderat, att sätta en minimilön på 29 000 kronor för alla yrken i Sverige.

Om jag har förstått rätt engagerade sig Arin Karapet i Muf från början. Det finns en fantastisk låt som heter *Sverige jobbar!*, och vi spelar den också på våra stämmor. Den är mycket bra. I texten finns bland annat följande:

Jag är invandraren som får sitt första jobb
utan att kunna ett enda ord svenska

Vidare lyder texten:

Det är vi
som bygger Sverige

Och slutligen lyder texten:

Sverige jobbar
när Sverige är som bäst

Men nu är det så att jag är invandraren som har jobbat i tio år och har lärt mig att prata utmärkt svenska. Det är vi som bygger Sverige. Men då är den nya moderata refrängen att Sverige utvisar när Sverige är som bäst. Hur blev det så? Hur gick man från att det är bra att jobba till att det är bra att utvisa dem som jobbar? Jag förstår inte. Det finns ingen anledning.

Vi kan prata om vem som får komma hit och om nya regler för dem som ska komma. Där är det rätt stor samsyn överlag. Men vad händer med dem som redan är här, som jobbar, som gör rätt och som gör allt?

Jag kan repetera: Du som lever hela ditt liv här, du som försörjer dig, du som sköter dig – det var Arin Karapets ord. Men många av dem åker ut nu för att de inte tjänar en imaginär summa som är baserad på någon annans lön. Det är inte ens deras branschlön. Någon typ av genomsnittslön för städare för att få lov att städa hade man nästan kunnat förstå, men att snittet ska vara baserat på alla andras jobb är jättemärkligt. Vad händer?

Anf. 133 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Jag hade skrivit upp mig för åtta minuter i talarlistan, och jag ville inte överskrida tiden. Jag kunde ha fyllt på ännu mer och stått där i en timme.

Med detta sagt utgår jag från att när du har kommit till Sverige har du kommit hit på rätt grunder, och det har en stor grupp människor inte gjort. Politiken har fattat beslut i tidigare skeden med så många undantag. Det ska vara amnesti hit, och det ska vara gymnasielagen dit. Någonstans måste man dra ett streck, och det är vad vi har gjort nu.

Ja, människor far illa. Jag känner till och med några som är i fara. Men man måste göra rätt för sig från allra första början när man kommer till Sverige. Är man asylsökande är man asylsökande. Kommer man hit som arbetskraftsinvandrare ska man söka arbetstillstånd. Politiken i kammaren har inte förmått hantera frågorna på grund av förhandlingar, för att få ihop en regeringsbildning, och sedan blir det världens soppa ute i samhället. Det här blir konsekvensen.

Nu finns det en regering som bygger en ny färdriktning för Sverige. Det handlar om att om du vill jobba i Sverige ska du uppfylla vissa krav. Punkt slut! Vi kan inte dutta fram och tillbaka. Jag förstår – jag har ett hjärta – men någonstans måste vi ta ansvar för ett helt land. Vi kan inte hålla på och dutta fram och tillbaka.

Problemet som uppstår, som ingen här pratar om, är att alla människor med utländskt påbrå som faktiskt gör rätt för sig, som gjorde rätt från dag ett, blir ifrågasatta. Det är deras sida vi ska stå på, inte på den sida där de står som försöker fiffla i systemet och sedan hoppas på att de ska dra en vinstlott. Det är slut med sådant.

Anf. 134 TONY HADDOU (V):

Fru talman! Vi debatterar i dag integration med en regering som med all tydlighet politiskt, ekonomiskt och institutionellt visat att de inte vill ha integration. De går fram med förslag om att riva permanenta uppehållstillstånd retroaktivt. Det är något som deras egen utredning visar kan påverka mellan 98 000 och 180 000 personer, varav många med lång vistelsetid i Sverige – uppåt tio år eller mer. Det är fråga om människor med djup förankring i Sverige. Med ena handen pratar de om att göra rätt för sig, och med andra handen avskaffar de spårbytet retroaktivt och höjer lönegolvet för att kunna utvisa väl etablerade och fastanställda arbetare runt om i landet.

Många arbetar inom bristyrken, har lärt sig språket, betalar skatt, bidrar till välfärden och har skött sig och gjort allt rätt och riktigt. Deras barn går i skolan, och de har levt hela sina liv här. På vilket sätt Sverige blir en bättre plats av att dessa människor utvisas tror jag ingen från regeringen kan förklara. Arin Karapet gjorde något slags försök, men det blev magplask. Och han har lämnat salen.

Det är uppenbart skillnad på politik och prioriteringar. När Vänsterpartiet budgetförhandlar med regeringen ser vi till att satsa på välfärden, hushållen och vanligt folk. Vi stärker jämlikheten samtidigt som vi stärker välfärden. Vi driver igenom höjda pensioner, förbättringar i sjukförsäkringar, stärker a-kassan, föreslår gratis medicin för äldre och många andra bra saker.

När Sverigedemokraterna budgetförhandlar ska välfärden stå tillbaka. De rullar ut nedskärningar över hela landet. Hushållen, barnfamiljer och pensionärer ska stå tillbaka, trots att levnadskostnaderna ökar. Investeringar läggs på is i en tid då arbetslösheten är rekordhög och lämnas helt utan åtgärder. A-kassan försämrats, och ersättningsarna för arbetslösa sänks. Den orättvisa karensen ligger kvar, och mediciner har de aktivt gjort dyrare.

Man har inte skyddat hushållen under kostnadschocker, utan det var viktigt för Sverigedemokraterna att sätta stopp för höjt barnbidrag i budgetförhandlingarna för att i stället prioritera ett återvändningsbidrag som nästan alla kommuner protesterar mot och som ingen tycks vilja ha. Kom-

muner över hela Sverige vill ha kvar sina invånare, oavsett varifrån de kommer. Man gör inte skillnad på folk och folk i den egna kommunen. Man varken uppmuntrar eller uppmanar någon att lämna landet. Alla behövs, och man talar gott om sina invånare.

Fru talman! Det här har varit uppfriskande. När hörde man någon från regeringen säga ett gott ord om invandrare senast?

I stället har vi levt med en ovärdig och förnedrande syndabockspolitik de senaste åren. Jag tycker att inledningsanförandet i den här debatten visade väldigt tydligt på detta.

Vi har från den här regeringen ständigt fått höra att invandring är ett problem, men det stämmer inte. De senaste tio åren har vi fått in 400 000 utrikes födda på svensk arbetsmarknad. Vi har kortat den tid det tar för nyanlända att komma in på svensk arbetsmarknad från sju till tre år. Bland de 35 000 ensamkommande flyktingbarn som kommit har åtta av tio jobb, vilket är fler än bland svenskfödda ungdomar i samma ålder, oftast inom välfärd och omsorg. Det här passar inte riktigt regeringens flyktingpolitiska agenda; de måste ha någon att skylla samhällsproblem på. Detta tycker jag är cyniskt och beklagligt, och det gör någonting med vårt samhälle.

Men verkligheten där ute är att alla behövs. Varannan undersköterska och vartannat vårdbiträde i äldreomsorgen är född utomlands. Trots detta är det oftast knäpptyst från regeringspartierna om vilka människor som bär upp svensk välfärd. De förtjänar respekt. Alla som håller uppe svensk välfärd förtjänar respekt och en politik som ser efter dem och som står på deras sida.

Men i stället möts vi varje dag av nya reportage om liv och drömmar som krossas framför ögonen på oss. Det handlar om människor med djup förankring i Sverige. Barn som är födda här och ungdomar som har vuxit upp här utvisas till länder som de inte har någon anknytning till och inte ens har varit i. De kan inte heller förstå språket. Föräldrar som arbetar inom vård och omsorg eller andra bristyrken utvisas. Det handlar om familjevänner, kollegor, barnens klasskompisar och fotbolls- eller baskettränaren. De är etablerade som alla andra och har gjort allting rätt och riktigt.

Exakt ingenting blir bättre av den politik som den här regeringen driver, varken för individerna eller för samhället, som den här regeringen bit för bit trasar sönder. Det gör något med barn och unga och med lokalsamhällen när man i skolor runt om i landet gång på gång har en klasskompis som ska utvisas.

Fru talman! Jag tror att många som lyssnar på debatten kan hålla med mig om att Sverige är skörare än på mycket länge. Människor lämnas vind för våg. De får hantera den ekonomiska krisen själva. Kostnadschocker gör att föräldrar får välja mellan att betala hyra och att sätta mat på bordet. Välfärden går sönder, inte för att det måste vara så utan för att regeringen har prioriterat och bestämt att det ska vara så.

Detta är väldigt cyniskt, för nyckeln till integration och framgång för Sverige har aldrig varit försämringar, nedskärningar och sämre villkor. Vår styrka i Sverige har varit att investera i samhället och i varandra – i välfärd, utbildning, bostäder, hälsa och jämlikhet. Det är så Sverige utvecklas, och det är så Sverige växer. Det har hela vår moderna historia bevisat. Tidigare generationer fick bättre utbildning och bättre jobb samtidigt som vi blev fler. Detta var möjligt tack vare långsiktigt lönsamma

investeringar. Det går att bygga ett rymligare och starkare Sverige genom att investera i samhället och människorna i det. Det är det effektivaste och viktigaste vi kan göra.

Det är val nästa år, och detta är just den inriktning Sverige behöver – ett tryggare och starkare Sverige som inte lämnar någon på efterkälken. Regeringen föreslår nu skattesänkningar med över 50 miljarder för 2026, och fördelningsprofilen ser ut som vanligt: pengar till de allra rikaste.

I Vänsterpartiets budgetalternativ finns en helt annan inriktning, med andra prioriteringar än dem som den sittande regeringen och Sverigedemokraterna gjort under mandatperioden. Då hade vi kunnat skydda välfärden, sjukvården, hushållen, barnfamiljer, ensamstående och pensionärer. Vi hade bättre kunnat skydda den som blir sjuk eller arbetslös. Vi behöver investeringar i samhället, för hushållen, i jobben, i bostäder med rimliga hyror och i klimatomställning. Vi behöver stärka våra välfärds- och trygghetssystem. Då måste också de rika börja bidra så att vi kan börja omfördela solidariskt mellan arbetande och arbetslösa, mellan friska och sjuka och inte minst mellan dem som lever i överflöd och dem som lever på marginalen.

Anf. 135 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Tack, Tony Haddou, för ditt inlevelsefulla anförande!

Ledamoten påstår att alla behövs. Nej, Tony Haddou, alla behövs inte. De invandrare som har kommit hit till oss och som exempelvis jobbar inom äldreomsorgen, som ledamoten talade om, och utsätter äldre för grov brottslighet behövs inte här. De som förnedrar, misshandlar och våldtar våra äldre behövs inte här. De invandrare som har kommit hit till oss och förnedrar, misshandlar, rånar och kissar på svenska ungdomar behövs inte här. De ska inte vara här. De ska åka härifrån och åka hem.

Jag har en konkret fråga att ställa till Vänsterpartiet. Hur ska Vänsterpartiet komma till rätta med integrationen i – jag väljer att säga anpassningen till – det svenska samhället? Vi ser lite olika på den saken. Vänsterpartiets enda förslag är att öka migrationen, asylmottagandet och invandringen till Sverige. Hur ska det lösa integrationsproblemen?

(Applåder)

Anf. 136 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Vi har ju en ganska robust lagstiftning mot brottslingar i Sverige och i den här rättsstaten. Begår man något brottsligt, som våldtäkt, förnedring, rån och så vidare, ska man lagföras, tycker jag. Jag tycker inte att det är något större case än så. Jag tycker att det är viktigt att människor som begår brott lagförs i den rättsordning vi har. Jag pekar inte ut invandrare som brottslingar, bara. Jag tycker att det är väldigt fel och djupt rasistiskt, och det säger väl något om Sverigedemokraterna och deras rötter att detta fortfarande hänger kvar, helt enkelt. Jag tycker att det är djupt beklagligt.

Jag fick frågan hur Vänsterpartiet ser på integrationen. Jag pratade precis i nästan åtta minuter och lade större delen av tiden på vad vi vill göra. Vi har en budget som vi ser som en helhet, som vi också har skrivit i betänkandet, där vi framför allt har investeringar som det centrala. Vi vill investera i människor och samhället, helt enkelt.

Det handlar framför allt om att göra de samhällsinvesteringar som måste göras, också för att skapa jobb. Bostäder måste byggas, och räls måste läggas. Många människor behöver därför finnas i vår välfärd. Vi behöver rusta upp Sverige, och det gör vi med kraftfulla investeringar och genom att se till att människor därigenom kommer in i arbete.

Men det behövs också väldigt mycket utbildning, vilket släpar efter. Vi behöver utbilda, investera och se till att vi skapar jobb.

Problemet med allt detta är att Sverigedemokraterna förhåller sig hundra procent passivt inför det jag pratade om, att rusta upp Sverige – inte en enda arbetsmarknadsåtgärd eller integrationspolitisk åtgärd. De sa väldigt tydligt att de ändå inte vill ha integration; ledamoten pratar om anpassning.

Så jag vet inte – jag kan väl ställa en motfråga. Under den här perioden, när Sverigedemokraterna har budgetförhandlat, varför har man inte skyddat hushållen? Varför har man inte höjt ersättningar och barnbidrag? Varför har man inte pressat ned matpriserna? Varför slopade man inte karenser? Varför investerar man oss inte bort från arbetslösheten? Varför har man inte rustat upp Sverige? Vi gör det som krävs.

(Applåder)

Anf. 137 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Jag förstår om Vänsterpartiets ledamot inte är jätteintresserad av att läsa om Sverigedemokraternas politik eller ens lyssna på den, för den verkar ha gått ledamoten helt förbi. Det handlar till exempel om Jimmies matkasse – vi har sänkt moms på mat. Nej, det har ledamoten tydligen missat, men det var bra att du fick den informationen nu. Det handlar även om energipriserna och bränslepriserna, som vi har sänkt med minst 10 kronor. Men detta ser ledamoten helt förbi.

Jag går tillbaka till brottsligheten. Ledamoten säger tydligt att han anser att brottslingar ska lagföras. Jag anser att de ska lagföras och utvisas. En brottsling som har kommit från ett annat land till oss och som tackar vår befolkning genom att förnedra oss och göra brottsliga handlingar mot oss förtjänar faktiskt inte att bo här i vårt land.

Jag är en väldigt förstående människa, och jag kan ändå förstå ledamoten, som trots allt är vänsterpartist. Vänsterpartiets svans är ju känd för att vurma för brottslingar, inte för brottsoffren. Där vill jag vara väldigt tydlig, fru talman: Sverigedemokraterna värnar brottsoffren.

Anf. 138 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Jag tror att vi kommer till kärnan av Sverigedemokraternas politik här när det kommer till brottsutvisningar. Vilket antidemokratiskt parti de är! Grunden för utvisning vid brott och så vidare hanteras av rättsstaten och oberoende domstolar. Men det är kärnan hos Sverigedemokraterna, helt enkelt.

Vi har oberoende domstolar som följer den lagstiftning som finns. Jag står inte här som politiker och tycker allt möjligt om hur människor ska lagföras och så vidare, utan det finns en lagstiftning. Jag vet att Sverigedemokraterna vill ha en annan. I dag kan man utvisa brottslingar. Jag förstår också att Sverigedemokraterna har ett starkt intresse av att rucka på oberoende domstolar. Det förstår jag verkligen.

Jag fick till svar här att Sverigedemokraterna gör något åt den kostnadschock som människor står inför, och exempelvis bränslepriser togs

upp. Men vad gör sänkta bränslepriser för människor som har blivit av med jobbet och som inte längre har ett jobb att köra till på grund av Sverigedemokraternas politik?

Sverigedemokraterna har år efter år skitit fullständigt i människor under budgetförhandlingarna. Det är 100 000 fler arbetslösa under den här regeringen. Vad gör sänkta bränslepriser för människor som tvingas sälja bilen därför att Sverigedemokraterna sänker a-kassan och försämrar aktivitetsstödet? Vad gör det för dessa människor?

Fru talman! Sverigedemokraterna har lämnat människor därhän under budgetförhandlingarna. Jag ska helt ärligt säga att politik handlar om prioriteringar, och Sverigedemokraterna lade exempelvis 1,4 miljarder kronor på ett återvändningsbidrag nästa år. Det är pengar i sjön som ingen vill ha och där kommun efter kommun har sagt tack, men nej tack.

Förklara för alla arbetare varför de 1,4 miljarderna inte ska gå till dem! (Applåder)

Anf. 139 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Det lite roligt att höra hur man värnar brottsoffer genom att bjuda in gängen in till fester.

Den här debatten handlar egentligen om integration, men man kan konstatera att inget av regeringspartierna har velat prata om integration i sina anföranden. Det är ändå lite kul att man inte vill prata om den frågan över huvud taget, med tanke på att ämnet är integration.

Jag tycker i alla fall att det är bra att det står lite saker, även om integrationsministerns parti inte ens har varit uppe i debatten om integration för att prata om det. Jag hoppas att vi kan få lite mer diskussion om integration.

Jag tycker att regeringen skriver bra och inleder väldigt fint: ”Målet för integrationspolitiken är att utrikes födda kvinnor och män ska ha samma skyldigheter, rättigheter och möjligheter som den övriga befolkningen att leva ett fritt, värdigt och självständigt liv inom samhällsgemenskapen. Detta förutsätter att den som långvarigt befinner sig i Sverige anstränger sig för att bli en del av det svenska samhället och att samhället både ställer krav och ger möjligheter till integration. Integrationspolitiken ska bidra till social och kulturell, ekonomisk, språklig och demokratisk integration samt genom utbildning förbättra förutsättningarna för flickor och pojkar med utländsk bakgrund.”

Det var långt, men så står det i inledningen. Det är ju fina grejer. Men låt oss ta dem en och en. Samma rättigheter för alla – det håller vi alla med om, eller hur? Men visst är det så att regeringen vill ändra gynnande beslut om permanent uppehållstillstånd? Annars får vi inte riva upp gynnande beslut här i Sverige, men tydligen är det inte riktigt alla som ska ha samma rättigheter. Vissa får man riva upp saker för bara så där.

Sedan ska alla anstränga sig. Man ska jobba; självfallet ska man det. Och man ska såklart utbilda sig. Varför slänger regeringen då ut människor som har integrerat sig, utbildat sig och bildat familj och som jobbar, får iväg barnen till skolan, hjälper till med läxläsning och gör allt det där andra som man ska göra och som vi gärna vill att folk gör, bara för att de tjänar lite mindre än medianlönen i Sverige? Varför? Det har ingenting att göra med det som står i betänkandet.

Anstränger sig inte vårdbiträderna, enligt Moderaterna? Jag vet inte. Anstränger sig inte städarna på våra äldreboenden eller de som städar här,

enligt Liberalerna? De tjänar inte tillräckligt mycket. De anstränger sig kanske inte tillräckligt. Anstränger sig inte forskollärarna, enligt Kristdemokraterna? De tjänar inte tillräckligt mycket för att få stanna. Anstränger sig inte alla som tar hand om våra äldre runt om i Sveriges kommuner, enligt Sverigedemokraterna?

Vad är det för en nedvärderande syn på dem som utför själva grundarbetet i Sveriges välfärd runt omkring på våra företag? Det är de som gör jobbet, och så säger man att de inte gör tillräckligt. Det tycker jag är anmärkningsvärt. Det är vad det handlar om – riktiga människor som utför riktiga jobb.

Vi kan ta några exempel. Vi har en familj som kom till Norsjö 2018. Sara arbetar på ett städbolag, Farhood jobbar inom hemtjänsten och Parham går i högstadiet på Norsjöskolan. Eftersom Tidöpartierna tog bort möjligheten till spårbyte ska de nu utvisas före jul.

Att människor som är fullt etablerade på alla sätt och vis, som har jobb, hus och bil och som pratar bra svenska ska utvisas är varken mänskligt eller människovärdigt. Det hade jag kunnat säga, men det var Kristdemokraternas lokala medlem i kommunstyrelsen, Lars-Åke Holmgren, som sa det. KD här i kammaren säger: Ut med dem!

Sam, 35, har varit här i tio år och fått fast jobb inom äldreomsorgen. Det lönegolv på 90 procent av medianlönen som den moderatledda regeringen har satt gör att han ska utvisas till Syrien. Nu vill kollegorna på äldreboendet i moderatstyrda Nyköping avstå sina lönehöjningar i år för att Sam ska få en chans att nå inkomstkraven och stanna i Sverige. "För oss är det ju bara pengar – för våra kollegor handlar det om liv", säger undersköterskan Sandra, till exempel. Moderaterna här i riksdagen säger: Ut!

I Skåne fick en man och hans fru lämna landet på grund av att regeringen tog bort spårbytet helt och hållet i stället för att bara se över det. Det var två personer som var uppskattade av både personal och patienter, högkompetenta personer som var integrerade och som jobbade i branscher som skriker efter personal.

Politiker i Malmö stad, som styrs av Liberalerna, och i Lund, som är ett av Liberalernas starkaste fästen, klagar på att det är svårt att få tag i personal. Liberalerna här i riksdagen säger: Ut med dem!

Det är så det är. Det är skillnaden mellan de politiker som möter vardagen där ute, som ser vad som faktiskt behövs och som sitter med välfärden i knät och de politiker som sitter i regeringen och som kör med på Sverigedemokraternas kortsiktiga populism. Det är skillnaden. De som sitter med riktiga problem som ska lösas behöver dessa människor, men ni som är här kickar ut dem. Det är skillnaden.

Låt oss vara ärliga: Det är inte ens lönt att fråga Sverigedemokraterna om politik för integration av invandrare. Det är som att fråga Vänsterpartiet om politik för tillväxt i företag. De kanske säger lite fina fraser, men i verkligheten vill de ju bara ha bort dem. För den här regeringen gör det ingen skillnad hur mycket man än integrerar sig och gör rätt – man ska bara ut. Det är sorgligt.

Det är inte bara när det gäller jobben som Tidöregeringen underminerar tron på att integration lönar sig. Man talar om kulturell integration. Det är bra. Självfallet ska vi ha det. Har regeringen då stärkt de organisationer som jobbar med detta, såsom folkhögskolor, folkbibliotek etcetera? Nej,

tvärtom, och i läroplanerna minskar man den typen av delar i stället för att stärka dem. Det är också intressant.

Det står i betänkandet att man genom utbildning ska förbättra förutsättningarna för flickor och pojkar med utländsk bakgrund. Really? Skolresultaten är särskilt svaga i de områden i Sverige som är mest utsatta och har flest invandrare. Där är resultaten som svagast, men vad gör regeringen för att ändra på det? Vad gör regeringen för de 20 000 elever som varje år lämnar svensk skola utan behörighet? Det är i utanförskapsområden och på landsbygden det händer, men de gör ingenting.

Vi har pratat med integrationsministern, som säger att vi snart ska få tioårig grundskola. Förlåt, men om tre år ska vi alltså införa tioårig grundskola! Det blir 13 år. Att tro att det skulle göra jättestor skillnad för de 20 000 som inte klarar sig är faktiskt lite löjligt. Det blir alltså 260 000 personer till som går ut skolan utan att ha behörighet. Det är den tidshorisont regeringen svarar med, i stället för att göra något nu för dessa personer.

Tidöpartierna har som sagt slagit rekord i utslagning av elever i svensk skola. Aldrig förr, under någon tidigare mandatperiod, har så många elever lämnat skolan utan att få gå vidare till en utbildning och ett yrke. Det är den integrationsinsats som regeringen gör, och den är riktigt dålig. Det är det här som gör att eleverna inte får något yrke eller något jobb. Det är det som gör att de inte lär sig svenska ordentligt etcetera. Det beror på att regeringen inte gör något åt grunderna i skolan. Det är verkligheten; det är det politiska arvet från Tidöregeringen.

Det handlar också om jobben, och jobben hänger ihop med skolan. Hur ser arbetslösheten ut för dem som inte kommer in på gymnasiet? Den ligger på 28 procent för dem som inte klarar gymnasiet, och för dem som gör det är arbetslösheten 5 procent. Vi har 20 000 elever som inte klarar gymnasiet.

Man kan inte komma efteråt och klaga på att det finns en massa människor som inte har fått jobb. Det beror ju på att ni inte gör jobbet i grunden. Ni förstör möjligheten till integration i det här landet genom att inte satsa på skolan.

Vi vet att det är behöriga lärare som gör skillnad. Det är de som minskar stöket, och det är de som ger bättre resultat. Regeringen vill ha färre behöriga lärare, och Sverigedemokraterna vill rent av lägga ned alla lärarutbildningar förutom tre. Hur ska man få tag på lärare i Filipstad om de bara utbildas i Göteborg, Malmö och Stockholm? Det går inte. Vi måste ha många lärarutbildningar runt om i hela landet om det här landet ska leva i sin helhet.

Det är det här som är den stora skillnaden. I stället för att utbilda de barn som är födda här vill ni att socialen ska jobba med att få ut dem ur landet. Det är en jätteskillnad i perspektiv.

Jag ska vara tydlig. När jag ser ett barn i skolan i Malmö eller någon annanstans i det här underbara landet som har det svårt i skolan, och som oftast är född här, är min och Centerpartiets första tanke: Vad kan jag mer göra för att utbilda det här barnet?

Hur kan man i stället först och främst tänka: Vad kan vi mer göra för att utvisa det här barnet? Det kommer jag aldrig någonsin att förstå.
(Applåder)

Prot. 2025/26:52
15 december

*Integration och
jämsköldhet*

Anf. 140 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för ett engagerat och berörande anförande!

Jag vet inte om ledamoten lyssnade på mitt anförande, men jag sa inledningsvis att jag kommer att beröra både integration och jämförbarhet. Jag kan tydligt se kopplingen däremellan, och jag vill få sagt att jag nämnde integration i mitt anförande.

En kollega till mig sa till en kollega till ledamoten för ett tag sedan: Välkommen hem! Är det inte dags att komma hem till fadershuset?

Med anledning av anförandet skulle jag vilja önska ett svar från Centerpartiet och ledamoten Paarup-Petersen. Ledamoten fick inget svar från Socialdemokraterna om var de står när det gäller AKI och 90 procent av medianlönen. Jag frågar därför ledamoten: Hur ska man kunna bilda regering och sitta i regering med ett parti som man inte kan få svar av ens i en debatt i kammaren?

Anf. 141 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Om tydliga svar är ett krav för att kunna sitta i en regering måste det vara svårt att sitta i en regering där det största partiets partiledare alltid svarar: Jag vet inte.

Det är klart att jag förväntar mig att Socialdemokraterna ska börja svara på våra frågor efter hand, men jag hoppas att vi inte bara har dem som val när det kommer till kritan. Det kan man väl ändå säga.

Jag tycker att det är synd att de som tidigare kallade sig borgerliga numera kör någon typ av semisocialistisk utvisningspolitik. Det blir inte Sverige bättre av, enligt min uppfattning. Staten sitter och definierar vilken lön folk ska ha på den fria marknaden – vad är det? Det är ingenting som ska komma från borgerliga partier. Men nu är det tydligen så, och det är lite sorgligt.

Centerpartiet säger väldigt tydligt att jobben ska bli fler och att utsläppen ska ned. Det är vårt fokus. Tidöpartiernas slogan förefaller snarare vara att möjligheterna ska bli färre och segregationen värre. Tydligare än så går det inte att visa hur Centerpartiets syn på Sverige skiljer sig från Tidöpartiernas. Det är det som är utmaningen.

Anf. 142 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Jag fick ändå inget svar, för ledamoten har ett bekymmer i och med att Vänsterpartiet säger att man inte kan tänka sig att dela med sig av ministerposter i en framtida regering. Med tanke på det starka engagemang med vilket ledamoten håller sitt anförande känns det som att Centerpartiet vill vara med och ha stort inflytande.

Det är något som jag skulle välkomna, för vi står varandra mycket nära. Vi brukar prata om att den svenska modellen är mycket fungerande, och jag önskar att vi skulle stå bakom den på ett betydligt tydligare sätt i detta.

När vi fattar beslut är det alltid ett bekymmer när människor hamnar i kläm och blir drabbade. Ingen i den här kammaren kan vara nöjd med att människor utsätts och hamnar i kläm när man gör det som vi tycker att man ska göra.

Anf. 143 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag uppskattar att Rinaldo Miller säger att hon inte är nöjd. Så är det; man är inte alltid nöjd, och jag tycker att det är bra att partier kan stå för vad de tycker och vara tydliga med det även om de ibland inte får som de vill. Sådan är ju den här kompromisspolitiken överlag.

Jag hoppas inte på att sitta i regeringen med någon typ av vänsterpartist; det kan jag vara tydlig med. Vi har nog varit rätt tydliga från Centerpartiets håll och flera gånger sagt att vi gärna håller både Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna utanför regeringen. På grund av det tog det lite tid att få en regering 2018. Jag tror att de flesta har lite koll på detta, för vi har varit tydliga över lång tid med att det är detta vi jobbar för.

Jag uppskattar att Kristdemokraterna återigen säger att vi står varandra nära. Ebba Busch har ju öppnat upp lite grann och sagt att man kan samarbeta med fler partier etcetera. Allting är inte låst, och man får se hur det blir efter valet, har hon sagt. Det börjar vi höra från Kristdemokraterna, och det uppskattar jag och Centerpartiet.

Varken sossarna, moderaterna eller sverigedemokraterna ska tro att de äger oss, eller hur? Vi får väl se vilka spännande dagar vi får efter valet och om vi kanske kan hitta varandra ännu bättre än vi gör i dag.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 16 december.)

Prot. 2025/26:52

15 december

*Integration och
jämsällldhet*

§ 7 Utbildning och universitetsforskning

*Utbildning och
universitetsforskning*

Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:UbU1

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning (prop. 2025/26:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 144 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Låt mig börja med att sända mina tankar till offren – de som dödades, de som skadades – och till alla deras anhöriga för terrorattentatet i helgen i Bondi Beach i Sydney, Australien.

Jag tycker att det här visar, fru talman, hur otroligt viktigt det är att länder som Australien och Sverige, och alla demokratier runt om i världen, står upp för utsatta minoriteter och skyddar dem. För några månader sedan, i höstas, såg vi ytterligare en attack mot en synagoga i Manchester. Det var i samband med jom kippur, och attacken i helgen var riktad mot ett chanukkafirande i Australien.

Det är allas vårt ansvar som demokrater att stå upp för dem som är utsatta, oavsett om det är judar, somalier i Minneapolis eller någon annan grupp som stigmatiseras eller stämplas ut.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Vi har nu att debattera ett av statsbudgetens allra viktigaste områden, det som rör utbildning och forskning. Varför är då det här så viktigt? För mig som liberal är det viktigt för att vi aldrig kommer att kunna bygga ett liberalt samhälle om vi inte har medborgare som är utbildade. Vi behöver höja den allmänna grundnivån i samhället vad gäller kunskapsnivån och

allmänbildningen. Våra barn och ungdomar måste få den fostran som man får i skolan. Vi behöver vässa vår spets, stärka vår excellens och stärka vår högre utbildning så att vi kan få fler Nobelpris i Sverige.

Svensk skola befinner sig i en utdragen kris, fru talman. Varje år lämnar mellan 15 000 och 20 000 barn grundskolan utan behörighet till gymnasieskolans nationella program. Den senaste PISAMÄTNINGEN visar att var fjärde högstadieläro elev inte kan läsa ordentligt. Universiteten larmar om att nya studentkullar har allt svårare att ta till sig sin kurslitteratur.

Ordningsstörningar har blivit vardag i skolan. Anmälningar om hot och våld har ökat med över 150 procent på tio år. Enligt OECD har svensk skola nu sämst disciplin i Europa, och mobiltelefoner pekats också ut som en viktig orsak till detta.

Kunskapskrisen, fru talman, sammanfaller med allvarliga likvärdighetsproblem. Skillnader mellan elever med utrikesfödda respektive svenskfödda föräldrar är mycket stora. Sverige är fortfarande ett av de länder som är sämst på att kompensera för elevers bakgrund.

Detta är ett meritokratiskt sammanbrott. Det liberala samhällskontraktet bygger på att vilja, drivkraft och kompetens, inte bakgrund, ska avgöra framtiden. För detta är en fungerande kunskapsskola helt avgörande och varje människas språngbräda till att realisera sin potential.

Hur hamnade svensk skola här? På 90-talet genomfördes mycket stora förändringar i vårt skolväsen. Reform efter reform genomfördes utan tillräcklig hänsyn till långsiktiga konsekvenser. Kommunaliseringen slog sönder skolans likvärdighet, och finansieringen stälptes över på 290 olika kommuner. Lärarkyrket tappade i status, och skolan blev svårare att styra.

Den socialdemokratiska besparingsåtgärden från 90-talet hemsöker oss än i dag, och det är ingen hemlighet att Liberalerna vill återförstatliga svensk skola. Friskolereformen genomfördes med goda intentioner men fick konsekvenser som inte förutsågs. Stora koncerner har etablerat sig på skolmarknaden. Betygsinflationen har ökat, och kommunala skolbudgetar har pressats. Friskolesystemet behöver helrenoveras.

Samtidigt har en konstruktivistisk, eller postmodern, kunskapssyn fått ett alltför stort genomslag. Kunskap har behandlats som relativ snarare än något som ska förmedlas systematiskt. Lärarens roll har förskjutits från kunskapsauktoritet till handledare, ofta på bekostnad av struktur, tydlighet och krav. När ansvar för kunskapsprogression flyttas från läraren till eleven för tidigt drabbas särskilt de barn som saknar stöd hemifrån. Det är ingen slump att detta har sammanfallit med växande kunskapsklyftor.

Sammantaget har kommunaliseringen, marknadsstyrningen och en ensidig pedagogisk idéutveckling skapat en perfekt storm, som det heter, av sjunkande resultat, försvagad lärarroll och ökande ordningsproblem.

Fru talman! Skolan måste tillbaka till grunderna. Lärare måste få vara lärare. Klassrummen ska präglas av respekt, struktur och studiero. Varje barn ska ges en reell chans att lyckas. Med denna skolbudget är Liberalerna fast beslutna att vända den negativa utveckling som vi har sett i svensk skola. Det är den största skolbudgeten i modern tid, både i löpande och fasta priser. Redan 2026 tillförs skolan 4,3 miljarder kronor mer. Totalt handlar det om 14 miljarder kronor över tre år.

Men detta handlar inte bara om pengar. Det handlar om en ny riktning. Vi genomför de största skolreformerna på 30 år. Vi reglerar lärares undervisningstid. Vi inför ett tydligare stödsystem för elever i behov av särskilt

stöd. Vi städar upp i friskolesektorn. Vi reformerar läroplanerna. De ska bli tydligare och mer konkreta och lägga större vikt vid faktakunskaper och stabila grundkunskaper till gagn för alla elever men särskilt dem utan stöd hemifrån.

Fru talman! Barns vardag har förändrats snabbt. Skärmar har trängt undan böcker, och distraktioner har följt med in i klassrummen. Därför tar vi steget från skärm till pärm i svensk skola. Elever ska ha riktiga läroböcker och skönlitteratur. Under tre år har över 2 miljarder kronor satsats på detta. Alla skolor ska nu också ha bemannade skolbibliotek.

Vi inför dessutom ett nationellt mobilförbud. Pisa visar att svenska elever distraheras mer av digitala verktyg än OECD-genomsnittet. En mobilfri skola stärker både trygghet och studiero.

Otryggheten i skolan är ett växande problem. I alltför många klassrum är det så stökigt att undervisningen blir lidande. Det slår särskilt hårt mot elever från studiesvaga hem. Därför tillförs nu medel för att stärka tryggheten i skolmiljön.

Skolor får bättre möjligheter att anställa fler vuxna, arbeta med trygghetsteam och stärka elevhälsan. Det kan också bidra till fler speciallärare och mindre undervisningsgrupper. Tidigare har sådana lösningar ibland avfärdats som exkluderande. Men vi menar tvärtom: Att ge rätt stöd i rätt miljö är ofta det mest inkluderande man kan göra.

Otryggheten i skolan är ett växande problem och slår hårdast mot elever från hem där Vilhelm Moberg och Selma Lagerlöf inte trängs med varandra i bokhyllan. Därför stärks tryggheten genom en stärkt elevhälsa, trygghetsteam, fler vuxna i skolan och mindre undervisningsgrupper.

Läraren ska ha mandat att leda undervisningen. Därför stärker vi ordningsarbetet, bygger ut skolsociala team och intensifierar arbetet mot skolfrånvaro. Tidiga insatser i läs- och skrivinlärning prioriteras liksom en mer likvärdig förskola. Lärarna är skolans viktigaste resurs. Därför reglerar vi nu också undervisning och planeringstider. Lärare ska få tid att undervisa, förbereda och följa upp, inte dränkas i administration. En hållbar lärararbetsmiljö är avgörande för en stark kunskapsskola, fru talman.

Friskolesystemet, vilket jag har återkommit till många gånger tidigare, måste reformeras. Oseriösa aktörer, extremism och kortsiktiga vinstintressen hör inte hemma i svensk skola. Vi angriper också betygsinflationen genom ett nytt betygssystem och centralrättade nationella prov.

Forskning och innovation har gjort Sverige till en ledande kunskapsnation. Vi ligger i dag tvåa i världen i innovationsrankningar, och med Liberalerna i regeringen befäster vi den positionen genom historiska satsningar på forskning och innovation. Den nya forskningspolitiken stärker spjutspetsforskning, avancerad teknik och forskningsinfrastruktur. Sverige ska ligga i framkant inom områden som artificiell intelligens, klimat och teknik.

Den här budgeten sätter fokus på det mest grundläggande: att fler elever tidigt får de kunskaper som de behöver för att klara skolan och livet. Grunderna måste fungera i klassrummet och i skolsystemet. Det är avgörande för alla elever men särskilt för dem som behöver skolan mest.

Fru talman! Liberalerna finns till för att ge varje människa friheten och möjligheten att forma sitt liv, ta ansvar och förverkliga sina drömmar. Det visar vi i dag genom att lägga fram den största skolbudgeten någonsin och genomföra några av de mest omfattande strukturreformerna för svensk

skola på 30 år. Skolan är varje barns chans till ett bättre liv, och därför kommer vi i Liberalerna alltid att sätta skolan först.
(Applåder)

Anf. 145 ISABELL MIXTER (V) replik:

Fru talman! Till att börja med vill jag verkligen tacka ledamoten för att du tar upp det fasansfulla dådet i Australien. Vi behöver stå upp mot terror och antisemitism i dag och alla andra dagar. Stort tack för det!

Ledamoten talade i sitt anförande en del om misslyckandet i systemet kring skolan. Regeringen har sagt att man under den här mandatperioden ska göra en helrenovering av friskolesystemet, och Skolpengsutredningen, som tillsattes för att komma till rätta med ojämlig finansiering av skolan över landet och även överkompensation av friskolorna, är klar.

I förra veckan kunde vi läsa i Dagens Samhälle att regeringen kastar Skolpengsutredningen i papperskorgen, detta enligt Moderaternas Josefin Malmqvist. Som av en händelse kom den här nyheten ut dagen efter att Almega gick ut och sa att den borde kastas i papperskorgen, eftersom den kommer att slå undan benen för friskolorna.

Lotta Edholm har däremot sagt i medierna att det inte stämmer att utredningen är skrotad. Min fråga till ledamoten är därför: Hur avser regeringspartierna att göra en helrenovering av friskolesystemet? Kommer ni att gå vidare med Skolpengsutredningen?

Anf. 146 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Frågan om friskolesystemet är intressant, för när friskolorna kom i början av 90-talet var vi många – inte just jag, men vi liberaler och många andra – som hade kämpat oerhört hårt för att få valfrihet för elever och föräldrar. Det var ingenting som Vänsterpartiet, som då hette VPK, var anhängare av. Det var inte heller Socialdemokraterna med flera. Man motarbetade frenetiskt möjligheten att ge valfrihet och möjligheter till andra pedagogiska alternativ för elever och föräldrar i Sverige.

Man fick kämpa oerhört mycket för denna reform. Den var väldigt viktig med tanke på hur rigid, byråkratisk och tungrodd svensk skola hade blivit. Den var framför allt konform och enhetlig på ett sätt som gick ut över elever som ville kunna välja ett annat alternativ. Det började egentligen med kampen för valfrihet också i förskolan.

Nu har det gått över 30 år sedan reformen infördes. Vi har sett en utveckling som eskalerat, i alla fall de senaste två årtiondena. Tidigare vänsterregeringar gjorde ingenting åt saken under åtta års tid. Vi ser en utveckling utan önskad mångfald i pedagogiken och med för många oseriösa aktörer i den här sektorn. Vi som är anhängare av denna valfrihet har ett jätteansvar att göra någonting åt detta. Det är det vi gör under den här mandatperioden. Jag hade önskat att det hade skett tidigare.

Ingen utredning är kastad i någon papperskorg över huvud taget. I Tidöavtalet är det mycket tydligt att vi är överens, alla fyra partier, om att den statliga styrningen av skolan behöver stärkas också på det finansiella området.

Anf. 147 ISABELL MIXTER (V) replik:

Fru talman! Det är ju bra och positivt att Liberalerna nu ser att det finns extrema avarter i aktiebolagens Skolsverige. Det handlar inte längre om

valfrihet eller om olika sorters pedagogik. Friskolorna ägs till största delen av ett fåtal stora koncerner, som plockar ut mycket stora skattepengar ur vår välfärd. Det är fint att vi kan vara överens om att det inte längre tjänar Sveriges skola väl.

Ledamoten sa att tidigare vänsterregeringar inte har gjort någonting åt saken. Problemet är ju att det inte har funnits majoritet i Sveriges riksdag för detta. Ert parti, Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna har röstat nej till alla typer av förslag om att begränsa friskolornas möjlighet att göra vinstuttag, till exempel. Era partier får ta ansvar för att inget gjorts tidigare.

Det var ett mycket intressant svar från ledamoten att utredningen inte alls är kastad i papperskorgen. Jag ser verkligen fram emot att se den på riksdagens bord och att vi får votera om huruvida kommunerna ska få större ersättning för det utbudsansvar de har jämfört med friskolorna. Jag längtar till den dagen kommer då vi får propositionen på bordet och kan votera om den.

(Applåder)

Anf. 148 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet lyssnade nu på ungefär ena halvan av det jag sa och inte på andra halvan. Det jag säger handlar absolut om valfrihet, Isabell Mixter. Skillnaden är att ni vill knäcka ryggen på en hel sektor. Vi vill reformera och renovera systemet för att få rimliga, inte skeva, ekonomiska incitament för aktörerna i sektorn.

Det finns för många oseriösa aktörer i friskolesektorn, men det finns också väldigt många som är seriösa och duktiga. Vi vill värna dem. Vi vill värna valfriheten. Vi vill hitta ett sätt att långsiktigt garantera elevers och föräldrars möjlighet att styra över de här valen så att de kan göra viktiga val för framtiden.

Det oroar mig att om man inte gör någonting för att komma åt problemen i friskolesektorn finns risken, fru talman, att en framtida vänsterregering slaktar alltihop och att vi sedan är tillbaka på ruta noll. Då måste elever gå i den skola som ligger närmast, oavsett om de trivs där eller inte. Lärare som vill ha möjlighet att jobba i en annan verksamhet eller på ett annat sätt kommer inte att ha möjlighet att göra det. Då tappar vi all mångfald.

Vänsterpartiet har alltid varit för enfald. Vänsterpartiet har aldrig varit för mångfald. Vi är för mångfald, men vi är också för ordning och reda. Det ska inte vara high chaparral och vilda västern i den här sektorn. Därför finns det en mycket stor skillnad, fru talman, mellan Liberalerna och Vänsterpartiet. Liberalerna vill genomföra reformer för att få rimliga villkor och ordning och reda i systemet, medan Vänsterpartiet inte vill ha det här systemet över huvud taget. Det är den stora skillnaden mellan våra partier.

Anf. 149 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Fredrik Malm inledde sitt anförande med att tala om en långvarig kris i svensk skola. Det är bara att hålla med – och det är Liberalernas kris. Inget annat parti har haft lika stort ansvar för svensk skola under många, många år som Liberalerna. Det är de som har satt de flesta budgetarna. Det är de som har styrt läroplanerna. Det är de som har haft ministerposterna. De var ansvariga för skolfrågorna, januariavtalet etcetera. Även nu har de skolministerposten. Det är så det ser ut.

Det kan vara fint att prata om att man vill förstatliga skolan, men vi vet att det inte är sant. Liberalerna vill ju bara ta hand om de kommunala skolorna. Alla de fristående ska vara kvar. Man löser alltså inte utmaningen med att det är för många huvudmän, om det nu är det man vill komma åt. Det enda sättet som det skulle göra saken bättre vore om man sa att de fristående skolorna per definition är bättre än de kommunala, men då säger man samtidigt att alla de fristående skolorna ska stängas på grund av att de kommunala är bättre. Det hänger inte ihop.

Det hade varit fint om det var sant att Liberalerna satsar på skolan, men det är det inte. Ökningen från 2025 till 2026 i regeringens budget är större på återvandring än på skolan. Det är det man satsar på. För att få det att låta som om man ger mer till skolan tar man med de besparingar man gjort tidigare och räknar sedan bort dem. Sedan lägger man till att man ger 1 miljard till förskolan – som förskolan redan har. Det är ju inte pengar man ger till skolan. Det är bara pengar man ger till föräldrarna. Förskolan får inte mer pengar över huvud taget. Det är bara hittepå.

I praktiken är ökningen av budgeten från 2025 till 2026 omkring en halv miljard. Det är ungefär det ni kommer med av nya pengar. Det gör skillnad där ute på golvet. Det här är inte den största skolreformen på 30 år. Det har aldrig varit mindre på bordet. Det har aldrig varit så lite!

Jag ska avsluta min replik med en liten gåta: Vad är det som ger både bättre ordning och bättre skolresultat men som regeringen inte alls satsar på?

Anf. 150 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Centerpartiets matematik är intressant. Niels Paarup-Petersen talade om återvandringsbidraget, men det hör ju inte till den här debatten utan till den förra. Niels Paarup-Petersen är nog kvar i den eftersom han deltog i den. Hans sätt att räkna bygger på att det blir väldigt många människor som utnyttjar detta återvandringsbidrag. Det är jag inte så säker på.

Fru talman! Centerpartiet säger att den stora krisen i svensk skola beror på Liberalerna för att vi har haft ministerposter. Jag skulle säga att orsaken snarare är att man genomförde en kommunalisering av svensk skola för 35 år sedan, som Centerpartiet var för och Liberalerna emot. Det har inneburit att centerpartistiska kommunalråd – som faktiskt varit fler än de liberala under rätt lång tid – har haft ansvar för svensk skola och misskött det ansvaret. Det är en av orsakerna.

En annan orsak är att kommunaliseringen som drivits genom och sköljt över Skolsverige i hög grad har varit driven av skolförvaltningars närmast kommersiella symbios med olika techaktörer, inspirationsföreläsare och andra som tutat i människor att allt ska digitaliseras i svensk skola.

Ett annat stort problem som bidragit till kunskapstappet i svensk skola är bristen på ordning och reda. Det har varit för mycket flum, helt enkelt. Vårt parti har försökt i årtionden att ta itu med flummet och få mer av ordning och reda i skolan. Jag hade önskat att Centerpartiet varit en partner i det arbetet. Jag har aldrig riktigt uppfattat att partiet är särskilt engagerat i detta, utan man har en måñana, måñana-inställning till svensk skolpolitik och svensk skolutveckling.

Det finns alltså en rad olika orsaker. Det kan vi förstås träta om, men det är viktigare att göra någonting åt detta – och det gör regeringen.

Anf. 151 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Vi är helt överens om att man ska göra något, och det är därför man undrar varför regeringen inte gör det. Det har inte kommit något på riksdagens bord över huvud taget. Det finns några utredningar som eventuellt någon gång blir något. Vi får se. Det enda vi vet är att massor av de saker som står i Tidöavtalet och som Liberalerna fick för att sälja sin själ inte blir av. Det är det enda vi med säkerhet vet i dagsläget. Sedan kanske det kommer något. Vi hoppas det.

Vad ska man egentligen göra? Fredrik Malm talar om måñana. Var-enda sak som regeringen föreslår ligger 5–10 år i framtiden. Det blir ytterligare 100 000–200 000 elever som går ut ur svensk skolan innan något av förslagen har någon som helst effekt. Då säger vi: Låt oss satsa på behöriga lärare nu! Låt oss öppna upp yrkesprogrammen så att man kan komma in där på ett *bestået* genomsnitt från grundskolan. Det skulle göra skillnad nu. Det är måñana i betydelsen att vi gör det i morgon, inte om 10–15 år. Om vi gör det i morgon och inte om 10 år tar jag gärna måñana. Det är så det ser ut i verkligheten.

Vi satsar på behöriga lärare. Vi vill ge mer pengar till dem som anställer behöriga lärare, och vi vill utbilda fler behöriga lärare. Vi vill se till att de behöriga lärarna får pengar i fickan för att ta sig an de skolor som har det svårast. Vi vet att det är det som gör skillnad. Det finns inget annat som har så tydligt vetenskapligt stöd och får effekt på både ordning och resultat som när man har behöriga lärare.

Men regeringen satsar inte en spänn. Det enda svar som regeringen har när det gäller behöriga lärare är att utbilda 1 000 färre per år. Hur ska det göra svensk skola bättre att ha färre behöriga lärare? Det förstår jag inte. Det är ingenting som kommer att göra svensk skola bättre. Vi kommer att ha kvar de här 20 000 varje år.

Tidöregeringen har som sagt svenskt rekord i utslagning av elever. Det har aldrig funnits en mandatperiod när så många elever inte har klarat skolan som den här. Det är så det blir när man inte lyssnar på professionen. Man ser inte till att det finns lärare på golvet, utan pratar bara om långsiktiga utredningar och jamsar bara med i alla möjliga saker som inte gör någon faktisk skillnad. Liberalerna hade bråttom inför sin kongress och skrek ut nya förslag varje dag. Det är så det blir. Det gör ingen skillnad.

Anf. 152 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det finns en väsentlig skillnad mellan Fredrik Malm och Niels Paarup-Petersen. Niels Paarup-Petersen är en tvättakta populist i debatter som dessa. Han försöker nämligen tuta i dem som lyssnar att man kan genomföra saker och ting dagen därpå. Det är bara att klubba någonting. Klubbar man någonting blir alla lärarbehöriga, säger Niels Paarup-Petersen.

Nej, det enda vi praktiskt taget kan klubba nu som direkt blir verklighet är att reglera lärarnas undervisningstid. Det kommer att kunna göras ganska snabbt. Det är en ren budgetfråga. Men det råkar Niels Paarup-Petersen och hans parti vara emot. Det gillar nämligen inte deras kommunpolitiker eftersom de är i klorna på Sveriges Kommuner och Regioner.

Sedan säger Niels Paarup-Petersen, fru talman, att Liberalerna inte gör någonting. Va? En mandatperiod sträcker sig över en cykel, vilket innebär att vi först måste skriva regleringsbrev, och enligt svensk lagstiftning har

vi ett utredningskrav. Det hoppades jag att Centerpartiet var medvetna om. Det betyder att saker och ting behöver utredas och sedan remitteras. Därefter blir det lagrådsremiss, proposition och så vidare. Det innebär att det kommer en rad olika förslag till våren.

Det har också kommit en rad förslag redan tidigare. Vi får tioårig grundskola i Sverige. Vi reformerar elevhälsan. Vi tar bort en massa administration för lärare och skolledare. Vi får nya läroplaner i Sverige. Vi får ett nytt betygssystem, språkförskola och yrkesskola. Vi får akutskolor för elever som inte kan vara i skolan på grund av att de är för våldsamma. Vi genomför stora reformer av friskolesystemet. Allt detta hade såklart behövt göras tidigare, men tyvärr gjorde inte den tidigare regeringen särskilt mycket.

Det enda jag minns från när exempelvis Gustav Fridolin var skolminister var handhjärtat. Något annat minns jag faktiskt inte, och därefter skedde inte heller särskilt mycket.

Nu genomför vi politik. Det ser jag fram emot. Det kommer att bli bra, och det är nödvändigt för svenskt skolväsen.

(Applåder)

Anf. 153 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Man kan onekligen fångas av vad Gustav Fridolin har åstadkommit. Det enda var tydligen ett handhjärta. Men han inrättade även Skolkommissionen, som ligger till grund för en hel del av de förslag som har genomförts, till exempel utredningen om bemannade skolbibliotek, som Liberalerna har fört i hamn under denna mandatperiod. Några saker till kan Fredrik Malm säkert komma ihåg, om han anstränger sig lite.

Fredrik Malm sa i sitt anförande att svensk skola befinner sig i en utdragen kris. Man kan naturligtvis gå tillbaka och göra en historisk analys och prata om hur det var för 30 år sedan och vem som gjorde vad. Det har vi gjort många gånger under mandatperioden. Men i Sverige är det regeringen som styr riket. Nu handlar det därför om vad regeringen gjorde förra året eller har gjort i år. Framför allt handlar det om vad regeringen ska göra framöver. Vi vet ingenting men hoppas på saker. Det ligger en rad utredningar på regeringens bord som vi inte har sett bli verklighet än.

För att lägga grunden till en kunskapsskola duger det inte med historielektioner. Vi behöver veta vad som behöver göras nu och vad man gör som ger effekt i skolan nu. Det kan handla om finansiering eller om olika snabba åtgärder, det vill säga inte en lärarutbildning som man tror ska revolutionera svensk skola. De första studenterna skulle i så fall gå ut 2033.

Vad kommer att bli bättre redan nästa år så länge Liberalerna styr över svensk skola, vilket åtminstone blir till strax efter sommarlovet?

Anf. 154 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag skulle kunna svara med några konkreta saker direkt. Det vore väldigt bra om Sveriges kommuner blev bättre på att söka de statsbidrag som finns. Det gäller oavsett vilken färg kommunen har: röda, blå eller gröna. Något annat som borde göras är att man i alla skolor i Sverige per omgående fasar ut mobiltelefoner så att man får helt mobilfria skoldagar. Det vore väldigt bra. En tredje bra sak vore om Skolinspektionen fick skärpta befogenheter.

Det är också väldigt viktigt att alla kommuner, regioner och länsstyrelser liksom Skolverket sammantaget tittar på frågan om civil beredskap, krisberedskap, totalförsvaret och så vidare, och inventerar. De borde se till att skolan har en tydligare krisberedskap om de orostider vi ser runt omkring oss nu i högre grad också når Sverige. På skolor måste man operativt se över hur man kan förstärka säkerheten här och nu, med tanke på det som hände på Risbergska och på ett antal andra dåd vi har haft.

Det har anslagits pengar, och vi har också snabbutrett detta. Vi kommer att behöva skärpa säkerheten kring svenska skolor, men det finns säkerligen en hel del man kan göra här och nu.

Det finns också mycket annat. Det som är avgörande är dock att de skolor som ägnar sig åt en pedagogik som inte är framgångsrik och inte lär eleverna tillräckliga kunskaper bör förändra sin pedagogik. Det ska vara lärarledd undervisning, strukturerad i klassmiljö där läraren är en auktoritet i klassrummet och där man inte fasar ut läxor och säger att eleverna får göra lite vad de vill. Strukturerad undervisning med höga krav och höga förväntningar är vägen framåt för svensk skola.

Anf. 155 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Det är skillnad på höga krav och höga förväntningar. Höga krav när man inte har tillräckliga resurser för att hantera kraven leder till ohälsa. Jag vet inte om det leder till en kunskapsskola. Däremot har höga förväntningar en positiv effekt.

På vilket sätt skolsäkerhet och beredskap ska öka kunskapsresultaten i svensk skola låter jag vara osagt. Mobilfritt – det är de flesta skolorna redan i dag. Det här klarar skolorna av. Söka statsbidrag, talade Fredrik Malm om. Regeringens insats för att höja kunskapsnivån i svensk skola ska alltså vara att kommunerna ska bli bättre på att söka statsbidrag.

Det är väl inte riktigt det som höjer kvaliteten. Jag tänker att det är sådant som att bedriva utbildning på vetenskaplig grund och med beprövad erfarenhet. Här finns det lagstöd för att göra det. Vad gör regeringen för att skolorna på riktigt ska kunna arbeta utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet?

Man kan också fundera på samma tema, vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Riksrevisionens rapport säger att det inte finns tillräckligt stöd från myndigheterna. Simona Mohamsson och jag hade en debatt under frågestunden i förra veckan om skollagens ställning när det gäller svenska språket i skolan och rätten till modersmål. Där angavs som ett skäl till att det inte satsades tillräckligt mycket på svenska språket att det inte står i skollagen att språklagen gäller i skolan. Det gör den. Den gäller i hela det offentliga Sverige.

Vad är det som behövs? Är det att regeringen håller alla i handen för att de ska följa den lagstiftning som finns? Det tror inte jag. Verksamheterna ska ha förutsättningar att följa lagstiftning, forskning och beprövad erfarenhet. Vad gör då regeringen för att skolor ska få de förutsättningarna här och nu?

Anf. 156 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Camilla Hansén ställde en fråga till mig om jag kunde räkna upp lite saker som skolor eller kommuner skulle kunna göra precis här och nu. Då tänkte jag att jag inte skulle rabbla upp allt som står i Tidö-

avtalet och som det kommer att bli propositioner, som kommer att införas under året och som därefter kan behöva en implementeringstid. Det vore lite oseriöst.

Jag tog mig an frågan på det seriösa maner som präglar mig som politiker genom att faktiskt svara på frågan som Camilla Hansén ställde. Jag rabblade upp tio saker som man skulle kunna göra här och nu. Då säger Camilla Hansén: Det har ingen vetenskaplig grund. Vad gör ni för att stärka den vetenskapliga grunden i skolan?

Fru talman! Sanningen är den att när Miljöpartiet hade ansvar för skolpolitiken i Sverige gick man steg för steg ifrån att skolan ska bygga på vetenskaplig grund. Man gick så långt att man ville introducera digitala devices, digitala enheter, för barn från ett års ålder i skolan.

Det var helt i strid med kognitionsforskningen och våra världsledande hjärnforskare på Karolinska institutet. Man skrev in i det i läroplanen för förskolan. Det har vi nu tagit bort. Det är rätt steg att ta i vetenskaplig riktning.

I de nya läroplanerna kommer det tydligt att framgå att det är phonics som gäller för att knäcka läskoden, det vill säga att man ljudar fram till att knäcka läskoden. Då kritiserar Camilla Hansén och Miljöpartiet det och tycker att vi i stället lägger oss i professionen.

Det är lite svårt att veta hur Miljöpartiet ska ha det. Å ena sidan säger man att vi måste lyssna på vetenskapen. När vi sedan gör det säger man å andra sidan att vi detaljstyr och inte låter professionen bestämma själv. Man kan inte ha kakan och samtidigt äta upp den – i slutänden blir det ingenting av detta.

Nu har vi bestämt oss för en inriktning som är helt nödvändig för att lyfta svensk skola. Ingen skulle vara gladare än jag om även Miljöpartiet fick kroka arm och vara en del av den resan framåt.

Anf. 157 ANDERS YGEMAN (S) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att instämma i allt det Fredrik Malm sa om terrordådet på Bondi Beach, varenda stavelse. Sedan blir det lite svårare.

Enligt Fredrik Malm kunde inte följderna av friskolereformen förutses. Det räcker med att läsa reservationerna när beslutet fattades. Lena Hjelm-Wallén förutsåg alldeles utmärkt överkompensationen. Ni ville kanske inte se det. Ni blundade för det. Men de var förutsedda, och de fanns där. Det var bara att läsa och ta till sig.

Malm påstod senare att tidigare regeringar, det vill säga den regering som jag satt i, inte gjorde någonting och inte lade fram några förslag för att stoppa vinsterna i friskolan. Det är en ren lögn. Vi lade förslag på riksdagens bord. Fredrik Malm röstade emot de förslagen, vartenda ett. Det är precis som ni röstat emot varje initiativ till att begränsa vinsterna.

Nu vet vi hur det ser ut. Enligt riksdagens utredningstjänst har över 19 miljarder kronor de senaste åren lämnat klassrummen och gått till jakt-slott och Porschebilar. Nu säger sig Fredrik Malm också se den här utvecklingen. Han säger att han vill göra någonting åt det. Det är bra så. Jag välkomnar det.

Jag har en fråga till Fredrik Malm. Var är förslagen? Varför lägger inte Tidöregeringen efter 82 procent av sitt maktinnehav fram förslag på riksdagens bord? Kanske ännu viktigare är: När det ligger förslag på riksda-

gens bord, varför röstar Fredrik Malm och Liberalerna mot de förslagen gång på gång på gång?

Om man inte lägger fram förslag i riksdagen, om man inte röstar för förslag i riksdagen, blir man ingenting mer än en tankesmedja. Då kanske man heller inte behöver sitta kvar i riksdagen.
(Applåder)

Anf. 158 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det var inte så på 90-talet när man införde friskolereformen att man riktigt förutsåg hur reformen skulle utvecklas. Det har också att göra med att reformen inte riktigt har omhändertagits och hanterats på ett sätt som jag tycker att man i efterhand kan se hade varit rimligt att man hade gjort.

Fru talman! Jag ska inte ta gift på det, men jag tror att Anders Ygeman har fel i sak när han säger att den överkompensation det talas om gällde från början. Jag tror att friskolorna hade 75 procent av skolpengen i början. Sedan lade Socialdemokraterna fram förslag om att den skulle upp till 100 procent.

Det var nog så att man i början av reformen hade en lite annan attityd från lagstiftarens sida till elevavgifter som var väldigt låga, det vill säga ringa elevavgifter. När man sedan förbjöd det, vilket såklart var väldigt bra, skedde det en uppjustering av skolpengen för friskolorna.

Fru talman! I tidigare replikskiften har man också varit inne på detta. Man talar om att under förra mandatperioden var man så bekymrad från vänstersidan för att man inte hade någon majoritet.

Fru talman! Så är det inte. Politik är dynamiskt. Vill man nå en majoritet kan man också skaffa sig en majoritet. Centerpartiet och Liberalerna var en del av januariavtalet och budgetförhandlade med regeringen.

Socialdemokratiska ministrar hade kunnat kontakta Centerpartiet och Liberalerna. Man ville inte tala med Sverigedemokraterna, men man hade kunnat tala också med Moderaterna och Kristdemokraterna och kunnat lösa ut en del av de här frågorna.

Det gäller inte minst frågan om att till exempel reglera systemet med köer, där alla partier ville gå i den riktningen. Men Socialdemokraterna var inte intresserade av att göra hantverket.

Regeringen lade fram propositioner som närmast liknade pamfletter. Den fick inte stöd för detta därför att de inte höll den kvalitet som var rimlig för oss för att kunna bifalla dem.

Anf. 159 ANDERS YGEMAN (S) replik:

Fru talman! Man tar sig för pannan. Skälet till att Fredrik Malm har röstat emot varje förslag om att begränsa vinsterna skulle alltså vara att Socialdemokraterna inte hade tagit kontakt med Fredrik Malm.

Sanningen är att Liberalerna ställde som krav för att samarbeta med Socialdemokraterna att vi inte skulle begränsa vinsterna. När vi kom ur den tvångströjan som Liberalerna satte på samarbetet lade vi fram förslag på riksdagens bord. Vad gör Fredrik Malm då? Han röstar emot förslagen.

Fru talman! Alla dessa Liberalernas åtgärder är Socialdemokraternas fel. Hade vi inte bara lagt fram förslag på riksdagens bord så hade inte Liberalerna varit emot det. Det är ett löjets skimmer över det.

Fru talman! Notera en liten detalj till. Jag ställde två frågor till Fredrik Malm. Varför har regeringen efter 82 procent av sitt maktinnehav inte lagt fram förslag på riksdagens bord? Varför röstade inte Fredrik Malm för de förslag som har legat på riksdagens bord utan röstade mot?

I ett tidigare replikskifte var Fredrik Malm väldigt mån om att säga vilken seriös politiker han var som svarade på frågorna. Nu lyser svaren med sin frånvaro. Är det kanske för att svaren skaver? Fredrik Malm har gång på gång röstat emot förslagen. Liberalerna har fattat beslut på stämman men röstat emot förslagen i riksdagen.

Trots fyra år av liberalt regeringsinnehav, i samarbete med Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna, kommer inte ett enda förslag som i verkligheten begränsar vinsten och vinstuttaget att läggas på riksdagens bord. Fredrik Malm menar att det är Socialdemokraternas fel. (Applåder)

Anf. 160 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag kan upplysa Anders Ygeman om att den här kammaren består av 349 mandat. Det är inte 349 plakat utan 349 mandat. Om Socialdemokraterna har ungefär 100 av mandaten kan de inte förvänta sig att få stöd av 175 när de lägger fram förslag som de inte förankrar eller diskuterar med andra i förväg.

Nu har vi en regering som får igenom sin politik för att den har majoritet här i kammaren. Det är för att vi pratar med varandra och reder ut olika frågor. Det innebär att vi från Liberalernas sida ganska ofta får göra kompromisser givet vår storlek. Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna får också kompromissa. Men totalt sett är vi överens om inriktningen för Sverige.

Vi pratar med varandra, vi förankrar våra förslag, vi förhandlar om dem och vi lägger fram dem för riksdagen. Och vi får igenom våra förslag.

Problemet för Socialdemokraterna är att man förväntar sig att andra partier liksom i defaultläge ska trycka ja när Socialdemokraterna lägger fram ett förslag. Så fungerar inte riktigt demokratin.

När det gällde regleringen av friskolorna hade Socialdemokraterna under förra mandatperioden idéer om olika sociala experiment och om hur antagningssystemet skulle se ut som hade fått helt orimliga konsekvenser. Man hade också en idé som gick ut på att totalförbjuda möjligheten att göra en intresseanmälan till en skola i förväg. Trots att det fanns stöd från alla åtta partier för att reglera detta och göra det mer restriktivt valde Socialdemokraterna att inte lyssna. Anders Ygeman hade en majoritet här, 349 mot 0, och lyckades ändå inte få igenom sin proposition. Det är snudd på världsrekord, skulle jag vilja säga.

(Applåder)

Anf. 161 ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Det är väl bara att konstatera att Fredrik Malms och Liberalernas version av politik är att inte lägga fram förslag i riksdagen som de påstår sig vara för och inte rösta för förslag som de påstår sig vara för. Med den definitionen av politik är det kanske inte så konstigt att så lite har hänt när det gäller friskolorna, förutom att vinsterna har fortsatt att öka.

Fru talman! Vi har precis firat Nobelveckan. Runt om i världen har priset hjälpt till att sprida kunskap och bildning. Pristagarna har festat – välförtjänt – och föreläst.

Nobelpriset i ekonomi tilldelades i år Philippe Aghion för hans forskning om så kallad kreativ förstörelse. Aghion är full av beundran för Sverige och spar inte på berömmet. En del kanske till och med kan riktas mot Tidöregeringen.

Men på en punkt är han djupt kritisk, nämligen den svenska marknadsskolan och dess konsekvenser. Han menar att med den politik som Sverige för förlorar vi framtidens Marie Curie och Albert Einstein. Smarta barn från fattiga familjer slås ut. Han menar att vi måste göra upp med marknadsskolan.

Det är inte svårt att förstå hans kritik. Klyftorna i svensk skola växer. 28 procent av eleverna i svensk skola blir underkända i minst ett ämne. Det är en högre nivå än vi någonsin tidigare har sett. Klyftorna i svensk skola har ökat med Tidöregeringen. 20 000 elever uppnådde inte behörighet till gymnasiet eftersom de var underkända i något av kärnämnen svenska, engelska eller matematik.

Klyftorna i svensk skola biter sig fast och går i arv. Bland elever med föräldrar som endast har förgymnasial utbildning är det bara drygt hälften som blir behöriga till gymnasiet. Hur många potentiella nobelpristagare vi går miste om är det ingen som vet.

Resultatet i Timss-undersökningen borde ha varit en kalldusch: Skillnaderna ökar mellan låg- och högpresterande elever i årskurserna 8 och 9. De lågpresterande eleverna har till och med sämre resultat i årskurs 9 än de hade i årskurs 8. Det är ett ofattbart misslyckande.

Tidöregeringen har förslösat en hel mandatperiod. Regeringens skolpolitik biter inte på ojämlikheten utan har i stället förvärrat den. När marknadsskolan och vinstjakten har brett ut sig har ökande ojämlikhet, klyftor och segregation följt i dess spår.

Enligt riksdagens utredningstjänst har över 19 miljarder kronor försvunnit ur klassrummen de senaste åren. Det motsvarar kostnaden för att anställa 10 000 lärare i grundskolan. Men i stället för nyanställningar har det blivit nedskärningar på lärare och personal i skolan och i förskolan, sämre lär- och skolmiljöer, indraget Bregott och sämre mat. Förskolebarn får leva på vatten och knäckebröd samtidigt som ägarna plockar ut miljonvinster. Det är för övrigt samma förskola som skolministern sålde aktierna i och lämnade styrelsen för precis när hon blev skolminister.

På förskolan lämnas barn med Ipadar med Babblarna på hög volym i stället för att läsa en bok i trygg famn. Det är uppenbart för alla utom Tidöregeringen att vinstintressena måste bort från svensk skola, så att det alltid är barnens lärande som står i fokus.

Fru talman! De senaste decennierna har samhället förlorat kontrollen över skolan till marknaden. Steg för steg har moderater, liberaler och sverigedemokrater förskjutit fokus i svensk skola. Fokus i svensk skola har skiftat från att våra barn ska lära sig och utvecklas så mycket som möjligt till att vinstdrivande koncerner ska tjäna så mycket pengar som möjligt.

Svenskt skola lider av en rad systemfel. Vinstjakt, svag styrning mot kvalitet och jämlikhet och bristande resurser leder till segregation och ökade klyftor. Sverige har gått från att tidigare ha haft ett av de mest jämlika och högpresterande skolsystemen i världen till en skola där ojämlikhet

breder ut sig mellan elever, skolor och kommuner. Skolan har blivit Sveriges största marknadsmisslyckande.

Fru talman! Regeringen och Sverigedemokraterna har misslyckats med att ta itu med systemfelen i svensk skola. För det första får vinstjakten fortsätta att härja fritt, öka klyftorna och dränera skolan på resurser. De förslag som regeringen har utrett är tandlösa och skulle enligt Skolverket, regeringens egen expertmyndighet, snarare ha lett till att konsolidera skolkoncernernas ställning på skolmarknaden.

I stället för att förbjuda vinstuttag vill man införa ett administrativt monster som är tandlöst, blint och dyrt. Men vinstjakten och avarterna blir kvar.

Skolkoncernerna tillåts fortfarande att ha orättvisa kösystem för att välja ut lönsamma elever. SD-regeringen prioriterar konsekvent skolkoncernernas intressen före eleverna.

För det andra har SD-regeringen gjort underfinansieringen av skolan till en sport där man lovar så mycket som möjligt men gör så lite som möjligt. Mandatperioden inleddes med vad man kallade de största satsningarna i skolan på 30 år. Det visade sig vara en sänkning av anslaget till skolan med 2 miljarder i fasta priser, med uppsägningar och nedskärningar runt om i landet som konsekvens. Med det räknestycket är det kanske inte konstigt att matematikkunskaperna utvecklas bristfälligt.

I den här budgeten hävdar regeringen i stället att man gör den största satsningen i modern tid på skolan, men det finns inga rekordsatsningar i den här budgeten – inte om man jämför med verkligheten, bara om man jämför med regeringens egna planerade nedskärningar. Siffertrixandet har upphöjts till konstform. SD-regeringen prioriterar skattesänkningar för höginkomsttagare framför mer resurser till skolan.

För det tredje gör regeringen ingenting åt den svaga styrningen mot kvalitet och jämlikhet i skolan. Resultatet är att skillnaderna mellan olika skolor, kommuner och huvudmän tillåts fortsätta att växa.

Tidöpartiernas prat om att införa en skolpengsnorm slutade i oenighet och handlingsförlamning. Medan Moderaterna är ärliga och säger att de slängt förslaget i papperskorgen försöker utbildningsministern upprätthålla skenet av att de gör saker som de i verkligheten inte gör.

Medan Tidöpartierna käbblar fortsätter flera miljarder att läcka ut från skolan via skolpengen trots att det finns färdiga förslag för att stoppa det. Återigen får skolkoncernernas intressen gå före skolbarnens.

Fru talman! Vi socialdemokrater menar att samhället nu måste ta tillbaka kontrollen över skolans styrning, så att svensk skola återigen kan bli världens bästa och mest jämlika. För detta krävs tre övergripande åtgärder som tar itu med systemfelen i skolan:

För det första ska vinstuttag förbjudas i skolan, förskolan och gymnasiet, så att fullt fokus kan ligga på elevernas undervisning och ingenting annat. Skolans pengar ska tillbaka till klassrummen.

För det andra måste de avarter när det gäller marknadsskolan som möjliggör vinstjakten bort. Det handlar om att skolpengen överkompenserar friskolor och om de orättvisa kösystemen, som möjliggör för koncerner att välja ut lönsamma elever och sälla bort elever med större behov.

För det tredje måste staten nu kliva fram för att säkerställa skolans kvalitet och jämlikhet i hela landet. Staten ska ta ett ökat ansvar för skolans finansiering samtidigt som bindande regler ska införas för det som är viktigast för att höja kvaliteten. Det handlar om lärartäthet, klassernas storlek och elevhälsa. Ett sektorsbidrag med ökade resurser ska införas för att kommunerna ska kunna leva upp till de höjda kraven på god skolgång åt alla.

Redan i år hade det varit möjligt att ta några avgörande steg för att svensk skola återigen ska bli världens bästa och mest jämlika.

Totalt innehåller vårt budgetförslag 4,6 miljarder kronor mer till skola och förskola – med fokus på fler lärare, mer personal och ökad jämlikhet i skolsystemet. Vi föreslår en rejäl satsning på skolan, på 3,7 miljarder. Vi föreslår också 600 miljoner mer till förskolan i syfte att minska gruppstorlekarna, införa språkrav och stärka språkutvecklingen i förskolan.

Med den här budgeten hade Tidöregeringen chansen att visa att man menade allvar med allt prat om helrenoveringar och rekordsatsningar. Man försatt den chansen. Systemfelen är kvar, och de växer.

Fru talman! Nobelpristagaren Philippe Aghion är inte ensam om att vilja stoppa vinsterna i svensk skola. 74 procent av svenskarna vill stoppa vinsterna i skolan. Nio av tio lärare vill stoppa vinsterna i skolan. Det är bara Tidöpartierna och skollobbyisterna som envetet försvarar de obegränsade vinstuttagen. Det är ett svek mot våra barn och unga men också gentemot vårt lands framtid.

(Applåder)

Anf. 162 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Fru talman! Det fanns mycket i Anders Ygemans anförande som jag återkommer till längre fram, men jag skulle nu vilja fråga Anders Ygeman om Anders Ygeman tycker att det är riktigt att man ljuger för svenska folket och använder fel siffror.

Anders Ygeman talar nu i varenda debatt om ett vinstuttag om 19 miljarder. Det stämmer inte. Det vet säkerligen Anders Ygeman också, för jag tror att Anders Ygeman kan räkna.

Jag har fått en korrekt utredning från RUT när jag har frågat om skolkoncernernas vinstuttag. Enligt den är rörelseresultatet, när man räknar bort lokaler, 6,7 miljarder. Det är rörelseresultatet. Det är alltså en tredjedel av den siffra som Anders Ygeman använder.

Fru talman! När det gäller vinstuttaget är det något helt annat. År 2024 var det två av koncernerna som tog ut vinst. Den ena var Academedia, som tog ut en vinst om 178 miljoner. Den andra var Jensen, som tog ut en vinst om 6 miljoner. Det är väldigt långt från de 19 miljarder som Anders Ygeman hela tiden påstår att det är och som till och med människor i den här kammaren tror på.

Läs en korrekt utredning från RUT, där man räknar bort lokalkostnaderna för friskolorna och får helt andra siffror!

Sedan kan man ändå ha synpunkter på om man ska kunna göra en vinstutdelning eller inte, och man kan ha synpunkter på om det finns bra eller dåliga friskolor. Själv tycker jag att det finns bra och dåliga friskolor, men det finns också bra och dåliga kommunala skolor. Men att gå på gång ljuga för svenska folket och säga att det är 19 miljarder i vinstuttag, av skattebetalarnas pengar, tycker jag inte är anständigt av en politiker.

Jag vill höra om Anders Ygeman tycker att det är riktigt att gång på gång ljuga för svenska folket eller om Anders Ygeman tycker att vi ska använda korrekta siffror.

(Applåder)

Anf. 163 ANDERS YGEMAN (S) replik:

Fru talman! Här ser vi nu svaret på varför ingenting har gjorts på 30 år åt vinsterna i friskolorna och hur långt in i riksdagen friskolelobbyisterna når. Svaret står här, rakt framför mig.

Jag vågar hävda att riksdagens utredningstjänst gör ett bra jobb, och de har enligt dem själva räknat med det mest vedertagna begreppet. Kristina Axén Olin har ett annat begrepp. Hon kommer fram till en annan siffra. Båda siffrorna är sanna. Men det riktigt jobbiga för Kristina Axén Olin är att vinsterna är mycket större än så. Det här gäller bara de största friskolekoncernerna under några få år. I själva verket har de här vinstuttagen pågått i 30 år och i många fler än de stora koncernerna.

Kristina Axén Olin bryr sig inte om att barnen sitter med Ipadar och lyssnar på Babblarna i stället för att få pedagogisk utbildning. Hon bryr sig inte om att skolans pengar går till jaktlott och Porschebilar. Hon bryr sig inte om att över 1 miljard kronor har gått till kriminella islamister. Nej, hon bryr sig om vinsterna och om vinstlobbyisterna och gör sig till deras språkrör här i riksdagen.

Har man inte fokus på att pengarna ska tillbaka till klassrummen och inte fokus på islamismen utan på om man ska använda EBITDA eller något annat för att räkna ut hur många miljarder friskolekoncernerna har gjort i vinst är det klart att det inte blir några åtgärder. Då försvinner pengarna ur klassrummen.

Kristina Axén Olin! Städa upp framför egen dörr! Stoppa vinsterna! Se till att pengarna kommer tillbaka till klassrummet!

(Applåder)

Anf. 164 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Fru talman! Självklart ska alla barn ha rätt att gå i en bra skola och ha den bästa undervisningen. Själv tycker jag inte att det är viktigt vem som är huvudman. Vi ska ha bra skolor oavsett om det är friskolor eller kommunala. Nästan en fjärdedel av barnen i Sverige går i en friskola. En tredjedel av våra gymnasieelever går i en friskola. Många friskolor gör ett fantastiskt arbete, precis som många kommunala skolor gör det. Men Anders Ygeman ska använda korrekta siffror. Man ska inte säga att det är 19 miljarder av våra skattepengar som försvinner, för den siffran är inte korrekt, fru talman.

Riksdagens utredningstjänst har gjort en alldeles korrekt utredning till mig också, när man frågat efter rätt siffror. Då var vinstuttaget förra året 178 plus 6 miljoner.

Fru talman! Jag är inte förvånad över att man gör så här, för det här följer Anders Ygeman, Socialdemokraterna och deras trollfabriker. Man tycker att det är helt okej att ljuga och fara med osanningar och vill inte stå för det efteråt.

År 2017 föreslog Anders Ygemans distrikt, i en motion, under S-kongressen att medlemmarna skulle lära sig hur man kan skaffa sig en anonym Facebookprofil för att bli köksbordskämpar för medmänsklighet. Jag är

alltså inte förvånad över att Anders Ygeman fortsätter på detta sätt och far med osanning och inte vågar stå för att det finns en helt annan beräkning av vinstuttaget i friskolorna. Detta beklagar jag.

Anf. 165 ANDERS YGEMAN (S) replik:

Fru talman! Kristina Axén Olin verkar ha lyssnat lite dåligt. Jag sa nämligen att man kan räkna på flera olika sätt och komma fram till flera olika vinstnivåer.

Det finns något som är mest spännande här. Jag ställde denna fråga till RUT: Hur stor vinst har de gjort? Och jag fick tillbaka svaret: 19 miljarder. Kristina Axén Olin har ställt en annan fråga till RUT och fått ett annat svar. Då menar hon att jag ljugar. Det vore klädsamt om Kristina Axén Olin redogjorde för sin fråga. Jag misstänker att den är skraddarsydd – direkt från vinstlobbyisterna. Det är också skälet till att Kristina Axén Olin fick ett annat svar än vad jag fick.

Båda svaren mäter överskott i friskolekoncernerna. Kristina Axén Olin kommer fram till att det är 6 000 miljoner kronor de senaste tre åren och att hon inte vill göra någonting åt det. RUT kom fram till att det var 19 miljarder, men Kristina Axén Olin svar är detsamma. Hon vill inte göra någonting åt det.

Den viktiga frågan, Kristina Axén Olin, är inte om det är 6, 12, 19, 20 eller 25 miljarder. Den viktiga frågan är: Hur får vi tillbaka pengarna till klassrummen? Nu går de till jaktstolt och Porschar. De går till islamister. Er regering har på fyra år inte gjort någonting för att begränsa vinsterna – inte en enda sak för att se till att islamisterna inte kan ha fri dragningsrätt på våra skattepengar.

Detta oroar inte Kristina Axén Olin, däremot hur riksdagens utredningstjänst räknar. Kanske ska Kristina Axén Olin styra sitt fokus lite annorlunda.

(Applåder)

Anf. 166 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! För det första reagerade jag precis likadant som Kristina Axén Olin på siffran 19 miljarder. Det är andra gången jag hör Anders Ygeman prata om 19 miljarder. Första gången var i en debatt vi hade i Sveriges Radio.

Jag vet inte om Anders Ygeman har fått fram en egen RUT-rapport, men Socialdemokraterna lät ju ta fram en om aktiebolagens ekonomi. Det Anders Ygeman kanske inte vet är att dessa rapporter blir offentliga om man säger att de ska bli det. Jag har läst den där RUT-rapporten, och där står ingenting om 19 miljarder – ingenting alls! Är det något som Anders Ygeman har drömt, eller var kommer de här summorna från?

För det andra betackar vi oss för beskrivningar av hur diskussioner förs i Tidöpartierna om exempelvis skolpengsnormen. Vi vet själva hur de diskussionerna ser ut och vad de leder fram till. Att komma med recensioner när man inte ens varit på plats passar sig inte.

Socialdemokraterna styr inte längre Sverige. De styr inte över skolpolitiken. Det är en viktig signal att skicka. Det är slut. Nu är det andra visioner och idéer som gäller.

För det tredje hänvisar Anders Ygeman till Philippe Aghion, tydligen nu en stor idol för Anders Ygeman. Philippe Aghion är alltså medlem av

Prot. 2025/26:52
15 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

det franska kommunistpartiet. Socialdemokraternas Anders Ygeman står här och hänvisar till en person som är medlem i det franska kommunistpartiet. Jag vet inte om Socialdemokraterna i Sverige vurmar för kommunism nu för tiden, men det blir lite märkligt. Vi vet ju alla vad kommunister, oavsett varifrån i Europa de kommer, tycker om privat verksamhet.

För det fjärde: Vad är det barn i kommunala förskolor möter? Jo, de sätts framför en tv av lärare som inte pratar svenska, och så får de titta på något digitalt program som har översatts till det egna språket. Är det detta Anders Ygeman tycker är bra?

Anf. 167 ANDERS YGEMAN (S) replik:

Fru talman! Låt oss börja från början. Det är alltså inte jag som påstår att friskolekoncernerna de senaste åren har gjort 19 miljarder i vinst. Det är riksdagens utredningstjänst. Det går att läsa. Om Patrick Reslow har misslyckats med googlingen kan jag hjälpa till i den delen.

Philippe Aghion är framför allt en fri forskare som av den svenska Nobelpriskommittén har fått ekonomipriset till Alfred Nobels minne. Det var därför jag lyfte fram honom. Om Patrick Reslow vill brännmärka forskare beroende på att de är med i Moderaterna, kommunisterna eller Sverigedemokraterna får det stå för honom.

Sedan var det någon helt förvirrad bild om friskolor och kommunala skolor och förskolor. Jag kan vara väldigt enkel, Patrick Reslow: Jag vill stänga dåliga skolor, jag vill stänga dåliga förskolor och jag vill att pengarna ska tillbaka till klassrummen och till förskolorna. Den ena driftsformens dåliga beteende rättfärdigar inte dåligt beteende hos en annan driftsform.

Men låt mig bara avslutningsvis konstatera, fru talman, att inte heller Patrick Reslow är det minsta orolig över alla dessa miljarder som går ut i vinst. Han är inte ett dugg orolig över pengarna till islamisterna. Han har pratat med friskolelobbyister som säger att man ska attackera siffror i stället.

Jag behöver inte veta vad som försiggår i Tidögängets förhandlingar. Jag kan ju se resultaten: inte en enda proposition på riksdagens bord. 81 procent av tiden har gått, och vinsterna fortsätter.
(Applåder)

Anf. 168 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! I så fall kan vi glömma att Philippe Aghion är kommunist och säkert präglad av detta i sina teser.

Men låt oss då titta på de franska eleverna. Anders Ygeman stod här och ondgjorde sig över klasskillnader i Sverige och liknande. Vilka möjligheter har franska barn i utanförskapsområden att komma till andra skolor än de kommunala? Vad krävs i andra länder för att göra en sådan resa? Jo, det krävs att föräldrarna har en väldigt tjock plånbok.

Jag måste påminna Anders Ygeman om att det var Socialdemokraterna som en gång – hedrande – såg till att friskolorna fick 100 procent av skolpengen. Det var rätt, för vi ska inte ha elevavgifter i svensk skola.

Här står man nu och ondgör sig över vårt system, hänvisar till individer runt om i Europa och tycker att deras system är så fint. Där har man inte alls den uppfattningen, tvärtom. I Frankrike har vi verkligen elitskolor. Där

kan vi prata om ett klassamhälle i utbildningssektorn. Är det sådana elit-skolor Anders Ygeman vill ha fler av i Sverige?

Nej, vi gillar inte islamister. Jag önskar att fler socialdemokrater agerade som de pratar här i kammaren, exempelvis Anders Ygemans kompisar i Göteborg när man ska ha mark till någon moské eller Anders Ygemans kompisar i Malmö när det gäller islamistiska föreningar som får massvis med bidrag. Då är det inte tal om att knäcka islamister.

Islamistiska skolor ska vi inte ha. Islamister som driver skolor ska vi inte ha. Där är vi väldigt tydliga. Där kan vi vara överens. Men det handlar ju inte om att stänga dåliga skolor; det handlar om att Anders Ygeman vill stänga alla fristående skolor. Det är nämligen precis det som blir effekten om vi förbjuder exempelvis vinst. De kommer att dräneras och försvinna.

Vi ska stänga dåliga skolor – kommunala eller fristående.

Anf. 169 ANDERS YGEMAN (S) replik:

Fru talman! Patrick Reslow och jag är eniga om det franska skolsystemet. Jag kan också rikta stark kritik mot det. Och om Patrick Reslow hade ägnat sig åt att läsa åtminstone ett stycke av Philippe Aghions uttalanden i Sverige i stället för att googla hans politiska hemvist för att försöka brännmärka honom hade han vetat att Philippe Aghion är lika kritisk till det franska skolsystemet som han är till det svenska. Det hade kanske varit klädsamt innan han besteg riksdagens talarstol och försökte sig på ett lustmord på årets Nobelpristagare.

Patrick Reslow säger sig vara emot islamism. I själva verket är han ju den största garanten för finansiering av islamism – 1 miljard kronor! Inte ens Saudiarabien har lyckats finansiera islamismen i Sverige så mycket. 1 miljard kronor har gått till kriminella islamister tack vare att Patrick Reslow inte vill sätta stopp för vinsterna i friskolesystemet.

När vi lade fram förslag om att begränsa vinsten i friskolesystemet störtök aktierna på friskolemarknaden. När Kristina Axén Olin och Patrick Reslow vann valet steg aktierna. När de nu står här som friskolelobbys främsta parlamentariska företrädare har friskoleaktierna ökat med 100 procent. Vad beror det på? Jo, det beror på att marknaden gör den helt korrekta iakttagelsen att Sverigedemokraterna och Moderaterna inte kommer att begränsa vinsten med en enda krona.

Friskolelobbyn firar. Islamisterna firar. Svenska folket sörjer. Svenska elever sörjer. Nio av tio lärare vill begränsa vinsten, men inte en enda sverigedemokrat.

(Applåder)

Anf. 170 PATRICK RESLOW (SD):

Fru talman! Jag står här med ett manus, men när man får höra lögner, påhopp och floskler i kammaren pumpar adrenalin i en. Jag vet därför inte om jag kommer att hålla mig till mitt planerade anförande helt och hållet.

Det är besvärande att lyssna på Socialdemokraterna. Allting är alltid friskolornas fel. Den större delen av Anders Ygemans anförande i talarstolen handlade om friskolor; det var en fullständig fixering.

Det är dock inte så att Anders Ygeman är intresserad av vad som försiggår i de fristående skolorna. Nej, nej, nej – man drar alla över en kam och säger att de är avarter som ska bort. Aktiebolagen ska bort, och vi ska

inte ha vinster. Vi ska alltså inte få in pengar i systemen. Samtidigt säger man att kommunerna är så fattiga och behöver pengar. Hur ska de få in pengar i systemen? De här eleverna ska ju gå någonstans, men det glöms alltid bort.

Fokus i debatten måste till varje pris vara hur varje enskild skola funkar och vad den levererar. Dåliga skolor ska vi agera mot. Vi ska kunna utdöma viten, och vi ska kunna lägga ned skolor oavsett om de är kommunala eller fristående. När det däremot gäller bra skolor ska vi ställa oss frågan vad de skolorna gör som är så bra. Varför söker sig elever dit? Vad kan vi lära av dem? Det kan vara en kommunal skola eller en fristående skola; det spelar ingen roll.

I grund och botten är det eleverna själva som har valt den skola de går på, och den rätten står vi upp för och försvarar. Då vill vi inte höra trams om att vi skulle tillhöra friskolelobbyn eller vad det nu är – inte från ett parti som har så starka band till fackföreningsrörelsen att LO sitter och styr partiet fullt ut. Vi betackar oss för det.

Det är otroliga generaliseringar som görs. Att vi som sverigedemokrater skulle vara för islamister och gynna dem är ju trams. Det är inte Sverigedemokraterna som är ansvariga för att ha skapat ett samhälle där man ser islamister driva omkring och där man ser gängbildningar och liknande, utan det är i högsta grad Socialdemokraterna. Det är ett samhälle som har skapat ett vi och ett de och där personer som inte har någon lojalitet med Sverige bor här och begår brott, våldför sig på befolkningen och så vidare. Sedan har Socialdemokraterna mage att säga att vi som i alla år har protesterat mot den utvecklingen skulle ha någon skuld i den. Skäms!

Svensk skola har många problem, men det finns också mycket som fungerar väldigt bra i svensk skola. I de internationella mätningarna kan vi exempelvis se att svenska elever som har svenska föräldrar klarar sig väldigt väl. Man ligger ganska högt i matematik; jag tror att man är bäst i världen utanför Östasien och Singapore. I naturvetenskapliga ämnen är man fjärde bäst i världen. Däremot har vi en stor elevgrupp som inte möter svenska språket och som inte har svenska föräldrar. De brister, och det har man låtit fortgå i flera år.

Lösningen är hela tiden densamma: Förbjud vinster och skjut till mer pengar! Innehållet säger man dock ganska lite om. Faktum är att oppositionen inte har någon politik för innehållet. Man vet inte vad man ska göra, för vad gör man den dagen då man har förbjudit vinsterna? Ja, det undrar vi också. Vad är det för politiska förslag man tänker ta till?

Tillskott av mer pengar är inte det som behövs. Anders Ygeman och jag hade en radiodebatt för en tid sedan, och hela den debatten handlade om att det var viktigt att skjuta till mer pengar. Mer pengar till skolan var universallösningen. Men i den rapport vi diskuterade stod det klart och tydligt att det inte var pengar som var problemet, utan det var annat. Det var elever som inte kom till skolan, elever som bråkade på lektionerna och oordning i klassrummen och på skolgårdarna. Det var ointresse för skolan hos somliga, och det var mobbning, mobiltelefoner och så vidare.

Det är de här sakerna vi måste få ordning på. Skolans främsta problem är att det är en otrygg situation i skolan, det vill säga att det på en del håll är oordning och oreda i klassrummen. Detta måste åtgärdas. När någon ställer frågan vad regeringen gör för att åstadkomma detta är svaret: Det görs mycket på detta område, för en gångs skull. Vi är vana vid att det

tillsätts utredningar, att de kommer med förslag och att förslagen hamnar i en skrivbordslåda – det var ju typiskt för den förra regeringen – men nu gör vi någonting åt det här.

Vi ser till att införa fler akutsolor, något som till och med Socialdemokraterna tycker är bra. Man gör det i Göteborg, det vill säga bygger ut fler akutsolor. Vi ser också till att skärpa de disciplinära åtgärderna med avstängning och möjlighet att flytta elever, det vill säga ta bort dem från klassen. Vi måste också se till att det finns handlingsplaner för hur man agerar i kriser på skolorna. Vi måste se till att alla lärare vet vad de ska göra i de fall våld och hot förekommer på en skola, vilket har hänt.

Det här är viktiga saker. Den dagen vi får ordning och reda i klassrummen skapar vi förutsättningar för kunskap och lärande, och då ser vi också till att kunskapsresultaten lyfter även för den grupp som inte har svenska föräldrar. Till detta kommer också en fullständig satsning på svenska språket. Det är viktigt. Om man inte möter svenska språket hemma eller i skolan kan man inte heller tillgodogöra sig studierna fullt ut.

Vi går nu vidare med tydliga läroplaner. Det handlar om att ha en läroplan som inte fokuserar på flum utan där man är tydlig med att det är kognitionsbeteende och liknande som ska gälla. Kognitionsvetenskapen får stå i förgrunden, och flummet får stå i bakgrunden. Vi har också länge sagt att undervisningen måste bli mer klassisk. Vi måste ha mer faktakunskaper i tidig ålder för att de sedan ska kunna utvecklas och användas till analyser.

Detta gör vi nu genom de förslag som läggs fram kring en ny läroplan. I den här budgeten ser vi också till att påbörja arbetet med att förbereda för en ny läroplan, för det behövs verkligen. Den ska kännetecknas av en tydlig kunskapsinriktning och fokus på just faktakunskaper i tidiga år.

Vi måste arbeta väldigt hårt med att se till att fler blir lärare. Vi vet att arbetssituationen i skolorna i dag gör att många slutar. Många hoppar av utbildningen efter att ha varit ute på praktik, för det var inte det här de ville syssla med. De ville inte ut och vara ordningsvakter, utan de ville undervisa. Det är också någonting som präglar den här budgeten: satsningarna på läraryrket, och då inte bara på redskap för att hålla ordning utan även på fortbildning, på att stärka yrkets attraktivitet, på att stärka lärarutbildningen och så vidare.

Fru talman! Det här anförandet blev lite annorlunda än jag hade tänkt mig, men när man hör lögner, floskler och liknande i talarstolen och i replikskiften tycker jag att man måste reagera. Jag tycker att jag har all rätt att göra det, och därför blev det ett annat anförande än jag hade tänkt från början.

Avslutningsvis skulle jag vilja önska fru talmannen, talmanspresidiet, kammarkansliets personal samt mina utskottskollegor från både majoritet och opposition en riktigt god jul.
(Applåder)

Anf. 171 ISABELL MIXTER (V) replik:

Fru talman! Jag ska göra mitt bästa för att inte anklaga ledamoten för något; det verkar vara lite känsligt att behöva stå till svars för sin egen politik. Jag har ändå några frågor.

Ledamoten sa i sitt anförande att man självklart ska kunna stänga ned dåliga skolor och oseriösa aktörer. Jag vill fråga lite om ett avslöjande som kom i förra veckan om missförhållanden på en förskola som ägs av Tellus-

gruppen. Skolan ligger här i Stockholm. Tellusgruppen hette tidigare Häl-sans förskola. Där fick barnen knäckebröd och vatten att äta. Lotta Edholm satt tidigare i styrelsen för denna friskolekoncern.

Den här gången handlade avslöjandet bland annat om att en ettåring ramlat genom ett fönster och att en förälder fått åka hem och hämta frukost till barnen då nyckeln till kylskåpet – man har alltså lås på kylskåpet – var borta. Barnen hade alltså inte någon frukost att äta.

Det har varit 37 grader varmt på förskolan under sommaren. Man har haft för få pedagoger och inte kunnat ha tillsyn över alla barn. Vid vissa tillfällen har barn varit försvunna.

Det är uppenbart att det här inte är en trygg plats att lämna sitt barn på som förälder. Samma koncern säger att man har som mål att öka sin om-sättning årligen och har ganska högt ställda mål för detta. Det är ganska uppenbart att det handlar om att man vill göra större vinster.

Tellusgruppen har också barnpassningsverksamhet, på ett fancy hotell här i Stockholm, så att mammor och pappor kan kaka brunch. Den verk-samheten går back, så de här pengarna tas från friskoleverksamheten och går rakt in i nannyverksamheten.

Jag undrar hur Patrick Reslow ser på detta.
(Applåder)

Anf. 172 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Det finns ju ingen som står upp för kunskap och bildning som gillar detta. Jag vill dock vara tydlig med att man inte kan krossa en hel sektor bara för att man tar upp några dåliga exempel. Det är skillnaden mellan Isabell Mixters parti och vårt parti.

Vi ska agera väldigt kraftfullt i de här situationerna, och det spelar ingen roll om det är en fristående eller en kommunal skola. I slutändan ska man inte få bedriva verksamhet på den enheten om man inte sköter sig som man ska. Det kan jag stå för, och det står Sverigedemokraterna för.

Om man använder skolpengen till annat än det som den ska användas till eller om man totalt brister i de åtaganden man har – om det finns all-varliga kvalitetsbrister – ska man inte kunna ta ut vinst. Om bristerna inte avhjälpas måste vi ifrågasätta om man ska få bedriva verksamheten framö-ver. Jag tycker inte det. Det finns exempel på aktörer som har misskött sig på en skola och sedan fått tillstånd att starta en annan. Det ska man inte kunna göra, utan där måste vi börja prata om näringsförbud.

Samma sak gäller en kommunal skola som missköter sig. Även där måste vi kunna gå in – all in – och göra allt för att se till att vi skyddar eleverna. Det är ändå det som det handlar om.

Jag hoppas att detta var ett tillräckligt bra svar för Isabell Mixter.

Anf. 173 ISABELL MIXTER (V) replik:

Fru talman! Det är ju fint att ledamoten säger att det här inte ska få förekomma och att man ska stänga ned oseriösa aktörer. Frågan är hur det ska gå till och vad regeringspartierna avser att göra.

Ni sitter ju och styr tillsammans i Tidöregeringen. Än så länge finns det inga som helst förslag på riksdagens bord om att reglera detta så att det blir möjligt att stänga ned oseriösa aktörer. Avser regeringen att ge Skol-inspektionen nya verktyg för att kunna stänga ned oseriösa aktörer? Avser ni att införa vinstbegränsningar för dem som missköter sig? Det är väldigt

oklart vad regeringen egentligen vill göra för att stänga ned oseriösa aktörer.

Jag skulle kunna stå här ganska länge och tala om andra friskolekoncerner som agerar på liknande sätt. Vi har tidigare hört om hur sju barn fått dela på en banan på en aktiebolagsdriven förskola. Vi har hört att Engelska Skolan ger sina lärare lägre löner än de kommunala skolorna och har lärare utan svensk behörighet. Man har också försökt att dölja en pedofilskandal på Engelska Skolan för att skydda skolans rykte. Vi har Academedia, som vill öppna 200 förskolor i Tyskland. Det kan man göra därför att man har fått så goda resultat i Sverige. Man använder en del av vinsten för att expandera i ett helt annat land med hjälp av svenska skattepengar. Det är ju helt barockt. Det är ju stöld från svenska folket.

Jag vill höra vad ni avser att göra för att stänga ned oseriösa aktörer när ni nu sitter vid makten. Jag förstår att ni inte vill avskaffa hela skiten, som vi vill, men vad ska ni göra för att i alla fall stänga ned de oseriösa aktörerna?
(Applåder)

Anf. 174 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Om Isabell Mixter hade öppnat Tidöavtalet hade hon kunnat läsa exakt vad vi tänker göra åt de här sakerna.

Det kommer ett förslag till våren. Det har kommit ett första delbetänkande, och det kommer ett förslag om förbud mot vinstuttag vid allvarliga kvalitetsbrister. Det kommer också att finnas motsvarande regler när det gäller de kommunala skolorna. Där är det lite svårare, eftersom det inte finns några vinster att ta ut. Det kan dock finnas annat som man kan göra någonting åt. Det kan exempelvis vara en politisk ledning som inte sköter sig; det finns ju även sådana exempel.

Detta är på gång, och jag förstår inte varför man skulle hävda någonting annat. Det är ju inte så att någon har sagt att detta skulle skjutas upp eller att det inte skulle bli någonting av det. Sedan kanske det inte blir som Vänsterpartiet vill, för där är vi inte ideologiskt.

När man tar upp alla de här skolorna saknar jag alltid de goda exemplen. Hur är det med de bra ESS-skolorna, som faktiskt levererar? Glömmer man bort dem av en slump? Procivitasskolorna är alldeles fantastiska. Jag vet inte om Isabell Mixter har varit och besökt Academedia och tittat på exempelvis en Procivitasskola. De skolorna är jättepopulära och mycket bra. Det är mycket hög aktivitet, och det är höga krav och höga förväntningar på eleverna. De levererar väldigt bra resultat. Varför lyfts inte de fram i debatten? Det är väldigt märkligt. Jag tycker att det är konstigt.

Jag tycker att vi ska ge kritik åt dem som förtjänar det, men vi ska också sluta kritisera dem som inte förtjänar kritik. Det tycker jag är viktigt och hederligt.

Anf. 175 ANDERS YGEMAN (S) replik:

Fru talman! Patrick Reslow påstod att jag ljög när jag sa att mer än 1 miljard kronor av skattepengar har gått till kriminella islamister som driver skolor och förskolor. Jag vill bara fråga Patrick Reslow hur mycket han menar att det är.

Prot. 2025/26:52
15 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Anf. 176 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Det var ju inte där Anders Ygeman ljög. Han ljög när han sa att vi inte skulle vara emot islamister och islamistiska skolor; det var ju det han ljög om. Där for han med osanning.

Anf. 177 ANDERS YGEMAN (S) replik:

Fru talman! Då kan jag och Patrick Reslow glädjande nog vara överens om att 1 miljard kronor som skulle ha gått till skolor och förskolor i stället har gått till kriminella islamister under tiden med Tidöregeringen.

Anf. 178 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Anders Ygeman och jag är inte överens på det sätt som han säger det. Det vi kan vara överens om är att vi inte ska slösa bort pengar till islamister. De ska inte få några pengar alls, och det måste vi se till att åtgärda.

Islamister har dock inte bara kommit hux flux efter 2022. Vi hade ju islamister som drev skolor också före 2022. Varför var inte Anders Ygeman lika intresserad av att diskutera dessa frågor före 2022? Jag vet att Anders Ygeman inte har rätt till replik, så vi får se det som en retorisk fråga. Det gäller inte bara Anders Ygeman, utan det gäller socialdemokratin som helhet.

Det var ju rasism att gå åt islamister och liknande. Att säga att de inte fick lov att driva skolor var rasism – det var fel. Så fort Sverigedemokraterna sa något var vi rasister. Det var så det lät.

Anders Ygemans parti vill inte ens diskutera sakfrågor med oss. Man har inte ens kommit dit. Om Socialdemokraterna hade velat diskutera dessa frågor med oss under förra mandatperioden hade vi säkert varit intresserade av att göra det. Men det ville de inte. Men nu vill de det eftersom de sitter i opposition, och i opposition behöver man inte ta ansvar.

Anf. 179 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Den primära orsaken till att Socialdemokraterna inte stoppade en massa grejer var att vi, ni, Liberalerna, Moderaterna och KD sa nej. Det får man ändå ge dem. Många av deras förslag var kassa, och det tycker jag fortfarande. Men de försökte i alla fall. De borde ha gjort det bättre, för då hade vi kunnat komma längre, vilket Liberalerna var inne på tidigare. Hade Socialdemokraterna gjort ett bättre jobb hade vissa saker kunnat göras lite tidigare. Men låt oss bygga diskussionerna i kammaren på fakta.

Det var jättebra att Patrick Reslow tog upp Pisaresultatet, som visar att de som pratar svenska hemma klarar sig bra i skolan. Här inkluderas också andra och tredje generationens invandrare. Visst är det fantastiskt att vi då har Europas bästa skolresultat. Tänk att alla de som har kommit hit och som pratar svenska hemma är med och skapar de bästa skolresultaten i Europa. Det tycker jag att man kan ha med sig, för man ska ju lyfta fram de bra exemplen också, som Patrick Reslow var inne på. Man ska inte bara ta upp dem som missköter sig utan också ta upp dem som sköter sig, kopplat både till individer från olika länder och till skolor.

Det påstås att oppositionens lösningar är samma över tid och att vi inte har några lösningar. Men Centerpartiet vill ha fler behöriga lärare, och vi vill att de ska finnas i landsbygdsskolorna och i utanförskapsskolorna. Vi

lägger pengar på det i vår budget, men det gör inte ni. Ni vill ha färre behöriga lärare. Regeringens enda konkreta förslag här är att färre lärare ska utbildas. Hur ska det få fler att klara skolan i utanförskapsområden så att de får jobb? Hur ska det bidra till en bättre integration?

Prot. 2025/26:52
15 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Anf. 180 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Det var en Timssrapport som visade att elever med svenska föräldrar drar ifrån kunskapsmässigt. Det var alltså elever med svenskfödda föräldrar det handlade om, inte elever med utrikes födda föräldrar. Är man tredje generationens invandrare har man nog haft ganska god chans att prata svenska i hemmet, men det är inte de som avses i rapporten och inte dem man pekar på. Det handlar om svenskfödda föräldrar respektive utrikes födda föräldrar. Det är främst första generationens invandrare som är i fokus, och det är här insatser måste göras. Det vet vi sedan tidigare, så det är ingen nyhet.

Det är jätteviktigt med fler behöriga lärare, Niels, och jag uppskattar att den frågan tas upp. Jag har också tidigare sagt till dig att vi är helt eniga på denna punkt. Vi fortsätter nu att ge dem som inte är behöriga möjligheten att bli behöriga genom KPU-kurser, vilket jag tror är viktigt.

Den reformerade lärarutbildningen kommer att ge en period med färre utexaminerade lärare. Men i det långa loppet tror jag att det blir bra eftersom vi ökar läraryrkets attraktivitet och får ännu vassare studenter att välja att läsa till lärare. Detta tror jag är jätteviktigt. Att elevantalet sjunker framöver kanske kan kompensera för att vi under en tid får färre behöriga lärare. Det vet jag inte, men det är min gissning.

Tidöregeringen och Sverigedemokraterna gör alltså mycket på detta område.

Anf. 181 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner åter om tilltalet i kammaren. Här talar vi genom talmannen och säger inte "du", "dig" eller bara förnamn.

Anf. 182 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag uppskattar Patrick Reslows svar.

Är man andra generationens invandrare är man född i Sverige. Är man tredje generationens invandrare är ens föräldrar födda i Sverige. Det är ren matematik. De är alltså inkluderade i "svenskfödda" i Timssrapportens resultat.

Vi är kanske eniga om att Sverige borde ha fler behöriga lärare, men som ledamoten själv är inne på kommer er politik att leda till färre. Det är den faktiska konsekvensen. Ni vet med säkerhet att de blir färre nu men hoppas att de blir fler på sikt. Men är det en nödvändighet att de blir färre? Det är den stora frågan.

Allt regeringen nu gör kommer att underminera förutsättningarna för att få en bra skola för dem som inte lyckas i dag. Det blir färre utbildade lärare, vilket betyder att de större städerna får lärare men inte landsbygden där man har störst problem. Man kan inte införa en akutskola i Pajala kommun för bara en elev. Men eftersom man inte gör den lösning regeringen vill se får man inga pengar. Sverigedemokraterna vill koncentrera lärarutbildningen till tre ställen, vilket betyder att landsbygden inte får några lärarutbildningar och därmed inga lärare. Statsbidragen ska vara riktade,

vilket betyder att landsbygdsskolor och utanförskapsskolor inte får några statsbidrag, och så är det i praktiken redan. Inte ens böckerna kommer dit med dagens statsbidrag.

Varför hatar Tidöpartierna Sveriges landsbygdsskolor och utanförskapsskolor så mycket att de varken ska få behöriga lärare eller pengar in i kassan så att de kan ge de elever som har det svårast en bättre utbildning?

Anf. 183 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Enligt Timssrapporten presterar alltså elever med utrikes födda föräldrar sämre än elever med inrikes födda föräldrar.

Niels Paarup-Petersen klagar på att vi hela tiden säger ”på sikt”, men jag vet inte hur han tänker sig att vi snabbt ska få fler behöriga lärare. Det finns ingen quickfix, utan en lärarutbildning tar fyra fem år. Är inte det ”på sikt” i Centerpartiets värld? Oavsett vad man gör tar det lite tid.

Jag tror att skärpningarna i antagningskraven är nödvändiga. Vi ser ju att yrket inte är attraktivt och att nya lärare hoppar av när de kommer ut på skola. Därför behövs det personer som kan stålsätta sig mer. Men detta måste givetvis kombineras med mer ordning och reda i skolan. Så länge vi har oordning och oreda i våra klassrum kommer färre att vilja bli lärare, och då blir det inte heller fler behöriga lärare. Allt hänger ihop.

Detta har vi i Tidöunderlaget kommit fram till. Jag välkomnar Centerpartiet att haka på, för jag har förstått att vi har samma åsikt i denna fråga.

Anf. 184 ISABELL MIXTER (V):

Fru talman! Jullovet väntar runt hörnet för landets skolelever. Förhoppningsvis väntar vila och härliga julklappar för barnen. Men många elever kommer att komma tillbaka till nästa termin med en stark känsla av misslyckande. Det finns niondeklassare som redan nu vet att de omöjligt kommer att få godkända betyg och att de därmed inte får gymnasiebehörighet.

Nästan 20 000 elever slås ut när de slutar årskurs 9 utan gymnasiebehörighet. Det är nära 16 procent av eleverna. Andelen elever som inte når målen i grundskolan har ökat med den här regeringen. Det är en katastrof. Vi vet att den som inte klarar grundskolan har mycket större risk att drabbas av arbetslöshet och utslagning senare i livet.

Skillnaderna över landet är stora. Glesbygdskommuner med låg utbildningsbakgrund har flest elever som inte når målen, och skillnaden mellan skolor i samma kommun kan vara stora. I en skola där många av elevernas föräldrar är välutbildade går det bättre för eleverna, men på skolor där många elever har föräldrar med kortare utbildningsbakgrund går det sämre för eleverna.

Det är något som är ruttet i svensk skola. Skillnaderna har ökat. I dag avgör din bakgrund mycket tydligt om du kommer att lyckas eller inte.

I den föregående debatten här i kammaren, integrationsdebatten, hävdade Moderaternas ledamot att det är möjligt att göra en klassresa i Sverige. Jag önskar verkligen att det var sant. Vi ser dock att det är allt svårare att göra en klassresa i Sverige. Det är oerhört cementerat, beroende på vilken bakgrund du har, om du kommer att klara av skolan eller inte. Vi har lämnat alltför många barn efter oss med dagens skolsystem. Det borgar tidigt för att de inte ska klara sig i livet.

Fru talman! Den här hösten har präglats av många utspel om skolan. Man kan nästan tro att regeringen, eller i alla fall Liberalerna, har haft

något slags popcornmaskin i sin kammare. Många av utspelen har handlat om att skolans problem är att det saknas disciplinära åtgärder, som om svabbning av matsalen och kvarsittning skulle ge eleverna godkända betyg.

Det verkliga problemet i dag är att det ständigt skärs ned på skolan, som får allt mindre pengar för varje år som går. Regeringen väljer aktivt att prioritera andra saker än välfärden. Det är skattesänkningar för dem själva och de rika, och det är höjda rutbidrag. Lärarna och specialpedagogerna som jobbar i skolan och på fritidshemmen får jobba snabbare. De får fler elever att ta hand om och ett allt svårare uppdrag.

Det som behövs för att skolan ska fungera och för att alla elever ska få lyckas är långsiktig finansiering, inte pressmeddelandepengar. Regeringen säger att man gör historiskt stora satsningar på skolan. Det är verkligen att försöka sminka en gris. Under mandatperioden har regeringen nämligen aktivt valt att prioritera andra saker framför pengar till kommunerna för att de ens ska kunna upprätthålla samma nivå som föregående år.

År 2024 rapporterade Sveriges lärare att nedskärningarna i skolan var de värsta på 30 år. Nio av tio varnade för att de inte längre kunde ge eleverna den utbildning de har rätt till. År 2025 rapporterade skolledarna att sex av tio skolledare tvingats göra nedskärningar. Det är djupt allvarligt. Det är elevernas utbildning och framtid som regeringen sätter på spel.

Vi i Vänsterpartiet lägger i vårt budgetförslag 2,9 miljarder mer än regeringen till skolan. Utöver det lägger vi 8 miljarder mer än regeringen i generella statsbidrag till kommuner och regioner. Vi ser nämligen att det som behövs är verkliga pengar, inte prat.

Fru talman! Det räcker dock inte att förskolan och skolan får mer pengar. Det är mer än så som felar i svensk skola. Samtidigt som lärarna vittnar om ständiga nedskärningar och en ohållbar arbetssituation är det inte alla som är lika ledsna. Skolkoncernernas vinster växer. En av de största koncernerna, Academedia, gjorde en vinst på 821 miljoner förra året, och vd:n plockade ut en årsinkomst på 11 miljoner.

Marknadsskolan skapar djupa problem i svensk skola utöver att skattepengar försvinner iväg i vinst. Om man inte bryr sig om siffror, vilket några partier här i kammaren inte verkar tycka är så viktigt, kan jag berätta att det också leder till andra problem. Till exempel kan kommunerna inte planera sin verksamhet. De vet inte hur många elever som kommer att gå i den kommunala skolan. Ändå har de kvar kostnader för lokaler och lärare. Kommunerna måste dessutom ha beredskap för att kunna ta emot alla elever i en kommun, då de har utbudsansvaret.

Utöver det har friskolesystemet lett till att skolan har blivit alltmer segregerad. De elever som har föräldrar som gör aktiva val hamnar på en viss skola. Kvar på de kommunala skolorna står de elever som behöver mer stöd. Ändå räknas ett huvud som en påse pengar i det svenska skolsystemet. Det är totalt orimligt.

Den här regeringen har sagt att de ska göra en helrenovering av friskolesystemet. I verkligheten verkar det inte bli så mycket av det. Det verkar denna debatt i dag bekräfta. Än så länge har vi inte sett några förslag på bordet, och läser man i tidningen ser man att regeringen just nu verkar vara mycket oense om vilka förslag de ska gå vidare med.

Det är tydligt att vi behöver ett maktskifte nästa år. Vi behöver göra upp med marknadsskolan.

Fru talman! Alla som haft barn på förskolan har nog sett att arbetsmiljön där inte är hållbar. I oktober gjorde TV4 ett reportage där det vittnades om att våldet mellan barn på förskolorna ökar. En förskollärare, Ulrika, vittnade om ångestattacker på jobbet. Det som personalen på förskolorna lyfter fram som det stora problemet och anledningen till att det ser ut så här är resursbrister. På Ulrikas avdelning var det fyra personal på 23 barn.

Simona Mohamsson gick snabbt ut och sa att det behövs ett maxtak för barngrupperna i förskolan. Det har Vänsterpartiet drivit på för länge. I dag finns det bara riktlinjer för barngruppernas storlek. Vi menar att det behöver regleras i lag, i likhet med den norska modellen.

När regeringen går ut och säger att det ska bli ett maxtak i förskolan ekar det dock ganska tomt om de inte samtidigt tillför resurser till kommunerna för att faktiskt öka personaltätheten. Nu ser vi hur barnafödandet sjunker. Det är ett ypperligt tillfälle att faktiskt minska barngrupperna. I stället sägs personal upp i förskolorna runt om i kommunerna. Det är inte konstigt, i och med att kommunerna med regeringens statsbidrag inte får ihop sina budgetar.

Vänsterpartiet vill som sagt lagstifta om barngruppernas storlek och att det ska finansieras av staten. Vi avsätter i vår budget 500 miljoner till mer personal i förskolan och 250 miljoner till ett barnskötarlyft. Vi menar att ett sådant behövs, i likhet med det som finns inom äldreomsorgen, för att personalen ska vara så kompetent som möjligt att ta hand om våra barn.

Fru talman! Elevhälsan är en viktig del av skolan, särskilt eftersom vi vet att allt fler unga mår psykiskt dåligt. Vi avsätter därför 1 miljard för att förstärka och införa ett nyckeltal för elevhälsan. Vi vet att tillgången till elevhälsa i dag är alltför ojämlig mellan olika skolor. Det måste vi ändra på.

Regeringen har i sin budget också avsatt pengar för sänkt förskoleavgift. Vi har ett eget förslag på det området som omfattar både förskolan och fritidshemmen. Vi avsätter också medel för att öka personaltätheten på fritis. Det är verkligen nödvändigt. Kvaliteten på fritidshemmen har alltför länge fått stå i skuggan av annat. Det är hög tid för satsningar på fritidshemmen.

Fru talman! Då vårt budgetförslag är högre än regeringens kan jag inte yrka bifall till det. Jag hänvisar i stället till vårt särskilda yttrande.
(Applåder)

Anf. 185 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Fru talman! I förra veckan besökte jag tre skolor. Jag besökte S:t Eriks katolska skola, jag besökte Estniska skolan och jag besökte Viktor Rydbergs gymnasium vid Odenplan.

Det är tre fantastiska skolor med lugn och ro, trygg miljö och trevliga elever, tre skolor som har helt olika profil men ändå har några ingredienser som förenar dem. Det är bland annat duktiga rektorer som har arbetat länge på skolorna, duktiga lärare som också har jobbat länge på skolorna och en klar idé om varför just den skolan finns.

Vi har många bra skolor och duktiga lärare och rektorer runt om i Sverige. Ändå var det 19 664 elever som lämnade grundskolan i juni utan behörighet att gå vidare till gymnasiet, och som alla vet har vi i dag inte en arbetsmarknad för elever som inte har mer än grundskola bakom sig. Det är en tragedi. De eleverna började inte dagen efter valet 2022, utan de ele-

verna började under den tid då Socialdemokraterna styrde skolpolitiken i åtta år.

Det är nästan ännu värre på gymnasiet. Av de elever som började på gymnasiet för fem år sedan har var femte elev ännu inte tagit en gymnasieexamen. Var femte elev på gymnasiet tar inte examen eller hoppar av. De eleverna började när Anna Ekström eller Lina Axelsson Kihlblom var minister, så det är inte heller den moderatledda regeringen tillsammans med Sverigedemokraternas fel. Men det är en tragedi för hela vårt samhälle att så många barn och unga inte klarar skolan.

Vi som är lärare och skolledare eller jobbar med skolpolitik vet vilka problemen är.

Vi har för hög omsättning på rektorer i Sverige. Vi har mycket högre omsättning än snittet i OECD. I Sverige stannar en rektor i snitt i tre år. Det är alldeles för kort tid.

Vi vet också hur klassrumssituationen ser ut. I ett klassrum i dag har man sju åtta elever som inte har svenska som modersmål eller talar svenska hemma. Man har i snitt tre elever som har en neuropsykiatrisk diagnos och i snitt två elever som är särskilt begåvade och blir understimulerade om de inte får gå vidare. Det är nästan omöjligt att ha den sammansättningen i ett klassrum och tro att alla ska lyckas bra.

Vi ser också att sju av tio elever säger att det är stökigt. Sex av tio elever blir mobbade i skolan eller känner sig kränkta. Fyra av tio barn svarar i Friends rapport som kom för någon vecka sedan att de inte tycker om att gå till skolan.

Till det ser vi en ökning av hakkors på bänkar och en antisemitism som är helt oacceptabel.

Vi vet alltså vilka problemen är.

Vi har pratat mycket här om lärarutbildningen. Faktum är att om alla som varit lärare valde att komma tillbaka och jobba i skolan som lärare skulle vi inte ha någon lärarbrist alls. Men lärare försvinner från skolan för att det är så stökigt.

Jag kan beklaga att Socialdemokraterna, som ändå styrde här i åtta år, inte gjorde något åt problemen. Det är ju inget av detta som har dykt upp efter 2022 års val, utan allt det här har pågått länge.

Jag är stolt och glad över att höra till en regering som försöker besluta om reformer som kommer att göra skillnad. Men det går tyvärr inte att över en natt ändra en process som har pågått i decennier.

Som flera talare har sagt är detta en historiskt stor budget, och vi har fattat flera beslut. Även om en del från oppositionen inte vill kännas vid dem har vi redan fattat beslut här i riksdagen om propositioner om tioårig grundskola och mer matematik och svenska.

Vi har gjort en historisk satsning på läromedel. Vi lägger nästan en halv miljard varje år på läromedel till skolor och har som mål att alla barn ska ha minst en bok i varje ämne. Vi har lagt 430 miljoner årligen på bemanade skolbibliotek, som det blev lag på i somras. Vi har som sagt lagt 550 miljoner per år för inköp av läromedel och lärarhandledningar. Vi har lagt 480 miljoner per år för inköp av skönlitteratur i förskolan, förskoleklass och lågstadiet.

Vi har gett folkbiblioteken 40 miljoner för läsfrämjande arbete.

Säg alltså inte att vi inte har gjort något hittills, för det har vi! Men vi är inte nöjda med det, fru talman. Vi går vidare.

Vi har aviserat pengar i budgeten för 2026, som vi beslutar om i morgon, för att lärare ska få mer tid för för- och efterarbete.

Vi lägger 1,8 miljarder ytterligare till skolor med stora problem.

Vi förstärker elevhälsan med 200 miljoner för fler skolsköterskor, skol-läkare och skolkuratorer.

Vi ger en halv miljard till förskolan för kvalitetshöjningar, det vill säga mindre barngrupper och personalutbildning.

Vi tar fram nya läroplaner som ska bygga på vetenskaplig grund och vara väl underbyggda.

Vi inför också ett likvärdigt betygssystem och centralt rättade slutprov som ska motverka betygsinflationen.

Vi lägger 300 miljoner nästa år för ytterligare säkerhetshöjande åtgärder.

Vi lägger 50 miljoner ytterligare på skolsociala team som kan jobba med barn som har särskilda behov av det.

Vi lägger ytterligare 120 miljoner på trygghet och studiero och möjligheter för skolor att få lugn och ro och motverka mobbning och annat.

Fru talman! Jag skulle kunna fortsätta läsa listor, och jag kanske får anledning att återkomma. Men vi gör saker för att vända den här trenden. Så länge det är 19 664 elever som inte klarar grundskolan kommer vi att fortsätta med fler reformer, för i Moderaternas Sverige ska alla barn klara skolan.

(Applåder)

Anf. 186 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Underbart att ledamoten Axén Olin har varit på Viktor Rydbergs gymnasium! Det är en bra skola – jag skulle själv ha varit där men fick ställa in, så jag ska besöka den en annan gång.

Som ledamoten korrekt säger är det mycket viktigt att man har bra lärare, att de stannar kvar etcetera. Det är ju lite lättare när man har en skola mitt i Stockholms centrum, mitt i en storstad. Det är lite lättare än när man har den ute på landsbygden.

I dagsläget är lärarna inte där ute på landsbygdsskolorna, och regeringen vill ha färre lärare. Man vill genomföra en förändring av lärarutbildningen som gör att det är tusen färre lärare varje år som kommer ut. Det betyder färre lärare.

Man kan titta på satsningen på böcker som nämndes. Landsbygdsskolorna får inte del av den, för de är små, så böckerna kommer inte dit.

Man kan titta på satsningen på akutskolor. De kommer inte till landsbygden. Pajala kan inte starta en akutskola. Det är liksom inte sannolikt.

När ska regeringen börja satsa också på landsbygdsskolorna, som ser till att hela Sverige kan leva? Det gör man inte i verkligheten i dagsläget.

Återigen: Jag tycker att det är bra att vi bygger de här diskussionerna på fakta i grunden. Jag tror att ledamoten sa att de som nu har lämnat skolan började under Socialdemokraternas styre.

(KRISTINA AXÉN OLIN (M): Exakt.)

Exakt! Vi tar 2022, 2023 och 2024 och drar av tio år från dem. Vilka år var det? Det var 2012, 2013 och 2014. Vid skolstarterna då, vem var det som styrde? Det var ju Alliansen. Det kan man ändå säga. Alla de elever

som hittills har gått ut, förutom i år, har alltså startat under Alliansen med Alliansens politik – och såklart den som varit tidigare. Det här är ju långsiktiga strukturer. Det är primärt Liberalernas politik som har styrt nästan hela tiden. Men de eleverna startade faktiskt inte under Socialdemokraterna. Det är de som går ut de kommande åren som startade under Socialdemokraterna.

Prot. 2025/26:52
15 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Anf. 187 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Fru talman! Det var inte helt lätt att förstå vad frågan var, men vi har helt klart problem med glesbygdsskolor och rekrytering av både lärare och barn numera. Det är ett alldeles särskilt problem.

Däremot har de absolut samma möjligheter att få de bidrag som vi har avsatt för läromedel. Den frågan från Niels Paarup-Petersen förstår jag faktiskt inte, alltså varför man inte skulle köpa läroböcker till barnen bara för att man bor i glesbygd. Det är klart att man ska göra det.

Det jag menade, Niels Paarup-Petersen, är att vi kommer att besluta om en ny lärarutbildning, där det behövs mycket mer pedagogik och didaktik och mycket mer praktik, för att säga några saker. Vi borde också diskutera mycket mer om hur vi stärker rektorerna och rektorsutbildningen på olika sätt. I grund och botten är rektorerna otroligt viktiga. Precis som jag sa tidigare är det i alla fall enligt min uppfattning och erfarenhet egentligen viktigare vem som är rektor i en skola än vem som är huvudman.

Det finns många fler saker vi måste göra, men om vi får lugn och ro i skolan och lärare får arbeta med det de vill arbeta för och det de brinner för och som gjorde att de valde att bli lärare och vi kan få lärarna att komma tillbaka till skolan – om de får arbetsro och får göra det de vill göra och är utbildade för – kommer vi inte att ha någon lärarbrist. Jag är övertygad om att en del av dem bor i glesbygd också.

Anf. 188 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag ska förtydliga mig gällande de riktade statsbidragen. De söks ju väldigt sällan av små huvudmän och små skolor. Det vet vi. Det är väldigt tydligt. Alla statsbidrag söks i absolut största omfattning av stora skolor och stora kommuner.

Det är ju detta som är problemet: Tidö har ett extremt storstadsperspektiv i all sin politik på hela skolområdet, och det är ju för att det är Liberalerna som styr den. Det är så det ser ut. De har bara representation i storstäder, och det är så det nästan alltid ser ut.

Moderaterna har ibland haft lite samma struktur, och ibland är man lite bättre på att se hela landet. Vi vet dock att det är en utmaning för de flesta partier.

Vi är överens om en del här, nämligen att den vetenskapliga grunden ska vara basen. Jag skulle därför jättegärna vilja veta av Moderaternas talesperson i skolfrågor vad den vetenskapliga grunden är för att ta bort SVA, alltså svenska som andraspråk. Jag har inte sett att det finns vetenskapliga belägg för detta.

Jag vill också gärna veta vad den vetenskapliga grunden är för diskussionen om skoluniform och för att man vill ta bort elevinflytandet, för allt jag hört när jag pratat med dem som faktiskt kan skolvetenskap, pedagogisk vetenskap, kognitiv vetenskap etcetera visar på motsatsen. Jag utgår

dock från att det finns tydliga vetenskapliga belägg för de här förslagen, så därför skulle jag uppskatta att få veta vilka dessa är.

Vi är överens om det här med att lärarna ska arbeta med det som de faktiskt vill. Det är också därför vi inte vill lägga oss i det som sker inne i klassrummet. Det är också därför vi inte tycker att politiken ska avgöra vilka metoder som ska användas, utan det ska professionen göra tillsammans med forskningen. Det ska inte tas beslut om detta i riksdagen eller av regeringen, såsom Tidöpartierna vill. Det ska beslutas av professionen och vetenskapen – inte i riksdagen.

Vi skulle aldrig komma på att inom vårdområdet definiera i riksdagen hur man ska operera eller vilka behandlingar man ska ge. Hur kan vi komma på att göra detta inom skolområdet? Det som underminerar lärarnas profession och rektorernas profession är att regeringarna är så otroligt pillfingriga gång på gång. Det är dags att dra sig tillbaka och låta professionen styra.

Anf. 189 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Fru talman! Jag håller helt med Niels Paarup-Petersen. Vi ska inte lägga oss i hur man undervisar inne i klassrummet eller vara inne och pill, som Niels uttryckte saken. Jag hoppas att vi nu ska kunna vända detta och se till att allt som lärs ut i skolan faktiskt vilar på vetenskaplig grund, är beprövat och kommer från en enig forskarkår. Vi ska få ordning på den delen också. Vi ska absolut inte sitta och bestämma sådana saker här i riksdagen. Niels Paarup-Petersen verkar ha missförstått vårt förslag, jag vet inte varför.

Jag uppfattade inte någon mer fråga, men i så fall kanske jag får återkomma senare, för Niels pratar så fort att jag inte riktigt hinner hänga med. Men jag tror att det är viktigt med professionen.

Jo, när det gäller det som handlade om glesbygdsskolor är detta ett problem. Å andra sidan ligger alla glesbygdsskolor i en kommun eller i en region, så man borde rimligen kunna hjälpas åt för att söka statsbidrag på ett bättre sätt. Jag tar med mig detta och ska fundera på vad vi kan göra. Självklart ska det vara samma kvalitet i glesbygd som i storstaden även om det finns särskilda utmaningar.

Jag vill också passa på att poängtera att en majoritet av de 19 664 elever som i somras lämnade grundskolan utan behörighet faktiskt var svenskfödda barn – bara så att vi inte glömmer bort det.

Anf. 190 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Nu har jag blivit skolad igen i att jag borde prata långsammare. Det är inte första gången, och det lär inte bli sista gången, men jag ska försöka ta till mig detta så att vi kanske kan se till att folk förstår vad jag säger. Det ansvaret ligger på mig.

Eftersom vi i Centerpartiet satsar mer på skolan än regeringen kan vi inte säga så mycket om det här, men vi har ett särskilt yttrande som jag hänvisar till, fru talman.

Det är ju så – och jag är jätteglad för att fler partier har börjat se detta – att runt 20 000 elever varje år missar att klara grundskolan. Det är först och främst i utanförskapsområden och i glesbygd. Det är jättetydligt.

Vi vet det här, och vi har generellt sett inte agerat på det tidigare. Vi från Centerpartiet har pratat om det ett bra tag nu. Vi har gjort särskilda

program kopplat till det, och fler och fler partier tar upp det. Jag är glad för det, för detta är svensk skolas absolut största problem och kanske det svenska samhällets absolut största problem.

Oavsett om man är mest intresserad av arbetsmarknad, integration, skolpolitik, finanspolitik eller vad det nu kan vara så är grunden till att vi har utmaningar och problem att eleverna inte klarar skolan, för när du inte klarar skolan är det ju klart att du inte kommer i jobb.

Arbetslösheten är mer än fem gånger högre för dem som inte klarar skolan och som inte har en gymnasieutbildning än för dem som har det. Detta är verkligheten, så om man vill lösa arbetslösheten i Sverige ska man få eleverna att klara skolan. Man ser också att kriminaliteten är många gånger högre bland dem som inte klarar skolan, så om man vill lösa kriminaliteten här i Sverige måste man se till att eleverna klarar skolan.

Vi ser såklart att skattebetalningarna generellt sett är mycket lägre bland dem som inte klarar skolan. Detta är en ekonomisk belastning för samhället, för de tar emot övriga bidrag med skatter etcetera. Vill man att staten ska få mer pengar ska man alltså satsa på att få eleverna att klara sig igenom skolan. Detta är verkligheten.

Vad gör vi då? Ja, vi gör mycket, men vad gör regeringen? Den gör inte så mycket. Det är den stora utmaningen. Det har i dagsläget i praktiken inte kommit någonting från regeringen under hela mandatperioden som gör skillnad på kort sikt.

Jo, det kommer en tioårig grundskola – det är sant. År 2033 kanske de första eleverna kommer ut med det nya betygssystemet om Skolverket lär sig att bygga it-system, vilket jag är otroligt skeptisk till.

När det gäller den tioåriga grundskolan kommer de att komma ut ännu längre fram – är det 2038 eller någonting sådant de kommer ut? Det är så långa ledtider på den typen av insatser, och så lång tid kan vi inte vänta. Det är därför vi är väldigt tydliga med att vi behöver satsa på skolan nu. Vi behöver satsa på saker som faktiskt kan göra skillnad nu – också. Det betyder inte att man inte ska göra de långsiktiga grejerna. Det vill jag vara tydlig med.

Vissa saker regeringen gör är bra, men de hjälper inte på kort sikt. Vi pratar om att ytterligare 100 000 eller 200 000 elever lämnar skolan utan att ha en väg in på arbetsmarknaden eller mot att få ett yrke, och då är alla andra problem vi har i samhället olösta. Det hjälper inte. Man kan spärra in ännu en generation, men det kan inte vara det bästa svar vi har som samhälle.

Vad är det då vi behöver satsa på? Jo, vi behöver till exempel ha sektorsbidrag i stället för riktade statsbidrag, för de riktade statsbidragen går inte dit där pengarna behövs som mest. Den statistiken är jättetydlig.

Man kan fråga Skolverket, Skolinspektionen eller SCB vilka det är som tar del av pengarna. Det är de skolor som redan har det bäst och lättast och de kommuner som har det bäst och lättast som får den största delen av pengarna. Många av statsbidragen utnyttjas inte ens fullt ut, så gör ett sektorsbidrag som säkrar att pengarna går hela vägen ut dit där de behövs mest!

Vi satsar 3,3 miljarder kronor mer än regeringen. Men om regeringen bara orkade ändra sina riktade statsbidrag till sektorsbidrag skulle det göra mycket för att få ut mer pengar till skolorna där de behövs som mest – och de behöver såklart gå till de skolor som behöver pengarna som mest.

Fru talman! Det betyder att man behöver rikta pengarna till utanförskapsskolor och till glesbygd, som Centerpartiet gör. Men det gör man inte i dagsläget, och det betyder att glesbygdsskolornas och utanförskapsskolornas dåliga resultat fortsätter.

Vi behöver ge pengar till behöriga lärare så att de faktiskt kommer ut i skolorna, så att det blir fler behöriga lärare och så att de får betalt för att ha de svåraste uppgifterna. Vi behöver faktiskt se till att de huvudmän som inte anställer behöriga lärare också får mindre pengar. Då skulle alla förstå att man ska anställa de behöriga lärarna, för det är de som ger bäst resultat.

Oavsett om man tittar på stöket eller skolresultaten så är det behöriga lärare som är effektivt för att förbättra situationen. Ändå satsas inte en krona på det här från regeringens sida. I stället vill man få ut tusen färre behöriga lärare varje år. Det kommer inte att göra situationen bättre.

Jag hoppas att många av de reformer regeringen gör och som vi röstar för kan göra skillnad på lång sikt, få tillbaka många till läraryrket, öka attraktiviteten etcetera. Men i dagsläget är inte situationen sådan. Så länge man inte satsar på lärarna och ger dem mer i lön kommer det inte att hända, och regeringen har inte satsat på skolan. Jag vet att man gärna vill prata om en historisk satsning. Det är bara för att man räknar utifrån de redan etablerade sänkningar som man själv har genomfört. Det är inte riktiga satsningar. Om man jämför hur mycket pengar det var 2025 med hur mycket det blir 2026 ser man att regeringen har satsat mer på återvandringsbidraget än på skolan. Det räcker inte.

Det sades tidigare från Liberalernas sida att vi är emot reglerad arbetstid. Det är faktiskt inte sant. Jag tycker att det är synd att det kommer osanningar i talarstolen. Vi har sagt ja till det. Det ska jag vara otroligt tydlig med.

Det talades även om skeva incitament kopplade till fristående skolor. Ja, det finns skeva incitament. Det är därför vi föreslår att man inte ska få lika mycket betalt om man inte anställer behöriga lärare. Medan regeringen pratar om skeva incitament gör vi någonting åt dem. Man ska få betalt efter ansvar. Om man etablerar skolor där det är som svårast får man mer betalt. Anställer man behöriga lärare får man mer betalt.

Regeringen, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna ger lika mycket pengar till varenda skola oavsett om de levererar eller inte och oavsett om de tar ansvar eller inte. Det borde alla partier ändra på. Vissa saker tar tid – det sa även Liberalerna i ett tidigare replikskifte – men vissa saker kan man också göra nu, nämligen styra pengarna. Man kan ändra den skeva incitamentsstrukturen i svensk skola med hjälp av budgeten. Det går att göra i vårändringsbudgeten om ni vill. Det är inte i morgon, men det är till våren i stället för 2038. Det är stor skillnad. Det här kan vi alltså lösa tillsammans om ni vill.

Allt handlar dock inte om strukturerna. Det handlar även om vad barnen lär sig i skolan. Vi ser att många som inte klarar sig finns i glesbygden. De behöver behöriga lärare. Vår satsning skulle göra jättestor skillnad. Vi vill betala 5 000 kronor extra för varenda behörig lärare som kommer dit. Regeringen har inget svar. Vi vill att samma sak ska gälla för utanförskapsskolorna.

Det handlar också om språket. Det har många partier förstått och kommit med olika typer av förslag om. Vi vill satsa på intensivsvenska för de elever som behöver det, för den som lär sig svenska kommer snabbare

genom skolan. Det gäller till exempel de nyanlända som kommer hit som barn och inte har lärt sig svenska. De har svårare att lära sig matte. Dåliga mattekunskaper är den största orsaken till att elever inte blir godkända.

Vi vill öppna för att skolor kan lära ut matte på andra språk under tiden barnet lär sig svenska, i den mån det finns förutsättningar. Det är inte ett krav på alla skolor, för det går inte för alla att leverera. Men det ska finnas en möjlighet att göra det. Det skulle kunna göra skillnad till exempel i städer som Malmö där man har stora utanförskapsområden.

Jag uppskattar att flera har varit inne på ett ökat fokus på att låta lärarna göra jobbet, men i verkligheten detaljstyr vi skolan i extrem utsträckning. Den här regeringen har gjort det mer än någon annan. Regeringen vill rent av att vi i riksdagens kammare ska besluta om undervisningsmetoder. Om vetenskapen kommer fram till nya undervisningsmetoder skulle riksdagen i så fall behöva ta ett nytt beslut innan lärare kan börja använda andra metoder. Det håller inte.

Vi är helt överens om att Fonomix är en bra metod, men vetenskap och vad som är rätt vetenskap ska verkligen inte beslutas i kammaren. Det ska bestämmas av professionen och forskningen. Det ska inte stå i läroplanerna. Det ska stå att det åligger professionen hur det ska göras.

Vi är helt överens om vad som är bra. Men det är inte vi i kammaren som ska besluta den typen av saker. Det måste vara professionens sak. Annars underminerar vi professionen ännu mer än vi redan gjort.

I dagsläget definieras skolpolitiken av Tidöpartierna tillsammans. Hitills har väldigt lite landat på riksdagens bord. Flera av de reformer som utlovas i Tidöavtalet vet vi redan nu inte blir av. Vi får höra att de kommer att bli av under våren, men i dagsläget är det färre som har blivit av än vi har fått veta inte ska bli av. Ett exempel är gemensamt skolval, som sades vara en av de avgörande sakerna för att rensa upp i friskolesystemet. Man skulle se till att det blir friare val av skola än i dag. Ett gemensamt antagningssystem där alla söker på lika villkor skulle öka valfriheten i Sverige. Men just det förslaget är borta. I stället ska vissa skolor få lov att behålla sina privilegier att välja ut elever. Det är inte rimligt.

I dagsläget är det så att inget annat område inom Tidö har så många punkter som har stoppats som skolan. Alla förslag som handlar om att få ordning i friskolesystemet har konstigt nog stoppats, men inga andra.

Det är nog dags för regeringen att leverera på Tidöavtalet, åtminstone på den här punkten, och börja betala efter ansvarstagande. Då kan vi faktiskt få ordning. Låt oss få en skolpolitik som inte bara är till för de större städerna utan fokuserar på de 20 000 eleverna och var de går. Då kan vi faktiskt göra svensk skola väldigt mycket bättre tillsammans.

Anf. 191 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag har hört otaliga anföranden tidigare där Niels Paarup-Petersen upprepar samma mantra om att regeringen detaljstyr medan Centerpartiet lyssnar på professionen och vill ge makten till den enskilda läraren hur man ska undervisa. Därför gick jag in på Centerpartiets hemsida och läste vad som står under rubriken it och skola. Där slår Centerpartiet fast att digitala hjälpmedel förbättrar skolresultat, att elever fortfarande lär sig läsa och skriva och att många kommuner har varit bra på att köpa in datorer. Jag skulle säga att datorinköp inte nödvändigtvis är bra, men de har ju gjorts i väldigt stor utsträckning.

Centerpartiet slår också fast att det är brist på digitala läromedel i skolan. Jag skulle inte säga att det är någon brist på digitala läromedel i svensk skola. Centerpartiet vill ge Skolverket ett uppdrag att öka andelen digitala läromedel i skolan.

Centerpartiet vill att det digitala lärandet ska genomsyra hela utbildningsväsendet, alltså från att barnen är ett år och kan börja förskolan ända upp till universitetsnivå. Man gör ingen som helst skillnad, fru talman, mellan åldrar. Man för inget resonemang om att barn som är ett, två, tre, fyra eller fem år har andra behov. Man tar ingen hänsyn till att det i dag finns en hel folkrörelse av föräldrar som försöker frigöra sina barn från det digitala beroendet.

Fru talman! Niels Paarup-Petersen säger att regeringen detaljstyr. Det händer att vi gör det. Vi styr, och ibland detaljstyr vi. Det gör alla regeringar, men vi gör det på vetenskaplig grund. Det Centerpartiet gör här är att gå in i en massiv detaljstyrning baserad på rena killgissningar, utan hänsyn till vad vetenskapen säger, trots de stora problem vi ser i dag med barns exponering för skärmar.

Anf. 192 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Det låter som om vi behöver se över våra hemsidor. Det håller vi faktiskt på med. Det är ett uppdrag som ligger på våra tjänstemän just nu.

Vi var de första som sa nej till krav på digitala läromedel i förskolan. Sedan följde ni efter, Fredrik Malm. Det var jättebra. Samtidigt är det viktigt att elever i alla åldrar får digital förståelse.

Liberalerna pratar ganska ofta om att det är viktigt att förstå alla faror med det digitala – mobiler och sådana saker. Vi tycker att det är bra att skolan lär ut sådant. Men digitala läromedel kan även förbättra resultaten.

Problemet uppstår när det blir som när personen som numera är Liberalernas minister för högre utbildning köpte in Ipadar och datorer till alla elever i Stockholm utan att ha en idé om användningen. Det var datorer; det var inte läromedel. Liberalerna behöver förstå skillnaden mellan det digitala och digitala läromedel. Det är två olika saker.

Massor av forskning visar att digitala läromedel, om du använder dem rätt, kan förbättra barnens resultat. Att tro att det bara är fysiska strukturer som kan öka kunskapen tycker jag är ganska naivt. Det betyder inte att vi ska säga vilka läromedel som ska köpas in. Det är det som är skillnaden. Vi tycker att man ska köpa de läromedel som funkar.

För mig är det fullständigt indifferent om läromedlet är digitalt eller fysiskt så länge det är bra – helst det bästa som finns. Det är det avgörande. Ni vill att man ska säga specifikt vilka som inte ska användas. Ni vill alla möjliga saker, bland annat bestämma vad man ska använda. Vi tycker att professionen ska avgöra det. Det ska jag vara jättetydlig med.

Det är underbart att Liberalerna lyfter fram vikten av vetenskaplig grund. Jag ställde frågan innan, men fick inga svar. Vad är den vetenskapliga grunden för skoluniformer? Vad är den vetenskapliga grunden för att minska elevinflytandet? Jag vill jättegärna veta det, för jag har inte kunnat hitta någon som har kunnat visa att värdet av minskat elevinflytande skulle bygga på vetenskaplig grund. Det är en av era största grejer.

Anf. 193 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag noterar att Centerpartiet försöker ta ett litet steg tillbaka och säga: Jomen om det används på rätt sätt kan vi tänka oss det. På er hemsida säger ni att ni vill ge Skolverket ett uppdrag att öka de digitala läromedlen i skolan, Niels Paarup-Petersen. Men samtidigt säger Centerpartiets företrädare här i talarstolen att det är upp till lärarna och skolorna att bestämma och att det här ska decentraliseras. Det går inte ihop.

Faktum är att Centerpartiet har dragits in i en yra över att alla, ned till yngsta pojke och flicka, ska exponeras för skärm. Men forskningen är mycket tydlig. Sverige har några av de främsta forskarna i världen inom kognitionsforskning, hjärnforskning och neuroforskning på inte minst Karolinska institutet men även på andra håll. De visar mycket tydligt att det har varit skadligt för många barn.

Vi ser att koncentrationssvårigheterna ökar. Den psykiska ohälsan ökar. Fler barn diagnostiseras med adhd och annat till följd av en extremt omfattande skärmanvändning i väldigt unga år. Vi ser problem med sömn, skeva ideal bland inte minst flickor, mobbning och mycket annat.

En tjej eller kille som är 15, 17 eller 18 år ska såklart kunna ha en laptop i skolan i undervisningen. Det är inte konstigt alls. Och det ska såklart finnas en digital it-miljö på varje skola. Men det är inte det här som Centerpartiet säger.

Centerpartiet säger att vi genom hela skolsystemet ska ha mer digitala hjälpmedel och digitala läromedel. Ni slår till och med fast att man lär sig att läsa och skriva bättre. Forskningen säger snarare tvärtom. Vi skriver in nu i läroplanen att man ska lära sig genom ljudning, men Centerpartiet vill att man lär sig genom en Ipad. Det är skillnaden. Vi styr på vetenskaplig grund. Centerpartiet styr på killgissningar i de här frågorna.

Anf. 194 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag kan det säga igen, eftersom Fredrik Malm har en tendens att inte höra vad man säger när han får svar. Jag får väl ta det igen.

Vi var de första som sa att skärmkravet i förskolan skulle bort för att det inte fanns något vetenskapligt belägg för det. Det gick vi ut med före regeringen. Det är vi alltså helt överens om.

Men man kan inte tala om mobiltelefoner och Tiktok och samtidigt klumpa ihop sömnproblem och skeva skönhetsideal med läromedel inne i skolan. Det är två helt olika saker. Det är det som har varit problemet när Liberalerna har pratat om dessa grejer; man har lagt ihop alltihop.

Vi är helt överens om det finns en massa problem med sociala medier, Tiktok och sådant. Men det betyder inte att det inte finns lösningar för att få fler att lyckas med matte. Det handlar inte om en digital it-miljö eller om att ha en laptop, utan det handlar om vad som är på den.

Vi talar om digitala läromedel, och vi ska se till att veta vilka som är bra. Vi har länge sagt att Skolverket ska ha strukturer för att säkra att de läromedel som används är bra, både digitala och fysiska. Det är det vi har sagt. Det tycker jag är jätterimligt.

Om det står att vi vill öka digitala läromedel i alla klasser ska vi rätta till det; jag har det inte framför mig, så jag vet inte riktigt hur det står. Jag har redan ett uppdrag på gång att skriva om våra texter på hemsidan. Det är i alla fall inte detta vi tycker.

Vad vi tycker är att läromedel ska vara bra, och de kan många gånger vara digitala. Jättemånga digitala läromedel har de bästa förutsättningarna för att öka resultaten bland de elever som har det svårast. En massa elever har inte en chans att klara skolan om vi inte ger dem de bästa digitala läromedlen. Detta finns också och måste få plats. Det kan inte bara likställas med Tiktok klockan elva på kvällen i sängen. Det blir en absurd debatt om man jämför de två sakerna.

Vi behöver en seriös debatt om dessa saker och lägga beslutet om vilka läromedel man ska använda på professionen och inte på politiker.

Anf. 195 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Fru talman! Som jag nämnde finns det i en klass sju åtta barn som inte talar svenska, tre som har neuropsykiatriska diagnoser och två som är särskilt begåvade, enligt statistiken om man tar ett snitt. Regeringen har gjort några saker när det gäller detta. Vi har till exempel permanentat spetsutbildningarna, som har varit på försök hur länge som helst. Vi har också fattat beslut här i kammaren om en proposition om att det ska vara lättare att läsa i snabbare takt och på en högre nivå.

I dag finns det möjlighet för skolorna att dela in i olika former av grupperingar. Man kan i mycket större utsträckning till exempel fatta beslut om att låta barn gå om en klass om de inte klarar årskurs 9. Då kanske fler skulle klara nian. Man kan för den delen också gå om mycket tidigare. Man kan fatta beslut om att låta elever hoppa över ett år, men alla dessa system används väldigt dåligt. Man skulle egentligen kunna läsa en universitetskurs när man går på mellanstadiet om skolorna var lite mer flexibla.

I lärarkollegiet vill en så stor andel som 70 procent införa allmän och särskild kurs igen i matte, svenska och engelska. Det har jag full respekt för och tycker likadant.

Är Centerpartiet berett att stödja idéerna om att göra fler nivågrupperingar och svårighetsgrader i skolan? Det är ju vad professionen önskar. En del skolor gör så lite i smyg och vid sidan om. Kommer Centerpartiet att stödja dessa förslag?

Anf. 196 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag har inte sett att det här finns i Tidöavtalet. Jag har inte sett förslag om nivåindelning på bordet. Finns det förslag som ligger där? Har någon annan sett det? Vilka förslag är det då vi ska stötta? Det är det som är problemet. Ni kan prata en massa om vad ni gärna vill göra, men ni lägger inga förslag. Ni har jättemånga saker som ni säger att ni ska göra och som ni inte har gjort. Sedan kommer plötsligt andra saker från sidan som ni frågar om vi kan stötta, men de finns ju inte på bordet.

I dagsläget är det möjligt för en lärare eller rektor att se till att en elev går om om det behövs. Man kan också dela in i små grupper, i halvklass etcetera. Men igen: Det är inte jag som ska bestämma det. Man kan behöva göra helt olika saker i en skola i Venjan än vad man behöver göra i Växjö. Det är två olika nivåer och två olika storlekar. Jag kan inte stå här i riksdagens kammare och säga: "Nu ska ni dela upp klasserna" eller "nu ska ni nivåindela".

Det finns en massa klasser där ettan och tvåan går tillsammans. Det är också en verklighet i svensk skola. Jag ska inte sitta och definiera det. De har möjligheterna. Om det finns hinder i lagstiftningen för att göra nivå-

indelning kan vi absolut diskutera det. Men min uppfattning är inte att det behövs, för det görs på många ställen redan i dagsläget.

Jag uppskattar också att spetsutbildning har kommit upp på bordet. Det är jättebra. Inte heller den fungerar på landsbygden. Hur ska en elev från en liten ort som har 50 kilometer till det närmaste gymnasium ta del av en spetsutbildning? Det kan man inte. Det är återigen ett storstadsfenomen. Det här är en Tidöproblematik igen. Det är bara de som bor i storstad som har möjlighet att ta del av sådant.

Det finns ingen digital spetsutbildning över huvud taget. Vi har pratat med Skolverket om det och att det inte finns. Får man lov att göra en sådan? Det vet vi inte, är Skolverkets svar.

Tidöpartierna fokuserar på den problematik som finns i storstäder och de möjligheter som man kan ge till storstadsbarn. Men den som är begåvad men lantis får inte samma möjligheter som de som bor i stan, och det är orättfärdigt.

Anf. 197 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Fru talman! Det var lite intressant. Förra mandatperioden fanns en utredning under Socialdemokraternas tid som just handlade om möjligheter att ha digitala utbildningar över huvud taget i ett antal ämnen. Vad jag minns var det bara vi moderater som tyckte att det var en bra idé att i större utsträckning kunna använda digital utbildning i glesbygd. Men man kanske ska ta upp den igen? Möjligen vore det ett sätt, fru talman, att lösa detta för just skolor i glesbygd. Det kanske inte skulle bli lika bra, men det vore ändå en ersättning.

Vi från Tidöpartierna har nu bland annat infört en möjlighet även för kulturskolan att bedriva olika former av undervisning digitalt. Det är samma sak där. Om man spelar cello eller något mer ovanligt instrument och bor i glesbygd kan det vara svårt att hitta en lärare. Då kan en digital kulturskola vara en möjlighet. Det har i alla fall hittills visat sig vara fantastiskt lyckat. Det finns nog skäl för att utöka det.

Fru talman! Det var glädjande att Centerpartiet åtminstone ställer sig bakom att skolorna och professionen själv ska få välja att ha nivågrupperingar, resursskolor och allt det som är mycket efterlängtat från lärarkåren för att få en bättre undervisningssituation i klassrummet. Det tackar jag för.

Anf. 198 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Till att börja med vill jag tacka Kristina Axén Olin för bra frågor och en bra diskussion.

Utmaningen är just det här när regeringen säger: Om ni gör på det här sättet, till exempel inför små undervisningsgrupper, kan ni få pengar. Om ni gör på ett annat sätt för att lösa utmaningen får ni inga pengar. Det är denna detaljstyrning jag pratade om tidigare.

De riktade statsbidragen går till väldigt specifika saker. Det gör att vi får en sämre skola där det bara är de stora skolorna som ofta är i större städer, eller i varje fall i städer, som får möjligheten att få pengarna.

Du har en sammansatt klass med ettor och tvåor, och så får du veta att du ska göra små undervisningsgrupper för att kunna hantera dina problem. Du har en lärare. Hur ska du göra det? Det går inte.

Det betyder att de inte får mer pengar. De kan inte få stöd till sina utmaningar, eftersom de inte gör som Liberalerna fått för sig att man ska lösa problemen utifrån deras storstadsperspektiv.

Det är problemet med detaljregleringen. Det handlar inte bara om regler, utan det handlar också om hur pengarna fördelas. Det är därför som vi säger att man ska ha sektorsbidrag. Skolan i Venjan kommer att behöva pengar till andra saker än vad skolan i Växjö behöver.

Då måste fördelningen av pengarna göras utifrån deras behov och inte enligt vad Liberalerna vaknar upp på morgonen och känner för här i Stockholm. Det är olika saker. Det är jätteviktigt att förstå den skillnaden.

Jag kommer delvis ihåg hur det var. Jag har också sagt att man ska ha digitala möjligheter i glesbygd. Om det var under januariavtalet kan det ha varit så att vi var tvungna att rösta för någonting som Liberalerna var för. De har ju sagt nej till alla digitala grejer.

Mitt eget favoritexempel är franska 2 eller franska 1 i Dalarna. Alla småkommuner i Dalarna gick ihop. Det gjorde att två elever från Malung-Sälen som ville läsa franska, och som aldrig hade fått en chans till det, eftersom det inte fanns någon behörig lärare, kunde få franska 2 med en lärare i Paris. Det var bara för att det var digitalt.

Den som säger att allt digitalt är kasst har verkligen inte förstått hur man kan sprida kunskap i en modern värld.

Anf. 199 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Låt mig börja där det förra replikskiftet avslutades, med digital undervisning. Också jag tror att det behövs framför allt i glesbygdsskolor. Vi ser ett stort problem, inte minst i dag när vi ser hur glesbygdsskolor ofta är de som får stryka på foten först, läggas ned och liknande.

Det är vi väldigt bekymrade över i Sverigedemokraterna. Vi har också våra egna förslag för att stödja glesbygdsskolorna som vi hoppas ska kunna bli verklighet under nästa mandatperiod.

När det gäller detaljstyrning och liknande är det lite svårt om professionen ska bestämma. Någonstans har vi ett problem med likvärdigheten i svensk skola. Jag hör till ett parti som vill ha ett statligt huvudmannaskap. Då handlar det ganska mycket om att man ska ge direktiv om hur saker ska se ut.

Sedan är det klart att inom de ramarna kan man göra saker olika. Men i viss utsträckning måste det ibland vara så att det för att få likvärdighet krävs en viss typ av likriktning.

Det är viktigt att man i viss utsträckning detaljstyr vissa saker. Det gäller exempelvis om vi ser ett problem generellt på skolorna med att kunna läsa. Där är ljudinläring ett viktigt redskap. Vetenskapen är också överens om att det är ett viktigt sätt. Man har drivit detta i läroplansdiskussionerna.

Varför ska man då inte ha det överallt? Varför skulle en kommun någonstans kunna säga "Det tycker vi inte riktigt om, utan vi gör någonting annat"? Sedan kanske man inte får något resultat, och då är vi kvar i olikvärdigheten igen.

Min fråga till Niels Paarup-Petersen är: Hur ser han på likvärdigheten som ett problem i detta sammanhang?

Anf. 200 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Det är väldigt bra frågor från Patrick Reslow. Jag vill gärna höra vilka egna förslag ni har för att stärka landsbygdsskolorna i nästa replikrunda. Jag har inte sett så många av dem.

Att professionen bestämmer innebär inte att du inte kan styra. Det är den första delen. Till exempel styrs vården helt av professionen. Att professionen bestämmer betyder inte att den enskilda läraren i det enskilda klassrummet bestämmer allting själv. Det betyder att det inte är vi politiker som definierar vad som är korrekt sätt att göra saker på.

Det är vetenskap, rektorer och lärare som tillsammans kommer fram till vad som är den bästa metoden. Ljudning är en sådan metod. Men det ska inte bestämmas i en lag i riksdagen. Vi skulle aldrig få för oss att skriva: Nu ska du använda den här typen av metod för att ta bort en materia i vården. Det är motsvarigheten.

Det ska vara vetenskapligt baserat i allt väsentligt. Det är skillnaden. I dag har vi en skola där nästan alla partier hellre vill att vi politiker ska gå in och bestämma i lag vad som är vetenskapligt.

Vi måste ha strukturer som gör att man ska göra det som är vetenskapligt belagt. Men det är inte vi politiker som ska skriva det i en lag. Myndigheter tillsammans med professionen ska se till att det finns strukturer för att det blir så. Det är vad jag vill ha.

Det betyder inte att man inte ska kunna säga att ljudning är det rätta. Vi kan väl vara ärliga. Varken du eller jag är expert på pedagogisk teknik. Det är därför vi är här och inte i ett klassrum. Överlag är vi inte experter. Vi är experter på att fördela pengar och skriva lag, men inte på att undervisa eller vad det nu kan vara.

Därför ska det inte ligga på oss att bestämma den enskilda metoden i lag. Däremot ska vi se till att det finns strukturer genom myndigheter etcetera för att säkra att det som utövas är vetenskapligt belagt. Det var bara det jag ville säga. Jag hoppas att det var tydligt.

Anf. 201 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner igen om tilltalet i kammaren. När det blir kamratligt blir det mycket "du" som kommer in i tilltalet.

Anf. 202 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Det är lätt hänt, fru talman, att det blir så. Vi gör vårt bästa i kammaren.

Jag förstår hur Niels Paarup-Petersen menar. Men man pekar starkt på att vi har problem med inläring av läsning. Vi har stora elevgrupper som har problem med att läsa. Det får stora konsekvenser senare i livet.

Då tror jag att det är viktigt att man sätter detta på pränt och säger: Det här är en vetenskapligt beprövad metod som fungerar. Det har fungerat tidigare, och det har fungerat i de länder där man har haft det. Det är ett väldigt enkelt sätt att lära sig läsa på.

Jag tror att det är värt att man gör det, och jag tycker att det ska vara lika i hela landet. Annars är risken att vi får andra lösningar som inte leder till något resultat. Då har vi också elever som drabbas för att de bor i fel kommun. Jag tycker själv att det skulle vara allvarligt.

Det är bättre att ha detaljstyrning där det krävs detaljstyrning. Sedan ska jag vara den första att skriva under på att man inte ska ha detaljstyrning

på precis allt, utan professionen måste också kunna ha fria ramar för sin undervisning. Så måste det vara. Men i vissa frågor är det viktigt att ha detaljstyrning.

Jag tänker ta upp en annan sak. Ledamoten sa att det är flera reformer som inte kommer till stånd. Det är inte riktigt rätt. Vi har en del utredningar som har fått förlängd tid. Vi räknar med att de kommer till hösten. Det har kommit delbetänkanden som kommer att leda fram till ett lagförslag, men i andra delar blir det inte förrän till hösten.

Det är inte så hemskt många reformer som står i Tidöavtalet som inte kommer till stånd. Det är kanske två.

Anf. 203 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Nu kommer jag inte få svar, så det är lite elakt att ställa en fråga. Frågan om gemensamt skolval vet vi är en reform. Sedan är det en del andra som har tagits upp. Nu sa du att det nog kommer att bli två. Du kan väl viska till mig sedan vilka två det är. Jag tror att många är nyfikna.

Vi är helt överens om att vi har ett stort problem med elever som inte kan läsa och inte lär sig läsa. Vi har också ett jättestort problem med politiker som kommer med ovetenskapliga förslag. Det är därför jag helst inte vill att vi här i riksdagen ska bestämma vad vetenskap är.

Vi kan absolut detaljstyra vetenskap från statlig nivå men inte från kammaren. Vi kan inte skriva i en lag att något är korrekt vetenskap. Vetenskap utvecklas. Det är essensen av vad vetenskap är. Den utvecklas, förändras och utbyggs över tid.

Att då skriva i en lag att något är en sann vetenskap är en jätteutmaning. Om man kommer fram till att en annan metod är bättre; ska vi då ändra lagen innan den får användas? Förstår ledamoten problemet?

Det är utmaningen. Det är därför som jag vill att det ska vara profession och myndigheter som bestämmer. Det kan ändras väldigt snabbt. Det kan inte vara ett enskilt parti som här inne i kammaren hindrar att vetenskapen kan bli av. Vetenskapen är samma oavsett vilken by och stad du är i, men organisationen är det inte.

Det är därför som vi kan styra vissa saker, precis som ledamoten var inne på. Men det är inte riksdagen som definierar vad som är sann vetenskap. Det kommer det aldrig att bli, och det bör det inte vara.

Det är därför som sådana saker som till exempel phonics, ljudningsmetoden, inte får definieras i lag. Gör ett regleringsbrev till Skolverket som säger: Ni ska se till att det blir jättetydligt vilka metoder som används till detta. De som inte följer det bör, och så vidare. Det är vi verkligen för. Det är inget problem. Men vi vill inte att det definieras i lag.

Anf. 204 MATHIAS BENGTSSON (KD):

Fru talman! Det finns väldigt mycket som är fantastiskt i den svenska skolan. Ibland kan man faktiskt tycka att svensk skola är betydligt bättre än samhällsdebatten ger sken av.

Svenska elever ligger över OECD-snittet i både matte och NO-ämnena. Om man bara skulle räkna elever med svenska som modersmål skulle Sverige vara bland de högst presterande länderna utanför Östasien. Vill man leta efter enskilda ljusa exempel är det väldigt lätt att prata om alla de lärare som varje dag hjälper elever att förstå världen, som tar sig tid att

förklara en ekvation en gång till, som utmanar de elever som har lätt att lära och lyfter de elever som har tappat tron på sin egen förmåga.

Varje dag sker insatser i den svenska skolan över hela Sverige som blir avgörande för en enskild människa och formar framtiden för tusentals barn, men de får sällan rubriker. Det handlar om den skolpersonal som skapar en skola där ingen hålls tillbaka och ingen lämnas efter – en skola att längta till.

Men även om svensk skola är bättre än sitt rykte finns det brister som behöver hanteras och lösas. Som politiker och lagstiftare är det vår uppgift att göra det. Ska man prata om skolans utmaningar behöver man prata om ungas psykiska ohälsa.

Det finns en hel del forskning som visar att psykisk ohälsa och skolmisslyckande hänger ihop. Orsak och verkan går ofta åt båda hållen. Psykisk ohälsa leder till skolmisslyckanden, och skolmisslyckanden leder till psykisk ohälsa.

En stor undersökning förra året visade att 15 procent av Sveriges skolelever, motsvarande 110 000 barn, uppger att de mår dåligt just nu. Eleverna uppger själva att deras psykiska hälsa påverkar deras skolresultat. Det är ju inte särskilt svårt att förstå. Sömnsvårigheter, ångest och hög frånvaro ger naturligtvis utslag i kunskaperna och i betygen.

Här skulle jag vilja säga att man behöver skilja på olika former av psykisk ohälsa och kunna tala om detta med fler nyanser. Vissa former av psykisk ohälsa kräver professionell vård och behandling, men mycket kan faktiskt lindras med rätt stöd och förståelse.

Vi behöver öka kunskaperna om den psykiska ohälsan bland alla, skulle jag vilja säga, men inte minst hos våra barn och unga för att just skapa förståelse och motverka och förebygga. I skolan har vi möjlighet att skicka med barnen kunskap om psykisk hälsa som de kan ha nytta av hela livet, även om det inte kommer på provet.

Därför är vi kristdemokrater övertygade om att det är dags att sätta psykisk hälsa på schemat. Det ska tydligt in i läroplanen som ett obligatoriskt moment i ett antal timmar på både mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet. Det handlar om att eleverna får lära sig sätta ord på sina känslor, förstå varför man kan känna oro eller ångest och hur det kan hanteras. De får lära sig att hantera konflikter och kriser och att förstå att den där stressen som de kan känna inför ett prov inte är farlig. Och de får lära sig vad som påverkar den psykiska hälsan, inklusive både skärmtid och sociala medier.

I många länder har man detta på schemat sedan länge, och det finns stöd i forskning för att det fungerar. Barn mår bättre, och den psykiska ohälsan minskar. Det gör att möjligheterna att klara skolan ökar. Världshälsoorganisationen, WHO, rekommenderar det till och med. Det är dags att det kommer på plats också i Sverige.

Fru talman! Elevhälsan är en annan viktig grej när det kommer till skolans arbete mot den psykiska ohälsan. Men tillgången till elevhälsan varierar rätt stort mellan olika skolor. Det behöver bli bättre och mer jämlikt.

Kristdemokraternas politik syftar till att rikta statsbidrag mot elevhälsan och att införa en elevhälsogaranti så att varje elev ska få rätt att komma i kontakt med elevhälsan inom rimlig tid. Vi vill också se rutinmässiga samtal med kurator. Precis som alla elever i dag har hälsokontroller hos

skolsköterskan borde de också kunna ha det hos en skolkurator, så att man bättre kan upptäcka och förebygga psykisk ohälsa i ett tidigt skede.

Fru talman! Jag skulle också vilja lyfta fram en särskild form av psykisk ohälsa, en funktionsnedsättning som gör barn och unga extra sårbara för allt som stör och bryter rutiner, nämligen adhd. Vi har en prognos som säger att med dagens utveckling kommer 15 procent av alla pojkar i en nära framtid att ha en adhd-diagnos. Det finns många förklaringar till detta: ökad kunskap i samhället och hos professionen men också möjlig diagnosglidning. Men det finns också en del andra förklaringar som lyfts fram. En är att skolan har drivit på detta. Utan att det egentligen finns något stöd för det kräver skolan ofta en diagnos för att ge barnen den hjälp som de behöver. En annan förklaring är att kunskapsmålen har varit flummiga och orealistiska.

Men skolan har också fått det svårare att hantera de här eleverna. I en enkät sa nästan alla lärare att elevernas uthållighet har försämrats på ett oroväckande sätt bara de senaste åren. Lärarna menar att den starkast bidragande orsaken till det är alla snabba kickar som eleverna är vana att få i den digitala världen.

Som en lärare skriver: "I dag konkurrerar svensk skola med sociala medier, och vi förlorar kampen." En annan skriver: "Majoriteten av eleverna har ett koncentrationsspann på 2–3 minuter."

Flera problem som vi ser runt omkring oss som skapar svårigheter för eleverna i skolan börjar och slutar med skärmen. Det som barn och unga behöver för att kunna må bra – som sömn, rörelse, rekreation och relationer – får stryka på foten. I stället sitter de där fastklistrade timme efter timme med skärmen i handen, med det ändlösa skrollandet rakt ut i meningslösheten.

Det går att koppla psykisk ohälsa, bristande koncentrationsförmåga och sämre kunskapsresultat till just skärmarna. Dagens elever har i princip all världens underhållning inom armlängds avstånd, och bara en av fem gör sina läxor utan digital distraktion.

En utmaning för skolan i dagens skärmsamhälle är att få barnen att lyfta blicken och lära sig grunderna. Skolan måste vara en kraft som står upp i kampen mot Tiktokhjärnan och dess krav på snabba kickar och underhållning. Skolan måste ha fokus på att lära eleverna att räkna, skriva och orka läsa längre texter utan snabba kickar och utan genvägar – lite tråkigt tragglande, helt enkelt.

Därför ser regeringen nu till att alla elever från förskoleklass till årskurs 9 får en mobilfri skolgång. Mobilförbudet ska också gälla på både raster och fritis. Varje morgon kommer alla skolor i hela landet att samla in elevernas mobiler och ha dem i förvar under dagen.

Under lång tid har det i skolan rått en digitaliseringsiver, där allt digitalt i modernitetens namn, helt oavsett innehåll, har ansetts vara bra. Den tiden är förbi. Den digitala övertron i skolan har nått vägs ände. Nu ska skolan tillbaka till grunderna.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 205 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Mathias Bengtsson för ett utmärkt anförande och talmanspresidiet för sockret, två väldigt viktiga saker.

Detta med psykisk ohälsa är något som jag vet att herr Bengtsson gång på gång lyfter och är väldigt fokuserad på. Jag uppskattar det mycket. Vi har tidigare diskuterat att vi behöver ändra vårt betygssystem och konsekvenserna av det. Jag är rädd för att det kommer att ta väldigt lång tid innan vi har kommit vidare, med tanke på de förslag som ligger och Skolverkets oförmåga att bygga it-system.

Vi är helt överens om att psykisk hälsa och hur man bygger ett sunt jag ska in i skolans undervisning. Vi har också lagt förslag om de delarna.

När det kommer till betygssystemet är det viktigt att vi gör saker också innan systemet ändras.

Då vill jag gärna fråga: Är Mathias Bengtsson redo att till exempel i dag se till att människor kan komma in på yrkesprogrammen på sitt genomsnittliga betyg? Hälften av dem som i dag inte får lov att komma in har godkänt i genomsnitt. De kan alltså ta emot kunskap. Med det nya betygssystemet hade de fått komma in. Ni tycker att de ska in. Det är regeringens politik att de ska kunna komma in. Men de får inte komma in i dag. De ska vänta i tio år. Varför?

Detta betyder att det är jättemånga barn som går ut utan att få en chans. De mår i stor omfattning dåligt för att de vet att de inte får en chans. Det är därför Sverige sticker ut med på de här siffrorna jämfört med alla andra länder. Vi slår ut 16 procent. De andra slår ut 3–5 procent. Det är det som gör att vi sticker ut.

Är Kristdemokraterna redo att ta i hand på att göra någonting lite snabbare än om tio år, typ?

Anf. 206 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Niels Paarup-Petersen, för frågorna!

Vi har debatterat de här frågorna ett flertal gånger, kopplat till den utslagning vi ser i svensk skola. Många som gått klart grundskolan har inte fått de kunskaper som man behöver för att komma vidare in på gymnasiet. I grunden är problemet att de får för lite kunskaper under de första nio tio åren, i grundskolan.

Sedan ser jag och regeringen också att man skulle behöva ha vägar vidare för dem som inte uppnår de kunskaper som i dag krävs för att komma in på de nationella gymnasieprogrammen. Vi jobbar med att få fram ett, så att säga, tredje spår på gymnasiet, där man lättare kan komma in. Det skulle vara fokus på lärlingsutbildning, praktik och yrkeskunskaper, så att säga.

Vad har vi att göra i väntan på det? Jag skulle säga att alla de satsningar som regeringen gör och som vi redan har gjort för att höja kunskaperna i grundskolan hjälper de elever som går i skolan i dag och som går i skolan i morgon så att de får mer kunskap och kan komma in på gymnasiet.

Vi har varit inne på fysiska läroböcker. Jag nämnde i mitt anförande att det ska vara fysiska läroböcker i stället för digitaliseringsivern, som inte har varit bra för svenska elevers kunskaper och som kanske har slagit allra hårdast mot de elever som har det kämpigt att nå upp till godkändnivån. Vi vrider om kursen från Centerpartiets ogenomtänkta digitaliseringspolitik – ska man säga så? – till en skolpolitik som går tillbaka till grunderna, fysiska läroböcker, där eleverna får traggla tråkigt läsande i stället för att få de snabba kickarna. Det kommer att bidra till en bättre psykisk hälsa.

Anf. 207 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Det är inte jag som har varit utbildningsminister. Det är inte jag som har gjort det som till exempel Edholm har gjort, nämligen köpt in en massa digitala enheter till alla barn utan att veta vad man ska använda dem till. Det är i praktiken Liberalerna som har gjort det, inte jag. Jag tror inte riktigt att det är Centerpartiets grej. Det som vi säger är att man ska använda de metoder som funkar bäst, oavsett om de är fysiska eller digitala, och att professionen vet detta bättre än du och jag.

Vi är helt överens om att man ska ha mer kunskaper i skolan, men regeringen vill faktiskt sänka kraven när det gäller att komma vidare till gymnasiet. Det är liksom den officiella politiken från regeringen. Man vill ha ett nytt betygssystem som gör att fler kan gå vidare med lägre kunskaper än i dag. Det är det man faktiskt säger.

Många av dem som i dag inte får lov att gå vidare ska kunna gå vidare med det nya betygssystemet. Det är en av själva idéerna i detta. Man ska inte kunna slås ut av ett enskilt ämne, som matte, som 80 procent gör i dag. Det är regeringens officiella politik. Det är bara det att ni vill vänta i tio år med att genomföra det. Jag föreslår att vi gör det snabbare. Jag förstår inte varför ni inte vill det när ni tycker att det är rätt. Det är egentligen det som är den basala frågan.

Vi gillar Dalarna båda två. Jag sa i anförandet att glesbygdsskolorna drabbas väldigt hårt av Tidöregeringens politik i dagsläget. De riktade statsbidragen, till böcker till exempel, som ledamoten var inne på, fru talman, går inte i särskilt stor omfattning till de små skolorna.

Heter skolan Bäsna i Gagnef? Det finns säkert en sådan skola som inte har tagit emot detta, eftersom det är för besvärligt att söka och för dyrt i förhållande till vad man får ut av det. Det handlar också om akutskolor. Kommer Gagnef att bygga en akutskola? Är det ett svar som Gagnef kan använda, att man ska bygga en akutskola? Jag vill jättegärna höra om det. Gång på gång är det nämligen så att pengarna inte går till glesbygd. Förslagen från Tidöregeringen bygger på storstadstänk, och jag vet att ditt hjärta slår någon annanstans.

Anf. 208 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tar en fråga i taget. Jag skulle inte beskriva regeringens politik för gymnasiet och betygssystemet på det sätt som ledamoten väljer att göra. Jag skulle snarare beskriva det som att regeringen väljer att bredda gymnasiet, så att fler får ett alternativ och en linje som passar dem, i stället för att sänka kraven.

Om man skulle göra så som ledamoten Niels Paarup-Petersen föreslår – liksom helt ta bort godkändgränsen i dag – är risken att elever skulle komma in på de nationella gymnasieprogrammen som inte klarar dem och som då skulle slås ut ytterligare en gång eller slås ut senare. Då är det bättre att de fångas upp redan efter årskurs 9, skulle jag säga.

När det kommer till glesbygdsskolor gör regeringen stora satsningar på alla Sveriges skolor. Men man ska komma ihåg att om skolor ska kunna finnas på glesbygden måste någon vilja bo där, så att säga. Problemet under förra mandatperioden, när Centerpartiet var med och styrde, var att glesbygden gick på knäna. Alla vi som bodde långt ifrån storstäderna drabbades oerhört hårt av höga bränslepriser, en infrastruktur som inte fungerade och en rovdjurspolitik som var ogenomtänkt. Det var anledningen till

att Centerpartiet fullständigt rasade ihop på landsbygden. I Dalarna halverades väljarstödet för att väljarna helt enkelt inte gillade landsbygdspolitiken.

När det kommer till skolorna är det alltid en balansgång mellan riktade statsbidrag och generella statsbidrag, men nog kommer de små kommunerna åt de riktade statsbidragen för fysiska böcker. Jag var faktiskt i Los skola i Ljusdals kommun, i Hälsingland. Den ligger väl någonstans mitt emellan Sveg, Ljusdal och Orsa. Det är en mycket liten skola, mitt ute på landsbygden. Nog fick de del av bidragen. De hade köpt in böcker som de annars inte hade fått.

Jag köper inte det narrativ som Centerpartiet försöker måla upp. Tvärtom är det den här regeringen som äntligen står upp för landsbygden. (Applåder)

Anf. 209 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Ledamotens passionerade anförande om vikten av psykisk hälsa på schemat fångade min uppmärksamhet. Det finns nämligen tunga instanser som har skrivit under ett upprop om att införa psykisk hälsa på schemat. Det är tunga instanser som Unicef, som ledamoten nämnde, men också professionsförbunden, elevhälsan, elevorganisationerna, Bris och RFSL och en lång rad civilsamhällesorganisationer som tycker att detta är en prioriterad åtgärd för att främja psykisk hälsa.

Det verkar finnas ganska god evidens för att man kan främja psykisk hälsa genom att lära sig hur psykisk hälsa fungerar.

Jag interPELLERADE socialministern om detta för ganska precis två år sedan. Den 18 december 2023 ställde jag frågan om socialministern kunde överväga att utreda huruvida man bör införa möjligheten till psykisk hälsa på schemat i skolan. Svaret jag då fick var att frågan bereds i Regeringskansliet. Nu låter det på Mathias Bengtsson som att frågan är färdigberedd och att vi är redo att införa psykisk hälsa på schemat.

Min första fråga till Mathias Bengtsson är: På vilket sätt ska Mathias Bengtsson se till att det nya läroplansförslaget leder till att vi får psykisk hälsa på schemat?

Anf. 210 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack så mycket, ledamoten Linus Sköld, för frågan!

Det är mycket riktigt att Kristdemokraterna driver den här frågan. Kristdemokraterna har sett på forskningen. Vi har sett problematiken ute i skolorna. Och vi ser att man med psykisk hälsa på schemat nog skulle kunna komma till rätta med en del av den här problematiken. Precis som Världshälsoorganisationen till exempel pekar på skulle detta kunna hjälpa barn och unga att få verktyg för att kunna hantera den psykiska hälsan.

Frågan om läroplanen bereds i Regeringskansliet men inte i den bemärkelsen att den ligger i en byrålåda utan i den bemärkelsen att den inte är helt färdigförhandlad. Vi får se, så att säga, vad den landar i. Men Kristdemokraternas besked är att vi driver den här frågan.

Jag skulle också kunna tänka mig flera sätt att få in ett sådant här arbete på skolorna. Skolorna kan göra detta redan i dag inom befintlig läroplan. Alla socialdemokratiska kommuner kan till exempel införa lokala varianter av det här på alla skolor som de ansvarar för. Skolverket skulle kunna

ta fram nationella riktlinjer för det, även om det inte hamnar i just den nya läroplanen.

Mina motfrågor till Socialdemokraterna blir varför Socialdemokraterna inte gjorde något när de själva hade ansvar för Utbildningsdepartementet och hur det ser ut i de socialdemokratiska kommunerna. Varför driver inte alla socialdemokratiska kommunpolitiker igenom detta i sina kommunala skolor?

Anf. 211 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Tidigare i denna debatt har friskolornas vinster debatterats ymnigt. Mathias Bengtsson har nu samma problem som Simona Mohamsson har, nämligen att han säger saker som han inte har täckning för.

Om man företräder ett regeringsparti kommer den som lyssnar på en att tro att man företräder regeringens politik. Simona Mohamsson säger: Vi ska avskaffa aktiebolag i skolan. Vi ska förbjuda vinster i skolan. Liberalernas partiledare tillika skolminister säger detta publikt. Men hon kan inte stå för det när vi debatterar saken här i kammaren eftersom den politiken inte omfattas av Tidöavtalet.

Mathias Bengtsson har precis samma problem. Han står i talarstolen och talar sig varm för att införa psykisk hälsa på schemat. Men det omfattas inte av Tidöavtalet, så han kan inte göra några utfästelser om att det kommer att bli verklighet – trots att han företräder partiet som sitter på socialministerposten. Det är oseriöst att bete sig på det här sättet.

Mathias Bengtsson har ett problem till, nämligen att Kristdemokraterna sedan länge även driver att skilja elevhälsan från skolan. Elevhälsan har ett uppdrag som förebyggande och hälsofrämjande och skulle vara djupt involverade i den undervisning om psykisk hälsa som skulle ske på schemat, men den personalen vill Mathias Bengtsson flytta till regionerna. Sedan vill han lägga ned regionerna och flytta sjukvården till staten, så förmodligen vill han förstatliga skolsköterskor och kuratorer. Det kommer inte att gynna psykisk hälsa på schemat. Det kommer inte heller att gynna elevers psykiska hälsa eller skolans hälsofrämjande uppdrag att göra på det viset.

Som tur är omfattas dock inte heller den punkten av Tidöavtalet, så det kommer inte att bli något av den flytten.

Detta är Mathias Bengtssons problem. Han kan inte göra utfästelser som han inte har täckning för i regeringen.

Anf. 212 MATHIAS BENGTSSON (KD) replik:

Fru talman! Linus Skölds problem är att när Socialdemokraterna var ansvariga för den svenska skolan föll elever mellan stolarna i överlämningen mellan elevhälsan och regionens barn- och ungdomspsykiatri – elever som behövde så mycket hjälp att elevhälsan inte kunde hantera det utan ville lämna över till barn- och ungdomspsykiatri. Det var de elever som behövde absolut mest hjälp som föll mellan stolarna. De som riskerade att fara mest illa fick inte den hjälp de behövde eftersom Linus Sköld och Socialdemokraterna inte kunde hantera den samordningsproblematik som finns mellan de kommunala skolorna och regionens barn- och ungdomspsykiatri.

Därför driver Kristdemokraterna att samma huvudman som är ansvarig för elevhälsan också borde vara ansvarig för barn- och ungdomspsykiatri.

Men Linus Sköld har ett problem till. När Socialdemokraterna var ansvariga för Utbildningsdepartementet ökade den psykiska ohälsan i skolan. Otryggheten ökade i skolan. Mobbingen ökade i skolan. Socialdemokraterna lyfte inte ett finger för att komma till rätta med det. Skolornas trygghetsarbete minskade, mobbingen ökade, otryggheten ökade och kunskapsresultaten sjönk. Det rådde tyvärr arbetsro på Utbildningsdepartementet i stället för arbetsro i de svenska klassrum som hade behövt det.

Nu har vi äntligen en regering som tar tag i detta. Vi har äntligen en regering som löser skolans problem. Det är enkelt att i opposition rikta kritik om att saker och ting borde göras annorlunda och snabbare, men i så fall borde man ha levererat det när man själv kunde styra.

(Applåder)

Anf. 213 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Att vara lärare är varje lands viktigaste jobb. Det politiska ledarskapet på nationell nivå behöver riktas in på att ge förskollärare, grundskollärare, ämneslärare, rektorer, högskolornas och universitetens adjunkter och lektorer – faktiskt alla som jobbar i det svenska utbildningsväsendet och inom högre utbildning – riktigt bra förutsättningar här och nu. Det behöver man visa en tydlig vilja till i en budgetdebatt. Då handlar det oftast om att lägga pengar på bordet.

Jag har hittills hört mycket om vad som skulle kunna hända och vad man vill ska hända i en framtid men mindre om vilka förutsättningar man är beredd att ge hela utbildningssektorn här och nu. Det är ju nästa års budget vi pratar om.

Miljöpartiet vill se en skola som sätter elevernas lärande först, där elevernas inflytande är starkt och där deras rätt att uttrycka sin åsikt respekteras. Vi vill se en skola med mer resurser till fler lärare och mindre klasser där skickliga lärare får tillräckligt tid för sina elever. Vi vill inte ha dåligt genomtänkta förslag från hårt styrda utredningar som ännu inte har lett någonvart. Utredningarna växer på hög, och regeringens lagförslag dröjer. Samtidigt växer oron för vart svensk skola är på väg hos elever, föräldrar och dem som jobbar i skolan.

Jag tycker att vi ska ha med oss att mycket i svensk skola är bra. Svensk forskning är också bra. När jag träffar elevrörelsen och studentrörelsen känner jag enbart hopp inför framtiden. Men vi behöver fortfarande se till att ge dem som jobbar med utbildning bättre förutsättningar. Vi vill nämligen mer med skolan än det vi ser i dag. Skolan ska vara en plats där barn växer upp till trygga unga vuxna som är väl förberedda för livet här och nu och det liv de sedan ska ta sig an. Skolan ska vara en plats man vill vara på, en plats att längta till.

Estland ses av många som en förebild på grund av sina goda resultat i Pisa. Estlands utbildningsminister Kristina Kallas deltog på Skolriksdagen i våras med ett anförande som genomsyrades av förtroende för lärarna. I en intervju i samband med detta sa hon till DN: "Mycket handlar om att låta lärarna bestämma i klassrummet." – alltså lärarna, inte politikerna.

Hon sa också: "Jag märker på dina frågor att ni är väldigt kritiska till ert skolsystem. Glöm inte att ni placerar er bland tio i topp i Europa och har bland världens bästa skolsystem."

Det här behöver vi också prata om i debatten.

I höstas var utbildningsutskottet på studiebesök i Estland och träffade Kallas på en lunch. Hon fick då frågan om det i Estland är möjligt att ta ut vinst från offentligt finansierade skolor. Hon skakade på huvudet, liksom alla hennes medarbetare: Nej nej nej, så gör vi inte här, sa de.

Vi gjorde också besök på skolor och universitet. Förtroendet för lärare och forskare var tydligt, särskilt i deras satsningar på digitalisering och AI, det så kallade AI-språnget.

Fredrik Malm raljerade i vårt replikskifte nyss ganska kraftigt över Sveriges tidigare digitaliseringsstrategi. Det är rätt uppenbart att han inte känner till innehållet särskilt väl. Nu står vi utan både digitaliseringsstrategi och AI-strategi för skolväsendet eftersom Liberalerna inte förmår annat än att utesluta skolväsendet från det strategiska AI-arbete som pågår i alla andra samhällssektorer.

Jag förstår inte att man avhänder sig den strategiska styrningen och lämnar skolhuvudmännen i sticket i en så samhällsomvälvande utveckling som den vi just nu står mitt i. De andra nordiska och baltiska länderna springer ifrån oss, och Sverige står kvar på startlinjen.

Jag tycker att det är bra att regeringen i budgeten lägger pengar på det vi i Miljöpartiet kallar likvärdighetsbidraget, som den rödgröna regeringen införde och som nuvarande regering behåller och satsar på. Precis som tidigare år lägger regeringen dock mindre än Miljöpartiet. När det nu är mandatperiodens fjärde år förstår vi att skolorna har fått betydligt mindre pengar än vad de hade behövt och vad de hade kunnat få med en annorlunda prioritering. Det är klart att mer pengar under de här åren hade gjort skillnad.

Vi lägger 1,5 miljarder mer än regeringen för att staten ska fortsätta att rikta resurser för att öka likvärdigheten i skolan. För oss är det viktigt att bidraget har kvar sitt fokus på likvärdighet trots att regeringen för några år sedan strök det ordet ur anslagets titel, som från början var Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling.

Vi gör också satsningar i budgeten på förskolan för att minska barngrupperna och öka likvärdigheten, på komvux, på fritis, på stärkt elevhälsa och på fler behöriga lärare. Det här är en del, men inte allt, av det som svensk skola behöver.

Vi vill att staten ska ta ett större ansvar för skolans finansiering genom införandet av ett sektorsbidrag. Kommuner runt om i landet ska inte behöva vara experter på att söka olika små statsbidrag eller fundera på om de har rätt till dem, utan de ska få de pengar de behöver på ett enkelt sätt. Som det är nu finns det faktiskt kommuner som inte har resurser nog att ha koll på alla olika små statsbidrag som finns.

Vi behöver också ett förbud mot vinstuttag i skolan, fru talman. Frikolor har en mindre andel behöriga lärare, lägre löner, större klasser, betygsinflation och sämre resultat för eleverna när de går vidare till högre studier och arbetsliv. Det skapar ojämlikhet, och pengar som borde gå till undervisning, lärare och elever försvinner i stället som vinst till aktieägare. Varje skattekrona ska gå till eleverna, lärarna och undervisningen, inte till skärgårdstomter, våffelstugor eller jaktslott. Det är nämligen så marknads-skolan ser ut i praktiken.

Vi står redo att ändra på detta. En stor del av Sveriges befolkning står redo att ändra på det. Vi väntar på Liberalernas totalrenovering, men det verkar bara bli lite mäkclarfix.

Det är inte magi svensk skola behöver för att kunskapsresultaten ska öka. Den behöver bättre arbetsmiljö för medarbetare och elever. Skolan ska bli en arbetsplats som fler drömmer om att arbeta på, och lärare ska få vara lärare. Det handlar om att göra de investeringar som krävs, och jag ser inte att regeringen har varit beredd att prioritera det under de senaste åren eller är beredd att göra det under nästa år. Det hjälper inte att Liberalerna har skolan som första, andra och tredje prioritet när inte hela regeringen har det. Man kan välja att satsa mer på utbildning, som vi i Miljöpartiet – och faktiskt hela oppositionen – gör.

Fru talman! Jag ska i det här anförandet även helt kort beröra Miljöpartiets budget vad gäller högre utbildning och forskning. Vid en snabb blick på anslagstabellerna är skillnaderna rätt tydliga: Det är huvudsakligen Miljöpartiet som ger lärosätena mer pengar både till utbildning på grundnivå och avancerad nivå och till forskarutbildning och forskning.

Under flera decennier har lärosätenas budgetar osthylvats genom det så kallade produktivitetsavdraget. En konsekvens är att svenska lärosäten ligger närmare botten när man jämför undervisningstid med andra länder i Europa. Det vi vill med högre utbildning är att studenterna ska träffa skickliga lärare och forskare under sin utbildningstid.

Här vill jag också understryka vikten av studentkårernas uppgifter på lärosätena och ifrågasätta varför regeringen sänker deras anslag. Det gör inte vi. Studentkårerna har ett lagstadgat uppdrag som är viktigt för kvaliteten i högre utbildning och som är underfinansierat.

Fru talman! Miljöpartiet deltar inte i beslutet om statsbudgeten av det enkla skälet att vi i vår fullt ut finansierade budget lägger drygt 3,3 miljarder mer på utbildning och forskning än vad regeringen gör. Jag hänvisar därför till mitt särskilda yttrande. Vi prioriterar förskola, skola, högre utbildning och forskning i högre grad än vad regeringen gör.

(Applåder)

Anf. 214 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! Vi debatterar högskola och forskning, och jag börjar med att yrka bifall till regeringens proposition gällande den här delen av budgeten.

Den totala summan för universitet och högskolor under utgiftsområde 16 är nästan 57 miljarder kronor. Den totala summan för vårt utbildningssystem ligger på cirka 8 procent av bnp. Det är en ganska hög siffra, men den har faktiskt minskat de senaste åren – år 2020 låg den på 8,4 procent. Det är viktigt att komma ihåg att siffran är direkt beroende av vår totala bnp.

Jag gick också lite utanför budgettabellerna och såg att anslaget till FOI i princip fördubblats sedan år 2000. Jag fick fram siffran 48 miljarder kronor för 2025.

Enligt Chat GPT, som tragglat igenom alla tabeller och adderat summorna, ökar pengarna till forskning med totalt 627 miljoner kronor jämfört med föregående år. Det är väl inte en kvalitetssäkrad uppgift, fru talman, men jag satt och lekte lite.

Som vanligt har vi aldrig anslagit lika mycket pengar till ändamålen utbildning och forskning. Jag kan inte se någon direkt minskning av någon post förutom när det gäller Vetenskapsrådet, som fick en liten minskning av sin budget därför att regeringen på grund av inflationen och kronans

minskade värde måste lägga mer på internationella åtaganden. Kronans värde har dock gått upp igen.

På sidan 141 i budgeten, fru talman, skriver regeringen att den ska premiera excellens. Det är på tiden. Regeringar av alla kulörer har fokuserat för mycket på enbart pengar och anslagens storlek; vad vi får pengarna har man inte alltid varit särskilt intresserad av.

På sidan 135 i budgeten beskriver regeringen hur den har gjort satsningar genom att höja ersättningar till flera utbildningar och därigenom ge utrymme för mer lärarledd tid. Det här är något vi i SD länge har tjatat om, och det är en mycket bra och välbehövlig satsning.

Jag såg i ett tv-inslag förra månaden att en del som har gått på universitetet vidareutbildar sig inom yrkeshögskolan. Det om något är en signal om att vi behöver vässa våra utbildningar och samtidigt inte låta det gå inflation i teoretiska utbildningar.

Vi har också frågan om lärosätenas självständighet, som ju hänger samman med detta. Vi politiker ska värna lärosätenas oberoende. Det är en oerhört viktig uppgift. Men den är inte förbehållslös; det har den aldrig varit och kommer aldrig att vara. Alla regeringar har alltid lagt sig i vad lärosätena gör med sina pengar. Vi har anslagstak och riktade anslag, vi har speciella satsningar etcetera.

Det har varit helt rätt av alla regeringar, för det är skattepengar det handlar om. Hur ska regeringen till exempel kunna satsa på excellens, som det står i budgeten, om den inte har något inflytande alls? Det gäller även alla andra mål som vi alla tycker om att höra om – vi vill bara inte sätta det i samband med lärosätenas oberoende.

Vi vill också att Sverige ska hävda sig internationellt. På sidan 232 i budgeten skriver regeringen: "Sverige ska fortsatt vara en ledande forskningsnation." Ja, men vi vill också att vårt näringsliv ska växa och utvecklas med nya innovationer, bara för att ta ett exempel, och här måste regeringen såklart driva sin ambition.

Inom ramarna är dock högskolorna självklart självbestämmande. Det har de alltid varit och kommer alltid att vara, oavsett regering. Det vet alla.

Sedan ska vi skilja på lärosätenas oberoende och de enskilda medarbetarnas oberoende. Jag tänker då på både forskare, lärare och studenter. Jag har märkt en tendens, fru talman, att vi sverigedemokrater tänker mer på de enskilda medarbetarnas frihet medan andra partier mer premierar styrelsernas makt. Återigen: Det är inte samma sak.

I den här kontexten vill jag också nämna att migrationsminister Johan Forssell gav Stockholms universitet i uppdrag att utforma ett medborgarskapsprov. Universitetet vägrade, i alla fall sist jag hörde något om det. Forssell replikerade att universitetet faktiskt är en statlig myndighet och ska utföra uppdraget, men universitetet fortsätter att vägra. Vi har alltså ett lärosäte, till allra största delen skattefinansierat, som bara sätter sig i sandlådan.

För att vara tydlig här: Det är snickare, rörmokare och asfaltsskyfflare som betalar in den skatt som går till att driva de här lärosätena, till hela samhällets fromma. Men lärosätena vill sitta i sin sandlåda och säga: "Nej, bestämmer själv! Kan själv!" Kliv ur sandlådan, tack! Och att göra om driftsformen till stiftelser är som sagt inte aktuellt och kommer heller aldrig att bli det.

I allt övrigt ska våra lärosäten dock självklart vara autonoma och självbestämmande – fattas bara annat.

Tyvärr såg jag inget anslag till en ny forskningsisbrytare i årets budget. Det stod några rader om behovet av en ny forskningsisbrytare, men det kom inget beslut med tillhörande anslag. Polarforskningssektariatet fick därför avbryta sin upphandling. Det här är inte bra. Andra länder kan allokera all tillgänglig varvskapacitet för den här typen av enorma isbrytare, fru talman, och då kommer vi sist i kön. Man kan tycka att detta är ett särintresse, men forskningsisbrytare har gett oss i Sverige ett renommé världen över som vida överstiger det som den så kallade gröna omställningen gett oss.

Framför allt lever vi i en orolig värld där stormakterna försöker att roffa åt sig allt de kan, också i polarområdena. I det här läget måste vi ha politiker som har helhetssyn och som visar ryggrad och mod. Vi kan inte överlåta beslut som detta till ängsliga teknokrater.

Jag hade också gärna sett ett extra riktat anslag till försvarsforskning, gärna i forskningspropositionen. Det finns få områden där vi är bland de bästa i världen. Varför inte satsa på de områdena?

Yrkesutbildningarna har fått ett extra anslag på 117 miljoner kronor. De ska tydligen öka med 10 procent på tre år, vilket är bra. Fler behöver gå yrkesutbildningar, och något färre ska nog läsa på universitet – för samhällets bästa och näringslivets behov.

Jag vill rikta en ödmjuk uppmaning: Vi borde alla hjälpas åt att uppvärdera praktiska yrken och ta gemensamt ansvar. Kalla det gärna en tioårspakt.

Till sist, fru talman, tycker jag att det kan nämnas här att Konstfack, enligt revisionen, har slarvat med insatser för deltagande i Horisont Europa. Hur svårt kan det vara att göra upp en plan för deltagande i Horisont Europa? Vi betalar enorma summor till det programmet. Gör en plan för Horisont Europa i stället för att måla om rummet Vita havet, är mitt ödmjuka förslag.

(Applåder)

Anf. 215 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Kunskap är det som bygger Sveriges välfärd. Att folk kan utbilda sig genom livet är viktigt både för samhället och för var och en.

För oss socialdemokrater är det viktigt att Sveriges konkurrenskraft bygger på kunskap och inte på kassa arbetsvillkor. Människors möjlighet att växa och utvecklas genom livet ska inte heller glömmas bort när man pratar om möjligheter till utbildning för vuxna.

Arbetsmarknadsläget är som om det vore kris i Sverige. Lågkonjunkturen är utdragen, och arbetslösheten närmar sig 10 procent av arbetskraften. Följaktligen är intresset för att studera högre än vad det varit på mycket länge. Folk är smarta – den som blir arbetslös använder såklart tiden i arbetslöshet till att stärka sin ställning på arbetsmarknaden så att möjligheterna att få ett jobb, och dessutom ett mer avancerat jobb än det man hade när arbetslösheten startade, ökar. I det här läget skär regeringen ned på utbildningsplatser för vuxna.

Året då Tidöavtalet tecknades avsatte staten 5,5 miljarder i stöd till kommunal vuxenutbildning. Förslaget som regeringen nu har lagt på riksdagens bord är att nästa år avsätta 3,7 miljarder. Det finns dessutom planer

på fortsatta nedskärningar de därpå följande åren. Det gäller regionalt yrkesvux, det vill säga yrkesutbildningar på gymnasial nivå till yrken som undersköterska, kock, snickare eller processoperatör. Det gäller också kombinationsutbildningar i sfi, det vill säga möjligheten för vuxna att kombinera arbete eller praktik med studier i svenska språket.

Fru talman! Detta är på ett sätt bokslutet för den här regeringen, för detta är den sista budget som den här regeringen lägger.

Hur ser då bokslutet ut? För fjärde budgeten i rad minskar man medlen till vuxenutbildning. Man minskar dem dock inte riktigt så mycket som man planerade att göra i föregående års budget, och man kallar det därför en satsning. Som lök på den laxen har man varje år råkat minska anslaget mer än vad man ett halvår senare kommit på var lämpligt och därför lagt till lite grann i vårändringsbudgeten.

På så vis har vi fått en ständigt krympande och otroligt ryckig finansiering av den kommunala vuxenutbildningen under den här mandatperioden. Nu genomför regeringen förvisso en del välgörande förändringar av det här stödet så att kommunerna får bättre förutsättningar att använda det. Det är ju bra, men det kommer att bli färre platser på vux nästa år igen. Det är osmart.

En nyhet när det gäller det krympande antalet platser är att regeringen för första gången under mandatperioden tillstår att det kommer att bli färre platser som ett resultat av den förda politiken. Jag ogillar det sakliga förhållandet att vux krymper, men jag uppskattar ärligheten.

Detta för mig till högre utbildning, fru talman. Regeringens förändringar av finansieringen av den högre utbildningen liknar de förändringar man gör av finansieringen av vux. Man sänker beloppet och därmed antalet möjliga utbildningsplatser men höjer prislappen lite grann. Detta startade redan i budgeten för innevarande år, och vi kan redan nu se konsekvenserna av det.

Antalet platser minskar samtidigt som antalet sökande till högre utbildning slår rekord. Söktrycket till utbildningar som startar till våren är högre än någon gång sedan 2009, det vill säga under brinnande finanskris. Samtidigt har regeringens politik lett till att tusentals färre har antagits till högre utbildning till våren. Regeringen fortsätter i den riktningen i nästa års budget, som vi nu debatterar.

Denna inriktning för budgetpolitiken för högskolan lanserade regeringen 2024. Då hette det att regeringen skulle lägga om inriktningen på utbildningspolitiken. Det skulle bli färre kurser av hobbykaraktär och fler utbildningar som leder till jobb.

Vi ser nu resultatet. Det blev inte så. Det blev bara färre utbildningsplatser, oavsett om de leder till jobb eller inte. Som exempel kan nämnas att tre sjuksköterskeutbildningar läggs ned till våren, trots att antalet första-handssökande till sjuksköterskeprogrammet har ökat med 18 procent sedan förra året. Det är väl svårt att påstå att sjuksköterskeprogrammet skulle vara en utbildning av hobbykaraktär.

Vi socialdemokrater tycker att det är viktigt att människor har möjlighet att utbilda sig, både för deras egen skull och för kompetensförsörjningens skull. Detta är också anledningen till att vi vill att högre utbildning ska finnas tillgänglig i hela landet. Helst ska du kunna plugga där du bor. Det är därför vi satsar pengar på både högre utbildning och lärcentrum i hela

landet. Folk bor i hela landet, och således behövs det högskoleutbildad arbetskraft i hela landet.

Vi vill också ha starka forskningsmiljöer i hela landet, dels för att högre utbildning i hela landet kräver forskning i hela landet, dels för att forskning samspelar med det omgivande samhället och bygger tillväxtkluster tillsammans med företag och människor i närheten.

Regeringens ambition är däremot att samla såväl forskning som högre utbildning till ett fåtal platser i landet och göra det möjligt för allt färre människor att utbilda sig. Det är en sorts omvänd konjunkturpolitik som kommer att vara dålig både för enskilda, för företag och andra arbetsgivare och för forskningen och forskningens kvalitet.

Fru talman! Jag kan inte avsluta detta anförande utan att nämna slakten av studentorganisationernas medel. Regeringen kapar studentorganisationernas anslag med mer än en tredjedel. Studentorganisationerna, alltså studentkårerna, organiserar studenter, ordnar studiesociala aktiviteter och bevakar och medverkar i utbildningarnas utveckling och studenters förutsättningar att studera. Regeringen föreslår att anslaget, som infördes när kårobligatoriet avskaffades, minskas från 55 miljoner till 35 miljoner. Vi socialdemokrater avvisar med kraft denna nedskärning.

Fru talman! Dags för bokslut. Vi har i varje budget under hela mandatperioden avsatt mer än Sverigedemokraterna och regeringen till akademi, yrkeshögskola och vuxenutbildning – detta för att vi tycker att det är viktigt att människor kan utbilda, bilda och förkovra sig, för att vi förstår hur man möter konjunkturedgångar med budgetförslag och för att vi tycker att det är viktigt att inte bygga landets konkurrenskraft på låga löner och sopiga arbetsvillkor utan på kunskap och kompetens.

(Applåder)

Anf. 216 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag lyssnade på Linus Skölds anförande och noterade Socialdemokraternas ställningstagande i en central fråga, nämligen hur våra lärosäten ska drivas. Ända sedan Folkpartiets dagar har vi liberaler tillsammans med de andra borgerliga partierna drivit på för att se över om myndighetsformen är lämplig för våra lärosäten eftersom vi ser nödvändigheten av en fri akademi i Sverige. Detta har blivit alltmer akut, inte minst med tanke på det vi ser från Trumpadministrationen i USA. Om Ivy League-lärosätena i USA varit myndigheter gissar jag att de inte hade funnits kvar med tanke på vad nuvarande presidentadministration i så fall hade kunnat göra.

Fru talman! Sverige har fri forskning inskriven i sin grundlag, och nu pågår en utredning om hur den akademiska friheten ska stärkas; betänkandet kommer i sommar. Om vi verkligen har för avsikt att stärka den akademiska friheten och de fria akademierna är det helt nödvändigt att också se över lärosätenas driftsform.

Finland gick denna väg för 15 år sedan, och där ser man tydligt att när majoriteten av lärosätena är sina egna juridiskt offentlighetsrättsliga inrättningar har de en starkare autonomi. De kan besluta om egna akademiska strukturer, ingå avtal, friare äga egendom och så vidare.

Nu är det Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna som blockerar detta i Sveriges riksdag. Varför, Linus Sköld?

Anf. 217 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Fredrik Malm för frågan. Det ska bli mig ett nöja att reda ut varför stiftelseformen för landets lärosäten inte är svaret på den fråga lärosätena ställer.

Att Chalmers var en stiftelse skyddade dem inte från politiska påhopp när de inrättade DEI-kontor i våras, för Patrick Reslow och Richard Jomshof gick ut i pressen och sa att Chalmers inte borde få statlig finansiering. Det som leder till akademisk ofrihet är politiker som inte respekterar gränsdragningen mellan den politiska nivån och vetenskapens och utbildningens frihet. Patrick Reslow har demonstrerat för alla att stiftelseformen inte skyddar Chalmers.

Stiftelseformen skyddar inte heller Chalmers eller Jönköping University från de mycket tajtare bundna forskningsmedel regeringen gör sig skyldig till. Varenda tillkommande krona i forskningspropositionen går antingen till politiskt prioriterade uppdrag eller utlyses i konkurrens mellan lärosätena. Detta är alltså Fredrik Malms sätt att kringskära den akademiska friheten för lärosätena, och så kommer det att vara så länge Fredrik Malm och Patrick Reslow får bestämma.

Så länge det är Liberalerna och Sverigedemokraterna som får bestämma är det under dessa villkor landets lärosäten verkar, och då spelar det ingen roll vilken associationsform det är.

Jag säger inte att Sverige har den perfekta organisationen av lärosätena. Om det finns problem som behöver lösas kan vi göra det. Men det kommer inte att vara ett skydd mot politisk styrning så länge medlen är offentliga.

Anf. 218 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Lärosätena själva vill detta. Det blir mycket tydligt när man talar med rektorer för lärosäten i Sverige. Inte minst rektorn vid Stockholms universitet har skrivit att han välkomnar detta och menar att det är väldigt viktigt för att lärosätena på både kort och lång sikt ska garanteras autonomi. Vi vet ju inte hur de politiska vindarna kommer att blåsa.

Det är lätt att stå i riksdagens talarstol och hänvisa till en enda ledamots X-flöde, och det spelar ingen roll om Chalmers är en myndighet eller en stiftelse om en riksdagsledamot skriver något på X. Men hade Harvard, Brown, Princeton och Yale varit myndigheter hade en amerikansk president genom en enkel order och ett senatsbeslut kunnat lägga ned dessa myndigheter. De hade då inte funnits alls i dag. Skälet till att de finns kvar är att de har en alternativ finansiering.

Det viktiga med fria lärosäten är att de på olika sätt kan bygga upp en robusthet i sina organisationer och att autonomi gör dem fria från de olika politiska vindar som kan blåsa.

Socialdemokraternas uppfattning är att det bästa sättet att trygga den akademiska friheten är att politisera våra lärosäten, lägga en våt filt över dem på det sätt som sker nu och inte friare låta dem ingå avtal, investera i exempelvis fastigheter, bygga upp annat kapital och ta in privat kapital. Men andra länder går i den riktningen eller gjorde det för flera hundra år sedan. Sveriges modell är ganska unik.

Det är problematiskt att Socialdemokraterna tar så lätt på den akademiska friheten.

Anf. 219 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Fredrik Malm missar i sitt resonemang att det inte var stiftelseformen som skyddade Harvard i USA. Trump gjorde precis det Fredrik Malm sa, det vill säga såg till att inga offentliga medel kunde betalas ut till Harvard genom att ge en order till utbetalningsmyndigheten, trots att det fanns en budget beslutad av kongressen. Han använde sin makt för att kringskära kongressen. Men det som gav Harvard motståndskraft var dess finansiering.

Om vi i Sverige ska följa denna finansieringsmodell gör vi oss beroende av filantroper och terminsavgifter. Det vill inte jag, och det tror jag inte att Fredrik Malm heller vill. Inte vill Fredrik Malm finansiera högre utbildning med terminsavgifter.

Den jämförelsen haltar alltså ordentligt.

Det här handlar inte om enskilda ledamöters inlägg på X. Vi har tidigare i dagens debatt hört den sverigedemokratiska ledamoten anse sig vara bättre på att bedöma forskares metoder och resultat än vad Nobelkommittén är. Sverigedemokraterna drar sig aldrig för att säga vilken forskning som är bra respektive dålig, och att låta Fredrik Malm göra högskolesektorn till nästa marknadsmisslyckande kommer inte att rädda högskolesektorn från det.

(Applåder)

Anf. 220 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Vi debatterar i dag hur Sverige ska rusta för framtiden. Det viktigaste rustningsprojektet finns i skolorna, på högskolorna och i vuxenutbildningarna.

Just nu står allt fler människor utan arbete. Vi har en rekordstor arbetslöshet. Många som länge har slitit för att försörja sig hamnar i arbetslöshet när ekonomin bromsar in. Samtidigt lämnar unga grundskolan med ofullständiga betyg eller med endast grundskole- eller gymnasieutbildning och möter en arbetsmarknad där de inte får jobb, och de kan inte flytta hemifrån eller påbörja ett självständigt vuxenliv.

Samtidigt skriker välfärden efter arbetskraft – i vården, i skolan, i äldreomsorgen och i det sociala arbetet. Ett enormt glapp har uppstått mellan människor som vill arbeta och arbetsplatser som desperat behöver personal. När gapet växer växer också den sociala utsattheten. Långtidsarbetslösheten riskerar att bita sig fast. Företag och välfärdsverksamheter får svårt att rekrytera. Regionerna och kommunerna tvingas lappa och laga. Det är en utveckling som Sverige inte har råd med.

Fru talman! Det är dags att använda utbildningssystemet som bryggan som förenar dessa två världar: kompetensbehovet i välfärden och människors rätt till utbildning och egen försörjning.

Vänsterpartiet vill se ett Sverige där utbildning bär välfärden. Människor ska kunna gå från arbetslöshet till utbildning och hela vägen till trygga jobb. Varje region och kommun ska kunna bemanna sin sjukvård, sina skolor och sina omsorgsverksamheter. Politiken ska inte lämna människor att klara sig själva utan bygga vägar in till arbetsmarknaden. Därför satsar vi i Vänsterpartiet på utbildning som lösning. Vi ser det inte som en kostnad eller belastning.

Sverige kommer att sakna tusentals vårdanställda inom bara några år. För att trygga vårdens kompetensförsörjning bygger vi ut läkarutbildning-

en med 500 platser och sjuksköterskeutbildningen med 1 000 platser fram till 2030. För detta avsätter vi 208 miljoner kronor 2026.

För att fler ska ha råd att studera satsar vi 300 miljoner kronor på kurslitteratur för vuxenstuderande. Det är 300 miljoner mer än regeringen. Det är en avgörande jämlikhetsreform. Ingen ska tvingas avstå från att studera till undersköterska, barnskötare eller elevassistent för att man inte har råd med böckerna.

För att högskolan ska vara tillgänglig för alla satsar vi 10 miljoner kronor på att göra högskoleprovet tillgängligt för personer med funktionsnedsättningar och ytterligare 10 miljoner för att undvika avgiftshöjningar. Det blir totalt 20 miljoner kronor för att säkerställa breddad rekrytering i praktiken, inte bara i teorin.

Fru talman! Människor som står utanför arbetsmarknaden behöver en trygg och tydlig väg in i utbildning. I Vänsterpartiets budget är det en prioritering. Vi vill se ett system som verkligen matchar arbetslösa med de yrken där bristerna är som störst: i välfärden på landsbygden och i kommuner och regioner som år efter år skriker efter personal.

Vi vet att utbildning fungerar. Vi vet att när människor får möjlighet att utbilda sig tar de den. Vi vet också att varje investerad krona i utbildning betalar sig många gånger om genom att människor får en egen försörjning och genom att vårdcentraler, skolor och äldreboenden äntligen kan bemannas.

Fru talman! Slutligen: Det här är inte utgifter. Det är investeringar i Sveriges framtid – i Kiruna, i Ånge, i Olofström och i våra storstäder, förorter och landsbygder. Det är investeringar i unga som behöver en andra chans, i vuxna som vill växla spår och i välfärdens hjältar, både dagens och morgondagens. Vi investerar i människor. Vi utbildar för framtiden och för välfärden över hela landet.

(Applåder)

Anf. 221 LILI ANDRÉ (KD):

Fru talman! Vi behandlar nu regeringens budgetförslag för skola, högre utbildning och forskning. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

För mig, för Kristdemokraterna och för regeringen är kunskap, bildning och kompetensförsörjning inte bara tekniska frågor. Det är fundament för ett starkt samhälle där varje människa ges möjlighet att växa, bidra och ta ansvar.

Fru talman! Jag vill särskilt framhålla att kunskapen på lärosätena bygger Sveriges framtida konkurrenskraft. Utbildning och forskning ska hålla hög kvalitet, vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och främja akademisk frihet. Det är en förutsättning för bildning, förtroende och excellens. Fokus ska ligga på kvalitet, inte kvantitet.

Regeringens förslag till anslag för 2026 inom utgiftsområde 16 uppgår till cirka 107 miljarder kronor. Mer än hälften av dessa medel, omkring 56,3 miljarder kronor, går till universitet och högskolor. Det är ett tydligt uttryck för den prioritering vi kristdemokrater ger kunskap, kvalitet och långsiktig konkurrenskraft när vi sitter i regeringen.

För oss kristdemokrater är utbildning och forskning mer än ett medel för ekonomisk tillväxt. Det är en grund för ett samhälle där människors förmågor tas till vara och där ansvar tas för kommande generationer.

Fru talman! Jag personligen kommer inte från en akademisk bakgrund. För mig dröjde det också en bit upp i åldern innan jag tog steget in i högre utbildning. Men när jag väl gjorde det gav det mig nya perspektiv och en kompetens som har burit mig genom hela mitt arbetsliv. Den erfarenheten har stärkt min övertygelse om utbildningens betydelse och att denna möjlighet ska finnas för alla, oavsett bakgrund eller livsfas.

Sverige står i dag inför en avgörande uppgift: att vända en oroande kunskapskurva och återupprätta ambitionen att vara en ledande kunskaps- och forskningsnation. Alla utbildningsformer behövs, fru talman, och de ska hålla hög kvalitet.

Vi vet att stora studentgrupper och minskad lärarkontakt riskerar att urholka kvaliteten. Den utvecklingen ska vi vända. För att höja kvaliteten i högre utbildning behövs rätt förutsättningar: mer lärarledd tid, bättre stöd till studenter och större möjligheter till fördjupning.

Höjda ersättningsbelopp till flera utbildningsområden är centrala för detta. Vi ger nu universitet och högskolor förutsättningar att organisera och utveckla utbildning och utbildningsutbud med kvalitet i fokus. Det får man genom att använda offentliga resurser ansvarsfullt och effektivt. Det är ett ansvar som ligger i linje med kristdemokratiska kärnvärden.

Fru talman! Forskning och utbildning ska stå fria från påtryckningar, kortsiktiga trender och ideologiska svängningar. Vi välkomnar regeringens utredning om hur akademisk frihet kan stärkas ytterligare. Akademisk frihet är en bärande del av ett demokratiskt samhälle och ska aktivt främjas och värnas i en tid då den utmanas både nationellt och internationellt.

Fru talman! Den forsknings- och innovationspolitiska propositionen från 2024 ger tydlig riktning. Forskningen ska präglas av kvalitet, excellens och internationalisering och vara långsiktig, relevant och användbar för både samhälle och näringsliv. I en tid av hårdnande internationell konkurrens om talanger profilerar vi Sverige som ett öppet, attraktivt och tryggt forskningsland. Internationalisering stärker Sveriges konkurrenskraft och gör vårt land attraktivt för utländska forskare och doktorander.

Detta genomför regeringen genom nya kvalitetsindikatorer och strategiska satsningar. Ökade forskningsanslag fördelas med ett tydligt fokus på kvalitet, och resurser riktas till de områden och de lärosäten som bäst kan bidra till att uppfylla de nationella målen.

Fru talman! Målet är tydligt: Sverige ska fortsätta vara en ledande forsknings- och utbildningsnation där hög kvalitet i både utbildning och forskning, vetenskaplig excellens och internationalisering är bärande principer.

Jag yrkar återigen bifall till utskottets förslag i fråga om utgiftsområde 16.

(Applåder)

Anf. 222 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Sverige halkar efter som forskningsnation, och den nu ligande forsknings- och innovationspropositionen kommer inte att ändra på det eftersom den inte innehåller några reformer.

Centerpartiet konstaterar att vi har låst in oss i ett statligt finansierings-system som hämmar kreativitet och nyfikenhet. För att Sverige åter ska bli en ledande forskningsnation krävs nytt kapital och nya omständigheter.

Vi i Centerpartiet vill flytta makt och resurser från staten till lärosätena, både till lärosätenas ledningar och till forskarna. Svenska lärosäten är ovanligt beroende av externa anslag, inte minst genom höga krav på medfinansiering.

Fru talman! Vi vill se två större förändringar som syftar till att ge lärosätena ett större eget strategiskt utrymme. Dels vill vi att den privata sektorn ska kunna ge avdragsgilla gåvor och bidrag till universitet och högskolor, dels vill vi slopa medfinansieringskrav på statlig finansiering.

Den globala konkurrensen om forskningsinvesteringar ökar, och teknologiska framsteg sker i snabb takt. Internationellt har donationer spelat en avgörande roll för att bygga världsledande universitet och attrahera investeringar och talanger. Sverige har ännu inte tagit vara på denna möjlighet, vilket vi nu ser försvaga vår konkurrenskraft.

Centerpartiet vill se fler källor till finansiering genom att tillåta avdragsrätt för villkorslösa donationer till våra lärosäten. Universitet utan eget kapital kan inte agera särskilt strategiskt. Det är en svår brist i det svenska systemet. Svenska lärosäten är som sagt ovanligt beroende av externa anslag, inte minst genom höga krav på medfinansiering. De här kraven riskerar att tränga undan mindre forskningsområden och binda upp universitetens resurser samtidigt som framgångsrika forskare missgynnas ekonomiskt. Det skapar sålunda en paradoxal situation där universiteten blir beroende av statlig finansiering samtidigt som universitetens statliga anslag tvingas gå till statens krav på medfinansiering.

Fru talman! Bryggan mellan universitet och näringsliv behöver stärkas. Med dagens skatteregler hindras företag från att donera till svenska universitet.

Sverige ligger långt efter jämförbara OECD-länder när det gäller skatteincitament för donationer till forskning. I USA är donationer fullt avdragsgilla, vilket har gjort det möjligt för universitet som Harvard och Stanford att bygga upp enorma privata finansieringsbaser. Dessa interna ekonomiska muskler skapar ett betydande oberoende från knäppgökar i Vita huset. Storbritannien har Gift Aid-systemet, som gör donationer skattemässigt fördelaktiga, och Nederländerna erbjuder till och med extra avdrag för donationer till forskning. Resultatet i dessa länder är starka forskningsmiljöer och en levande donationskultur. Sverige däremot har en svag donationskultur och små privata forskningsfonder. Det är en direkt följd av våra begränsande skatteregler.

Fru talman! Universitetens universella styrka ligger i deras förmåga att bedriva långsiktig fri forskning, oberoende forskning, fri från politisk och annan styrning. Detta kräver både institutionell och finansiell självständighet. Vi hörde nyss kombattanterna från Socialdemokraterna och Liberalerna i ett replikskifte där den ene hävdade den finansiella friheten och den andre hävdade den organisatoriska friheten. Centerpartiet hävdar båda. Hur som helst kräver detta ett stort kapital som lärosätena själva kan styra över, och vi menar att donationer kan ge lärosätena möjlighet att ta strategiska kliv framåt.

Myndighetskapitalet, det överskott som uppstår när universiteten inte hinner använda sina tilldelade medel, räcker bara några månader om statens pengakran skulle strypas. Det ekonomiska oberoendet för svenska lärosäten är närmast obefintligt. Det är illavarslande, inte minst när politiska vindar av olika slag i allt högre grad både vill och kan styra universiteten.

Högre lärosäten är liksom inte bara startmotorn i den moderna ekonomin utan också navet av kritiskt tänkande och en grundpelare i vår demokrati.

Fru talman! Utredningen SOU 2024:90 föreslog en skattereduktion men med låga beloppstak och begränsade mottagarkategorier. Flera remissinstanser, bland annat Karolinska institutet, har kritiserat det här förslaget och pekat på att en avdragsrätt är betydligt mer effektiv för att attrahera större donationer. Om Sverige vill locka betydande bidrag från företag och privatpersoner krävs ett kraftfullt och förutsägbart incitament.

Det nuvarande politiska fokuset ligger på att stimulera företagens egen forskning och utveckling. Det är en styrka för Sverige med företagens starka egna forskning och utveckling, men det är också en ensidig strategi som missar potentialen i att stärka vad som kan ske på fria universitet med externa donationer.

Centerpartiet vet att svensk innovation behöver tydliga incitament, vilket skapas genom nya skatteregler som är fördelaktiga så att näringslivet vågar satsa på forskning och utveckling.

Fru talman! Donationer till universiteten behöver vara avdragsgilla, och de behöver vara villkorslösa. En högre finansiell autonomi hos universiteten är grunden till den fria tanken och till innovation och företagande med global spets. Sverige behöver ett nytt sätt att finansiera och organisera våra lärosäten för att utvecklas som välfärdsnation. Ett viktigt steg anser vi är att skapa starka incitament för donationer och en finansieringsmodell som belönar framgångsrik forskning i stället för att låsa in den i styrda kanaler.

Anf. 223 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag funderar lite på det Anders Ådahl sa. Tankarna verkade väldigt bekanta. Jag tror att jag har läst någon bok av Erik Ringmar där han skissar upp ungefär de här tankarna och har samma åsikter som Ådahl.

Erik Ringmar tänker, precis som Ådahl, att om vi bara bygger upp ett jättestarkt kapital hos universiteten kan de bli stiftelser och mycket friare. Det är de i någon mening i USA; det ska man säga. Det är bara det att det bygger på att USA är ett helt annat samhälle. De har mycket lägre skatter. De har, som Ådahl påpekade, en donationskultur. Äckligt rika människor i USA ägnar sig åt donationer och liknande, för det är deras kultur. Det här kan vi inte ändra på i Sverige, fru talman. Jo, kanske om 100 år eller 50 år eller något sådant.

Jag läste på lite om Harvarduniversitetet. Det har en kapitalstock som är helt otrolig. Trump kan ju skipa bidragen till Harvard, men de kan leva på räntorna. De kan driva sin verksamhet på räntorna, som jag tror är på 8 procent av deras kapital. Bara det är svårt att komma upp i.

Tror Anders Ådahl att Sverige kan ändra hela det här systemet inom loppet av 10 eller 20 år? Det tror nämligen inte jag.

Anf. 224 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag ska pröva att vara en lite oslipad politiker och säga: Nej, det tror jag inte att vi kan göra.

Poängen som jag för fram här är att vi vill se mer oberoende lärosäten. Då menar vi att det finns två saker som gör lärosätena beroende. Det ena är hur man får pengar. Det andra är hur fri man står från politiken och

egentligen också näringslivet rent organisatoriskt. Vi vill hävda att vi måste arbeta med båda de två instrumenten.

När det gäller finansiering är svenska lärosäten otroligt beroende av statlig finansiering. Vi menar att den proposition som låg till grund för beslutet i forsknings- och innovationspropositionen har missat hur pengar styr vad lärosätena ska ägna sig åt.

Jag har viss erfarenhet från en av de här två stiftelsehögskolorna. Där har man ett eget kapital som man fick vid stiftelsebildningen. Det egna kapitalet gör att just det lärosätets ledning har en möjlighet att agera strategiskt på ett helt annat sätt än vad de statliga högskolorna har.

Vi menar att om man möjliggjorde både en ökad donationsmöjlighet, så att man kan bygga upp ett eget internt kapital och dessutom slopa det här medfinansieringskravet, skulle det vara möjligt även med dagens organisationsform för våra förvaltningsmyndigheter – alltså alla andra högskolor och universitet – att agera mer strategiskt och satsa på vissa specifika forskningsområden mer än andra.

Det kan man inte i dag. Det finns ingen möjlighet för rektorerna på någon förvaltningsmyndighet att agera strategiskt. Det vill vi ändra på.

Anf. 225 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Skattereglerna när det gäller donationer är väl inte huggna i sten. Det borde gå att kunna diskutera på olika sätt framöver. Men när det gäller staten så finansieras detta i dag i väldigt hög utsträckning genom statliga medel. Jag menar att skattebetalarna kan begära någonting. Som jag sa i mitt anförande är det byggarbetare och plåtslagare som betalar in det här. Det ska inte bara vara en lekstuga, kan jag tycka.

Det här ska universitetsledningarna själva styra. Jag vet inte hur det fungerar riktigt, men det är deras ansvar. Tar de sitt ansvar behöver staten inte gå in över huvud taget.

När det gäller akademisk frihet är det, som jag sa i mitt anförande, skillnad mellan universitetens och högskolornas styrelser frihet och de enskilda forskarnas och enskilda lärarnas och studenternas frihet. Jag läste också i Erik Ringmars bok att det var universitetet självt som hade satt begränsningar. De tvingade på honom en litteraturlista, och han var tvungen att föra in Judith Butler i litteraturlistan. Det var inte staten som tvingade på honom det. Det var universitetsledningen, eller något råd där.

Det här är inte så enkelt. Jag tycker att lärarnas och forskarnas frihet är viktigare än just universitetsledningarnas frihet.

Anf. 226 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag tycker att Stenkvist är inne på en oerhört väsentlig fråga, för det här är inte enkelt. Låt oss göra det alldeles klart att det på universiteten och högskolorna inte ska vara någon lekstuga alls. Det ska vara en fullständigt seriös och resultatinkriktad verksamhet.

Erfarenheten visar att de universitet som är de allra bästa i hela världen också är de universitet som har mest frihet. Det är där universitetsledningarna får chansen att driva strategiska områden – om det nu är kvantdatorer eller life science-forskning.

När de har chansen att själva agera strategiskt kan de locka de bästa forskarna att få vara i friare miljöer där man fritt får pröva tankar snarare än att politiker som Robert Stenkvist eller Anders Ådahl står och bestäm-

mer att forskare nu ska jobba med just det här och att vi nu satsar pengar på det här. Det är helt enkelt så att det med den här friheten man ger lärosätena blir som minst lekstuga.

Jag håller fullständigt med Stenkvist om att vi politiker måste se till, för alla våra skattebetalares skull, att den frihet vi i så fall ger ska mötas av en lika stor dos ansvar. Det är faktiskt inte särskilt enkelt att göra det. Vi står till svars inför skattebetalarna. Jag håller fullständigt med Stenkvist om det.

Det blir en stor uppgift att hitta en modell där den frihet som man ger lärosätena möts upp av ett lika stort ansvar och att det blir någon form av uppföljning där detta verkligen händer. Jag kan säga helt framt att det inte är någon enkel uppgift, men om vi klarar den kommer Sveriges forskningsresultat att skjuta i höjden, och det är det vi vill åstadkomma.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 december.)

Prot. 2025/26:52
15 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

§ 8 Polisens arbete mot sexuella övergrepp mot barn i digitala miljöer

*Polisens arbete mot
sexuella övergrepp mot
barn i digitala miljöer*

Justitiekommitténs betänkande 2025/26:JuU26

Polisens arbete mot sexuella övergrepp mot barn i digitala miljöer
föredrogs.

Anf. 227 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! I dag händer något ovanligt men väldigt bra. Det är ovanligt därför att vi socialdemokrater lägger väldigt många förslag här i riksdagen, men de röstar nästan alltid ned av majoriteten. I dag är det dock annorlunda, för i dag sluter som jag förstått det alla partier här inne i kammaren upp bakom vårt initiativ om att agera mot sexuella övergrepp mot barn i digitala miljöer och riktar ett gemensamt tillkännagivande till regeringen. Det innebär i klartext att riksdagen tvingar regeringen att agera, och det är bra. Det är en viktig seger för Sveriges barn.

Fru talman! Upprinnelsen till att vi står här i dag är de senaste månadernas mörka rapporter – så mörka att man nästan inte orkar ta in dem – med vidriga, omänskliga berättelser.

Ett exempel är Dagens Nyheters reportage om den digitala våldtäktsindustrin i Filippinerna, där svenska män betalar för att se barn våldtas – ibland av sina egna föräldrar. Ett annat exempel är att allt fler rapporter berättar om sugardejtningsidor som förmedlar kontakter mellan vuxna män och barn, där den vuxne erbjuder pengar och gåvor i utbyte mot en relation som ofta är sexuell – det vill säga kommersiell exploatering och barnprostitution.

Ett tredje exempel är onlineföretag som säljer sexdockor som ser ut som barn med barnkroppar och med en nallebjörn i famnen. De marknadsförs som erotiska produkter för manlig onani och är uppenbart till för pedofiler med sexuellt intresse för barn. De normaliserar sexuella övergrepp på barn och riskerar att trigga verkliga övergrepp på riktiga barn – barn som måste skyddas.

De här exemplen är inte slumpartade incidenter utan en utveckling. Det är en utveckling där barn sexualiseras, exploateras och utsätts och där tekniken gör det lättare än någonsin att begå brott utan att man ens behöver lämna hemmet. Medan detta sker får vi i Sverige inte blunda eller vara tysta.

Fru talman! Det här var som sagt upprinnelsen till att vi socialdemokrater för några veckor sedan tog initiativ i justitieutskottet till att kräva av regeringen att göra mer för att skydda barn från sexuella övergrepp på nätet.

En sak är redan på gång, och det står vi socialdemokrater helhjärtat bakom, nämligen att återfallsvåldtäktsmän och pedofiler ska kunna få tidsobestämda fängelsestraff och sitta inlåsta så länge det finns en risk för återfall. Vi måste dock göra mer för att hindra att barn över huvud taget utsätts för grooming och sexuella övergrepp på nätet. Det är det vi nu kräver från regeringen.

Vad innebär då det krav som riksdagen med enad röst riktar mot regeringen i dag mer konkret? Jo, det innebär att regeringen måste vidta åtgärder för att intensifiera polisens arbete mot sexuella övergrepp mot barn online, bland annat genom att stoppa internettrafik genom spärssidor. Detta gäller inte bara till sidor som innehåller uppenbar barnpornografi utan även till sidor som främjar sexuell exploatering och övergrepp på barn, som exempelvis sugardejtningsannonser med barn eller e-handel med pedofildockor. Detta tvingar vi nu alltså regeringen att göra, och regeringen har sedan att hantera det vidare och att omsätta kravet i handling.

Jag noterade för övrigt på vägen hit, fru talman, att regeringen just publicerat en debattartikel i Expressen där man säger att man tänker gå vidare med kravet. Det är väldigt bra att de är inställda på det redan från början, så att ingen tid går förlorad. Lite småaktigt kan jag tycka att det är att man inte också transparent redogjorde för att det var vi socialdemokrater som samlade alla partier bakom det gemensamma kravet på regeringen.

Nåväl – det är inte så viktigt vem som sa eller gjorde vad först, utan det viktiga är att det äntligen händer något. Kravet på regeringen handlar alltså delvis om att bredda polisens stoppsidor till att innefatta fler sajter, men det kommer också ett bredare krav på att göra mer för att skydda barn från sexuell exploatering online.

När vi nu ändå tycks ha regeringens öra vill jag passa på att skicka med förslaget som vi socialdemokrater har lagt fram här i riksdagen och som kommer att behandlas under vårterminen. Jag hoppas att justitieministern lyssnar särskilt noga, så att även detta kan bli verklighet.

För det första menar vi att utöver polisens stopplistor, som bygger på en frivillighet från internetleverantörerna, behövs lagstiftning som ger polisen befogenheter att beordra stängning av sidor som innehåller sexuell exploatering av barn. Det är bra att regeringen nu kommer att behöva ge polisen i uppdrag att bredda ordningen med stopplistorerna, men det behövs som sagt också tvingande lagstiftning. Det får inte finnas pedofildockor att köpa på internet eller sugardejtningsannonser med barn. Sådana sidor ska stängas ned i Sverige.

För det andra vill vi se över det så kallade pubertetsrekvisitet. I dag kan bedömningen om något är barnpornografi eller inte avgöras av hur kroppen ser ut, inte av huruvida materialet föreställer ett barn eller inte. Eftersom barn kan genomgå puberteten i tämligen låg ålder kan det bli så att ett

brott inte klassas som barnpornografi trots att det rör ett barn. Det är ett kryphål som vi tycker behöver tas bort, för ett barn är ett barn och allt sexualiserat material som avser minderåriga ska vara olagligt.

För det tredje vill vi införa åldersverifiering för att begränsa barns tillgång till våldsglorifierande pornografi. Våldsporren ger unga killar och tjejer en skev bild av sex och samlevnad och är ett otroligt skadligt fenomen.

Alla de här delarna tror vi socialdemokrater är nödvändiga för att skydda barn från övergrepp och sexuell exploatering online. Jag förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med förslag i den riktningen nu när riksdagen faktiskt riktar ett enat krav mot regeringen att göra mer för att skydda barn i det här avseendet.

Fru talman! Vi får aldrig låta sexualisering av barn normaliseras. Gränsen måste vara tydlig, och den gränsen förstärker vi i dag. Barnen är det viktigaste vi har, och dem ska vi skydda till varje pris. Därför trycker vi nu regeringen framför oss och tvingar regeringen att agera mot den sexuella exploatering som barn utsätts för på nätet, bland annat genom att stoppa internettrafik till sidor som främjar sexuella övergrepp på barn, som exempelvis sugardejtingannonser eller försäljning av pedofildockor. Men det är bara första steget.

Jag kommer inte att sakta ned min kamp för att skydda våra barn från grooming eller sexuellt utnyttjande. Jag kommer att fortsätta att vara en blåslampa på justitieministern – och i gott sällskap.

Fru talman! Det är många som är engagerade i den här frågan i civilsamhället och bland enskilda medborgare. Jag vill avsluta med att uppmärksamma det ovärderliga arbete organisationer som Child X och andra gör för att stötta utsatta, föra in deras erfarenheter i politiken och bidra till verklig förändring. Stort tack för ert viktiga arbete – fortsatt med det!

Anf. 228 MIKAEL DAMSGAARD (M) replik:

Fru talman! Jag och ledamoten hade ett samtal här utanför om att det nog inte skulle bli några repliker i kväll om man inte blev uppretad.

Till att börja med gläds jag åt att vi kan manifesteras enighet kring att ytterligare stärka arbetet mot sexuella övergrepp online. Det är en brottslighet som har fått fasansfulla proportioner och som måste bekämpas med full kraft. Mycket görs, men betydligt mer behöver göras. Den breda enigheten stärker också kraften och trycket i arbetet gentemot olika digitala plattformar, som behöver ta större ansvar än vad de gör i dag.

Anledningen till att jag begärde replik är inte att vi är oense i sak utan ledamotens historieskrivning kring ärendet som sådant. Det är mycket riktigt att Socialdemokraterna lämnade ett förslag till utskottet. Men de som lyssnar på debatten bör ha klart för sig att det föreslagna utskottsinitiativet var begränsat till frågan om pedofildockorna, eller barnsexdockorna, i huvudsak. Vi från Moderaternas och regeringspartiernas sida – och resten av utskottet tror jag – ansåg att det var alldeles för smalt. Civilsamhällesorganisationen Child X påpekade också i ett mejl till oss att om utskottet skulle föreslå ett tillkännagivande för regeringen måste det vara bredare än så. Det tog vi fasta på.

Vi återkom till utskottet och sa att vi gärna går vidare med ett initiativ kring barnsexdockorna men att man också behöver titta på den bredare problematik som finns kring sexuella övergrepp online och vad som behö-

ver göras där. Vi har gett och tagit, men det är inte så att Socialdemokraterna ensidigt har drivit regeringen framför sig.

Anf. 229 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Jag gläds verkligen åt att vi står här i dag och gemensamt tvingar regeringen att agera för att skydda barn mot sexuell exploatering och övergrepp. Det är underordnat för mig vem som sa och gjorde vad när och så vidare. Men visst – låt oss reda ut det för alla som är intresserade av tågordningen.

Precis som Mikael Damsgaard redogjorde för var det vi socialdemokrater som efter ett flertal frågor och olika publika manifestationer kring den här frågan föreslog ett utskottsinitiativ i justitieutskottet med anledning av att försäljning av dessa fruktansvärda pedofildockor såväl i Sverige som i andra länder uppmärksammats.

Vi såg hur den franska regeringen på bara några dagar krävde att e-handelsplattformarna tog bort dockorna och fick goda resultat. De fick företag att lova att genast ta bort dockorna, bidra till att klara ut vad som hänt och se till att det inte skulle hända igen. Vi saknade den initiativförmågan från regeringen och gick därför till justitieutskottet. Det gjorde vi i den här frågan därför att ett utskottsinitiativ ju ska vara av brådsakande karaktär. Det ska inte vara sådant som har föreslagits tidigare.

Som jag redogjorde för i mitt anförande har Socialdemokraterna bredare förslag för att motverka sexuell exploatering av barn online, men just det här initiativet handlade från början mycket riktigt om att få bort pedofildockorna. Jag och mina kollegor var mycket glada över att det fanns intresse av att bredda initiativet, och jag är mycket glad över att vi nu gemensamt tvingar regeringen att agera.

Anf. 230 MIKAEL DAMSGAARD (M) replik:

Fru talman! Det var precis min poäng. Det är bra att vi är överens om att gemensamt manifestera enighet och att det måste finnas kraft i det här arbetet.

Regeringen har gjort och gör väldigt mycket på det här området under hela mandatperioden. Det vidtas en mängd åtgärder som jag i mitt anförande senare kommer att redogöra för, men det är ändå viktigt att historiedokumenteringen blir korrekt. Socialdemokraterna tog ett initiativ kopplat till barnsexdockorna. Moderaterna anförde att om initiativet skulle tas vidare behövde det breddas och omfatta den större problematiken kring sexövergrepp online mot barn. Där kunde vi mötas. Det är jag väldigt tacksam för.

Anf. 231 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Ingen är gladare än jag och Socialdemokraterna över att det fanns ett intresse av att bredda frågan från att bara avse pedofildockor till att också avse annat som vi behöver skydda våra barn ifrån på internet.

Jag hoppas också, Mikael Damsgaard, att regeringen, Moderaterna och andra i kammaren som tycker att det är viktigt att bredda frågan levererar inom de andra frågor som vi socialdemokrater driver och som jag redogjorde för, detta för att skydda barn från sexuell exploatering online. Ta bort pubertetsrekvisitet! Se till att polisen får stänga ned sidor som har sugardejtningsannonser med barn! Jag håller med om att det finns mycket man kan göra. Det handlar inte bara om pedofildockorna, men det var *ett*

förslag. Jag är glad att ni ställde upp på det, och jag är glad att det nu finns intresse av att göra mycket mer.

Vet ni vad det bästa av allt är? Det är att i vår finns det möjligheter att också rösta för Socialdemokraternas förslag på flera områden för att skydda barn från sexuell exploatering online. Vi har flera förslag i vår kommittémotion, som kommer att behandlas i justitieutskottet och sedan i kamraren under vårterminen.

Jag ser fram emot Mikael Damsgaards och Moderaternas stöd för att även ta bort pubertetsrekvisitet, stänga ned internetsidor som främjar exploatering av barn och mycket annat. Jag ser fram emot att vi ska visa och manifestera samma enighet då som vi gör i dag för att få bort pedofildockorna från Sverige.

Anf. 232 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! Detta betänkande vill nog ingen av oss egentligen behöva stå här och debattera. Men verkligheten är tyvärr sådan att barn utsätts för sexuella övergrepp i digitala miljöer, i Sverige och internationellt. Sverige sticker tyvärr ut i statistiken. Dagens Nyheters granskning visar att svenska män beställer övergrepp på filippinska barn över nätet och att både transaktioner och antalet misstänkta är höga medan lagföringen är låg.

Justitieutskottet har därför tagit initiativ till ett tillkännagivande, och Sverigedemokraterna står självklart bakom detta utskottsinitiativ. Barn måste skyddas, och dagens insatser har inte varit tillräckliga.

Fru talman! Riksrevisionen påtalade redan 2021 flera allvarliga brister i polisens arbete mot internetrelaterade sexuella övergrepp mot barn. Regeringen har sedan dess genomfört flera åtgärder. Ett nationellt it-stöd har införts, utbildningar har breddats och en ny arbetsmetod för barnpornografibrott har tagits fram tillsammans med Åklagarmyndigheten. Men som utskottet konstaterar räcker det inte. Utredningstiderna är fortfarande långa, misstänkta kan fortsätta vara aktiva och polisens resurser räcker inte för att hantera mängden material.

I dag samarbetar polisen med internetleverantörer om en spärlista som blockerar webbplatser med barnpornografiskt material, men den behöver utvecklas. Det handlar inte bara om renodlade övergreppsbilder utan om sidor som möjliggör eller främjar övergrepp, som sugardejtningssidor där minderåriga förmedlas till vuxna eller plattformar där barnlika sexdockor säljs. Att sådana miljöer tillåts finnas och skapa efterfrågan är oacceptabelt. Vi måste täppa till varje hål i systemet där barn riskerar att utnyttjas.

Fru talman! Det sker mycket på området just nu, och det är viktigt att påminna om att det är den nuvarande regeringen som driver detta arbete framåt. Straffreformutredningen föreslår skärpta maxstraff för grov våldtäkt mot barn från tio till tolv år samt möjlighet till livstids fängelse som gemensamt straff vid flera grova brott. Utredningen om provokativa åtgärder föreslår att polisen ska få skapa AI-genererat material för att infiltrera slutna pedofilnätverk. Nya hemliga tvångsmedel infördes 2023 för att underlätta bekämpningen av bland annat grovt barnpornografibrott. Regeringen pressar EU och techjättar att ta ansvar, inte minst gällande barnlika sexdockor och grooming.

Allt detta är ett resultat av den kriminalpolitiska inriktning som Tidöavtalet pekar ut, med hårdare tag mot sexualbrott, förstärkta befogenheter för polisen och ett samhälle som står på brottsoffrens sida, inte förövarnas.

Prot. 2025/26:52
15 december

*Polisens arbete mot
sexuella övergrepp mot
barn i digitala miljöer*

Utskottet konstaterar att de åtgärder som vidtagits hitintills inte är tillräckliga. Därför föreslås nu att regeringen ger Polismyndigheten i uppdrag att omedelbart intensifiera arbetet mot digitala sexuella övergrepp mot barn. Det finns också förslag om att utveckla spärrlistan så att fler webbplatser som möjliggör övergrepp kan omfattas.

Fru talman! Det är svårt att överskatta allvaret i de övergrepp som sker mot barn på nätet. Varje bild, varje film och varje kontaktförsök är ett brott mot ett barn som bär minnena med sig för resten av livet. Den här frågan får aldrig bli föremål för partipolitiskt spel. Sverigedemokraterna står bakom initiativet, och vi kommer att fortsätta stå upp för barnets rätt till trygghet offline och online.

Anf. 233 MIKAEL DAMSGAARD (M):

Fru talman! Den senaste tiden har internetrelaterade sexualbrott mot barn väckt stor uppmärksamhet och avsky. I medierna har det rapporterats om livestreamade våldtäkter på barn i Filippinerna, styrda av gärningsmän från bland annat Sverige. Vi har kunnat läsa om en öppen handel med barnliknande sexdockor på flera stora e-handelsplattformar. Det är vidriga övergrepp och företeelser.

Frågan om sexuella övergrepp mot barn är dessvärre inte ny, och det pågår redan ett brett arbete på området. Men digitaliseringen har möjliggjort en snabb utveckling av övergreppens former och har på kort tid vidgat räckvidden till fasansfulla proportioner. Lagstiftningen har helt enkelt inte hängtt med.

I samband med den mediala uppmärksamheten rörande försäljningen av barnliknande sexdockor på internet kallade socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall i slutet av november till ett möte med företrädare för e-handel, barnrättsorganisationer och myndigheter. Regeringen har dessutom fört dialog med techbolagen. Så sent som den 3 december träffade företrädare för regeringen plattformar som Tiktok, Snapchat, Google och Meta för att diskutera åtgärder mot grooming och sexuell exploatering av barn.

Budskapet från regeringen är klart: Techbolagen måste göra mer och agera snabbare för att skydda barnen. Arbetet för att skapa förändring fortsätter både här i Sverige och gemensamt inom EU.

Samtidigt, fru talman, som regeringsföreträdare agerade gentemot techbolagen och e-handelsplattformarna väckte Socialdemokraterna i utskottet frågan om att stoppa pedofildockorna. Det var ett initiativ som vi välkomnade. Ingen i denna kammare kan göra annat än instämma i att försäljning av dessa föremål måste upphöra. Förslagen handlade om att regeringen skyndsamt skulle se till att dockorna aldrig skulle kunna nå svenska köpare och att polisen skulle få i uppdrag att uppdatera sina så kallade spärrsidor på nätet för att hindra all trafik till sidor som säljer övergrepps-material eller dylika objekt. Det är något som vi fullt ut stöder.

Samtidigt konstaterade vi från Moderaterna och övriga partier i regeringssamarbetet att förslagen som Socialdemokraterna tog initiativ till var alltför avgränsade i relation till problemets omfattning. Det var också någonting som civilsamhällesorganisationer som Child X påpekade.

Det vi diskuterar handlar inte bara om en viss typ av dockor eller enskilda webbsidor utan om en mängd olika fenomen och företeelser på nätet som möjliggör och triggar övergrepp mot barn. Vi drev därför på för att

bredda ärendet till att omfatta en större problematik med sexuella övergrepp mot barn online, och vi är väldigt glada för att utskottet kunde nå en enighet kring detta.

Fru talman! Låt mig påminna om att det inte är första gången riksdagen driver på för en starkare offensiv mot övergrepp mot barn på nätet. Redan våren 2022 tog justitieutskottet fram ett förslag till tillkännagivande med krav på åtgärder, efter att Riksrevisionen hade presenterat kritik mot hur polis och åklagare hanterade internetrelaterade sexualbrott mot barn.

Tyvärr valde Socialdemokraterna då att rösta nej till det förslaget med hänvisning att den dåvarande socialdemokratiska regeringen redan gjorde tillräckligt. Men riksdagens kloka majoritet gick emot den linjen och beslutade om ett tillkännagivande till den dåvarande regeringen.

Fru talman! Utvecklingen sedan dess har visat att det var rätt och riktigt. Det fanns ett behov då, och det finns ett behov nu. Men det är också tydligt att den nuvarande regeringen under den här tiden har tagit frågan på största allvar och genomfört en lång rad förstärkningar.

Polisen har i dag betydligt bättre förutsättningar att utreda övergrepp mot barn online än bara för bara år sedan. Utredningsarbetet är mer sammanhållet. Specialiserade grupper finns i varje region. Arbetssätt, verktyg och kompetens har stärkts.

Polisen har fått större möjligheter till hemliga tvångsmedel för att kunna utreda brott. Åklagarmyndigheten har utvecklat sina metoder så att fler gärningsmän faktiskt kan ställas till svars. Det här är satsningar som flyttar fram positionerna i hela rättskedjan.

Samtidigt fortsätter regeringen att utveckla verktygen för att kunna möta en brottslighet som ofta sker i det fördolda och i slutna digitala miljöer.

Fru talman! Regeringen har nyligen tagit emot betänkandet *Särskilda provocativa åtgärder* som föreslår att Polismyndigheten ska kunna använda ett helt nytt och kraftfullt verktyg i arbetet mot grovt barnpornografibrott. Förslaget innebär att polisen, under strikt reglerade former, ska kunna framställa och dela fiktivt material för att kunna ta sig in i slutna nätverk där övergrepp planeras och begås.

Syftet är tydligt: att kunna avslöja förövare som i dag gömmer sig bakom krypterade plattformar. Betänkandet är nu ute på remiss, och det bereds vidare.

Samtidigt har det förebyggande arbetet intensifierats. Polisen arbetar i dag mer systematiskt för att upptäcka barn som utnyttjas i det dolda, till exempel via sugardejting eller genom köp av direktsända övergrepp.

Regeringen har i dag meddelat att den avser att tillsätta en utredning om att se över vilka svårigheter som finns med att plocka ned sidor med den här typen av material. Den ska också föreslå åtgärder som behöver vidtas.

Fru talman! Trots alla åtgärder som vidtagits visar de senaste avslöjandena hur snabbt förövare anpassar sig och hur nya former av exploatering dyker upp. Därför är utskottets slutsats helt korrekt: arbetet måste nu skärpas ytterligare. Vi står därför helhjärtat bakom utskottsinitiativet.

Spärulistorna som hindrar åtkomst till övergreppsmaterial behöver utvecklas så att de kan omfatta fler av de miljöer där brottslighet sker eller underlättas. Polisens möjligheter att upptäcka och stoppa övergrepp i den

digitala miljön behöver fortsätta att förstärkas. Vi måste hålla trycket uppe mot de globala teknikplattformarna.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis tacka utskottets ledamöter för ett gott samarbete både i den här frågan och under året som har gått. Det här är sista debatten för året.

Låt mig också, i dessa juletider, uttrycka en förhoppning om att alla barn ska få en trygg och fridfull jul.

Jag vill även önska fru talmannen och alla kollegor här i kammaren en riktigt god jul.

Anf. 234 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! En av de stora anledningarna till att det här ärendet debatteras i dag är en artikelserie som skrevs av DN för en kort tid sedan. Vi kunde till vår stora fasa läsa om hur filippinska barn i olika åldrar, allt från unga tonåringar ned till ammande spädbarn, utnyttjas, våldtas, mot betalning.

I granskningen framkommer det att det ofta är barnens egna föräldrar eller syskon som säljer dem. En väldigt stor andel av de män som köper de sexuella övergreppen, våldtäkterna, kommer från Sverige.

Om jag med ord skulle försöka att beskriva vad jag verkligen känner inför sexuella övergrepp mot barn skulle talmannen förmodligen tvingas avvisa mig från kammaren. Tänk då vad som skulle hända om jag tvingades att ge uttryck för mina känslor om handeln med just desamma.

Det finns inga ursäkter. Att det över huvud taget existerar är ett hån mot de barn som utsätts, men också mot oss själva. Att detta händer är ett så kapitalt misslyckande för oss som samhälle.

Det är så fruktansvärt att jag överväger om det ens går att kalla oss människor civiliserade över huvud taget. Jag avstår därför från att i detalj gå in på vad dessa övergrepp består av.

Men jag kan säga så mycket som att det som de här barnen – tusen och åter tusen barn – utsätts för dagligen är så vidrigt att om Dante hade levt i dag hade det tillfogats ytterligare en krets i helvetet i hans *Inferno*.

De här barnen utsätts av dem som borde vara deras allra största trygghet i livet, familjemedlemmar och föräldrar, och av västerländska män. Bland de värsta av dem har vi män från Sverige.

Föräldrarna kan inte ursäktas, men de går att förstå. De har ofta själva varit utsatta för övergrepp i sin barndom. Utfattiga lever de i ett kapitalistiskt system som håller världen i ett järngrepp.

Kapitalismen är till sin själva natur en förödande kraft mot mänskligt liv. Det har vi sett gång på gång genom århundradena. Man ska inte förväxla kapitalism med den fria marknaden. De ska aldrig likställas med varandra. Den fria marknaden behöver regleringar och lagstiftning baserade på moral och etik.

Kapitalismen är avsaknaden av moral och etik. Det enda som återstår är drivkrafterna att på alla sätt som är möjliga kunna göra en förtjänst. Den får människor att begå illgärningar och samtidigt vara helt likgiltiga inför konsekvenserna av dem.

Visst skapas en och annan miljardär. Men priset är alltför ofta total misär för den övriga befolkningen. Låt oss inte bli lurade av det bedrägliga sken som kapitalismen ger om ett bättre samhälle. Det är bara en vacker fasad. Bakom fasaden är det hänsynslöshet och rovdrift på andra männi-

skor som härskar. I fattigdomen som kommer i dess spår råder misär och desperation som drabbar alla människor.

Fru talman! Föräldrarna kan inte försvaras. Men det går trots allt att förstå deras drivkraft inom det kapitalistiska systemet. Hade deras förutsättningar varit annorlunda hade kanske den vedervärdiga handeln med barn som vi har sett aldrig existerat, eller åtminstone inte i den omfattning som vi nu har sett.

När det gäller köparna, de svenska männen, finns varken förlåtelse eller förståelse. Det är män som tycker sig ha rätten, och har tagit sig rätten, att köpa barn, andra människor. I vilket syfte sker det? För att tillfredsställa sig själv. Det finns ingen som kan ursäkta det.

Det är en skam för oss i Sverige att vi har blivit ett land där vi är kraftigt överrepresenterade med gärningsmän av den här sorten. Det är bra att vi här i dag från alla Sveriges partier kan enas om att vi behöver göra mer för att förhindra dessa vederstyggligheter. Det är precis som med handeln med sexdockor med barnlikt utseende och andra saker.

Jag tror också att vi alla är överens om att det krävs mycket mer. Polisen behöver prioritera den här typen av brott. Låt det därför vara helt klart att så länge den här typen av brott kan pågå och Sverige sticker ut på detta sätt ska vi också vara väldigt försiktiga – för att inte säga förhindrade – att påstå att vi utgör den civiliserade delen av världen.

Det här är ett första steg, men vi behöver ta många fler, och Vänsterpartiet kommer alltid att stå i frontlinjen mot sexuella övergrepp mot barn. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Anf. 235 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Ledamöter och åhörare i denna sena kväll! Jag ska vara ärlig och säga att för en tid sedan hade jag faktiskt aldrig reflekterat över fenomenet sexdockor. Jag visste ärligt talat knappt att de fanns. Men det vet jag nu.

När jag googlar kommer det upp oändligt många sidor. Jag häpnar. På de här webbsajterna stöter jag på orden ”flicka” och ”tjej” flera gånger. Detta är sidor och försäljningsställen som jag nu förväntar mig försvinner från jordens yta så snart som möjligt, efter att vi har klubbat detta beslut. Jag vill se att de som driver dessa sidor och beskriver dessa barnsexdockor ingående – hur de ser ut, vad de har för figur, hur många hål de har; jag säger det för att det måste sägas, för vi måste göra världen bekant med hur det faktiskt går till – helt enkelt åtalas och döms. Finns det något enda kryphål i lagstiftningen som gör att de kommer undan ska det täppas till!

Jag vill rikta ett tack till Socialdemokraterna, som har väckt frågan i utskottet. Jag vill tacka utskottet, som ställt sig bakom det, och jag vill tacka utskottskansliet och regeringen för en snabb hantering.

Det är många saker jag tycker är bra i betänkandet – från problemformuleringen, där vi ser att svenska män är överrepresenterade som miss-tänkta gärningsmän när det kommer till övergrepp via nätet på barn utomlands, till åtgärder för att bekämpa detsamma. Men jag är lite orolig för att åtgärderna inte riktigt räcker till. Jag återkommer till det.

Regeringen visar att arbetet inom polisen prioriteras och struktureras på ett enligt mig bra sätt för att stoppa dessa vidriga brott. Men det behövs mer.

Prot. 2025/26:52
15 december

*Polisens arbete mot
sexuella övergrepp mot
barn i digitala miljöer*

Jag skickar både medkänsla och tack till alla inom rättskedjan som jobbar med detta, för det måste vara enormt tärande. Ytterligare åtgärder som kan komma är olika former av provokativa åtgärder. AI-hjälpmiddel är också bra, likaså det arbete som sker på EU-nivå.

Jag talar om direktivet om att bekämpa sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn samt barnpornografibrottet. Vi förväntar oss förstås att det även på europeisk nivå klart ska framgå att detta gäller även på nätet, i onlinemiljöer.

Kortfattat kan sägas att det finns en lagstiftning som är ganska bra. Den behöver bli skarpare för att omfatta även material online. Barnpornografiskt material är förbjudet. Kontaktsökande för sexuella ändamål gentemot barn är förbjudet. Ändå gör företag reklam för barnsexdockor och använder orden "tjej" och "flicka". Hur kan det vara så?

Jag tycker förstås att det är bra att regeringen dialogför detta med e-handelsföretag och plattformar, techbolag och teletjänstleverantörer, men det räcker uppenbarligen inte med vare sig befintlig lagstiftning eller dialog.

Att ha ett samarbete kring den så kallade spärrlistan mellan polisen och telekombolagen är jättebra. Sajter som har övergreppsmaterial på barn som ligger uppe ska blockeras. Men samarbetet är i dag frivilligt. De sajter som blockeras av en leverantör kan välja en annan, som inte är med i polisens frivilliga arbete. Så ska det inte vara.

Vi behöver också inkludera fler typer av sidor i samarbetet: sidor som säljer olagliga produkter som barnsexdockor, digitala bordeller, sugardejtingssidor, eskortsidor, sexköpssidor och spelsajter. Alla dessa möjliggör, tillåter eller till och med uppmuntrar köp av barns kroppar. På bara fem av de största eskort- och sugardejtingssidorna i Sverige har man 1,9 miljoner besök varje månad. Där riskerar riktiga barn att säljas i sexhandeln.

Att polisen nu får i uppdrag att utveckla och utöka arbetet med den så kallade spärrlistan är nödvändigt, men jag är osäker på om det kommer att visa sig vara tillräckligt när arbetet sker på frivillig basis och de kriminella aktörerna kan välja en internetleverantör som inte deltar i arbetet med spärrlistan.

Därför har vi i vårt särskilda yttrande från Centerpartiet formulerat att vi förstås står bakom utskottets förslag – jag yrkar bifall till utskottets förslag – men vi kommer noggrant att följa arbetet med spärrlistorna. Och jag utgår från att regeringen kommer att återrapportera hur arbetet fortlöper.

Skulle det visa sig att den frivilliga överenskommelsen mellan polisen och internetleverantörer inte i tillräcklig utsträckning förebygger sexuella övergrepp mot barn utesluter vi inte att vi måste återkomma med förslag om lagstiftning på området. Den signalen vill jag skicka till alla utanför denna kammare: Barns kroppar är nämligen inte till salu.

Anf. 236 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Fru talman! Låt mig inledningsvis säga att det inte var några problem över huvud taget att ställa sig bakom det initiativ som togs av Socialdemokraterna. Det råder en väldigt stor politisk enighet kring detta. Jag tror att även regeringen inte på något sätt kände sig tvingad att ta sig an det här och lägga det på sitt bord.

Som har framgått här är sexuella övergrepp mot barn ett växande problem, både online och offline. Bara under 2023 rapporterades 1,3 miljoner

fall av sexuella övergrepp mot barn i EU, vilket inkluderar mer än 3,4 miljoner bilder och videor. Rapporterna om sexuella övergrepp mot barn har också ökat markant globalt – från 1 miljon rapporter 2010 till närmare 36 miljoner 2023, inklusive 105 miljoner bilder och videor. Det är oerhörda volymer vi talar om på nätet.

Sverige utgör, som nämns av flera talare, inte på något sätt något undantag när det gäller detta. Tvärtom visar granskningen att vårt land sticker ut inte minst när det gäller grova övergrepp mot filippinska barn, med höga tal när det gäller antalet penningtransaktioner och antalet misstänkta gärningsmän, samtidigt som domarna är få.

Vidare framgår i granskningen att utredningstiderna hos polisen är långa, att misstänkta gärningsmän har kunnat fortsätta vara aktiva under utredningstiden och att polisen enligt egen uppgift måste prioritera arbetet med de grövsta brotten.

Fru talman! Enligt Internet Watch Foundation ligger EU, med Sverige inkluderat, fortfarande högst i världen när det gäller att vara värd för bilder och videor med sexuella övergrepp mot barn. Nätföretagens engagemang är avgörande. Den proaktiva upptäckten av sexuella övergrepp mot barn online från företagets sida har varit avgörande för att rädda barn från pågående övergrepp. I många fall är företagen de enda som kan upptäcka och rapportera övergreppen, antingen för att barnet inte vågar eller är för ungt för att rapportera, för att föräldrar och vårdnadshavare är omedvetna om övergreppen eller för att föräldrar eller vårdnadshavare själva är förövare. Det kräver fortsatt en ökad samverkan från polisens sida med nätföretagen och plattformarna som är där.

Det pågår också ett samarbete på EU-nivå, kallat CSAM, Child Sexual Abuse Material, där man försöker enas om hur man ska hantera de här frågorna. Det är någonting som jag tycker att vi måste fortsätta diskutera också inom utskottet – hur vi går vidare med de frågorna.

Bakom varje bild och video finns det ett verkligt barn som utsätts för övergrepp. Sexuella övergrepp mot barn får livslånga konsekvenser för offren. Varje gång förövarna delar bilder och videor online fortsätter kränkningen av deras privatliv, ofta i årtal. Offren måste leva med vetenskapen om att innehåll som visar de värsta stunderna i deras liv cirkuleras och att vem som helst, inklusive vänner och släktingar, kan se det.

Den digitala världens utveckling har gjort detta brott globalt, vilket bidrar till skapandet av en global marknad för material med sexuella övergrepp mot barn som delas online över gränserna. Internet erbjuder anonymitet och en miljö där förövare kan interagera och utbyta material och manualer om hur man gromar och utnyttjar minderåriga.

Förövare av sexuella övergrepp mot barn har blivit alltmer sofistikerade i sin användning av teknik. Genom att till exempel använda sociala medier med end-to-end-kryptering delar och handlar förövarna bilder och videor ostraffade. Det finns ofta slutna grupper på sociala medier som kräver en så kallad inträdesavgift i utbyte mot nytt osett material med sexuella övergrepp mot barn.

Att titta på material med sexuella övergrepp mot barn är därför inte bara ett passivt brott. Det underblåser aktivt efterfrågan på att mer innehåll produceras. Varje gång material konsumeras uppmuntrar det förövare att utnyttja barn, vilket ytterligare främjar cykeln av övergrepp och utsatthet. Forskning visar också att nästan hälften av dem som tittar på sexuella över-

grepp mot barn på nätet söker fysisk kontakt med barn för att utsätta dem för liknande övergrepp.

Fru talman! Det är tydligt att de insatser som hittills gjorts inte har varit tillräckliga för att möta behoven. Polismyndigheten bör därför få i uppdrag att prioritera och intensifiera arbetet mot sexuella övergrepp mot barn i digitala miljöer.

Ännu ett fenomen av denna sexuella avart har nu dykt upp, som har nämnts av tidigare talare, i form av barnliknande sexdockor som saluförs på nätet. Det kan inte finnas något som legitimerar eller motiverar en sådan tillverkning och försäljning. Försäljning och efterfrågan är vämjeliga i sig, men detta ökar även risken för sexuella övergrepp på små barn i det verkliga livet. Det är ett sjukligt beteende. För män som återfaller i den här typen av böjelser menar vi från Kristdemokraternas sida att det bör bli aktuellt med kemisk kastrering.

Avslutningsvis, fru talman! Vi kristdemokrater välkomnar initiativet och ställer oss bakom det som anförts om polisens spärllista och polisens arbete i övrigt mot sexuella övergrepp mot barn i digitala miljöer.

Anf. 237 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Det utskottsinitiativ som vi diskuterar här i kväll kom till på Socialdemokraternas initiativ efter att de och alla vi andra, antar jag, hade tagit del av medierapportering om bland annat svenska medborgare som begår sexuella övergrepp på filippinska barn över nätet och om de omtalade sexdockorna.

Ett enigt utskott menade att det var av väldigt stor vikt att vi skyndade på arbetet mot den här typen av övergrepp och att det arbetet skulle bedrivas skyndsamt och med prioritet.

Det är glädjande att det var en sådan enighet i utskottet, och det är glädjande att det gick så snabbt att bredda det ursprungliga utskottsinitiativet till att också beröra några fler områden. Jag tycker att vi ska fokusera på det som får ses som ett styrkebesked, för det är väldigt ovanligt att ett utskottsinitiativ tas vidare på det här sättet. Det tolkar jag bara som att det finns ett stort engagemang och många ledamöter från olika partier, inklusive oss i Miljöpartiet, som vill att det här arbetet ska prioriteras.

Naturligtvis har det redan vidtagits många åtgärder när det kommer till polisens arbete mot internetrelaterade övergrepp mot barn. Men som tidigare har sagts av flera talare är det tydligt att de insatserna inte har varit tillräckliga för att möta behoven. Det är därför som utskottet säger till regeringen att den skyndsamt bör ge Polismyndigheten i uppdrag att prioritera och intensifiera arbetet mot sexuella övergrepp mot barn i digitala miljöer och också utveckla och effektivisera arbetet med utredningarna, så att utredningstiderna kan kortas och utredningskapaciteten öka. Vi anser också att uppdraget bör omfatta Polismyndighetens arbete med den så kallade spärllistan.

Det kan finnas anledning att se hur det går med den frivilliga anslutningen till spärllistan och om vi behöver se över möjligheten till tvingande lagstiftning om det visar sig att det pågår olika försök att kringgå regelverket och frivilligheten.

Eftersom det är stor enighet i utskottet om just det som ingår i det här utskottsinitiativet vill jag, precis som några andra ledamöter, passa på att lyfta andra politiska förslag som ligger i nära anslutning till det som vi

diskuterar i dag. Bland annat i en motion förra året hade vi en rad olika förslag som handlade om att stärka skyddet för barn som är utsatta för sexuella övergrepp och sexuell exploatering. Jag ska nämna några av dem.

Liksom några andra partier vill vi avskaffa pubertetsrekvisitet. Lagstiftningen har skärpts, och syftet är att även barn som är fullt pubertetsutvecklade ska omfattas. Lagförändringen har fått viss effekt, men vi menar att effekten inte är tillräcklig. Vi vill att pubertetsutvecklingen inte över huvud taget ska påverka barnets skydd eftersom det inte är ovanligt att också mycket unga barn har genomgått full pubertetsutveckling. Lagen måste ändras, så att ett barn helt enkelt definieras som en person under 18 år oavsett barnets pubertetsutvecklingsstadium.

Vi vill också se ett strikt ansvar vad gäller barnets ålder vid sexualbrott mot barn. Det är förövaren som bär ansvar för brottet. Det bör åligga varje vuxen person ett strikt ansvar för att känna till åldern på den person som hen utför en sexuell handling mot eller förmår att utföra en sexuell handling.

Vi vill också införa ett nytt brott som handlar om sexuell utpressning av barn. Vi vet att sexuell utpressning av barn är mycket vanligt förekommande. Flickor kan framför allt pressas att skicka fler nakenbilder. En pojke kan pressas på pengar kanske efter att han har skickat en nakenbild på sig själv till vad han tror är en jämnårig flicka. Flickan kan visa sig vara en vuxen person som snabbt övergår till att försöka pressa pojken på pengar. Det här har också ganska stora kopplingar till organiserad brottslighet.

Alla omständigheter kring de här olika situationerna täcks inte in i dagens lagstiftning. Jag tänker på fall då barnen är pubertetsutvecklade eller då utpressningen inte syftar till att pressa någon på pengar. Det är därför vi vill se det här nya brottet: sexuell utpressning.

Vi vill också ändra brottsrubriceringarna barnpornografibrott och grovt barnpornografibrott. Det har jag lyft någon gång tidigare här. Det var en utredning 2023 som menade att det inte fanns juridisk anledning att ändra brottsrubriceringarna, men utredningen lyfte att det kunde finnas andra skäl till att ändra rubriceringarna och föreslog alternativa brottsrubriceringar: sexuell exploatering av barn i bild och grov sexuell exploatering av barn i bild. Detta är något som många organisationer som har engagerat sig i de här frågorna har drivit på för länge. Vi delar deras uppfattning, och vi uppmanar därför regeringen att gå vidare med utredningens alternativa förslag.

Jag tycker att den enighet och det engagemang som vi har uppvisat här i kammaren visar att det finns anledning att återkomma till frågan. Vi får se var vi kan mötas. Det finns uppenbarligen många goda förslag. När det gäller många av dem håller vi med varandra. När det gäller några gör vi det inte. Men det finns ett stort engagemang och en stor vilja från alla partier att motarbeta övergrepp mot barn. Det tycker jag är fantastiskt.

Anf. 238 HELENE ODENJUNG (L):

Fru talman! Jag tackar för möjligheten att få diskutera det här utskottsinitiativet.

Jag sitter inte i justitieutskottet men är barnrättspolitisk talesperson för Liberalerna. Tillsammans med bland andra Ulrika Westerlund träffade vi i barnnätverket Ecpat för några veckor sedan, och det de hade att berätta var verkligen en ögonöppnare på många sätt. Deras statistik över hur långt

ned i åldrarna flickor, men också pojkar, får oönskade bilder skickade till sig är chockerande. Även om man trodde att man var medveten och visste vad som hände på nätet var det en ögonöppnare, i alla fall för mig, att det är så många unga flickor och pojkar som får bilder skickade till sig. Det är så vanligt att det är deras vardag, en vardag som snabbt kan eskalera till hot, utpressning och utnyttjande.

I våras anmälde jag mig till Child X:s sms-tjänst för att uppmärksamma hur grooming kan gå till. Trots att jag var medveten om att det nu skulle komma oönskade sms till mig blev det otroligt obehagligt. Helt plötsligt, i situationer där man inte förväntar sig det, kommer det meddelanden skickade till en. Nu är jag vuxen och kan hantera sådant. Jag kan också påminna mig själv: Just det, jag har anmält mig till den där tjänsten. Men när detta kommer till barn – förmodligen från vuxna människor, oftast män – och sedan leder till en allt allvarligare utbredning av hot, utnyttjande och utpressning är det extremt allvarligt.

Ett barn ska leka, skratta och känna trygghet. I stället blir de en handelsvara i nätets allra mörkaste hörn. Ett barn som gromas och utnyttjas får sin barndom stulen – det är den verklighet som vi måste våga se i ögonen.

Globalt uppskattar Ecpat att över 300 miljoner barn har utsatts för sexuella övergrepp online det senaste året. Det är ett av åtta barn. I Sverige ökar anmälningarna lavinartat. Bara brottet utnyttjande av barn för sexuell posering har ökat tio gånger på tio år. Och detta är inte bara siffror – det är barn, barn som lever med livslånga ärr.

Som flera talare före mig har påpekat ser vi hur marknaden för övergreppsmaterial växer. Som om inte det vore nog säljs nu också sexdockor som föreställer barn på stora e-handelsplattformar. Det är en grotesk förnedring av barns värdighet. Varje sådan produkt är en påminnelse om att övergrepp inte bara sker i det fördolda utan att det finns en industri som tjänar pengar på barns kroppar.

Jag är väldigt glad över att det här utskottsinitiativet har kommit på plats så snabbt, att det breddar uppdraget från början och att det också sätter ljuset på det stora och viktiga arbete som vi gemensamt har framför oss att göra. Att prioritera och intensifiera polisens arbete mot sexuella övergrepp i digitala miljöer och att bygga ut spärrlistan som ett verktyg som blockerar sajter och plattformar där övergrepp sker är viktiga saker. Det är inte det enda som görs, men det är viktigt att vi gemensamt markerar att det inte bara handlar om teknik utan att det är en moralisk skyldighet att vi gör detta.

Vi kan inte stå passiva medan barn förlorar sin trygghet. Vi behöver agera, både med resurser, med lagstiftning och med tydliga signaler. Därför stöder vi också utskottsinitiativet fullt ut.

Jag vill också passa på att nämna att även Liberalerna vill förändra pubertetsutvecklingsrekvisitet vid barnpornografibrott. Det finns all anledning att återkomma när det gäller de här frågorna.

Det känns väldigt bra att som sista talare i kväll – jag lär inte få någon replik – visa att Sverige står enat. Barns rätt att vara barn är helig. Vi tolererar inte övergrepp – inte offline, inte online. Vi tolererar dem aldrig.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 december.)

Följande dokument anmälades och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2025/26:66 Tillfälligt nedsatta arbetsgivaravgifter
för 19–23-åringar

2025/26:3862 av Martina Johansson och Anders W Jonsson (båda C)

2025/26:3867 av Tony Haddou m.fl. (V)

2025/26:3870 av Malte Tängmark Roos m.fl. (MP)

med anledning av skr. 2025/26:67 Riksrevisionens rapport om likvärdig-
het i förskolan – statens stöd, uppföljning och tillsyn

2025/26:3861 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C)

2025/26:3863 av Anders Ygeman m.fl. (S)

2025/26:3866 av Camilla Hansén m.fl. (MP)

§ 10 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 12 december

2025/26:224 Djurskyddskontrollen i Sverige

av *Sofia Skönnbrink* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:225 Etableringsstopp för vinstdrivande skolor

av *Linus Sköld* (S)

till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson (L)

den 13 december

2025/26:226 Regeringens hantering av Utbetalningsmyndigheten

av *Mikael Damberg* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

§ 11 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 12 december

2025/26:314 Arbetskläder under praktik

av *Åsa Westlund* (S)

till gymnasie-, högskole- och forskningsminister Lotta Edholm (L)

2025/26:315 Sällsynta sjukdomar, tillgång till behandling och ökad kunskap inom den europeiska läkemedelsmyndigheten

av *Matilda Ernkrans* (S)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

2025/26:316 Åtgärder mot ökande arbetslöshet

av *Matilda Ernkrans* (S)

till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)

2025/26:317 Konsekvenser för transportpolitikens funktionsmål vid minskad nattågstrafik till Norrbotten

av *Malin Östh* (V)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:318 Konsulärt tillträde i Eritrea

av *Jacob Risberg* (MP)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

den 14 december

2025/26:319 Sjukvårdens beredskap inför årets influensasäsong

av *Karin Sundin* (S)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

2025/26:320 Äldreomsorgens beredskap inför årets influensasäsong

av *Karin Sundin* (S)

till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje (M)

2025/26:321 Nationell strategi för sällsynta hälsotillstånd

av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

§ 12 Kammaren åtskildes kl. 20.55.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till och med § 5 anf. 48 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 6 anf. 86 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 6 anf. 126 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 7 anf. 170 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 7 anf. 213 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

JUDIT FARAGO GONTIER

/Olof Pilo

§ 1 Avsägelse.....	1
§ 2 Anmälan om efterträdare	1
§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 4 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 5 Internationellt bistånd.....	2
Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU2	2
Anf. 1 YASMINE ERIKSSON (SD).....	2
Anf. 2 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	3
Anf. 3 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	4
Anf. 4 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	4
Anf. 5 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	4
Anf. 6 ANNA LASSES (C) replik	5
Anf. 7 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	5
Anf. 8 ANNA LASSES (C) replik	5
Anf. 9 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	5
Anf. 10 OLLE THORELL (S) replik	5
Anf. 11 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	6
Anf. 12 OLLE THORELL (S) replik	6
Anf. 13 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	7
Anf. 14 OLLE THORELL (S).....	7
Anf. 15 ANNA LASSES (C) replik	9
Anf. 16 OLLE THORELL (S) replik	10
Anf. 17 ANNA LASSES (C) replik	10
Anf. 18 OLLE THORELL (S) replik	10
Anf. 19 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	11
Anf. 20 OLLE THORELL (S) replik	11
Anf. 21 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	11
Anf. 22 OLLE THORELL (S) replik	12
Anf. 23 KATARINA TOLGFORS (M)	12
Anf. 24 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	14
Anf. 25 KATARINA TOLGFORS (M) replik	14
Anf. 26 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	15
Anf. 27 KATARINA TOLGFORS (M) replik	15
Anf. 28 ANNA LASSES (C) replik	16
Anf. 29 KATARINA TOLGFORS (M) replik	16
Anf. 30 ANNA LASSES (C) replik	17
Anf. 31 KATARINA TOLGFORS (M) replik	17
Anf. 32 OLLE THORELL (S) replik	18
Anf. 33 KATARINA TOLGFORS (M) replik	18
Anf. 34 OLLE THORELL (S) replik	19
Anf. 35 KATARINA TOLGFORS (M) replik	19
Anf. 36 JACOB RISBERG (MP) replik.....	20
Anf. 37 KATARINA TOLGFORS (M) replik.....	20
Anf. 38 JACOB RISBERG (MP) replik.....	21
Anf. 39 KATARINA TOLGFORS (M) replik	21
Anf. 40 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	22
Anf. 41 KATARINA TOLGFORS (M) replik	25

Anf. 42	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	25
Anf. 43	KATARINA TOLGFORS (M) replik	26
Anf. 44	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	26
Anf. 45	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	26
Anf. 46	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	29
Anf. 47	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	30
Anf. 48	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	30
Anf. 49	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	30
Anf. 50	OLLE THORELL (S) replik	31
Anf. 51	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	31
Anf. 52	OLLE THORELL (S) replik	32
Anf. 53	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	32
Anf. 54	JACOB RISBERG (MP) replik	33
Anf. 55	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	33
Anf. 56	JACOB RISBERG (MP) replik	33
Anf. 57	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	34
Anf. 58	ANNA LASSES (C)	34
Anf. 59	JACOB RISBERG (MP)	37
Anf. 60	KATARINA TOLGFORS (M) replik	39
Anf. 61	JACOB RISBERG (MP) replik	39
Anf. 62	KATARINA TOLGFORS (M) replik	40
Anf. 63	JACOB RISBERG (MP) replik	40
Anf. 64	MARKUS KAUPPINEN (S)	41
	(Beslut skulle fattas den 16 december.)	42
§ 6	Integration och jämställdhet	42
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2025/26:AU1	42
Anf. 65	SARA GILLE (SD)	42
Anf. 66	SOFIA AMLOH (S) replik	44
Anf. 67	SARA GILLE (SD) replik	45
Anf. 68	SOFIA AMLOH (S) replik	45
Anf. 69	SARA GILLE (SD) replik	45
Anf. 70	SOFIA AMLOH (S)	46
Anf. 71	MERIT FROST LINDBERG (M) replik	48
Anf. 72	SOFIA AMLOH (S) replik	48
Anf. 73	MERIT FROST LINDBERG (M) replik	48
Anf. 74	SOFIA AMLOH (S) replik	49
Anf. 75	MERIT FROST LINDBERG (M)	49
Anf. 76	SOFIA AMLOH (S) replik	51
Anf. 77	MERIT FROST LINDBERG (M) replik	51
Anf. 78	ANDRE VICE TALMANNEN	52
Anf. 79	SOFIA AMLOH (S) replik	52
Anf. 80	MERIT FROST LINDBERG (M) replik	52
Anf. 81	HELENA VILHELMSSON (C) replik	53
Anf. 82	MERIT FROST LINDBERG (M) replik	53
Anf. 83	HELENA VILHELMSSON (C) replik	54
Anf. 84	MERIT FROST LINDBERG (M) replik	55
Anf. 85	MAJ KARLSSON (V)	55
Anf. 86	CAMILLA RINALDO MILLER (KD)	57
Anf. 87	HELENA VILHELMSSON (C)	59
Anf. 88	HELENE ODENJUNG (L)	61
Anf. 89	LEILA ALI ELMİ (MP)	62

Anf. 90 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	64	Prot. 2025/26:52
Anf. 91 HELENA VILHELMSSON (C) replik	66	15 december
Anf. 92 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L) replik.....	67	
Anf. 93 HELENA VILHELMSSON (C) replik	67	
Anf. 94 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L) replik.....	68	
Anf. 95 SOFIA AMLOH (S) replik.....	68	
Anf. 96 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L) replik.....	69	
Anf. 97 SOFIA AMLOH (S) replik.....	69	
Anf. 98 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L) replik.....	70	
Anf. 99 ANN-CHRISTINE FROHM (SD)	70	
Anf. 100 TONY HADDOU (V) replik.....	73	
Anf. 101 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	74	
Anf. 102 TONY HADDOU (V) replik.....	74	
Anf. 103 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	74	
Anf. 104 LEILA ALI ELMI (MP) replik	75	
Anf. 105 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	75	
Anf. 106 LEILA ALI ELMI (MP) replik	75	
Anf. 107 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	76	
Anf. 108 JONATHAN SVENSSON (S) replik	76	
Anf. 109 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	77	
Anf. 110 JONATHAN SVENSSON (S) replik	77	
Anf. 111 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	77	
Anf. 112 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	78	
Anf. 113 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	79	
Anf. 114 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	79	
Anf. 115 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	80	
Anf. 116 JONATHAN SVENSSON (S)	80	
Anf. 117 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	82	
Anf. 118 JONATHAN SVENSSON (S) replik	83	
Anf. 119 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	83	
Anf. 120 JONATHAN SVENSSON (S) replik	83	
Anf. 121 ARIN KARAPET (M).....	83	
Anf. 122 LEILA ALI ELMI (MP) replik	85	
Anf. 123 ARIN KARAPET (M) replik	86	
Anf. 124 LEILA ALI ELMI (MP) replik	86	
Anf. 125 ARIN KARAPET (M) replik	86	
Anf. 126 TONY HADDOU (V) replik.....	86	
Anf. 127 ARIN KARAPET (M) replik	87	
Anf. 128 TONY HADDOU (V) replik.....	87	
Anf. 129 ARIN KARAPET (M) replik	88	
Anf. 130 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	89	
Anf. 131 ARIN KARAPET (M) replik	89	
Anf. 132 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	90	
Anf. 133 ARIN KARAPET (M) replik	90	
Anf. 134 TONY HADDOU (V).....	91	
Anf. 135 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik.....	93	
Anf. 136 TONY HADDOU (V) replik.....	93	

Anf. 137	ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik.....	94
Anf. 138	TONY HADDOU (V) replik	94
Anf. 139	NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	95
Anf. 140	CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	98
Anf. 141	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	98
Anf. 142	CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	98
Anf. 143	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	99
	(Beslut skulle fattas den 16 december.).....	99
§ 7	Utbildning och universitetsforskning.....	99
	Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:UbU1	99
Anf. 144	FREDRIK MALM (L)	99
Anf. 145	ISABELL MIXTER (V) replik	102
Anf. 146	FREDRIK MALM (L) replik.....	102
Anf. 147	ISABELL MIXTER (V) replik	102
Anf. 148	FREDRIK MALM (L) replik.....	103
Anf. 149	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	103
Anf. 150	FREDRIK MALM (L) replik.....	104
Anf. 151	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	105
Anf. 152	FREDRIK MALM (L) replik.....	105
Anf. 153	CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	106
Anf. 154	FREDRIK MALM (L) replik.....	106
Anf. 155	CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	107
Anf. 156	FREDRIK MALM (L) replik.....	107
Anf. 157	ANDERS YGEMAN (S) replik	108
Anf. 158	FREDRIK MALM (L) replik.....	109
Anf. 159	ANDERS YGEMAN (S) replik	109
Anf. 160	FREDRIK MALM (L) replik.....	110
Anf. 161	ANDERS YGEMAN (S)	110
Anf. 162	KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	113
Anf. 163	ANDERS YGEMAN (S) replik	114
Anf. 164	KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	114
Anf. 165	ANDERS YGEMAN (S) replik	115
Anf. 166	PATRICK RESLOW (SD) replik	115
Anf. 167	ANDERS YGEMAN (S) replik	116
Anf. 168	PATRICK RESLOW (SD) replik	116
Anf. 169	ANDERS YGEMAN (S) replik	117
Anf. 170	PATRICK RESLOW (SD)	117
Anf. 171	ISABELL MIXTER (V) replik	119
Anf. 172	PATRICK RESLOW (SD) replik	120
Anf. 173	ISABELL MIXTER (V) replik	120
Anf. 174	PATRICK RESLOW (SD) replik	121
Anf. 175	ANDERS YGEMAN (S) replik	121
Anf. 176	PATRICK RESLOW (SD) replik	122
Anf. 177	ANDERS YGEMAN (S) replik	122
Anf. 178	PATRICK RESLOW (SD) replik	122
Anf. 179	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	122
Anf. 180	PATRICK RESLOW (SD) replik	123
Anf. 181	TREDJE VICE TALMANNEN.....	123
Anf. 182	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	123
Anf. 183	PATRICK RESLOW (SD) replik	124
Anf. 184	ISABELL MIXTER (V)	124

Anf. 185	KRISTINA AXÉN OLIN (M).....	126
Anf. 186	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	128
Anf. 187	KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	129
Anf. 188	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	129
Anf. 189	KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	130
Anf. 190	NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	130
Anf. 191	FREDRIK MALM (L) replik	133
Anf. 192	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	134
Anf. 193	FREDRIK MALM (L) replik	135
Anf. 194	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	135
Anf. 195	KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	136
Anf. 196	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	136
Anf. 197	KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	137
Anf. 198	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	137
Anf. 199	PATRICK RESLOW (SD) replik	138
Anf. 200	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	139
Anf. 201	TREDJE VICE TALMANNEN	139
Anf. 202	PATRICK RESLOW (SD) replik	139
Anf. 203	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	140
Anf. 204	MATHIAS BENGTTSSON (KD).....	140
Anf. 205	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	142
Anf. 206	MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	143
Anf. 207	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	144
Anf. 208	MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	144
Anf. 209	LINUS SKÖLD (S) replik.....	145
Anf. 210	MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	145
Anf. 211	LINUS SKÖLD (S) replik.....	146
Anf. 212	MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	146
Anf. 213	CAMILLA HANSÉN (MP)	147
Anf. 214	ROBERT STENKVIST (SD).....	149
Anf. 215	LINUS SKÖLD (S)	151
Anf. 216	FREDRIK MALM (L) replik	153
Anf. 217	LINUS SKÖLD (S) replik.....	154
Anf. 218	FREDRIK MALM (L) replik	154
Anf. 219	LINUS SKÖLD (S) replik.....	155
Anf. 220	NADJA AWAD (V).....	155
Anf. 221	LILI ANDRÉ (KD)	156
Anf. 222	ANDERS ÅDAHL (C).....	157
Anf. 223	ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	159
Anf. 224	ANDERS ÅDAHL (C) replik	159
Anf. 225	ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	160
Anf. 226	ANDERS ÅDAHL (C) replik	160
	(Beslut skulle fattas den 16 december.).....	161

§ 8 Polisens arbete mot sexuella övergrepp mot barn i digitala

miljöer	161
Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU26.....	161
Anf. 227 TERESA CARVALHO (S).....	161
Anf. 228 MIKAEL DAMSGAARD (M) replik	163
Anf. 229 TERESA CARVALHO (S) replik.....	164
Anf. 230 MIKAEL DAMSGAARD (M) replik	164
Anf. 231 TERESA CARVALHO (S) replik.....	164

Anf. 232 KATJA NYBERG (SD).....	165
Anf. 233 MIKAEL DAMSGAARD (M)	166
Anf. 234 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	168
Anf. 235 HELENA VILHELMSSON (C)	169
Anf. 236 TORSTEN ELOFSSON (KD)	170
Anf. 237 ULRIKA WESTERLUND (MP)	172
Anf. 238 HELENE ODENJUNG (L).....	173
(Beslut skulle fattas den 16 december.).....	174
§ 9 Bordläggning.....	175
§ 10 Anmälan om interpellationer	175
§ 11 Anmälan om frågor för skriftliga svar	175
§ 12 Kammaren åtskildes kl. 20.55.	176